

การพัฒนาโมเดลสมการโครงสร้างของความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจของนักศึกษาที่เศร้า
โศกจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ของ
ประเทศไทย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาจิตวิทยา
คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2566

A DEVELOPMENT OF STRUCTURAL EQUATION MODEL OF POSTTRAUMATIC GROWTH
OF BEREAVED STUDENTS FROM CIVIL UNRESTS IN SOUTHERNMOST PROVINCES OF
THAILAND

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Doctor of Philosophy in Psychology
Faculty Of Psychology
Chulalongkorn University
Academic Year 2023

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การพัฒนาโมเดลสมการโครงสร้างของความงอกงาม ภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจของนักศึกษาที่เศร้าโศกจาก การสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักจากสถานการณ์ความไม่สงบใน พื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ของประเทศไทย
โดย	นายวัฒน์ะ พรหมเพชร
สาขาวิชา	จิตวิทยา
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐสุดา เต็มพันธ์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กุลยา พิสิษฐ์สังฆการ

คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต

..... คณบดีคณะจิตวิทยา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐสุดา เต็มพันธ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(อาจารย์ ดร.พนิดา เสือวรรณศรี)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐสุดา เต็มพันธ์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กุลยา พิสิษฐ์สังฆการ)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมบุญ จารุเกษมทวี)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร.วรัญญา กองชัยมงคล)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(อาจารย์ ดร.สันทัต พรประเสริฐมานิต)

วิฒนะ พรหมเพชร : การพัฒนาโมเดลสมการโครงสร้างของความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจของนักศึกษาที่เศร้าโศกจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ของประเทศไทย. (A DEVELOPMENT OF STRUCTURAL EQUATION MODEL OF POSTTRAUMATIC GROWTH OF BEREAVED STUDENTS FROM CIVIL UNRESTS IN SOUTHERNMOST PROVINCES OF THAILAND) อ.ที่ปรึกษาหลัก : ผศ. ดร.ณัฐสุดา เต้พันธ์, อ.ที่ปรึกษาร่วม : ผศ. ดร.กฤษยา พิสิทธิ์สังฆการ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและตรวจสอบโมเดลสมการโครงสร้างของความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจของนักศึกษาที่เศร้าโศกจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ รวมทั้งการศึกษาอิทธิพลของเหตุปัจจัยที่มีต่อความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 281 คนเป็นนักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ระดับปริญญาตรี ปีการศึกษา 2563 และมีประสบการณ์การสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสอบถามเพื่อการวิจัยแบบออนไลน์ การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติบรรยาย การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน และการวิเคราะห์โมเดลสมการเชิงโครงสร้างโดย Program R และ LISREL เวอร์ชัน 8.72 ผลวิจัยพบว่าโมเดลสมการโครงสร้างของความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($\text{Chi-square} = 66.07, \text{df} = 59, p = .25, \text{GFI} = .96, \text{AGFI} = .95, \text{RMR} = .69, \text{RMSEA} = .02$) สามารถอธิบายความแปรปรวนของความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจได้ร้อยละ 27 โดยที่ปัจจัยสติและการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมมีอิทธิพลทางตรงด้านบวกต่อความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ .32 และ .31 ตามลำดับ การประยุกต์ใช้โมเดลเพื่อการพัฒนาความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจของนักศึกษาที่เศร้าโศกจากการสูญเสีย ควรส่งเสริมการฝึกสติและสร้างการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมเป็นสำคัญ ส่วนปัจจัยปัญญาควรมีการศึกษาเพิ่มเติมต่อไป

สาขาวิชา จิตวิทยา
ปีการศึกษา 2566

ลายมือชื่อนิสิต .....
ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก .....
ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาร่วม .....

6077904838 : MAJOR PSYCHOLOGY

KEYWORD: Post-traumatic Growth, Grief, Bereaved Students, Civil Unrest

Wattana Prohmpetch : A DEVELOPMENT OF STRUCTURAL EQUATION MODEL OF POSTTRAUMATIC GROWTH OF BEREAVED STUDENTS FROM CIVIL UNRESTS IN SOUTHERNMOST PROVINCES OF THAILAND. Advisor: Asst. Prof. NATTASUDA TAEPHANT, Ph.D. Co-advisor: Asst. Prof. KULLAYA PISITSUNGKAGARN, Ph.D., D.Psych.

The purposes of this research were to develop and validate a structural equation model of posttraumatic growth (PTG) of bereaved students from civil unrest in southernmost provinces of Thailand with empirical data and to examine the effect of mindfulness, wisdom, and perceived social support with PTG. Participants were 281 undergraduates, who were studying in the Academic Year 2020, who lost their loved one from the unrest situations. The research tool was an online questionnaire. Data was analyzed by descriptive statistics, confirmatory factor analysis, and analyses of structural equation model by using program R and LISREL program version 8.72. The result of validating the structural equation model of PTG suggested that the model fit with the empirical data (Chi-square= 66.07, $p=0.246$, $df=59$, GFI= .96, AGFI= .95, RMR= .69, RMSEA= .021). Variables in the model accounted for 27% of the total variance of PTG. Mindfulness and perceived social support had significant direct effects on PTG of bereaved students at .01 levels, with effect sizes .32 and .31 respectively. Application of this model to develop PTG should entail mindfulness training and enhancement of perceived social support. Wisdom should be studied further.

Field of Study: Psychology

Academic Year: 2023

Student's Signature .....

Advisor's Signature .....

Co-advisor's Signature .....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดีด้วยความช่วยเหลือ สนับสนุนและกำลังใจทั้งจากบุคคลหลายฝ่ายและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณอาจารย์ที่ปรึกษา ผศ.ดร.ณัฐสุดา เต๋พันธ์ และอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ผศ.ดร.กฤษยา พิสิทธิ์สังฆการ ผู้ให้ความรู้ ใ้การสนับสนุนทางวิชาการ และคอยช่วยเหลือเอื้ออำนวยเป็นอย่างดีมาตลอดจนข้าพเจ้ารู้สึกซาบซึ้งและรับรู้ได้ถึงความเมตตาและความกรุณาของทั้งสองท่าน

ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณ รศ.ดร.โสริช โปธิแก้ว ผู้ชี้แนะทางแห่งปัญญาและ ศ.กิตติคุณดร.นงลักษณ์ วิรัชชัย ผู้ที่ให้ความรู้แนวคิดสถิติแนวใหม่รวมทั้งประสบการณ์ทางวิชาการและจิตวิญญาณความเป็นครูทั้งสองท่านที่เป็นแรงบันดาลใจให้ข้าพเจ้าได้เป็นแนวทางพัฒนางานวิชาการต่อไป

คณาจารย์จิตวิทยาการปรึกษา คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยทุกท่านกล่าวคือ อ.ดร.พนิดา เสือวรรณศรี ประธานแขนงวิชาจิตวิทยาการปรึกษา ศ.ดร.อรัญญา ต้อยคัมภีร์ ผศ.ดร.สมบุญ จารุเกษมเทวี และอ.ดร.วรัญญู กองชัยมงคล ข้าพเจ้ารู้สึกขอขอบพระคุณทุกท่านที่ให้ความรู้ ประสบการณ์และคำแนะนำต่างๆ จนสำเร็จการศึกษาครั้งนี้ และขอขอบพระคุณ อ.ดร.สันทัต พรประเสริฐมานิต ที่ให้ความรู้ทางการวัดและประเมินทางจิตวิทยาและเป็นผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกของคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

กัลยาณมิตรเพื่อนๆ พี่ๆ น้องๆ จิตวิทยาการปรึกษา เจ้าหน้าที่คณะจิตวิทยาและเพื่อนร่วมงานทุกท่านที่คอยแนะนำให้ช่วยเหลือ สนับสนุนและให้กำลังใจกันมาโดยตลอด รวมทั้งผู้ประสานงานในการเก็บข้อมูลของแต่ละมหาวิทยาลัยและกลุ่มตัวอย่างทุกคนที่ได้เสียสละเวลาในการตอบแบบสอบถามครั้งนี้ ข้าพเจ้าขอขอบคุณทุกท่านเป็นอย่างยิ่ง

ขอขอบพระคุณบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้สนับสนุนทุนอุดหนุนการศึกษา หลักสูตรดุซฐิบัณฑิต “ทุน 100 ปี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย” และ “ทุนอุดหนุนวิทยานิพนธ์สำหรับนิสิต” แก่ข้าพเจ้าในการศึกษาครั้งนี้

สุดท้ายนี้ข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณบิดามารดา ผู้คอยสนับสนุนส่งเสริมอบรมสั่งสอน คอยเป็นห่วงเป็นใยและให้กำลังใจให้ข้าพเจ้ามาตลอดทั้งชีวิต และขอขอบคุณพี่ๆ น้องๆ เพื่อนๆญาติๆ และทุกคนที่มีส่วนสนับสนุนและเป็นกำลังใจให้ข้าพเจ้าได้ทำวิทยานิพนธ์จนประสบความสำเร็จครั้งนี้

วัฒน์ะ พรหมเพชร

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ง
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ.....	11
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	11
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	18
สมมติฐานการวิจัย.....	18
ขอบเขตการวิจัย.....	18
คำจำกัดความในการวิจัย.....	19
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	21
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	23
1. นักศึกษาที่เศร้าโศกจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ จังหวัดชายแดนใต้.....	23
2. ความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ.....	46
3. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ กรณีความเศร้าโศกจากการ สูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก.....	58
3.1 สติ (Mindfulness).....	58
3.2 ปัญญา (Wisdom).....	62
3.3 การรับรู้การสนับสนุนทางสังคม (Perceived social support).....	69

4. โมเดลสมการโครงสร้าง	75
5. กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	84
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	86
กลุ่มตัวอย่าง	90
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	91
การเก็บรวบรวมข้อมูล	100
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	102
การพิทักษ์สิทธิ์ของกลุ่มตัวอย่าง	104
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	105
ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปและความสัมพันธ์ของตัวแปรที่ศึกษา	108
ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบโมเดลการวัด.....	114
ส่วนที่ 3 การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างของความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ	117
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	121
สรุปผลการวิจัย.....	121
อภิปรายผลการวิจัย.....	122
ข้อจำกัดในการวิจัย.....	130
ข้อเสนอแนะ.....	131
บรรณานุกรม.....	134
ภาคผนวก.....	146
ภาคผนวก ก เอกสารรับรองคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัย	143
ภาคผนวก ข การคัดเลือก การขออนุญาตและรายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย	143
ภาคผนวก ค หนังสือของความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล	143
ภาคผนวก ง การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย.....	143
ภาคผนวก จ การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น.....	165

ภาคผนวก ฉ การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ ตามแนวคิด Tedeschi & Calhoun (1996).....	171
ภาคผนวก ช การวิเคราะห์การไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลการวัด	174
ภาคผนวก ซ การวิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปรศาสนาและช่วงเวลาที่ผ่านมาการสูญเสียกับความงอก งามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ.....	184
ประวัติผู้เขียน.....	185

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 ปฏิกริยาด้านลบและบวกของ grief จำแนกตามแนวคิดลำดับขั้นตอนต่อปฏิกริยาการสูญเสีย	54
ตารางที่ 2 การทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความมอองงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ กรณีความเศร้าโศกจากการสูญเสีย.....	72
ตารางที่ 3 เกณฑ์การพิจารณาความสอดคล้องของโมเดล.....	83
ตารางที่ 4 ลักษณะกลุ่มตัวอย่างและการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนน PTGI จำแนกตามคุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง (N=281).....	109
ตารางที่ 5 ค่าสถิติพื้นฐานและเมทริกซ์ความสัมพันธ์ของตัวแปรสังเกตได้	114
ตารางที่ 6 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบตัวแปรสังเกตได้ในโมเดลการวัดตัวแปรแฝงของโมเดลสมมติฐานของความมอองงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ.....	117
ตารางที่ 7 ขนาดอิทธิพล และค่าสถิติทดสอบโมเดลสมการโครงสร้างของความมอองงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ	119
ตารางที่ 8 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรระหว่างตัวแปรแฝง	120

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 1 ที่มาของโมเดลสมการโครงสร้างความสัมพันธ์ของปัจจัยสติ ปัญญา และการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมที่คาดว่าจะมีอิทธิพลต่อ PTG	17
ภาพที่ 2 ขั้นตอนการตอบสนองหลังเผชิญเหตุการณ์วิกฤติระหว่าง Normal และ Pathological grief (Horowitz et al., 1993)	34
ภาพที่ 3 โครงสร้างและกระบวนการเกิดความเศร้าโศกที่ปกติจากการสูญเสีย (Horowitz et al., 1993).....	35
ภาพที่ 4 โครงสร้างและกระบวนการเกิดความเศร้าโศกที่ผิดปกติจากการสูญเสีย (Horowitz et al., 1993).....	36
ภาพที่ 5 ภาพรวมของกระบวนการเกิดความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ (Tedeschi & Calhoun, 2004)	48
ภาพที่ 6 ทิศทางความสัมพันธ์ภายหลังการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักของ Grief/CG และ PTG	53
ภาพที่ 7 ปัจจัยสติ ปัญญา และการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมที่คาดว่าจะแทรกแซงความสัมพันธ์ระหว่างความเศร้าโศกจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักและผลทางด้านลบสู่การพัฒนา PTG	58
ภาพที่ 8 การกระจายของคะแนนแบบวัดปัญญาชุด BWP 3D-WS SAWS และ ASTI	68
ภาพที่ 9 โมเดลสมการโครงสร้าง (สุภมาส อังศุโชติ, 2552).....	76
ภาพที่ 10 กรอบแนวคิดในการวิจัยโมเดลสมการโครงสร้างของความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจของนักศึกษาที่เศร้าโศกจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก	85
ภาพที่ 11 การออกแบบวิจัยในการพัฒนาและตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดล.....	86
ภาพที่ 12 ขั้นตอนการพัฒนาโมเดลสมการโครงสร้างเชิงเส้น (पुलพงค์ สุขสว่าง, 2556).....	90
ภาพที่ 13 โมเดลสมการโครงสร้างความสัมพันธ์ของความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ ..	119

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ ได้สรุปสถิติการเกิดเหตุสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ 4 จังหวัดชายแดนใต้ (ปัตตานี ยะลา นราธิวาส และ 4 อำเภอของสงขลาได้แก่ จะนะ เทพา นาทวี และสะบ้าย้อย) ในช่วงปี พ.ศ. 2547-2561 พบว่า เกิดเหตุสถานการณ์ความไม่สงบจำนวน 20,163 ครั้ง มีผู้เสียชีวิตจำนวน 6,921 คน และผู้บาดเจ็บจำนวน 13,511 คน (ข่าว TNN ช่อง16, 2562) สถานการณ์ความไม่สงบนี้ นอกจากส่งผลกระทบต่อชีวิต ทรัพย์สิน วิถีชีวิตความเป็นอยู่ เศรษฐกิจ สังคม การเมืองและศาสนา (ทินพันธุ์ นาคะตะ, 2553) ยังส่งผลให้เด็กและเยาวชนที่สูญเสียพ่อแม่ กลายเป็นเด็กกำพร้าเป็นจำนวน 9,806 คน โดยกำพร้าพ่อร้อยละ 95 กำพร้าแม่ร้อยละ 4 และกำพร้า ทั้งพ่อและแม่ร้อยละ 1 (หาคัดใหญ่ไพฑูริ, 2562) นอกจากนี้เด็กและเยาวชนอาจเผชิญกับการสูญเสีย บุคคลอื่นที่เป็นรักจากสถานการณ์ความไม่สงบได้แก่ การสูญเสียพี่น้อง ญาติสนิท เพื่อนสนิทหรือคนรัก จากรายงานผลการสำรวจปัญหาสุขภาพจิตในกลุ่มประชาชนอายุ 18 ปีขึ้นไปในพื้นที่ 4 จังหวัดชายแดนใต้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ ปี พ.ศ. 2559 พบอัตราการป่วยทางจิตเวชสูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศและยังพบว่ามี การเข้าถึงบริการค่อนข้างน้อย มีโรคเครียดหลังเหตุการณ์สะเทือนขวัญ (Posttraumatic stress disorder: PTSD) อัตราสูงกว่าพื้นที่ทั่วไปถึง 5 เท่า และยังพบว่า มีปัญหาการเรียน การใช้ชีวิตอย่างยากลำบาก กรมสุขภาพจิตได้มีนโยบายช่วยเหลือ เยียวยาจิตใจสำหรับกลุ่มที่ได้รับผลกระทบและจัดให้มีบริการคลินิกเฉพาะในโรงพยาบาลจิตเวช สงขลานครินทร์แบบบริการเบ็ดเสร็จ ซึ่งผลการสำรวจผู้รับบริการจากสถานการณ์ความไม่สงบพบ ปัญหาทางจิตใจ ได้แก่ ซึมเศร้าร้อยละ 90 คิดฆ่าตัวตายร้อยละ 55 ใช้สารเสพติดร้อยละ 16 และดื่ม สุราร้อยละ 7 (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2560) จะเห็นได้ว่าปัญหาทางจิตใจ ที่รุนแรงทั้งซึมเศร้าและการคิดฆ่าตัวตายมีอัตราสูงมากผิดปกติ อาจเกิดจากภาวะความเศร้าโศกจากการสูญเสียบุคคลอื่นเป็นที่รักไปกระตุ้นให้เกิดอาการซึมเศร้าและการคิดฆ่าตัวตาย (Levi-Betz, 2022) สอดคล้องกับ American Psychiatric Association [APA] (2013) ได้กล่าวถึงความเศร้าโศกที่ผิดปกติจากการสูญเสียมีผลต่อการคิดฆ่าตัวตายและ Lindemann (1944) พบว่าความเศร้าโศกที่ผิดปกติจากการสูญเสียจะกระตุ้นอาการซึมเศร้าและเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตาย แม้จะไม่พบรายงานการสำรวจภาวะความเศร้าโศกจากการสูญเสียจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ แต่ จากรายงานผลวิจัยในกลุ่มวัยรุ่นอายุ 15-18 ปี ในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาสที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เสี่ยงภัยพบปัญหาทางอารมณ์สูงเป็นสองเท่าของวัยรุ่นที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ไม่เสี่ยงภัยและพบ พฤติกรรมที่เป็นปัญหาของวัยรุ่นที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เสี่ยงภัยมีสูงกว่าพื้นที่ไม่เสี่ยงภัยครึ่งเท่าตัว

(มุสลินท์ โตะกานี, 2554) รายงานผลการสำรวจในกลุ่มเด็กนักเรียนมัธยมศึกษาช่วงอายุ 11-18 ปี พบว่า มีปัญหาพฤติกรรมและอารมณ์โดยรวมร้อยละ 37.2 (เบญจพร ปัญญาวยง, 2552) ซึ่ง Futterman et al. (2010) ได้ชี้ให้เห็นว่า ปัญหาทางความคิด อารมณ์ และพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องมาจากการเสียชีวิตของบุคคลอันเป็นที่รักคือ ความเศร้าโศกจากการสูญเสียความเศร้าโศก (Grief) จากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก (Bereavement) หรือบุคคลใกล้ชิด ได้แก่ พ่อแม่ พี่น้อง ญาติสนิท เพื่อนสนิท แฟนหรือคนรัก เป็นปัญหาทางจิตใจที่เพิ่งได้รับความสนใจมากขึ้นหลังจากพบว่า ความเศร้าโศกจากการสูญเสียที่ยังคงมีอาการรุนแรงอย่างต่อเนื่องแม้เวลาจะผ่านมานานแล้ว และพบลักษณะอาการสำคัญเฉพาะแตกต่างไปจากอาการของความวิตกกังวล (Anxiety) และอาการ ซึมเศร้า (Depression) กล่าวคือ มีความคิดหมกมุ่นอยู่กับผู้ตาย ฝันและโหยหาถึงผู้ตาย ไม่เชื่อถึงการตาย ร้องไห้ มึนงง และไม่ยอมรับการตายที่เกิดขึ้น (Prigerson et al., 1995) ซึ่งเรียกลักษณะสำคัญเหล่านี้ว่า “ความเศร้าโศกที่ผิดปกติจากการสูญเสีย” (Abnormal grief, Pathological grief, Complicated grief, Grief disorder) ต่อมาปี ค.ศ. 2018 องค์การอนามัยโลก (World health organization: WHO) จึงได้กำหนดให้เป็นโรคทางจิตเวชชนิดใหม่ขึ้นใน International Classification of diseases; 11th edition (ICD-11) ใช้ชื่อว่า โรคความเศร้าโศกที่ผิดปกติเป็นเวลานาน (Prolonged grief disorder: PGD) (Boelen et al., 2019; Killikelly & Maercker, 2017; Maciejewski et al., 2016; Sveen et al., 2019) ซึ่งมีอาการสำคัญคือ โหยหารุ่นคิดถึงแต่ผู้ตาย ทุกข์อย่างมากจากอารมณ์ที่บีบคั้นอย่างรุนแรงติดต่อกันเป็นเวลานานต่อเนื่องมากกว่า 6 เดือน และมีความบกพร่องในหน้าที่ที่สำคัญ เช่น การเรียน การทำงาน เป็นต้น การศึกษาครั้งนี้ใช้คำว่า ความเศร้าโศกที่ผิดปกติจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก (Complicated grief: CG) นอกจาก CG จะไปกระตุ้นความซึมเศร้าและการฆ่าตัวตายแล้ว โรจนศักดิ์ ทองคำเจริญ (2562) ได้กล่าวถึงผลกระทบของ CG ที่มีต่อสุขภาพกายอีกด้วยกล่าวคือ มีโอกาสเสียชีวิตจากภาวะหัวใจขาดเลือดเพิ่มขึ้นในทุกกลุ่มอายุ มีอัตราการใช้บริการทางการแพทย์ที่เพิ่มขึ้นจากการเจ็บป่วยทั้งทางกายและทางจิตใจ เพิ่มความเสี่ยงทางสุขภาพได้แก่ น้ำหนักตัวลดลง ภาวะทุพโภชนาการ ระบบภูมิคุ้มกันลดลง และตีเมแอลกอฮอล์มากขึ้น จึงเห็นได้ว่า ความเศร้าโศกจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักนี้หากไม่สามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสม อาจจะมีอาการรุนแรงขึ้นจนเกิดภาวะความเศร้าโศกที่ผิดปกติจากการสูญเสีย (CG) และส่งผลด้านลบต่อปัญหาเจ็บป่วยทางร่างกายและจิตใจที่รุนแรงเพิ่มขึ้นตามมา

ภายหลังจากเกิดเหตุการณ์สะเทือนใจ (Traumatic event) มักเกิดภาวะความเศร้าโศกจากการสูญเสีย (Grief) หากยังมีอาการอยู่หลังจาก 6-12 เดือนจะเกิดภาวะ CG ตามมา โดยพบว่าสัดส่วนการเกิดร้อยละ CG 10-20 (Nagy & Szamosközi, 2014) และจะมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นจากกรณีการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก (Bereavement event) (Killikelly & Maercker, 2017) การเสียชีวิต

อย่างกะทันหัน (รัชนี วรรณ, 2557) และมีภาวะความเศร้าโศกที่ผิดปกติจากการสูญเสียเป็นเวลานานเกิน 6 เดือน (Boelen et al., 2019) เช่นเดียวกับ Büchi et al. (2007) พบว่าร้อยละ 80 ของพ่อแม่สูญเสียบุตรทารกที่คลอดก่อนกำหนดยังคงมีความเศร้าโศกจากการสูญเสียแม้เวลาผ่านไป 2-6 ปี และเมื่อพิจารณาสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ระยะเวลาที่ผ่านมา มากกว่า 6 ปี เด็กและเยาวชนขณะที่กำลังกำลังศึกษาอยู่ในระดับมหาวิทยาลัยนั้น อาจจะมีภาวะความเศร้าโศกจากการสูญเสียและมีโอกาสเสี่ยงต่อ CG รวมทั้งผลกระทบของความเศร้าโศกจากการสูญเสียที่อาจส่งผลกระทบต่อปัญหาร่างกาย จิตใจ การเรียนและการทำงาน ดังเช่นรายงานปัญหาสุขภาพจิตที่เป็นผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไปพบว่า มีปัญหาการเรียนและการใช้ชีวิตอย่างยากลำบาก (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2560) สอดคล้องกับการศึกษา CG ในกลุ่มนักศึกษาต่างประเทศ ดังเช่น Ukeh (1997) พบว่า การสูญเสียพ่อแม่ พี่น้องและเพื่อนที่สนิทสนมมากในช่วงก่อนเสียชีวิต จะมีภาวะ CG สูงและส่งผลกระทบต่อการศึกษาและการใช้ชีวิต และการศึกษาของ (Varga, 2013) ที่พบว่า นักศึกษาที่มีความเศร้าโศกที่ผิดปกติจากการสูญเสียมีผลกระทบต่ออารมณ์ ร่างกาย ความคิด พฤติกรรม และสัมพันธภาพระหว่างบุคคล ดังนั้นจึงคาดว่านักศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ที่สูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักจากสถานการณ์ความไม่สงบ จะมีภาวะความเศร้าโศกจากการสูญเสียรวมทั้ง CG และส่งผลกระทบต่อการศึกษาและการใช้ชีวิต และการศึกษาของ (Varga, 2013) ที่พบว่า นักศึกษาที่มีความเศร้าโศกที่ผิดปกติจากการสูญเสียมีผลกระทบต่ออารมณ์ ร่างกาย ความคิด พฤติกรรม และสัมพันธภาพจนส่งผลกระทบต่อบทบาทหน้าที่ด้านการเรียน การใช้ชีวิตที่ยากลำบาก รวมจนถึงปัญหาเจ็บป่วยทางร่างกายและจิตใจ

ภายหลังเผชิญเหตุการณ์การสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก (Bereavement event) บุคคลจะเกิดภาวะความเศร้าโศกจากการสูญเสีย (Grief) และหลังจาก 6 เดือนอาจพบภาวะ CG ในขณะเดียวกันผู้สูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักสามารถพัฒนาปรับเปลี่ยนจากความเศร้าโศกจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักเป็นความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจได้ (Neimeyer, 2016) ซึ่ง Tedeschi and Calhoun (2004) ได้นิยาม “ความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ” (Posttraumatic growth: PTG) เป็นประสบการณ์การเปลี่ยนแปลงทางด้านบวกที่เกิดขึ้นอันเป็นผลมาจากการต่อสู้ที่ท้าทายอย่างมากจากเหตุการณ์สูญเสียครั้งสำคัญในชีวิต จนเกิดความรู้สึกชื่นชมยินดีในชีวิตทั่วไปมากขึ้น ความสัมพันธ์กับผู้อื่นอย่างมีความหมาย รู้สึกถึงความเข้มแข็งภายใน ยืดหยุ่นเป้าหมายสำคัญในชีวิตได้ และมีความเข้าใจจิตวิญญาณและความเป็นอยู่ของชีวิตมากขึ้น สอดคล้องกับ Johnsen and Afsun (2021) กล่าวว่า ประสบการณ์สูญเสียอย่างหนักหน่วงจากเหตุการณ์การสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก มักสร้างความเศร้าโศกทรมานใจให้กับผู้สูญเสียอย่างมาก แต่อย่างไรก็ตามผู้ที่สูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักจะมีประสบการณ์การเปลี่ยนแปลงจากด้านลบไปสู่ด้านบวกหลังจากการสูญเสีย และ Hamilton (2016) ได้ชี้ให้เห็นว่า การสูญเสียอาจทำให้เกิดการยกระดับของชีวิตและความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจเหมือนเป็นการบูรณาการบทเรียน

ของการสูญเสีย ดังนั้น จะเห็นได้ว่าภายหลังจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักผ่านไปช่วงระยะหนึ่ง ปฏิกริยาความเศร้าโศกจากการสูญเสียจะมีการเปลี่ยนแปลงไปทางด้านบวก มีการยอมรับ การฟื้นฟูสู่ภาวะปกติ การปรับตัวได้ ตลอดจนความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ

ความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ (PTG) เป็นภาวะประสบการณ์ทางจิตใจของบุคคลภายหลังจากได้เผชิญกับเหตุการณ์สะเทือนใจและเกิดการเรียนรู้การใช้ชีวิตที่เข้มแข็งขึ้น โดย Tedeschi and Calhoun (1996) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบสำคัญของ PTG ที่ได้เปลี่ยนแปลงไปในทางบวกหลังจากที่ได้เผชิญกับเหตุการณ์สะเทือนใจมีอย่างน้อย 3 ด้านคือ การเปลี่ยนแปลงการรับรู้ตนเอง สัมพันธภาพระหว่างบุคคล และการเปลี่ยนแปลงทางปรัชญาของชีวิต แต่เมื่อวิเคราะห์ประกอบของ PTG พบ 5 องค์ประกอบคือ 1) การค้นพบความเข้มแข็งในตนเอง (Personal strength) 2) การค้นพบโอกาสใหม่ๆ (New possibilities) 3) การมีสัมพันธภาพกับผู้อื่น (Relating to others) 4) การชื่นชมยินดีในชีวิต (Appreciation of life) และ 5) การเปลี่ยนแปลงทางจิตวิญญาณ (Spiritual change) โดยบุคคลที่ผ่านประสบการณ์เผชิญเหตุการณ์สูญเสีย (Traumatic events) พบการเปลี่ยนแปลง PTG มากกว่าบุคคลที่ไม่มีประสบการณ์ ในการศึกษาครั้งนี้เหตุการณ์สะเทือนใจหรือเหตุการณ์สูญเสียหรือเหตุการณ์วิกฤติในชีวิต (Traumatic events) หมายถึง เหตุการณ์การสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก (Bereavement event) จากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ ซึ่งส่งผลทางลบโดยเกิดความเศร้าโศกจากการสูญเสียปกติ (Grief) และความเศร้าโศกที่ผิดปกติจากการสูญเสีย (CG) ในขณะที่เดียวกันมีผู้สูญเสียที่มีประสบการณ์เปลี่ยนแปลงไปในทางบวกและเกิดการพัฒนาดน (Personal growth) เกิดขึ้น ซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้ได้รับความสนใจจากนักวิชาการและมีการศึกษาเพิ่มเติมถึงภาวะหลังจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านลบได้แก่ Grief และ CG และด้านบวกได้แก่ การพัฒนาดน เป็นต้น โดย Joleen et al. (2012) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงทางด้านบวกหลังจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักถูกอธิบายด้วยแนวคิดของจิตวิทยาเชิงบวก (Positive psychology) และความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ (Posttraumatic growth) ในขณะที่ Hogan et al. (2001) ได้วิเคราะห์องค์ประกอบของปฏิกริยาความเศร้าโศกจากการสูญเสีย (Grief reaction) พบ 6 องค์ประกอบ แต่เป็นที่น่าแปลกใจพบว่าทั้งองค์ประกอบด้านลบและด้านบวกนั้นคือ องค์ประกอบทางด้านลบ 5 ด้านได้แก่ สิ้นหวัง (Despair) ตื่นตกใจ (Panic Behavior) โกรธและตำหนิ (Blame and Anger) แยกตัวเอง (Detachment) และสับสน (Disorganization) และมีองค์ประกอบด้านบวก 1 ด้านคือ พัฒนาดน (Personal Growth) แม้ต่อมามีข้อโต้แย้งจากนักวิชาการที่มีความเชื่อว่า “ในภาวะทางด้านลบไม่สามารถมีความรู้สึกทางด้านบวกอยู่ร่วมด้วยกันได้” จึงทำให้นักวิชาการต่างค้นหาคำตอบถึงเหตุที่ความเศร้าโศกจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักมีองค์ประกอบด้านบวกอยู่ด้วย ซึ่งต่อมา Joleen et al. (2012) อธิบายสถานการณ์ดังกล่าวว่า เป็นการแสดงออกทางความรู้สึกและความคิดทางด้านบวก

ภายใต้บริบทเหตุการณ์ทางลบ อาจแสดงถึงบุคคลนั้นกำลังปฏิเสธเหตุการณ์ (Denying the event) หรือเป็นผลกระทบที่มีต่อบุคคลนั้นๆ ซึ่งอาจเป็นการแสดงถึงความหมาย ผลประโยชน์ และการเติบโตที่อาจถูกพิจารณาว่าเป็นการตอบสนองเพื่อให้ผ่านไปก่อน เมื่อจำเป็นต้องเผชิญกับความทุกข์และความเศร้าโศก ในขณะที่งานวิจัยเชิงคุณภาพเสนอว่า เป็นปรากฏการณ์ร่วมระหว่างกระบวนการทางบวกและทางลบ (Co-occurrence of positive and negative processes) หลังจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก และมีรายงานวิจัยผลจากการวิเคราะห์เครือข่าย (Network analysis) โดย Bellet et al. (2018) สนับสนุนถึงผลของความเศร้าโศกจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักกว่า เป็นปรากฏการณ์เกิดร่วม (Co-occurrence) กับ PTG เริ่มมาตั้งแต่เหตุการณ์การสูญเสียเกิดขึ้น ดังนั้น PTG จึงเริ่มมีปรากฏตั้งแต่เริ่มเกิดเหตุการณ์การสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก แต่อาจมีปัจจัยเอื้อแตกต่างกัน จึงทำให้เมื่อเวลาผ่านไปอาจมีเฉพาะบางกลุ่มเท่านั้นที่พัฒนาเป็น PTG ในขณะที่บางกลุ่มภาวะทางลบหรือความเศร้าโศกจากการสูญเสียยังอยู่เป็นเวลานานจนเกิดเป็น CG ซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าวจึงเป็นพื้นฐานแนวคิดให้ผู้วิจัยใช้เป็นแนวทางในการค้นหาปัจจัยที่เอื้อให้เกิด PTG และขณะเดียวกันก็ต้องเป็นปัจจัยที่ช่วยลดภาวะความเศร้าโศกจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก

ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมและพิจารณาปัจจัยที่เอื้อให้เกิดความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ (PTG) กรณีนักศึกษาที่มีความเศร้าโศกจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้จาก 4 แนวคิดคือ 1) แนวคิดของโครงสร้างและกระบวนการเกิดความเศร้าโศกที่ปกติจากการสูญเสีย (Horowitz et al., 1993) 2) แนวคิดของกระบวนการเกิดความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ (Tedeschi & Calhoun, 2004) 3) เอกสารและรายงานวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลหรือความสัมพันธ์ทางด้านลบกับ Grief หรือ CG และปัจจัยที่มีอิทธิพลหรือความสัมพันธ์ทางด้านบวกกับ PTG และ 4) บริบททางสังคมและวัฒนธรรมของนักศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ ดังนั้นจึงได้พัฒนาเป็นโมเดลความสัมพันธ์ของ 3 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ส่งผลต่อ PTG คือ 1) ปัจจัยสติ (Mindfulness) โดยสติจะสามารถระงับภาวะของ Greif ในเรื่องความคิดหมกมุ่นกับผู้ตาย การโหยหาถึงผู้ตาย การไม่เชื่อและไม่ยอมรับถึงการตายที่เกิดขึ้น เอื้อต่อการเกิดปัญญาและขณะเดียวกันก็เปิดกว้างและปรับเปลี่ยนให้ลักษณะทางด้านบวกเด่นขึ้นจนพัฒนาสู่ PTG (Cardaciotto et al., 2008; Huang et al., 2019; Wada & Park, 2009) ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยยึดแนวคิดสติของ Cardaciotto et al. (2008) มี 2 องค์ประกอบคือ การตระหนักรู้ (Awareness) เป็นความคงอยู่ของความสนใจในปัจจุบันขณะและการยอมรับ (Acceptance) เป็นการเปิดกว้างทางทัศนคติ มีเมตตา อยู่กับประสบการณ์อย่างเต็มที่ ปราศจากการป้องกันตน เปิดกว้างต่อความจริงในปัจจุบันขณะ ไม่อยู่กับความเชื่อหรือไม่เชื่อ พยายามที่จะเปลี่ยน หลีกหนีจากประสบการณ์ภายใน 2) ปัจจัยปัญญา (Wisdom) โดยการได้มองเห็นและสะท้อนมุมมองจากสถานการณ์ที่เป็นไปตามความจริง ได้รับรู้ความรู้สึก ความเมตตา ช่วยลดภาวะความเศร้าโศกจากการ

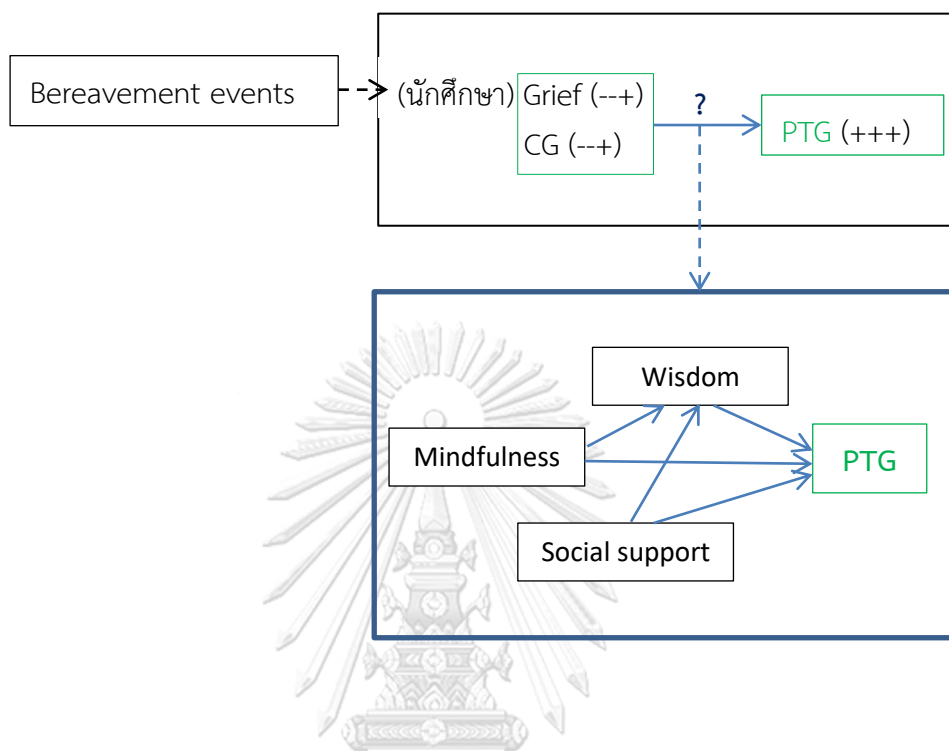

สูญเสียและได้ปรับเปลี่ยนพัฒนาสู่ภาวะ PTG (Nurtjahjo & Rusdi, 2018; Tedeschi & Calhoun, 2004; ชันทอง วิชาเดช, 2549) การศึกษาครั้งนี้ ปัจจัยปัญหา ได้ยึดตามแนวคิดของ Webster (2003) โดยปัญหาทำหน้าที่หยั่งรู้ประจักษ์แจ้งในเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นด้วยการมองเห็นร่วมกันทั้ง 3 มิติคือมิติการรู้จัก มิติการสะท้อนมุมมอง และมิติความรู้สึก นำสู่การเข้าใจเหตุการณ์การสูญเสีย บุคคลอันเป็นที่รัก เห็นความเป็นไปของเหตุการณ์ตามธรรมชาติในปัจจุบันขณะ เห็นถึงการยึดและการลดตัวตน (Self-centeredness) มีความรู้สึกเห็นอกเห็นใจ เพิ่มการตระหนักรู้ถึงการกระทำต่อผู้อื่น มีความรักความเมตตา และ 3) ปัจจัยการรับรู้การสนับสนุนทางสังคม (Perceived social support) โดยการรับรู้ต่อการสนับสนุนทางสังคมที่เพียงพอจากครอบครัว เพื่อน และบุคคลสำคัญ จะทำให้เกิดการสร้างคุณค่าในตนเอง ความรู้สึกด้านบวก และความสัมพันธ์เชิงสนับสนุนนี้จะช่วยเอื้อต่อปัญหาและการบำรุงรักษา พื้นฟูจากภาวะความเศร้าโศกจากการสูญเสียและส่งเสริมการสร้าง PTG (Howard Sharp et al., 2018; Shang et al., 2020) การศึกษาครั้งนี้ ได้ใช้แนวคิดการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมของ Zimet et al. (1988) ที่กล่าวถึงการรับรู้การสนับสนุนทางสังคม 3 ด้าน คือครอบครัว เพื่อน และบุคคลสำคัญ

จะเห็นได้ว่าบทบาทของปัจจัยสติและปัจจัยการรับรู้การสนับสนุนทางสังคม ไม่เพียงแต่ส่งผลต่อ PTG โดยตรง แต่เป็นปัจจัยเกื้อหนุนปัญหาส่งผลต่อ PTG ด้วย นั่นคือ ปัจจัยปัญหาเป็นตัวแปรส่งผ่านระหว่างปัจจัยด้านสติและ PTG และเป็นตัวแปรส่งผ่านระหว่างปัจจัยการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมและ PTG ซึ่งโมเดลตัวแปรส่งผ่านนี้มีความแตกต่างกัน 2 ลักษณะคือ ประการแรกเป็นผลจากอิทธิพลปัจจัยภายใน เป็นกลไกกระบวนการทำงานภายในของบุคคลในการช่วยลดความเศร้าโศกจากการสูญเสียและพัฒนาสู่ PTG กล่าวคือปัจจัยด้านสติที่ระงับภาวะอารมณ์เศร้าโศกจากการสูญเสียมีอิทธิพลต่อการพัฒนา PTG ด้วยการส่งผ่านปัจจัยด้านปัญญา (ศรีสุตา วนาลีสิน, 2558) และประการที่สองเป็นผลจากอิทธิพลปัจจัยภายนอก เป็นกลไกกระบวนการทำงานที่เกิดจากการกระตุ้นจากปัจจัยภายนอกช่วยบุคคลในการลดความเศร้าโศกจากการสูญเสียและพัฒนาสู่ PTG กล่าวคือ ปัจจัยการรับรู้การสนับสนุนทางสังคม เสริมสร้างกำลังใจและภูมิป้องกันความเศร้าโศกที่ผิดปกติจากการสูญเสียและมีอิทธิพลโดยตรงต่อการส่งเสริมและพัฒนา PTG และการส่งผ่านทางปัจจัยปัญญา (Calvete & de Arroyabe, 2012)

ดังนั้นโมเดลความสัมพันธ์ของปัจจัยสติ ปัจจัยปัญหา และปัจจัยการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนา PTG ในขณะที่ปัจจัยสติและการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมมีอิทธิพลทั้งทางตรงและอิทธิพลทางอ้อมผ่านปัจจัยปัญหา ส่วนปัจจัยปัญหาเป็นตัวแปรส่งผ่านและมีอิทธิพลทางตรงต่อการพัฒนา PTG หลังจากมีภาวะความเศร้าโศกจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก

ดั่งภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ที่มาของโมเดลสมการโครงสร้างความสัมพันธ์ของปัจจัยสติ ปัญญา และการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมที่คาดว่าจะมีอิทธิพลต่อ PTG

ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงมุ่งพัฒนาและตรวจสอบโมเดลสมการโครงสร้างของความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจของนักศึกษา ซึ่งเป็นโมเดลความสัมพันธ์ของปัจจัยสติ ปัญญา ปัญหา และปัจจัยการสนับสนุนทางสังคมที่คาดว่าจะมีอิทธิพลต่อกันรวมทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อ PTG ในกลุ่มนักศึกษาที่เศร้าโศกจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ของประเทศไทย ทั้งนี้นอกจากจะสร้างองค์ความรู้ใหม่จากโมเดลสมการโครงสร้างความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อ PTG แล้ว องค์ความรู้จากการพัฒนาโมเดลครั้งนี้คาดว่าจะเป็นแนวทางในการวางแผน ป้องกันและช่วยเหลือนักศึกษาที่เศร้าโศกจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักลดการกระตุ้นภาวะซึมเศร้าและการฆ่าตัวตายในพื้นที่ เป็นแนวทางในการส่งเสริมและการพัฒนา PTG ตลอดจนการพัฒนาโปรแกรมการปรึกษาและการบำบัดสำหรับความเศร้าโศกที่ผิดปกติจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักหรือโปรแกรมการปรึกษาเพื่อการพัฒนาความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ เป็นต้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาและตรวจสอบโมเดลสมการโครงสร้างของความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจของนักศึกษาที่สูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมของเหตุปัจจัยที่ส่งผลต่อความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจของนักศึกษาที่สูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้

สมมติฐานการวิจัย

1. โมเดลสมการโครงสร้างของความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจของนักศึกษาที่สูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ของประเทศไทยที่พัฒนาขึ้น จะมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์
2. ปัจจัยที่นำมาศึกษาจะมีอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมต่อความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจของนักศึกษาที่สูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้

ขอบเขตการวิจัย

กลุ่มเป้าหมาย

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งพัฒนาและตรวจสอบโมเดลสมการโครงสร้างของความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจของนักศึกษาที่สูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ระดับปริญญาตรี ปีการศึกษา 2564 และมีประสบการณ์การสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักหรือบุคคลใกล้ชิดได้แก่ พ่อแม่ พี่น้อง ญาติสนิท เพื่อนสนิท แฟนหรือคนรักจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ โดยนักศึกษาอาจอยู่ในเหตุการณ์หรือไม่ได้อยู่ในเหตุการณ์ แต่สามารถรับรู้หรือตระหนักถึงการสูญเสียนั้น จำนวนทั้งสิ้น 260 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

การพัฒนาและตรวจสอบโมเดลสมการโครงสร้างของความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจของนักศึกษาที่เศร้าโศกจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ มีตัวแปรที่ศึกษาดังนี้

1. ตัวแปรตาม คือ ความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ (Post traumatic growth) ซึ่งเป็นตัวแปรแฝงภายใน (Endogenous variable) ประกอบด้วยตัวแปรที่สังเกตได้ (Observed variables) 5 ตัวแปรคือ 1) การค้นพบความเข้มแข็งในตนเอง (Personal strength) 2) การค้นพบโอกาสใหม่ๆ (New possibilities) 3) การมีสัมพันธภาพกับผู้อื่น (Relating to others) 4) การชื่นชมยินดีในชีวิต (Appreciation of life) และ 5) การเปลี่ยนแปลงทางจิตวิญญาณ (Spiritual change)

2. ตัวแปรอิสระ ประกอบด้วยตัวแปรแฝง (Latent variables) 3 ตัว และตัวแปรสังเกตได้ (Observed variables) 8 ตัว ดังนี้

2.1 สติ (Mindfulness) เป็นตัวแปรแฝงภายนอก (Exogenous variables) ที่ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 2 ตัวแปรคือ 1) การตระหนักรู้ (Awareness) และ 2) การยอมรับ (Acceptance)

2.2 ปัญญา (Wisdom) เป็นตัวแปรแฝงภายใน (Endogenous variable) ที่ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 3 ตัวแปรคือ 1) มิติการรู้คิด (Cognitive dimension) 2) มิติการสะท้อนมุมมอง (Reflective dimension) และ 3) มิติความรู้สึก (Affective dimension)

2.3 การรับรู้การสนับสนุนทางสังคม (Perceived social support) เป็นตัวแปรแฝงภายนอก (Exogenous variables) ที่ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 3 ตัวแปรคือ 1) ครอบครัว (Family) 2) เพื่อน (Friend) และ 3) บุคคลสำคัญ (Significant other)

นอกจากนี้ ตัวแปรที่อธิบายคุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาได้แก่ เพศ ชั้นปี คณะ เกรดเฉลี่ย สถานศึกษา ภูมิลาเนา ศาสนา และตัวแปรที่อธิบายเหตุการณ์สูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักได้แก่ จำนวนครั้งที่สูญเสียบุคคลใกล้ชิด บุคคลที่เสียชีวิต ระยะเวลาสูญเสีย ความเศร้าโศกจากการสูญเสีย และปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่

คำจำกัดความในการวิจัย

นักศึกษาที่สูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก (Bereaved students) หมายถึง นักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี ประจำปีการศึกษา 2564 เคยมีประสบการณ์อยู่ในเหตุการณ์โดยตรงหรือไม่ได้ อยู่ในเหตุการณ์การสูญเสีย แต่สามารถรับรู้ถึงการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักหรือบุคคลใกล้ชิด ได้แก่ พ่อแม่ พี่น้อง ญาติสนิท เพื่อนสนิท แฟนหรือคนรัก จากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ของประเทศไทย

สถานการณ์ความไม่สงบ (Civil unrest) หมายถึง เหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่คุกคามต่อชีวิตและความปลอดภัยได้แก่ การลอบยิง ระเบิด วางเพลิง ก่อวินาศกรรม และทำร้ายร่างกาย เป็นต้น ซึ่งเกิดขึ้นช่วงปี พ.ศ. 2547 ถึงปี พ.ศ.2563 อย่างต่อเนื่องครอบคลุมพื้นที่จังหวัดปัตตานี ยะลา

นราธิวาส และ 4 อำเภอของจังหวัดสงขลา ซึ่งสถานการณ์ความไม่สงบนี้หรือเหตุการณ์สะเทือนใจ (Traumatic event) ที่เป็นเหตุทำให้บุคคลใกล้ชิดหรือบุคคลอันเป็นที่รักของนักศึกษาเสียชีวิตลง

ความองงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ (Posttraumatic growth: PTG) หมายถึง ภาวะประสบการณ์การเปลี่ยนแปลงทางจิตใจไปทางด้านบวกหลังจากเผชิญเหตุการณ์สะเทือนใจ ตามแนวคิดของ Tedeschi et al. (1998) โดยประสบการณ์การเปลี่ยนแปลงทางบวกนี้ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบคือ 1) การค้นพบความเข้มแข็งในตนเอง (Personal strength) 2) การค้นพบโอกาสใหม่ๆ (New possibilities) 3) การมีสัมพันธภาพกับผู้อื่น (Relating to others) 4) การชื่นชมยินดีในชีวิต (Appreciation of life) และ 5) การเปลี่ยนแปลงทางจิตวิญญาณ (Spiritual change) ซึ่งความองงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจครั้งนี้ ประเมินได้จากแบบวัดชุด The posttraumatic growth inventory (Tedeschi & Calhoun, 1996)

สติ (Mindfulness) หมายถึง ความคงอยู่ของความสนใจในปัจจุบันขณะ การเปิดกว้างทางทัศนคติ การใฝ่รู้ และการยอมรับ โดยมีแนวโน้มที่จะตระหนักร้อย่างมากต่อประสบการณ์ภายในและภายนอกของบุคคลภายใต้บริบทที่มีท่าทีถึงการยอมรับ การไม่ตัดสินต่อประสบการณ์เหล่านั้น สติในการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องตามแนวคิดของ Cardaciotto et al. (2008) มี 2 องค์ประกอบ คือ การตระหนักรู้ (Awareness) และการยอมรับ (Acceptance) ประเมินได้จากแบบวัดสติชุด The Philadelphia mindfulness scale (Cardaciotto et al., 2008)

ปัญญา (Wisdom) หมายถึง การแสดงออกถึงลักษณะบ่งชี้ถึงการบูรณาการ 3 มิติด้วยกันคือ 1) มิติการรู้คิด (Cognitive dimension) แสดงถึงความอยากรู้ความจริงที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น ความเข้าใจด้านสัมพันธภาพระหว่างบุคคล ภายใน และความคงอยู่ของชีวิต รวมทั้งความเข้าใจข้อจำกัดในความรู้ของมนุษย์ ความไม่แน่นอนและการคาดเดาไม่ได้ของชีวิต 2) มิติการสะท้อน (Reflective dimension) เป็นการคิดทบทวนตนเอง การตรวจสอบตนเอง ทำให้สามารถรับรู้ได้ลึกซึ้ง เข้าใจมากขึ้นและเห็นความจริงของปรากฏการณ์ เหตุการณ์ บุคคลที่ซับซ้อนมากขึ้น รวมทั้งตนเองที่มีแนวโน้มจะลดความยึดถือตนเอง อดทนต่อจุดอ่อนและข้อบกพร่องของตนเองและผู้อื่นมากขึ้นและเพิ่มความเมตตาต่อผู้อื่น และ 3) มิติความรู้สึก (Affective dimension) เป็นมิติที่สะท้อนถึงความเข้าใจความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นจากการรับรู้ปรากฏการณ์เหตุการณ์ต่างๆ รวมทั้งพฤติกรรมและตัวตนของตนเองด้วยมุมมองที่หลากหลายเพื่อที่จะไม่ต้องอยู่ภายใต้ของวัตถุนิยมและอัตวิสัยหรือแนวโน้มโทษผู้อื่นหรือโทษสิ่งแวดล้อมภายนอก โดยไม่คำนึงถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมของตนเองต่อสถานการณ์นั้น ปัญญาในการศึกษาครั้งนี้ได้ยึดตามแนวคิดของ Ardelt (2003) ลักษณะของบุคคลที่สามารถบูรณาการมิติรู้คิด มิติการสะท้อนคิด และมิติความรู้สึก โดยประเมินภาวะปัญญาได้จากแบบวัดปัญญา 3 มิติชุด The three-dimensional wisdom scale (3D-WS) (Ardelt, 2003)

การรับรู้การสนับสนุนทางสังคม (Perceived social support) หมายถึง การรับรู้จากปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลหรือเครือข่ายสังคมสู่การได้รับความรัก การช่วยเหลือ การดูแล ความเป็นห่วง จนรับรู้ว่าคุณค่า ได้รับการเอาใจใส่ รู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ซึ่งการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมนี้มาจาก 3 แหล่งคือ ครอบครัว (Family) เพื่อน (Friend) และบุคคลสำคัญอื่นๆ (Significant other) ตามแนวคิดของ Zimet et al. (1988) โดยประเมินการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว เพื่อน และบุคคลสำคัญอื่นๆได้จากแบบสอบถามการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมชุด The multidimensional scale of perceived social support questionnaire (Zimet et al., 1988)

ความเศร้าโศกจากการสูญเสีย (Grief) หมายถึง ภาวะความเศร้าโศกที่เป็นปฏิกิริยาจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักที่แสดงออกทางความรู้สึก พฤติกรรม หรืออารมณ์ที่ทุกข์ทรมานอย่างมากตามวิถีของสังคม ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ความเศร้าโศกจากการสูญเสียอาจมีทั้งภาวะความเศร้าโศกที่ปกติจากการสูญเสีย (Normal grief) และภาวะความเศร้าโศกที่ผิดปกติจากการสูญเสีย (Complicated grief) มีลักษณะเด่นคือ คิดหมกมุ่นอยู่กับผู้ตาย ใฝ่หาและโหยหาถึงผู้ตาย ไม่เชื่อถึงการตาย มีเงงและไม่ยอมรับการตายที่เกิดขึ้น ตามแนวคิดของ Prigerson et al. (1995) โดยความเศร้าโศกจากการสูญเสียครั้งนี้ประเมินได้จากแบบวัดชุด The inventory of complicated grief (Prigerson et al., 1995) ผลคะแนนรวมจะอยู่ระหว่าง 0-54 คะแนน โดยที่คะแนนรวมตั้งแต่ 25 ขึ้นไปหมายถึง มีภาวะความเศร้าโศกที่ผิดปกติจากการสูญเสีย ในขณะที่คะแนนรวมน้อยกว่า 25 หมายถึง มีภาวะความเศร้าโศกที่ปกติจากการสูญเสีย (Friedman, 2016; Prigerson et al., 1995; Simon, 2013; รัชชู วรรรณา, 2557)

โมเดลสมการโครงสร้างของความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ (Structural equation model of posttraumatic growth) หมายถึง โมเดลสมการโครงสร้างหรือโมเดลลิสมเรลที่แสดงรูปแบบและลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่คัดสรร ได้แก่ สติ (Mindfulness) ปัญญา (Wisdom) และการรับรู้การสนับสนุนทางสังคม (Perceived social support) ที่มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ (Posttraumatic growth) ของนักศึกษาที่เศร้าโศกจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักจากสถานการณ์ความไม่สงบ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. โมเดลสมการโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านสติ (Mindfulness) ปัญญา (Wisdom) และการรับรู้การสนับสนุนทางสังคม (Perceived social support) ที่มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ (Posttraumatic growth) และสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์นี้ จะเป็นโมเดลใหม่ที่จะช่วยให้นักศึกษาที่สูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักจาก

สถานการณ์ความไม่สงบและมีภาวะความเศร้าโศกจากการสูญเสีย ได้มีแนวทางการปรับตัวเข้าสู่ภาวะความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจและผ่านลดการเกิดความเศร้าโศกที่ผิดปกติจากการสูญเสีย รวมถึงป้องกันเหตุไปกระตุ้นความซึมเศร้าและการฆ่าตัวตายที่มีอัตราสูงของกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบทางจิตใจจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

2. โมเดลสมการโครงสร้างความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจที่ได้รับอิทธิพลจากสติ (Mindfulness) ปัญญา (Wisdom) และการรับรู้การสนับสนุนทางสังคม (Perceived social support) นี้ สามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อเป็นแนวทางในการป้องกัน แก้ไข และพัฒนาโปรแกรมการปรึกษาเชิงจิตวิทยาและการบำบัดสำหรับความเศร้าโศกจากการสูญเสียหรือโปรแกรมพัฒนาความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจของนักศึกษาที่เศร้าโศกจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเพื่อพัฒนาและตรวจสอบโมเดลสมการโครงสร้างของความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจของนักศึกษาที่เศร้าโศกจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ ผู้วิจัยได้ทบทวนเอกสาร รายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำเสนอ ดังนี้

1. นักศึกษาที่เศร้าโศกจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้
2. ความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ
3. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ กรณีความเศร้าโศกจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้
  - 3.1 สติ (Mindfulness)
  - 3.2 ปัญญา (Wisdom)
  - 3.3 การรับรู้การสนับสนุนทางสังคม (Perceived social support)
4. โมเดลสมการโครงสร้าง
5. กรอบแนวคิดในการวิจัย

1. นักศึกษาที่เศร้าโศกจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้

สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้และนักศึกษา

สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ เป็นเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่คุกคามต่อความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน ได้แก่ การลอบยิง ระเบิด วางเพลิง ก่อวินาศกรรม และทำร้ายร่างกาย เป็นต้น เกิดขึ้นช่วงปี พ.ศ. 2547 ถึงปี พ.ศ.2563 ครอบคลุมพื้นที่จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส และ 4 อำเภอของจังหวัดสงขลา และสถานการณ์ความไม่สงบนี้หรือเหตุการณ์สะเทือนใจ (Traumatic event) หรือเป็นเหตุการณ์ที่เป็นเหตุทำให้บุคคลใกล้ชิดหรือบุคคลอันเป็นที่รักได้เสียชีวิตลง (Bereavement event) เห็นได้จากการสรุปสถิติการเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ครบรอบ 15 ปี ตั้งแต่ปี 2547-2561 พบว่าเกิดเหตุจำนวน 20,163 ครั้ง มีผู้เสียชีวิต 6,921 คน และบาดเจ็บ 13,511 คน (ข่าว TNN ช่อง16, 2562) สถานการณ์และความสูญเสียที่เกิดขึ้น ยังส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม วิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ได้รับบาดเจ็บ ญาติผู้เสียชีวิตที่ต้องเผชิญชีวิตต่อไป นอกจากนี้การเสียชีวิตจากเหตุการณ์ดังกล่าว

ทำให้เด็กและเยาวชนสูญเสียพ่อแม่เป็นเด็กกำพร้าจำนวน 9,806 คน โดยกำพร้าพ่อร้อยละ 95 กำพร้าแม่ร้อยละ 4 และกำพร้าทั้งพ่อและแม่ร้อยละ 1 (หาดใหญ่โพกัส, 2562) ซึ่งเด็กและเยาวชนที่สูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักจากสถานการณ์ความไม่สงบนี้ยังอยู่ในช่วงวัยเรียนและยังพึ่งพาพ่อแม่ครอบครัว แต่เมื่อพ่อแม่ได้เสียชีวิตลงอย่างกะทันหัน สภาพจิตใจและจะดำเนินชีวิตต่อไปอย่างไร จากสถานการณ์ความไม่สงบ 15 ปีที่ผ่านมา มีรายงานวิจัยในกลุ่มวัยรุ่นอายุ 15-18 ปี ในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาสที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เสี่ยงภัยหรือพื้นที่สีแดง มีปัญหาทางอารมณ์สูงเป็นสองเท่าของวัยรุ่นที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ไม่เสี่ยงภัยหรือพื้นที่สีเขียว และพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของวัยรุ่นที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เสี่ยงภัยมีสูงกว่าพื้นที่ไม่เสี่ยงภัยครึ่งเท่าตัว (มุสลิมห์ โต๊ะกานี, 2554) เช่นเดียวกับรายงานผลการสำรวจในกลุ่มเด็กนักเรียนมัธยมศึกษาช่วงอายุ 11-18 ปี พบว่า มีปัญหาพฤติกรรมและอารมณ์โดยรวมร้อยละ 37.2 (เบญจพร ปัญญาวยง, 2552) ขณะที่ Futterman et al. (2010) ชี้ให้เห็นว่า ปัญหาทางความคิด อารมณ์ และพฤติกรรมในปัจจุบันและอดีตที่เกี่ยวข้องมาจากการเสียชีวิตของบุคคลอันเป็นที่รักนั้นคือ เป็นลักษณะของความเศร้าโศกจากการสูญเสีย (Grief) แม้ว่าที่ผ่านมายังไม่พบรายงานการศึกษาความเศร้าโศกจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักจากสถานการณ์ความไม่สงบโดยเฉพาะในกลุ่มนักศึกษาที่มีประสบการณ์สูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก ได้แก่ พ่อแม่ ญาติสนิท เพื่อนสนิท แฟนหรือคนรักหรือบุคคลใกล้ชิด แต่จากการสำรวจปัญหาสุขภาพจิตที่เป็นผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไปพบว่า มีปัญหาการเรียนและการใช้ชีวิตอย่างยากลำบาก (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2560) จะเห็นได้ว่าเด็กและเยาวชนเมื่อช่วง 5-7 ปีแรกของเหตุการณ์ความรุนแรงพบปัญหาพฤติกรรมและอารมณ์จากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก ซึ่งคาดว่าเป็นภาวะความเศร้าโศกจากการสูญเสียและหลังจากนั้นอีก 5-7 ปีต่อมาพบว่า ประชากรหลังอายุ 18 ปี มีปัญหาการเรียนและมีผลกระทบต่อชีวิตประจำวัน จึงคาดว่ามีโอกาสเสี่ยงต่อความเศร้าโศกที่ผิดปกติจากการสูญเสียเช่นกัน และยังส่งผลกระทบตุน้เกิดความซึมเศร้าและการฆ่าตัวตายสูงในกลุ่มผู้ที่มาขอรับบริการการช่วยเหลือปัญหาจิตใจจากเหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2560)

ผลกระทบจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักจากสถานการณ์ความไม่สงบของนักศึกษา
ความเศร้าโศกที่ผิดปกติจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักจากสถานการณ์ความไม่สงบที่กำลังเกิดขึ้นกับนักศึกษาส่งผลกระทบทั้งปัญหาทางสุขภาพจิต หน้าที่การเรียน การใช้ชีวิตประจำวันและอนาคตที่จะเป็นที่พึ่งต่อตนเอง ครอบครัวและสังคม หากไม่ได้รับการแก้ไขหรือป้องกันความเศร้าโศกที่ผิดปกติจากการสูญเสียอาจเป็นปัญหาที่ความรุนแรงมากขึ้นและส่งผลให้เกิดปัญหาอื่นๆตามมา สอดคล้องกับการศึกษาของ Balk et al. (2010) พบว่านักศึกษา

มหาวิทยาลัยผ่านประสบการณ์การสูญเสียชีวิตของสมาชิกในครอบครัวและเพื่อนๆ ในช่วงเวลา 12 เดือน คิดเป็นร้อยละ 22-30 และเมื่อเวลาผ่านไป 24 เดือนพบนักศึกษาผ่านประสบการณ์การสูญเสีย คิดเป็น ร้อยละ 39 และเมื่อสำรวจเฉพาะกลุ่มนักศึกษาที่ผ่านประสบการณ์การสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักนี้พบว่า มีภาวะความเศร้าโศกที่ผิดปกติจากการสูญเสียอยู่ ร้อยละ 1.7 นอกจากนี้ Lafarge et al. (2020) ได้สรุปถึงการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักในครอบครัว (Bereaved parent) เป็นความเศร้าโศกอย่างยิ่งและยังทำให้ส่งผลต่อภาวะความเครียด อาการซึมเศร้าสูงขึ้น เสี่ยงต่อฆ่าตัวตายมากกว่า ประชากรทั่วไปที่ไม่สูญเสียบุคคลในครอบครัว จากการศึกษาช่วงเวลาการเกิดอาการเศร้าโศกที่ผิดปกติหลังจากการสูญเสีย ดังเช่นรายงานการศึกษาของ Büchi et al. (2007) พบว่า 2-6 ปี หลังจากการสูญเสียลูก ครอบครัวยังคงมีเศร้าโศกจากการสูญเสียอย่างมาก โดยสามารถพบได้ทั้ง ความเศร้าโศกที่ปกติและความเศร้าโศกที่ผิดปกติจากการสูญเสีย ทั้งนี้ความเศร้าโศกที่ผิดปกติจากการสูญเสียเมื่อเวลาผ่านไป 6-12 เดือน (American Psychiatric Association [APA], 2013; Boelen et al., 2019; Maciejewski et al., 2016) คนส่วนใหญ่มักรับรู้ ว่า เมื่อเวลาผ่านไปผู้ที่สูญเสียจะสามารถปรับตัวและใช้ชีวิตได้เป็นปกติเหมือนกันทุกคนและไม่ตระหนักถึงความเศร้าโศกที่ผิดปกติจากการสูญเสียที่อาจจะเกิดขึ้น เมื่อผู้สูญเสียมีอาการบางอย่างเกิดขึ้นจนไม่สามารถทนได้ อาจจะหาทางออกด้วยการใช้สารเสพติด ดื่มสุรา สูบบุหรี่แทน และเกิดความเสี่ยงทางสุขภาพได้แก่น้ำหนักตัวลดลง ภาวะทุพโภชนาการ ระบบภูมิคุ้มกันลดลง เป็นต้น (โรจนศักดิ์ ทองคำเจริญ, 2562) ในขณะที่บางรายเผชิญการสูญเสียพ่อแม่ก่อนอายุก่อน 12 ปีจากการศึกษาของ Cullen (2018) พบว่า หลังจากการสูญเสียครอบครัวมีความเสี่ยงต่อการเป็นโรคซึมเศร้าและมีอัตราการฆ่าตัวตายสูง ดังนั้นความเศร้าโศกจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักเปรียบเหมือนภัยเงียบที่คอยสร้างปัญหาทางจิตใจเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่เดียวกันก็สร้างปัญหาทางสุขภาพ การสูญเสียสังคมและหน้าที่การงานกว่าบุคคลผู้สูญเสียและบุคคลรอบข้างจะตระหนักได้ก็พบว่ามีปัญหาอื่นๆตามมาจนซับซ้อนและยากที่ช่วยเหลือเยียวยาไปแล้ว ดังนั้นการศึกษาเพื่อหาแนวทางการป้องกันและแนวทางในการช่วยเหลือผู้สูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักจากสถานการณ์ความไม่สงบจึงมีความสำคัญ ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาในกลุ่มนักศึกษาที่มีความเศร้าโศกจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ให้ได้ปรับตัวเปลี่ยนผ่านจากการสูญเสียไปสู่การเติบโตและพัฒนาตนเองทางจิตใจ โดยเฉพาะการศึกษาปัจจัยที่เอื้อให้สามารถปรับเปลี่ยนจากการสูญเสียไปสู่การพัฒนาตน (Personal growth) ซึ่งการพัฒนาตนหลังจากการเผชิญวิกฤติในชีวิตหรือการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักครั้งนี้ ได้สอดคล้องกับแนวคิดของ Tedeschi and Calhoun (1996) ที่กล่าวถึงประสบการณ์การฝ่าฟันเหตุการณ์สะเทือนใจในชีวิตสู่การเปลี่ยนแปลงทางด้านบวกโดยเรียกชื่อว่า ความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ (Posttraumatic growth) ซึ่งมีรายงานวิจัยที่สนับสนุนความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจในกลุ่มของคนที่สูญเสียบุคคล

อันเป็นที่รัก ดังรายงานวิจัยของ Lafarge et al. (2020) ที่ได้ศึกษาในกลุ่มผู้หญิงหลังจากสูญเสียบุตรก่อนคลอดและแรกเกิดจำนวน 161 คนพบว่า มีภาวะความเศร้าโศกจากการสูญเสียที่มีอิทธิพลทางตรงในทิศทางตรงข้ามกับความงอกงามหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ ($b = -.237, p < .001$) และความเศร้าโศกจากการสูญเสียนี้อิทธิพลทางอ้อมทิศทางด้านบวก ($b = .008, p < .001$) ผ่านการครุ่นคิด (Rumination) ไปยังความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจในทิศทางด้านบวก ($b = 8.714, p < .001$) ทำนองเดียวกันนี้ของ ศรีสุตา วณาลีสิน (2558) ได้ศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพถึง ผลประสบการณ์สร้างเสริมสุขภาพจิตตามหลักศาสนาอิสลามภายหลังการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักของนักศึกษามุสลิมที่มีสุขภาพจิตดีเท่ากับคนทั่วไปและสูงกว่าคนทั่วไป จำนวน 14 คน พบว่า นักศึกษาใช้เวลาในการตั้งสติและเปิดใจยอมรับการทดสอบความอดทนจากอัลลอฮ์ และทุกคนเชื่อว่าการสูญเสียที่เกิดขึ้นเป็นการทดสอบความอดทนของอัลลอฮ์ โดยอดทนต่อความทุกข์ อดทนต่อการควบคุมอารมณ์โกรธ อดทนต่อความยากลำบากที่จะเกิดขึ้นตามมา และหากชนะความอดทนได้จะทำให้จิตใจเข้มแข็งขึ้นและได้รับการตอบแทนจากอัลลอฮ์ สรุปแนวปฏิบัติการสร้างเสริมสุขภาพจิตตามหลักศาสนาอิสลาม โดยการระลึกถึงอัลลอฮ์ตลอดเวลา มอบตนต่ออัลลอฮ์ และอดทนต่อการทดสอบ การละหมาดขอพร การอ่านคัมภีร์อัลกุรอาน การให้อภัยกับผู้กระทำเพราะเชื่อว่าเป็นการทดสอบของอัลลอฮ์ และพยายามทำความดีในการดำเนินชีวิตต่อไป จะเห็นได้ว่าภาวะความเศร้าโศกจากการสูญเสียได้มีการเปลี่ยนแปลงไปทางบวกขึ้นโดยการครุ่นคิดและเชื่อมั่นตามหลักศาสนาอิสลาม และผ่านปัจจัยเอื้อต่างๆ ที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางบวกและพัฒนาสู่ความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ ดังเช่น กัญญาณาด สุวรรณชาติ (2554) ที่ได้ศึกษาประสบการณ์การเติบโตภายหลังเผชิญเหตุการณ์สะเทือนขวัญของผู้รอดชีวิตจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ พบว่ามีการยอมรับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นโดยไม่ทุกข์ใจ ไม่ประมาทในการดำเนินชีวิต ตระหนักถึงความรักความผูกพันในครอบครัว การเห็นคุณค่าของการมีชีวิตอยู่ ในขณะที่ปัจจัยเกื้อหนุนการเติบโตภายหลังเผชิญเหตุการณ์สะเทือนขวัญ ได้แก่ การมีวิธีคิดสร้างความเข้มแข็งในตนเอง การมีครอบครัวและบุคคลรอบข้าง การนำหลักศาสนาไปใช้ในการดำเนินชีวิตและมีบทบาทภาระที่ต้องรับผิดชอบ ข้อสังเกตสำคัญของปัจจัยที่เกื้อหนุนให้เกิดความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจจะเห็นได้ว่า เป็นกระบวนการคิดที่สร้างความเข้มแข็งในตนเอง เป็นผลจากการสนับสนุนจากบุคคลรอบข้าง มีการนำหลักศาสนาไปใช้ในการดำเนินชีวิต ปัจจัยเหล่านี้จึงเป็นจุดตั้งต้นสำคัญในการศึกษาค้นคว้าในการวิจัยครั้งนี้เพื่อค้นหาปัจจัยที่เอื้อให้นักศึกษาสามารถปรับเปลี่ยนจากความเศร้าโศกจากการสูญเสียไปสู่การพัฒนาความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ

บริบททางสังคมของนักศึกษาที่สูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักจากสถานการณ์ความไม่สงบ

เด็กและเยาวชนโดยเฉพาะจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส และบางอำเภอของสงขลา ประกอบด้วยอำเภอจะนะ เทพา นาทวี และสะบ้าย้อย ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบ ส่วนใหญ่เข้าเรียนในระดับอุดมศึกษาในพื้นที่ เช่น มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ และมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา เป็นต้น ดังสัดส่วนการเข้าศึกษาปี การศึกษา 2561 มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี เป็นนักศึกษาในพื้นที่สามจังหวัด ชายแดนใต้ได้แก่ ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส จำนวนร้อยละ 60 และนักศึกษาร้อยละ 10 และอื่น ๆ เช่น ศาสนาอิสลามร้อยละ 79.64 รองลงมาเป็นพุทธร้อยละ 18.57 และคริสต์ร้อยละ 10 และอื่นๆ เช่น พรหมณ์ร้อยละ .02 (การรับนักศึกษา งานทะเบียนและสถิตินักศึกษา, 2562)

นักศึกษา

นักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ ได้แก่ ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส เป็นมหาวิทยาลัยที่มีนักศึกษาหลากหลายทางวัฒนธรรม เชื้อชาติ ศาสนา ได้แก่ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี โดยมีนักศึกษา ปีการศึกษา 2562 จำนวนทั้งสิ้น 7,307 คนจากทั้งหมด 10 คณะดังนี้ คณะศึกษาศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี บัณฑิตวิทยาลัย คณะวิทยาการอิสลาม คณะวิทยาการสื่อสาร คณะศิลปศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ และคณะพยาบาล นักศึกษาร้อยละ 79.64 รองลงมาเป็นพุทธร้อยละ 18.57 และคริสต์ร้อยละ 10 อื่นๆ เช่น พรหมณ์ร้อยละ .02 (การรับนักศึกษา งานทะเบียนและสถิตินักศึกษา, 2562) มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา มี 4 คณะคือ คณะครุศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีการเกษตร และคณะวิทยาการจัดการ โดยมีนักศึกษาประจำปีการศึกษา 2562 จำนวน 7,751 คน (งานทะเบียนและสถิตินักศึกษา, 2562) และมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ มี 7 คณะและ 1 สถาบัน ดังนี้ คณะแพทยศาสตร์ คณะพยาบาลศาสตร์ คณะเกษตรศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี คณะวิศวกรรมศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ คณะศิลปศาสตร์ และสถาบันอิสลามและอาหรับศึกษา จำนวนนักศึกษาปีการศึกษา 2562 จำนวน 3,509 คน (กองส่งเสริมงานวิชาการและงานทะเบียน, 2562)

ความเชื่อ การตายและแนวทางศาสนา

นักศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ประมาณร้อยละ 80 นับถือศาสนาอิสลาม โดยมุสลิมมีความเชื่อและศรัทธาสิ่งๆ ที่ช่วยให้รอดพ้นจากพิณชะฮ์ (การทดสอบ) การทรมานในนรก (สุสานฝังศพ) โดย “การเตรียมตัวและเตรียมพร้อมต่อความตายที่อาจมาเยือนได้ทุกเวลา เพื่อว่าเวลาใดที่ความตายมาเยือนอย่างกะทันหันแล้ว จะไม่รู้สึกเสียใจหรือเสียดายกับเวลาที่ผ่านไป (อุมร์ สุลัยมาน อัล-อัชกีร์

, 2550) นอกจากนี้ปฏิบัติกริยาต่อศพที่ถูกบุรุษด้วยการร้องไห้คร่ำครวญนั้น เป็นสิ่งที่ไม่ควรเพราะจะทำให้ผู้ถูกฝังจะถูกทรมาน (อุมร์ สุลัยมาน อัล-อัซกีออ, 2550) เช่นเดียวกับมุสลิมในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ก็จะไม่ร้องไห้ต่อศพที่ถูกบุรุษ นอกจากนี้มุสลิมสามารถไปร่วมงานศพของคนต่างศาสนาได้ในเงื่อนไขที่ไปเพื่อปลอบทุกข์หรือแสดงความเห็นใจแก่ครอบครัวหรือญาติของผู้ตาย หรือยื่นให้เกียรติแก่ศพ แต่จะไม่ร่วมพิธีทางศาสนา (บรรจง บินกาชัน, 2555) ศรีสุตา วนาลิสัน (2558) ได้ชี้ให้เห็นแนวทางของหลักศาสนาอิสลามที่เป็นทั้งหลักศรัทธา หลักปฏิบัติ และหลักจริยธรรมของนักศึกษาที่สูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักจากสถานการณ์ความไม่สงบให้สามารถกลับมาใช้ชีวิตและมีสุขภาพจิตที่ดีตามปกติ ดังนี้

- 1) การระลึกถึงอัลลอฮ์ตลอดเวลา อันแสดงถึงความศรัทธาต่ออัลลอฮ์เพียงหนึ่งเดียวว่าเป็นผู้กำหนดทุกสิ่งทุกอย่างและยังเชื่อว่าอัลลอฮ์มีความเมตตาและเลือกสิ่งที่ดีที่สุดให้เสมอ การมอบตนต่ออัลลอฮ์เป็นการแสดงถึงการยอมจำนนต่ออัลลอฮ์ ซึ่งเป็นวิถีทางที่ทำให้มนุษย์พบกับความสงบและความก้าวหน้า และเมื่อได้มอบหมายต่ออัลลอฮ์ ทำให้รู้สึกว่ามีความรักต่อพระองค์ ซึ่งเป็นการบรรลุจุดหมายสูงสุดของชีวิต จึงทำให้รู้สึกอิ่มเอมใจและการมอบหมายทุกสิ่งทุกอย่างแก่อัลลอฮ์คือสุดยอดของสุขภาวะ
- 2) การละหมาดขอพร เชื่อว่าการละหมาดขอพรที่นอกเหนือจากการละหมาดตามปกติ (บังคับ) (ฟิรฎู) จะได้บุญมากกว่าละหมาดตามปกติ และการละหมาดเหมือนการได้อยู่ใกล้ชิดกับอัลลอฮ์ยิ่งละหมาดตอนดึกยิ่งได้ใกล้ชิดกับอัลลอฮ์มากที่สุด เพราะสามารถติดต่อกับอัลลอฮ์ได้โดยตรง เป็นการเข้าเฝ้าอัลลอฮ์เพื่อยืนยันความศรัทธาและปฏิญาณตนต่ออัลลอฮ์ทำให้เป็นที่โปรดปรานของอัลลอฮ์
- 3) การอ่านคัมภีร์อัลกุรอานบทต่าง ๆ ทำให้สบายใจ จากผลการศึกษาคำอ่านคัมภีร์อัลกุรอาน ทำให้นักศึกษา มีสติ ลดความกลัวและมีหนทาง แก้ปัญหา และการอ่านคัมภีร์อัลกุรอาน อย่างเข้าใจจะช่วยให้จิตใจสงบมีความหวัง มีกำลังใจ ซึ่งเป็นการเยียวยาจิตใจในภาวะที่ถูกกดดันหรือกังวล การอ่านคัมภีร์อัลกุรอาน แต่ละวรรค พร้อมกับหายใจเข้าลึก ๆ และค่อยๆ ผ่อนลมหายใจออกจนจบวรรค จะช่วยทำให้หัวใจเต้นช้าลง ทำให้จิตใจผ่อนคลายเพิ่มพลังภายในจิตใจให้เข้มแข็งและมั่นคง
- 4) การให้อภัยกับผู้กระทำและเชื่อว่าเป็นการทดสอบของอัลลอฮ์ จากผลการศึกษานักศึกษามีความเชื่อว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอัลลอฮ์เป็นผู้กำหนดและทดสอบความอดทนของตนเองและการให้อภัยคนกระทำจะทำให้เขาสำนึกผิด เมื่อคิดเช่นนี้ความโกรธก็ลดลง การให้อภัยจะเกิดขึ้น เมื่อสามารถควบคุมความโกรธของตนเองได้ และการอดทนอดกลั้นเป็นความเคารพภักดีต่ออัลลอฮ์ที่ประเสริฐสุด สำหรับทางพระพุทธศาสนาได้มีหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับความเศร้าโศก การสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก เป็นแนวทางปฏิบัติสู่ความไม่มีความเศร้าโศกไว้หลายประการ ดังเช่น (พระปณตคุณวาทโฒ (อิสสรสกุล), 2553) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องผลของกิจกรรมเชิงพุทธที่เน้นธรรมะเรื่องหลักกรรมและชีวิตหลังความตายต่อความเศร้าโศกของผู้เคยสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก พบว่า ความเศร้าโศกจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก หากไม่ยึดสิ่งที่ยึดก็จะไม่เศร้าโศก ความเศร้าโศกเป็นทุกข์มีเหตุคือตัณหา ประกอบด้วยความเพติดเพลินและความกำหนัด ซึ่งละโดยการเห็นความไม่เที่ยงของขันธ์ทั้ง 5

เป็นสัมมาทิฐิ อันเป็นเหตุให้เบื่อบรรเทาเพราะสิ้นความเพลิดเพลน สิ้นกำหนดและหลุดพ้น ความเศร้าโศกมีสภาพธรรมเป็นโทสมูลจิตและมีโทสะ เป็นธรรมที่เป็นปฏิปักษ์ต่อโทสะ ด้วยการเจริญเมตตา ซึ่งการเจริญเมตตาเป็นวิธีหนึ่งในการช่วยบรรเทาความเศร้าโศก และความเศร้าโศกเป็นทุกข์ขอรหัสสัจ แนวทางหลักใหญ่ในการดับทุกข์คือ มรรคอรหัสสัจ เป็นต้น ส่วนขนบธรรมเนียม ความเชื่อ พิธีงานศพของคนไทยชาวพุทธ เป็นอีกหนทางหนึ่งซึ่งช่วยประคับประคองและเยียวยาความรู้สึกของญาติที่ยังมีชีวิตอยู่ได้คลายความโศกเศร้าจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก รวมถึงตระหนักในสังขารของชีวิตที่ไม่แน่นอนอีกด้วย

นักศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ที่สูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักหรือบุคคลใกล้ชิด จึงคาดว่ายังมีทั้งกลุ่มที่สามารถปรับตัวผ่านภาวะความเศร้าโศกจากการสูญเสียจนเกิดความงอกงาม ภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ และบางส่วนอาจจะยังไม่สามารถปรับตัวได้แม้เวลาจะผ่านไปแล้ว 6-12 เดือนจนเกิดภาวะความเศร้าโศกที่ผิดปกติจากการสูญเสียจนส่งผลกระทบต่อกระบวนการเรียน การใช้ชีวิตที่ยากลำบาก และอาจส่งผลกระทบต่อความสำเร็จการศึกษาและชีวิตในอนาคต นอกจากนี้บริบทความหลากหลายในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ยังพบปัจจัยที่เอื้อการปรับตัวจากภาวะความเศร้าโศกจากการสูญเสียไปสู่ความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ ได้แก่ ความเชื่อทางศาสนา ธรรมเนียมประเพณีเกี่ยวกับการตาย ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการตระหนักรู้และการยอมรับการตายที่เกิดขึ้นผ่านทางหลักธรรม พิธีงานศพ การไว้ทุกข์ และการได้รับการสนับสนุนจากญาติพี่น้องที่มารวมตัวกันในพิธีงานศพ ต่างเป็นปัจจัยให้คลายความเศร้าโศกจากการสูญเสียและสร้างการตระหนักรู้ให้สามารถปรับตัวเพื่อใช้ชีวิตอยู่ต่อไปได้ด้วยตนเอง ซึ่งผู้วิจัยได้คำนึงถึงบริบทภายใต้สถานการณ์ความไม่สงบและความหลากหลายของวิถีชีวิตในพื้นที่ของนักศึกษาร่วมกับการค้นหาปัจจัยความสัมพันธ์ที่จะมีอิทธิพลต่อความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจกรณีสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก เพื่อจะได้นำปัจจัยสำคัญนั้นเป็นแนวทางในการหามาตรการป้องกันและแก้ปัญหาความเศร้าโศกที่ผิดปกติจากการสูญเสียและการส่งเสริมความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ อันจะเอื้ออำนวยให้นักศึกษาได้ใช้ชีวิตตามปกติและทำหน้าที่ที่รับผิดชอบให้บรรลุความสำเร็จต่อไป

นักศึกษาที่เศร้าโศกจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก

การศึกษาคั้งนี้ กลุ่มเป้าหมายได้มุ่งเน้นกลุ่มนักศึกษาที่เศร้าโศกจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ นอกจากนี้จะได้รับอิทธิพลทางสังคม วัฒนธรรม ความเชื่อทางศาสนาแล้ว โอกาสเป็นไปได้สูงที่มีภาวะความเศร้าโศกจากการสูญเสีย (Grief) และความเศร้าโศกที่ผิดปกติจากการสูญเสีย (Complicated grief) และมีผลต่อการพัฒนาความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ ผู้วิจัยจึงได้ทบทวนแนวคิด ทฤษฎีของความเศร้าโศกจาก

การสูญเสียและแนวทางการประเมิน เพื่อทำความเข้าใจกลุ่มเป้าหมายและเป็นแนวทางในการพิจารณาปัจจัยที่จะพัฒนาสู่ความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจต่อไป

แนวคิดและทฤษฎีของความเศร้าโศกจากการสูญเสีย

ความเศร้าโศกจากการสูญเสียได้รับความสนใจในวงการทางด้านจิตวิทยามาตั้งแต่ช่วงแรก เห็นได้จาก Lindemann (1944) ได้เขียนบทความ “Symptomatology and management of acute grief” เสนอลักษณะความเศร้าโศก 4 ประการคือ 1) ความเศร้าแบบทันทีทันใด (Acute grief) เป็นกลุ่มอาการโรคที่ชัดเจนโดยมีลักษณะเฉพาะอาการทางจิตวิทยาและทางกาย 2) กลุ่มอาการนี้อาจจะเกิดทันทีหลังจากวิกฤติหรืออาจจะเกิดช้ากว่าปกติหรือไม่ 3) กลุ่มอาการนี้อาจบิดเบือนภาพที่เห็นได้ 4) ภาพบิดเบือนที่เห็นสามารถเปลี่ยนเป็นปฏิกิริยาความเศร้าโศกที่ปกติ (Normal grief reaction) ได้ และ Freud (1971) ที่ได้กล่าวถึง ความเศร้าโศก (Mourning) ในบทความเรื่อง “Mourning and melancholia” ว่าเป็นปฏิกิริยาจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก หรือการสูญเสียทางนามธรรมเช่น พลัดพรากจากสถานที่แห่งหนึ่ง การสูญเสียเสรีภาพ การสูญเสียอุดมการณ์ เป็นต้น ลักษณะสำคัญของความเศร้าโศกมี 4 ประการ คือหดหู่ใจที่ปวดลึก เลิกสนใจโลกภายนอก สูญเสียความรู้สึกที่จะรักใคร่ และไม่อยากทำอะไร ซึ่งแสดงให้เห็นถึงปฏิกิริยาจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักและสะท้อนให้เห็นภาวะทางจิตใจที่ถูกกระทบกระเทือนหรือการสูญเสียทางนามธรรมและได้แสดงออกให้เห็นถึงภาวะของกลุ่มอาการที่เป็นปกติทั่วไปและอาการที่ผิดปกติซับซ้อนและต้องการความช่วยเหลือ

แม้ในช่วงแรกมีการกล่าวถึงความเศร้าโศกจากการสูญเสียแต่ยังไม่มีคำนิยามใดที่เป็นที่ยอมรับโดยทั่วกัน ต่อมาจึงได้มีการนิยามให้ชัดเจนขึ้นบนหลักฐานเชิงประจักษ์ เห็นได้จาก Prigerson et al. (1995) กล่าวถึงคำนิยามของความเศร้าโศกที่ผิดปกติจากการสูญเสีย (Complicated grief) ว่ายังไม่มีนิยามใดที่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปหรือไม่ก็ใช้คู่มือการวินิจฉัยทางคลินิก แต่การพัฒนา Inventory of complicated grief (ICG) ได้กำหนดคำนิยามจากอาการที่เกี่ยวข้องกับความเศร้าโศกจากการสูญเสียจำแนกจากกลุ่มที่มีความเศร้าโศกที่ผิดปกติกับกลุ่มที่มีความเศร้าโศกปกติ และเป็นอาการที่แตกต่างจากความวิตกกังวลและความซึมเศร้าที่มาจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก โดยอาการเฉพาะความเศร้าโศกที่ผิดปกติจากการสูญเสียคือ คิดหมกมุ่นอยู่กับผู้ตาย ใฝ่หาและโหยหาถึงผู้ตาย ไม่เชื่อถึงการตาย มึนงง ไม่ยอมรับการตายที่เกิดขึ้นและอาการนี้มีผลกระทบต่อชีวิตประจำวันเป็นเวลายาวนาน จะเห็นได้ว่า จากหลักฐานเชิงประจักษ์ทำให้คำนิยามมีความชัดเจนของกลุ่มอาการและสามารถแยกออกจากปัญหาทางจิตใจใกล้เคียงกันเช่น ความวิตกกังวล ความซึมเศร้า ความเครียดภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ เป็นต้น แต่จากหลักฐานเชิงประจักษ์ทำให้เกิดข้อโต้แย้งขึ้นเมื่อการวิเคราะห์องค์ประกอบความเศร้าโศกจากการสูญเสียมิมีมิติด้านบวกเข้ามาร่วมด้วย ดังเช่น Hogan et al. (2001) กล่าวถึงความเศร้าโศกว่า เป็นปฏิกิริยาของกระบวนการ

ความเศร้าโศกจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักหลายมิติ ได้แก่ สิ้นหวัง (Despair) ตื่นตกใจ (Panic behavior) โกรธและตำหนิ (Blame and Anger) แยกตัวเอง (Detachment) สับสน (Desorganization) และพัฒนาตน (Personal growth) ทั้งนี้แนวคิดของ Hogan et al. (2001) ได้ถูกยืนยันถึงความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ครอบคลุมถึงความคิดคร่ำครวญ ความปรารถนา โดดเดี่ยว และการโยยหาถึงเฉพาะบุคคลอันเป็นที่รักที่เสียชีวิตไป และยังขยายความเข้าใจถึงทางกาย การรู้คิดและการคงอยู่หรือจิตวิญญาณที่สัมพันธ์กับการพลัดพรากแยกจากกันอย่างถาวร และมีมิติ ด้านการพัฒนาตนจากความเศร้าโศกจากการสูญเสียร่วมด้วย

นิยามความเศร้าโศกจากการสูญเสียในปัจจุบัน ได้แก่ Maccallum et al. (2017) ได้นิยามความเศร้าโศก (Grief) ว่าเป็นปฏิกิริยาทางอารมณ์ พฤติกรรม แรงจูงใจ การรู้คิดที่ถูกสะสมจากการกระตุ้นการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก ซึ่งปฏิกิริยาทางอารมณ์มักถูกกำหนดจากการโยยหา (Yearning) ต่อผู้ตาย และ/หรือความทุกข์จากการสูญเสียความผูกพัน การไม่ยอมรับการตาย ความรู้สึกช็อค หลีกหนีความหมกมุ่นครุ่นคิด รู้สึกไร้ความหมายหากไม่มีผู้ตาย สับสน มึนงง ขมขื่นใจ ไม้ไว้วางใจ และยากต่อการสร้างความผูกพันในชีวิต นอกจากนี้ปฏิกิริยามีความแตกต่างกันตามความถี่ ระยะเวลา และความรุนแรงจากประสบการณ์ของแต่ละคน โดยระยะแรกหลังเกิดเหตุการณ์ปฏิกิริยาความเศร้าโศกนี้ มีอาการไม่รุนแรง เป็นลักษณะปกติทั่วไปหลังจากการสูญเสียซึ่งเรียกว่า ความเศร้าโศกปกติ (Normal grief) แต่เมื่อมีอาการรุนแรง เกิดขึ้นบ่อยและอย่างต่อเนื่องเป็นเวลายาวนาน จึงกลายเป็นความซับซ้อน เรื้อรังจนเป็นความเศร้าโศกที่ผิดปกติ (Abnormal grief) หรือโรคความเศร้าโศก (Grief disorder) และ Killikelly and Maercker (2017) ที่ได้ทบทวนงานวิจัย กล่าวย้อนถึงแนวคิดแรกเริ่มของความเศร้าโศกที่นิยามว่า “อาการตอบสนองของความเครียดเป็นปฏิกิริยาต่อเหตุการณ์ที่เครียดในชีวิต” ซึ่งเป็นแนวคิดที่ได้จุดประกายให้มีการศึกษาวิจัยแนวคิดเกี่ยวกับความเศร้าโศก จนเกิดหลายกลุ่มวิจัยและใช้คำศัพท์เรียกชื่อต่างกัน เช่น pathological grief, complicated grief, traumatic grief, prolonged grief, chronic or morbid grief ปี ค.ศ. 2013 ได้ถูกกำหนดให้เป็นกลุ่มอาการทางจิตเวชที่ยังต้องศึกษาเพิ่มเติมตาม DSM-5 มี เรียกชื่อว่า Persistent complex bereavement disorder: PCBD (American Psychiatric Association [APA], 2013) และในปี ค.ศ. 2018 ICD-11 ใช้ชื่อว่า Prolong grief disorder (PGD) ในขณะที่ Maccallum et al. (2017) ได้นิยาม Prolong grief ว่า ผลที่ทำให้อ่อนแอ ยึดเยื้อที่มาจาก การสูญเสียของบุคคลอันเป็นที่รัก ส่วนมิติทางได้บวกของความเศร้าโศกจากการสูญเสียนั้นปัจจุบันได้เห็นว่า เป็นปรากฏการณ์ร่วมระหว่างกระบวนการทางบวกและทางลบ (Co-occurrence of positive and negative processes) หลังจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก (Bellet et al., 2018)

ความหมายของความเศร้าโศกจากการสูญเสียในประเทศไทย ซึ่งยังมีการศึกษาค้นคว้าค่อนข้างน้อยมาก แต่พบการศึกษาของ รัชну วรรณมา (2557) ได้สรุปค่านิยามเกี่ยวกับอารมณ์

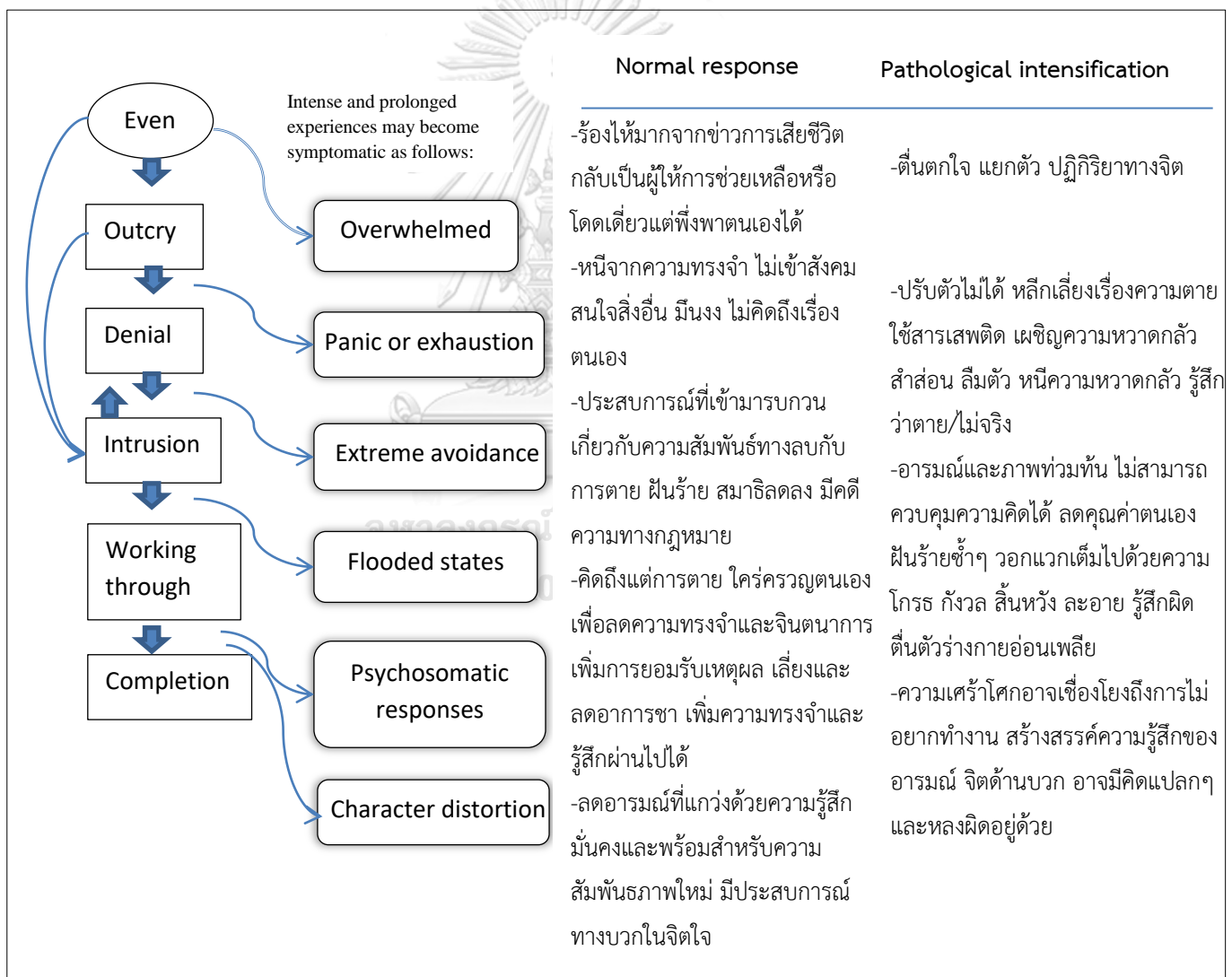
เศร้าโศกที่ผิดปกติจากการสูญเสีย (Abnormal/ pathological/ complicated grief) หมายถึง การปรับตัวที่ผิดปกติต่อการสูญเสียบุคคลสำคัญอันเป็นที่รัก โดยจะมีอารมณ์เศร้าโศกที่รุนแรงและเรื้อรัง ไม่สามารถผ่านพ้นระยะของปฏิกิริยาทางจิตของการสูญเสียตามปกติได้ ซึ่งผลกระทบต่ออารมณ์ ความคิดและพฤติกรรม จนส่งผลต่อการใช้ชีวิตประจำวันของบุคคล และได้สรุปรูปแบบต่าง ๆ ของอารมณ์เศร้าโศกที่ผิดปกติต่อการสูญเสีย ได้แก่ อารมณ์เศร้าโศกที่เรื้อรังต่อการสูญเสีย (Chronic grief) เป็นปฏิกิริยาผิดปกติที่พบได้บ่อยที่สุดเกิดขึ้นนานกว่า 6 เดือน โดยมีความเศร้าโศกที่เรื้อรังยาวนาน มักรู้สึกผิดและโทษตัวเองตลอดเวลา อารมณ์เศร้าโศกที่รุนแรงต่อการสูญเสีย (Hypertrophic grief) มีอารมณ์เศร้าโศกที่รุนแรงเกินกว่าปกติ จนทำให้เกิดอาการโรคซึมเศร้าหรือวิตกกังวลมา (Depressive or anxiety disorder) อารมณ์เศร้าโศกที่ยับยั้งไว้ (Inhibited grief) หมายถึง การที่ไม่พบปฏิกิริยาการสูญเสีย บุคคลแสดงปฏิกิริยาต่อการสูญเสียน้อยกว่าที่ควรจะเป็น มักพบได้บ่อยในเด็กหรือผู้สูงอายุ ตัวอย่างเช่น พ่อแม่ที่สูญเสียลูกจากการฆ่าตัวตายมักจะไม่ได้แสดงอาการเศร้า เพราะกลัวว่าเมื่อแสดงแล้วบุคคลรอบข้างจะแสดงความเห็นใจแล้วทำให้บุคคลนั้น เศร้ามากกว่าเดิม หรือแสดงปฏิกิริยาต่อการสูญเสียช้ามากหลังจากเกิดการสูญเสีย (Delay grief) อาการมีชาต่อการสูญเสียที่ควรจะเกิดขึ้นหลังจากการสูญเสียทันที กลับเกิดขึ้นหลังจากนั้นนานมากหรือไม่เกิดขึ้นเลย อารมณ์เศร้าที่ไม่สามารถผ่านพ้นได้ (Unresolved grief) หมายถึง การไม่สามารถก้าวข้ามผ่านอารมณ์เศร้าโศกไปได้ โดยบุคคลจะเศร้าโศกตลอดเวลา ไม่แตกต่างจากช่วงหลังเกิดเหตุการณ์ใหม่ๆ ยังคงยึดอยู่กับการสูญเสียนั้น และอารมณ์เศร้าโศกที่เกี่ยวกับเหตุการณ์สะเทือนใจ (Traumatic grief) มักพบในผู้ที่รอดชีวิตหรือผู้ที่ประสบกับเหตุการณ์จากภัยพิบัติที่รุนแรงทางธรรมชาติ เหตุการณ์สะเทือนขวัญ อุบัติเหตุ สงครามหรือการถูกทำร้ายที่รุนแรง โดยจะส่งผลต่อสภาพจิตใจอย่างรุนแรง ซึ่งอาจพบร่วมกับโรคความเครียดภายหลังเหตุการณ์สะเทือนขวัญ (Posttraumatic stress disorder) นอกจากนี้ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความเศร้าโศกได้แก่ การสูญเสีย (Loss) หมายถึงสภาพการณ์ที่บุคคลต้องแยกจากสูญหายหรือต้องปราศจากสิ่งของบางอย่างที่เคยมีอยู่ในชีวิต ในขณะที่การสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก (Bereavement) เป็นภาวะหรือประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจากการที่บุคคลและครอบครัวเผชิญกับการตายของบุคคลอันเป็นที่รัก บุคคลที่ใกล้ชิด โดยทั้งการสูญเสียและการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก ทำให้บุคคลตอบสนองทางอารมณ์ต่อการสูญเสียนี้นี้ว่าเป็นอารมณ์เศร้าโศกหรือความเศร้าโศกหรือภาวะความเศร้าโศกหรือความเศร้าโศกจากการสูญเสียหรือความเศร้าโศกจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก

จะเห็นได้ว่า ลักษณะสำคัญของความเศร้าโศกจากการสูญเสีย เป็นปฏิกิริยาของบุคคลต่อความสูญเสียที่เกิดขึ้น โดยมีปฏิกิริยาทางด้านอารมณ์ส่งผลต่อพฤติกรรมตามความเข้มจากสิ่งที่สูญเสีย ความผูกพัน สิ่งที่เป็นความหมายในชีวิต และการไม่ยอมรับการสูญเสียที่เกิดขึ้น แม้ว่าจะผ่านมานานแล้ว มีลักษณะสำคัญคือ คร่ำครวญโหยหาถึงผู้ตายอยู่เสมอ รู้สึกเศร้าโศกและบิบบิ้นทาง

อารมณ์อย่างมากจากการตายของบุคคลอันเป็นที่รัก และเป็นเหตุสำคัญให้ทุกข์ทรมานใจ ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ภาวะความเศร้าโศกจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักได้แก่ การสูญเสียพ่อแม่ พี่น้อง ญาติสนิท เพื่อนสนิท แฟนหรือคนรักของนักศึกษาจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ (Bereavement events) ซึ่งอาจเกิดปฏิกิริยาความเศร้าโศกที่ปกติหรือความเศร้าโศกที่ผิดปกติจากการสูญเสีย

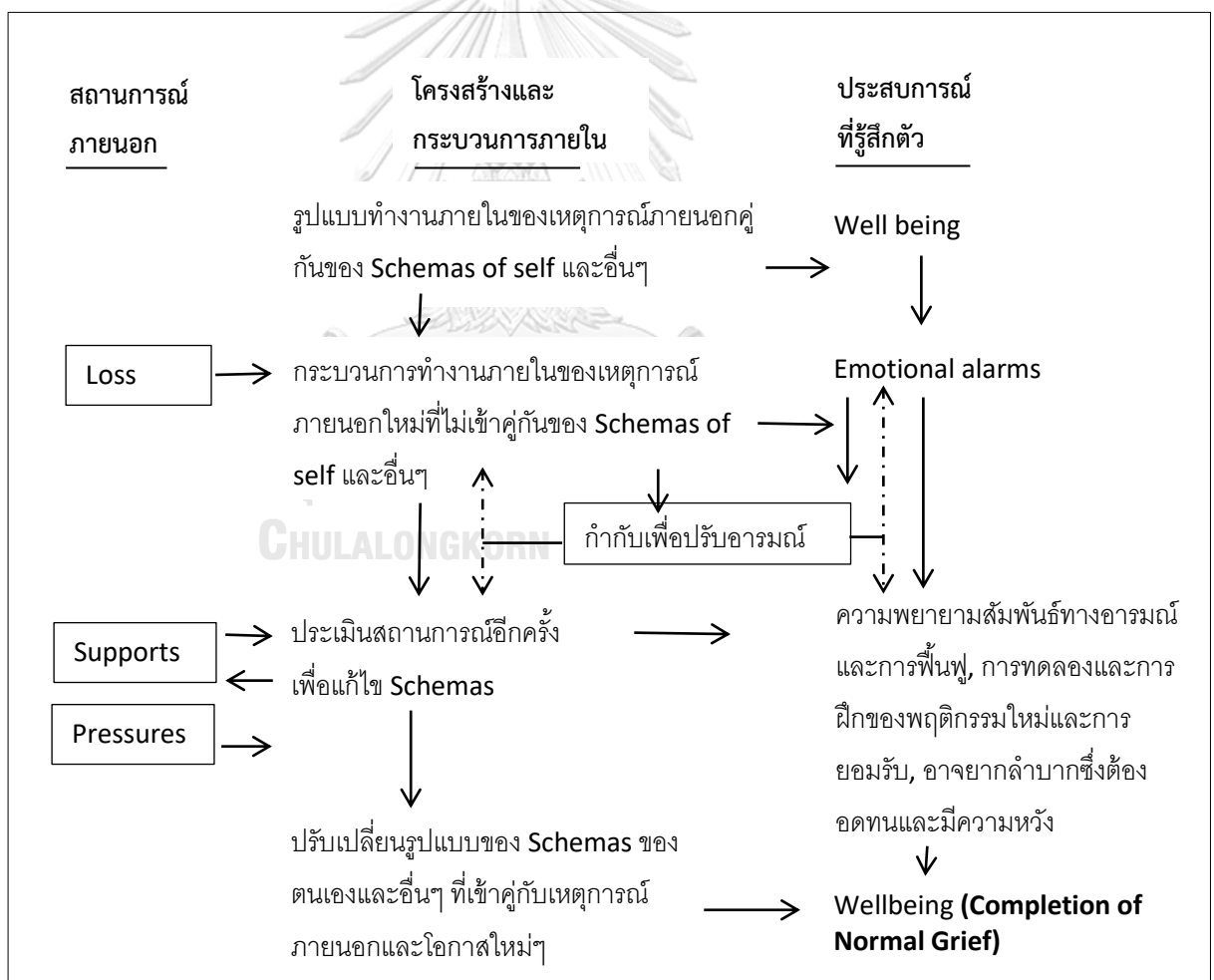
แนวคิดและทฤษฎีของความเศร้าโศกจากการสูญเสีย โดยส่วนใหญ่ผู้เชี่ยวชาญด้านความเศร้าโศกมักพูดถึง Sigmund Freud จิตแพทย์คนแรกที่ยกทฤษฎีขึ้นมาอธิบายความเศร้าโศก ผ่านงานเขียนชื่อว่า “Mourning and melancholia” (Freud, 1971) ได้กล่าวถึง ความผูกพันจากพัฒนาการในวัยเด็กของมนุษย์ทุกคน เด็กเริ่มเรียนรู้ความไว้วางใจ อันเป็นความต้องการพื้นฐานที่จะได้รับจากการกิน การได้รับการปกป้องและความรัก มีความสำคัญผ่านกระบวนการ Cathexis ซึ่งเป็นกระบวนการผูกพันทางอารมณ์ต่อผู้อื่น ที่มีความสำคัญต่อพัฒนาการทางสุขภาพและเป็นกระบวนการเดียวกับการตอบสนองการปรับตัวต่อการสูญเสียสิ่งสำคัญของชีวิต มีความเกี่ยวข้องทั้งทางเขาวนปัญญาและอารมณ์เพื่อปลดปล่อยความผูกพัน เช่นเดียวกับ Bowlby (1973) ได้พัฒนาแนวคิดของ Freud เกี่ยวกับความผูกพันและการสูญเสียของมนุษย์ (Attachment and loss) โดยเสนอว่า พฤติกรรมความผูกพันระหว่างเด็กและผู้ดูแลเด็ก (ส่วนใหญ่เป็นแม่) ช่วยให้เด็กสร้างความรู้สึกมั่นคงปลอดภัยตลอดช่วงชีวิต แม้เด็กจะพลัดพรากจากผู้ดูแลเด็ก Bowlby สังเกตเห็นว่า เด็กจะถูกสร้างสายสัมพันธ์และความรู้สึกมั่นคงปลอดภัยขึ้นมาใหม่กับผู้ดูแลเด็ก และจากทฤษฎีของ Bowlby กล่าวถึงความเศร้าโศกจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก (Bereavement) เป็นกระบวนการเดียวกับการสูญเสียสิ่งสำคัญอื่นๆ นั่นคือครอบคลุมพลังทางอารมณ์ (หรือ libido) จากความตายเพื่อนำสู่การสร้างสัมพันธ์ภาพอื่นต่อไปได้ เหมือนกับเด็กที่ค้นหาความสัมพันธ์ที่สำคัญต่อสิ่งอื่นต่อไป ซึ่งบุคคลอาจจะหลีกเลี่ยงหรือปฏิเสธความจริงที่พลัดพรากหรือความตาย แม้ความจริงจากการสูญเสียจะถูกไตร่ตรองด้วยเขาวนปัญญา ความเศร้าโศกก็ยังดำเนินไปแต่ช่วงเวลาด้วยอารมณ์ที่เชื่อมโยงกับความตาย ความโกรธ ความเสียใจ และว่างเปล่า จึงเป็นปฏิกิริยาปกติเมื่อบุคคลมีประสบการณ์สูญเสียบุคคลสำคัญในชีวิต จะเห็นว่าทั้ง Freud และ Bowlby เชื่อว่า บุคคลผ่านช่วงเวลาความเศร้าโศกทั้งจากตนเองและการได้รับการช่วยเหลือ โดยบรรลุถึงกระบวนการผูกพันต่อผู้อื่น (Cathexis) ด้วยทั้งเขาวนปัญญาและอารมณ์ หรือหลีกเลี่ยงพลังทางอารมณ์ (หรือ libido) จากความตาย แต่บางคนที่ยึดอยู่กับความผูกพัน ทำให้เกิดความยุ่งยากทางอารมณ์และจิตใจ และมักถูกอธิบายเหมือนอาการซึมเศร้า นอกจากนี้ Lindemann (1944) ได้ศึกษาวิจัยและสนับสนุน Freud และ Bowlby โดยพัฒนาจากแนวคิดความเศร้าโศกจากความมั่นคงภายในของคนที่ถูกคุกคามจากเหตุการณ์วิกฤติหรือสิ่งที่เปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะโศกนาฏกรรมไฟไหม้ในคลับเมืองบอสตัน สหรัฐอเมริกา ปี 1942 ที่มี

ผู้เสียชีวิต 492 คน Lindemann (1944) พบว่า ปฏิกริยาโดยทั่วไปจากเหตุการณ์กะทันหันและมีการเสียชีวิต เช่น ทุกข์ทรมาน นึกถึงภาพคนตาย โกรธ มุ่งร้าย รู้สึกผิด ไม่สามารถทำงานหรือทำหน้าที่ในครอบครัวได้ ซึ่งได้ถูกนำเสนอในรูปปฏิกริยาของความเศร้าโศกตามปกติและอาการของความเศร้าโศกที่ผิดปกติ (Pathological reactions) 5 ประเด็นคือ 1) ความเจ็บป่วยทางกาย 2) การยึดติดกับภาพของการตาย 3) รู้สึกผิด 4) ความมุ่งร้าย และ 5) กิจวัตรประจำวันเปลี่ยนไป เช่น การนอน การพักผ่อน ทำกิจกรรมลดลง สัมพันธภาพลดลง เป็นต้น ส่วน Horowitz et al. (1993) ได้อธิบายขั้นตอนการตอบสนองหลังเผชิญเหตุการณ์วิกฤติและนำสู่ความแตกต่างของปฏิกริยา Normal และ pathological grief ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 ขั้นตอนการตอบสนองหลังเผชิญเหตุการณ์วิกฤติระหว่าง Normal และ Pathological grief (Horowitz et al., 1993)

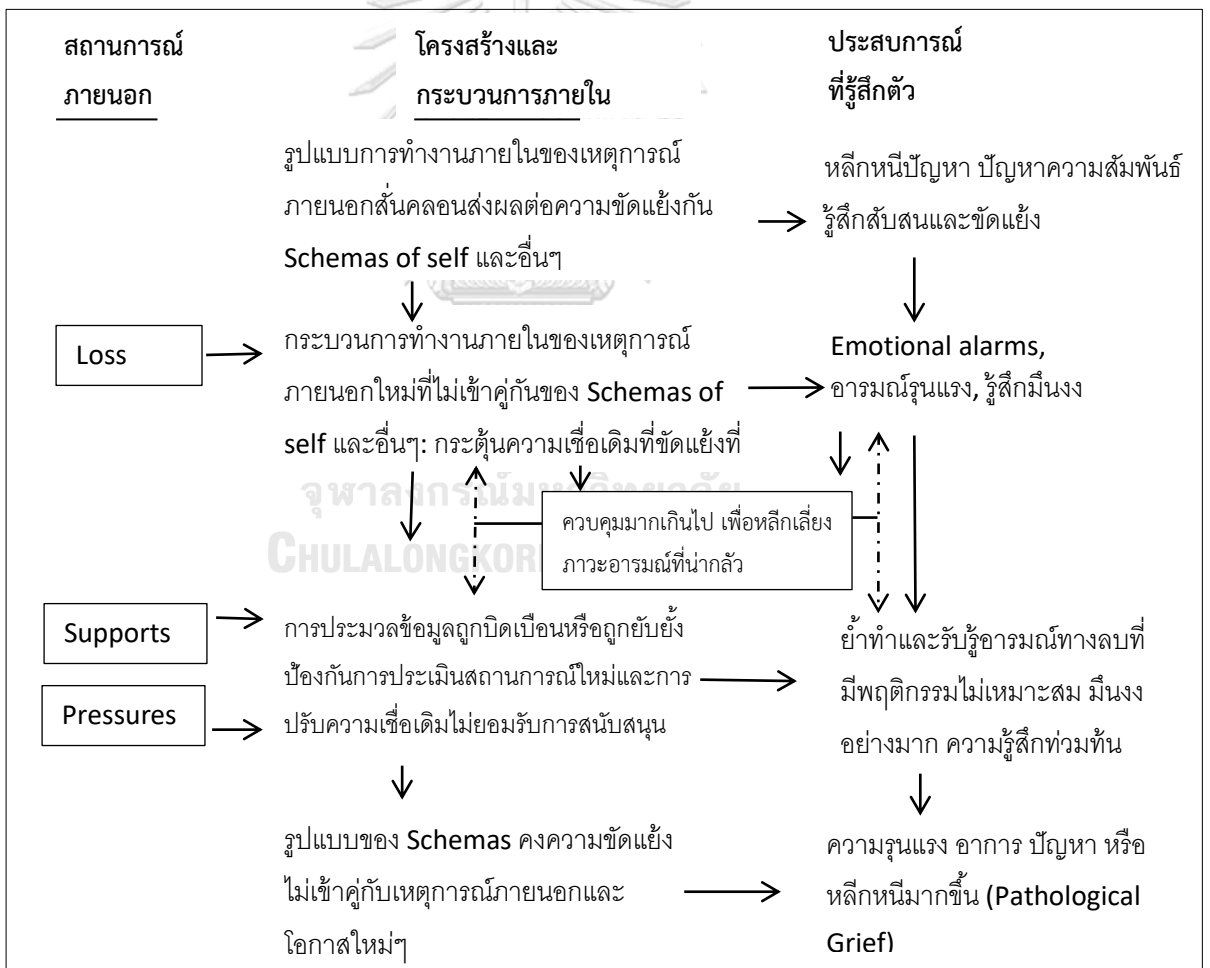
โครงสร้างและกระบวนการหลังจากการสูญเสีย รูปแบบการทำงานภายในรับรู้เหตุการณ์ใหม่ ภายนอก (การสูญเสีย) ที่ไม่เข้าคู่กับแบบแผนความเชื่อเดิม (Schema) (จากเดิมที่เชื่อว่าบุคคลอันเป็นที่รักยังอยู่ด้วยกัน มีสุขภาวะทางจิตที่ดี) ทำให้เกิดสัญญาณเตือนทางอารมณ์ มีการกำกับเพื่อปรับอารมณ์ประกอบกับการได้รับการสนับสนุนระหว่างสถานการณ์ภายนอกและประเมินสถานการณ์อีกครั้งเพื่อปรับแก้ไขเชื่อเดิม รวมทั้งการได้รับแรงกดดันภายนอก จนทำให้เกิดการปรับแบบแผนความเชื่อเดิมถูกปรับแก้ไขใหม่ที่เข้าคู่กับเหตุการณ์ภายนอก (การสูญเสีย) และเกิดสุขภาวะขึ้นถือเป็นความเศร้าโศกที่ปกติจากการสูญเสีย ในขณะที่บางส่วนสถานการณ์ภายนอกสนับสนุนและกดดันไม่สามารถปรับเปลี่ยนแบบแผนความเชื่อเดิมได้ กรณีนี้ประสบการณ์ที่รู้สึกตัวจะพยายามฟื้นฟูอารมณ์ ผีกพฤติกรรมใหม่ ยอมรับ อดทนอย่างมีความหวัง จนกระทั่งมีสุขภาวะทางจิตที่ดี ซึ่งเป็นขั้นโครงสร้างและกระบวนการเกิดความเศร้าโศกที่ปกติและมีสุขภาวะทางจิตที่ดีหลังจากการสูญเสีย ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 โครงสร้างและกระบวนการเกิดความเศร้าโศกที่ปกติจากการสูญเสีย

(Horowitz et al., 1993)

สถานการณ์ภายนอกที่เกิดการสูญเสีย ทำให้รูปแบบการทำงานภายในไม่เข้ากับแบบแผนความเชื่อเดิม และยังกระตุ้นแบบแผนความเชื่อเดิมที่ขัดแย้งแฝงอยู่ ในขณะที่โครงสร้างและกระบวนการรูปแบบการทำงานภายในสั่นคลอนส่งผลต่อความขัดแย้งกันในแบบแผนความเชื่อเดิมของตน มีการหลีกเลี่ยง ขาดสัมพันธภาพ มึนงง สับสนและมีความขัดแย้ง สัญญาณเตือนอารมณ์ มีอารมณ์รุนแรง มึนงง มีการควบคุมมากเกินไปเพื่อหลีกเลี่ยงความกลัว ขณะที่การสนับสนุนและความกดดันจากสถานการณ์ภายนอกได้ประมวลข้อมูล โดยถูกบิดเบือนหรือถูกยับยั้งป้องกันประเมินสถานการณ์ใหม่และการปรับแบบแผนความเชื่อเดิมไม่ยอมรับการสนับสนุน ทำให้แบบแผนความเชื่อเดิมคงความขัดแย้งไม่เข้ากับสถานการณ์ภายนอก (การสูญเสีย) และโอกาสใหม่ๆ ประสบการณ์รู้ตัวพบ การย้ำทำ การรับรู้ อารมณ์ทางลบ มึนงง ความรู้สึกท่วมท้น จึงเกิดความรุนแรง อาการ ปัญหาหรือหลีกเลี่ยงมากขึ้น ซึ่งเป็นภาวะของความเศร้าโศกที่ผิดปกติจากการสูญเสีย (Pathological grief) ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 โครงสร้างและกระบวนการเกิดความเศร้าโศกที่ผิดปกติจากการสูญเสีย

(Horowitz et al., 1993)

ทฤษฎีขั้นตอนของความเศร้าโศก (Stage theory) ได้ถูกนำเสนอโดย Kübler-Ross (1969) เป็นการอธิบายถึงระยะอารมณ์ความเศร้าโศกเป็นขั้นตอน ด้วยชุดปฏิกิริยาทางอารมณ์ หลังจากการสูญเสียแต่ละขั้น ดังนี้ 1) ขั้นช็อกและปฏิเสธความจริง (Shock & Denial) เมื่อเกิดการสูญเสีย บุคคลจะรู้สึกช็อก ตัวชา สมองชา มึนงง คิดไม่ออก ตกใจไม่ยอมรับความจริงที่เกิดขึ้น เป็นกลไกป้องกันตนเองตามธรรมชาติ บางคนยังทำใจไม่ได้ต่อการสูญเสียก็ยังคงติดอยู่ขั้นแรกนี้ 2) ขั้นโกรธ (Anger) เมื่อบุคคลรู้สึกไม่ตี รู้สึกเศร้าต่อการสูญเสีย ก็จะตอบสนองทางอารมณ์โดยการแสดงความรู้สึกโกรธต่อเหตุการณ์นั้นๆ แทน อาจจะโกรธตนเองคิดว่าตนเองมีความผิดบางอย่างต่อผู้ตาย หรือโกรธผู้อื่น บุคคลจะมีอาการว่าวุ่น อยู่ไม่นิ่ง ไม่มีสมาธิ แสดงอาการไม่พอใจผู้อื่นที่เป็นคนใกล้ชิดได้ ซึ่งบุคคลใกล้ชิดควรจะเข้าใจ ไม่ตัดสินผู้มีอารมณ์โกรธจากการสูญเสียนั้น 3) ขั้นต่อรอง (Bargaining) การต่อรองจะกระทำต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่นับถือ มักเป็นเหตุการณ์ไม่รุนแรงมาก เช่น การสูญเสียแบบพลัดพรากแตกแยกกัน ก็อาจขอต่อรองเพื่อให้ความสัมพันธ์นั้นคงอยู่แต่อาจอยู่ในสถานภาพอื่นแทน เพื่อยืดเวลาให้ตัวเองเผชิญความจริงที่จะเกิดขึ้นให้ช้าที่สุดเท่าที่ทำได้ การต่อรองเป็นวิธีที่ไม่เหมาะสมนักหากเป็นเรื่องการสูญเสียจากการตาย 4) ขั้นซึมเศร้า (Depress) บุคคลจะรู้สึกเศร้า เสียใจ กลัว คิดทบทวนต่อสิ่งที่เกิดขึ้น และยังมีอารมณ์ผูกพันอยู่กับสิ่งที่สูญเสียไป จึงอาลัยอาวรณ์ รู้สึกว่าสิ่งเหล่านี้ไม่สามารถควบคุมได้ และ 5) ขั้นการยอมรับ (Acceptance) เป็นขั้นระยะสุดท้ายของอารมณ์เศร้าโศก บุคคลจะยอมรับการสูญเสียได้ว่าเป็นเรื่องจริง อารมณ์เศร้าต่างๆก็จะดีขึ้น และสามารถกลับมาสนใจสิ่งแวดล้อมคนรอบข้างได้มากขึ้น ซึ่งระยะต่างๆทั้ง 5 ขั้นของแต่ละคน อาจไม่เรียงตามลำดับดังนี้ เมื่อผ่านระยะหนึ่งไปแล้วก็อาจกลับมาเป็นระยะเดิมได้อีก ขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคล (Hamilton, 2016; Kübler-Ross, 1969; รัชну วรรณนา, 2557)

ต่อมา Hensley (2006) ได้ระบุช่วงเวลาของแต่ละขั้นตอนและได้ขยายขั้นตอนการยอมรับสู่ความสามารถกลับเข้าสู่ภาวะปกติได้ จึงได้เสนอระยะของปฏิกิริยาต่อประสบการณ์การสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก ประกอบด้วย 3 ระยะ (Three stage of bereavement) ได้แก่ 1) ระยะมึนชา (Numbness) เป็นช่วงระยะแรกซึ่งจะยาวนาน 2-3 ชั่วโมงหรืออาจยาวนานเป็นสัปดาห์หลัก จากเกิดการสูญเสีย ในระยะนี้จะเกิดความรู้สึกตกใจ ไม่เชื่อ และปฏิเสธสิ่งที่เกิดขึ้น แต่ยังคงทำสิ่งต่างๆด้วยความเคยชินหรือเป็นไปอัตโนมัติ เช่น สามารถทำกิจวัตรประจำวันได้แต่ความจำรอบๆตัวจะลดลงชั่วคราว 2) ระยะซึมเศร้า (Depression) ในระยะนี้จะมีอารมณ์เศร้าโศก คร่ำครวญ ร้องไห้บ่อยๆ อารมณ์ฉุนเฉียว โมโหง่าย ย้ำนึกถึงบุคคลที่เสียชีวิต ฝันหรืออาจเห็นภาพบุคคลที่เสียชีวิต ความอยากอาหารลดลง นอนไม่หลับ อาการคล้ายภาวะซึมเศร้า และจะเป็นหนักใกล้วันครบรอบต่างๆ ระยะนี้ใช้เวลา 2-3 สัปดาห์หรืออาจนานเป็นปี มีการศึกษาพบว่า ในบุคคลที่มีการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักพบว่ามีความซึมเศร้าถึงร้อยละ 42 ภายหลังจากการสูญเสียผ่านไป 1 เดือนและจะลดลงเหลือร้อยละ 16 เมื่อเวลาผ่านไป 1 ปี 3) ระยะฟื้นฟูสู่ปกติ (Recovery) โดยผู้ที่สูญเสียจะ

ยอมรับการสูญเสีย และสามารถกลับมาทำกิจวัตรประจำวันได้ปกติเหมือนก่อนเกิดการสูญเสีย โดยสามารถผ่านอารมณ์เศร้าและหายเป็นปกติได้ แต่ก็มีบางรายที่ไม่สามารถผ่านพ้นไปได้จึงเป็นอารมณ์เศร้าโศกที่ผิดปกติ

แนวคิดของความเศร้าโศกจากการสูญเสียในปัจจุบันนอกจากนำเสนอให้เห็นปฏิกิริยาความเข้มของอาการต่างๆที่เป็นผลจากการสูญเสียและค่อยๆปรับเปลี่ยนลดลงในขณะที่ได้พัฒนาความงอกงามเติบโตตามการเปลี่ยนแปลงช่วงเวลาที่ผ่านมา ดังเช่นแนวคิดของ Neimeyer (2016) ได้เสนอรูปแบบการพัฒนาความเศร้าโศก 3 ระยะ ดังนี้ 1) ระยะความเศร้าโศกเริ่มแรก: ปฏิกิริยา เป็นช่วงสัปดาห์แรกหลังจากเกิดเหตุการณ์สูญเสีย เป็นช่วงพยายามติดต่อสื่อสารหรืออาจแยกตัวอยู่โดดเดี่ยว จนกระทั่งสุดท้ายก็จะเกิดการยอมรับตนเอง มักถามถึงเหตุการณ์ว่า มีการสูญเสียอย่างไร ทำไมจึงเกิดเหตุการณ์นี้ขึ้น หลักสำคัญในการช่วยเหลือให้มีชีวิตอยู่รอด รู้สึกปลอดภัย และไว้วางใจ ความต้องการรับฟัง การระบุตัวตนและความเห็นอกเห็นใจ สิ่งที่จะช่วยในระยะนี้คือ ให้สามารถกำกับอารมณ์ และยับยั้งพฤติกรรมเบี่ยงเบน 2) ระยะความเศร้าโศกช่วงกลาง: การฟื้นฟู เป็นช่วงเดือนแรกหลังจากเหตุการณ์สูญเสีย ผู้สูญเสียมีความรู้สึกมั่นคงปลอดภัยมากขึ้นหรือหากยังไม่สามารถปรับตัวได้ก็จะรู้สึกไม่มั่นคงจากสายใยผูกพัน (Continuing bond) และจะตามหาบุคคลอันเป็นที่รัก หลักการสำคัญในการช่วยเหลือคือการพาตรวจสอบและทำความเข้าใจ รับฟังเรื่องราวอนุญาตให้คงความผูกพันได้ สิ่งที่จะช่วยให้ผ่านพ้นระยะนี้ด้วยการสร้างอนุสรณ์ความทรงจำหรือสืบทอดที่ผู้ตายสังเสียหรือบทสนทนาจินตนาการ 3) ระยะความเศร้าโศกช่วงท้าย: การปรับตัว เป็นช่วงปีหลังจากการสูญเสีย ทำให้ผู้สูญเสียได้เห็นความสำคัญจากการสูญเสียจนเกิดเป็นความงอกงามหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ แต่ถ้ายังไม่ผ่านพ้นระยะนี้ก็จะไร้ค่าไร้ความหมาย มักสงสัยในตนเองว่า ฉันเป็นใคร สิ่งสำคัญขั้นนี้ต้องให้ได้รับบายอย่างมาก และให้ค้นพบทางใหม่กับตนเอง อนุญาตให้เปลี่ยนแปลงเห็นคุณค่าความสำคัญ อาจด้วยการเขียนบันทึกระบายออกมาหรือการร่วมกิจกรรมสังคม และ Hamilton (2016) ได้กล่าวถึง “Dual-process model” ด้วยความเศร้าโศกที่เป็นกระบวนการวัดแกว่งของสองรูปแบบคือ รูปแบบเริ่มต้นของการสูญเสีย เมื่อผู้เศร้าโศกเข้าไปเกี่ยวข้องกับการรับมือทางอารมณ์ และรูปแบบการเริ่มต้นการฟื้นฟู เมื่อผู้สูญเสียได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับการมุ่งแก้ปัญหา

จากแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความเศร้าโศกจากการสูญเสีย จะเห็นได้ว่า เมื่อเวลาผ่านไปมีปัจจัยเกื้อหนุนให้ความเศร้าโศกจากการสูญเสียที่เป็นปฏิกิริยาทางด้านลบลดลงได้แก่ เศร้าโศกจากการสูญเสีย มินง โกรธ ตกใจ คร่ำครวญ ร้องไห้ ปฏิเสธ เป็นต้น ในขณะเดียวกันมีปฏิกิริยาด้านบวกเช่น การพัฒนาบุคคล ค่อยๆพัฒนาเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะประเด็นปฏิกิริยาทางด้านบวกที่ผู้วิจัยให้ความสำคัญว่า น่าจะมีปัจจัยที่น่าพาจากทิศทางความเศร้าโศกจากการสูญเสียสู่ทิศทางของการพัฒนาตน และเมื่อพิจารณาจากแนวคิดทฤษฎีที่อธิบายถึงขั้นตอนกระบวนการหลังจากความเศร้าโศกจากการสูญเสีย ยังพบอีกว่า เมื่อเวลาผ่านไปปฏิกิริยาความเศร้าโศกจากการสูญเสียจะถูกปรับตัว ยอมรับ

ฟื้นฟูไปสู่สภาวะปกติโดยเฉพาะเมื่อเวลาผ่านไป 1 ปี ส่วนใหญ่จะพัฒนาสู่ภาวะความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจตามมา ซึ่งเป็นวิถีของความเศร้าโศกที่ปกติ (Normal grief) แต่มีบางส่วนที่ยังคงมีปฏิกิริยาทางอารมณ์ ความรู้สึก ความคิดและพฤติกรรมเหมือนเดิมตั้งแต่เกิดการสูญเสียมากกว่า 6-12 เดือนซึ่งเป็นวิถีของความเศร้าโศกที่ผิดปกติจากการสูญเสีย (Pathological grief/ Complicated grief/Prolonged grief disorder) เมื่อพิจารณาถึงปัจจัยที่ทำให้ทิศทางเบี่ยงเบนไปสู่การพัฒนาภาวะงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจนั้น โดยเฉพาะจากแนวคิดทฤษฎีที่แสดงให้เห็นถึงโครงสร้างและกระบวนการเกิดความเศร้าโศกที่ปกติและผิดปกติจากการสูญเสียทำให้เห็น 2 ทางคือ ทางแรก อิทธิพลจากปัจจัยภายนอกมาเอื้อและสนับสนุนให้ปรับเปลี่ยนความเชื่อเดิมให้สามารถเข้ากับสถานการณ์การสูญเสียได้ ซึ่งคาดว่าน่าจะเป็นการรับรู้การสนับสนุนทางสังคม (Perceived social support) ทั้งการสนับสนุนทางจิตใจ การสนับสนุนด้านกระบวนการคิดให้สามารถเชื่อมระหว่างความเชื่อเดิมและเหตุการณ์การสูญเสีย ซึ่งเป็นกระบวนการคิดที่ต้องสะท้อนให้เห็นถึงความเข้าใจโลกภายในและโลกภายนอกที่มากกระทบตัวตน ปัจจัยสำคัญดังกล่าวจึงน่าจะเป็นเรื่องของปัจจัยปัญญา (Wisdom) ในขณะที่อีกทางด้านหนึ่งเป็นอิทธิพลจากปัจจัยภายในหรือกระบวนการภายใน เป็นการกำกับเพื่อปรับอารมณ์ซึ่งต้องใช้ความพยายามมากขึ้นทั้งจากทดลองหรือฝึกพฤติกรรมใหม่ๆ ความอดทน การยอมรับ จึงจะเข้าสู่สภาวะที่ดี ซึ่งอิทธิพลลักษณะดังกล่าวนี้ผู้วิจัยคาดว่าจะน่าเป็นผลของการทำงานของปัจจัยสติ ที่จะมากำกับอารมณ์และสร้างพฤติกรรมใหม่พร้อมกับปัจจัยปัญญาสู่ภาวะความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ

การเกิดและการวินิจฉัยความเศร้าโศกที่ผิดปกติ โดย Nagy and Szamosközi (2014) ได้สรุปอัตราการเกิดความเศร้าโศกที่ผิดปกติพบร้อยละ 10-20 อัตราการเกิดโรคความเศร้าโศกในบุคคลที่มีการสูญเสียมีอาการรุนแรงและเรื้อรังร้อยละ 7-10 (Maccallum et al., 2017) มีแนวโน้มพบโรคความเศร้าโศกสูงกว่าในกลุ่มผู้สูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักจากความรุนแรงประมาณร้อยละ 10-15 กลุ่มที่เผชิญกับภัยพิบัติพบสูงประมาณร้อยละ 14-76 ส่วน และจากการวิเคราะห์เชิงอภิมาน (Meta-analysis) ปี 2017 พบโรคความเศร้าโศกประมาณร้อยละ 9.8 (Killikelly & Maercker, 2017) สำหรับในกลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัย จากรายงานวิจัยของ Balk et al. (2010) พบนักศึกษา Midwestern university เคยประสบกับการสูญเสียบุคคลในครอบครัวและเพื่อนร้อยละ 30 ในรอบ 12 เดือนและร้อยละ 39 ในรอบ 24 เดือน โดยพบความเศร้าโศกที่ผิดปกติจากการสูญเสียร้อยละ 1.7 ในรอบ 12 เดือน ในขณะที่ผลการศึกษาความชุกของความเศร้าโศกที่ผิดปกติจากการสูญเสียของคนไทยในกลุ่มผู้ป่วยนอกจิตเวชร้อยละ 16.6 ในขณะที่ผู้มีประสบการณ์สูญเสียร้อยละ 26.2 (รัชนุวรรณ, 2557) แต่ไม่พบรายงานการศึกษาความเศร้าโศกที่ผิดปกติจากการสูญเสียในกลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัยของไทย

ลักษณะความเศร้าโศกที่ผิดปกติจากการสูญเสียตามเกณฑ์การวินิจฉัยของ DSM-5 ในปี 2013 (American Psychiatric Association [APA], 2013; Boelen et al., 2019; Maciejewski et al., 2016) พบว่า A: บุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้ตาย B: มีอย่างน้อย 1 อาการเกิดขึ้นหลายวันและมีความสำคัญทางคลินิกและต่อเนื่องเป็นเวลาอย่างน้อย 12 เดือนหลังจากเสียชีวิตของบุคคลอันเป็นที่รัก (กรณีเด็กอย่างน้อย 6 เดือน) C: บุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้ตาย D: มีอย่างน้อย 1 อาการเกิดขึ้นหลายวันและมีความสำคัญทางคลินิกและต่อเนื่องเป็นเวลาอย่างน้อย 12 เดือนหลังจากเสียชีวิตของบุคคลอันเป็นที่รัก (กรณีเด็กอย่างน้อย 6 เดือน) 1) ยังมีความโหยหาปรารถนาจะพบผู้ตายต่อเนื่อง 2) เศร้าเสียใจและรู้สึกเจ็บปวดต่อการตายอย่างมาก 3) หวนคิดคำนึงถึงผู้ตายอย่างมาก 4) หวนคิดคำนึงถึงแต่เหตุการณ์การตาย E: มีอย่างน้อย 6 อาการเกิดขึ้นสม่ำเสมอเป็นเวลาอย่างน้อย 12 เดือนหลังจากเสียชีวิตของบุคคลอันเป็นที่รัก (กรณีเด็กอย่างน้อย 6 เดือน) ปฏิบัติการทุกข์ต่อการตาย: 1) ทำใจยากที่จะยอมรับการตาย 2) ไม่เชื่อหรือยังรู้สึกมีหวังต่อการสูญเสีย 3) ยากลำบากที่จะระลึกถึงผู้ตายทางด้านบวก 4) ขมขื่นหรือโกรธที่เกี่ยวกับการสูญเสีย 5) ประเมินการปรับตัวตนเองไม่เหมาะสมต่อการตายหรือผู้ตาย (เช่น ต่ำหนืดตนเอง) 6) หลีกหนีอย่างมากต่อสิ่งที่ทำให้เกิดถึงการสูญเสีย (เช่น หลีกหนีผู้คน สถานที่ หรือสถานการณ์ที่เกี่ยวกับผู้ตาย) ทำลายความเป็นตนเองและสังคม: 7) ปรารถนาที่จะตายเพื่อได้อยู่กับผู้ตาย 8) ยากลำบากที่จะไว้วางใจคนอื่นตั้งแต่สูญเสีย 9) รู้สึกโดดเดี่ยวหรือแยกตัวจากคนอื่นตั้งแต่การตาย 10) รู้สึกว่าชีวิตไม่มีความหมายหรือว่างเปล่าเมื่อไม่มีผู้ตายหรือเชื่อว่าตนไม่สามารถอยู่ได้ถ้าไม่มีผู้ตาย 11) สับสนบทบาทในชีวิตของตนเอง หรือความรู้สึกตัวตนลดลง เช่น รู้สึกว่าส่วนหนึ่งของตนตายไปพร้อมกับผู้ตาย 12) ยากลำบากหรือลังเลที่จะแสวงหาความสนใจหรือแผนในอนาคต (เช่น สร้างสัมพันธ์ภาพและทำกิจกรรมใหม่ๆ) F: อาการดังกล่าวรบกวนมีความสำคัญทางคลินิกทำให้เกิดความทุกข์ยากลำบากหรือบกพร่องทางสังคม อาชีพ หรือหน้าที่ด้านอื่นๆที่สำคัญ G: แสดงปฏิบัติการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักไม่เหมาะสม ไม่สอดคล้องทางวัฒนธรรม ศาสนา หรือความเหมาะสมตามอายุ

ลักษณะความเศร้าโศกที่ผิดปกติจากการสูญเสียตามเกณฑ์การวินิจฉัยของโรคความเศร้าโศกของ ICD-11 ในปี 2018 (Boelen et al., 2019; Killikelly & Maercker, 2017; Maciejewski et al., 2016) พบว่า A: มีอย่างน้อย 1 จากอาการต่อไปนี้ 1) คร่ำครวญโหยหาถึงผู้ตายบ่อยๆ หรือ 2) หมกมุ่นครุ่นคิดถึงผู้ตายมากเกินไป B: ตัวอย่างของความเจ็บปวดทางอารมณ์อย่างมาก เกิดพร้อมกับความเข้มทางอารมณ์ ได้แก่ เสียใจ รู้สึกผิด โกรธ ปฏิเสธ ต่ำหนืด ยากที่จะยอมรับการตาย รู้สึกว่าตนเองได้สูญเสียส่วนหนึ่งของตน ไม่สามารถสัมผัสอารมณ์ทางบวกได้อีก อารมณ์มีนงง และลำบากในการเข้าสังคมหรือทำกิจกรรมอื่น C: ช่วงเวลาและเกณฑ์บกพร่องในหน้าที่อาการยังคงอยู่ยาวนานผิดปกติ (มากกว่า 6 เดือนเป็นอย่างน้อย): ตั้งแต่การสูญเสีย, ผิดไปจากสังคมชัดเจน, เกณฑ์ทางวัฒนธรรมหรือศาสนาสำหรับบริบททางวัฒนธรรมของบุคคล, ปฏิบัติการของความเศร้าโศก

ยังคงอยู่ยาวนาน รวมทั้งช่วงปฏิกิริยาเศร้าโศกปกติภายใต้บริบททางศาสนาและวัฒนธรรมที่มองว่าเป็นการตอบสนองปกติของความเศร้าโศกจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก และไม่ได้ถูกระบุการวินิจฉัยอาการรบกวนทำให้บกพร่องอย่างมากในเรื่องส่วนตัว ครอบครัว สังคม การศึกษา อาชีพ หรือหน้าที่ที่สำคัญอื่นๆ

นอกจากนี้ ความเศร้าโศกจากการสูญเสียมักถูกพิจารณาถึงอาการโรคร่วม (Comorbid) ที่เกิดขึ้นร่วมกัน โดยกลุ่มอาการโรคร่วมมักมีความสัมพันธ์สูงกับอาการของโรคเศร้าโศกจากการสูญเสีย ได้แก่ 1) โรคซึมเศร้า (Depression) จากการงานวิจัยพบว่า ความซึมเศร้ามีความสัมพันธ์ทางบวกกับความเศร้าโศกในระดับสูง (ค่า r ตั้งแต่ .42-.70) (Heeke et al., 2017; Lee, 2015; Lenferink et al., 2017; Stammel et al., 2013) 2) โรคเครียดภายหลังเหตุการณ์สะเทือนขวัญ (PTSD) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความเศร้าโศกในระดับสูง (ค่า r ตั้งแต่ .46-.77) (Heeke et al., 2017; Lee, 2015; Lenferink et al., 2017; Stammel et al., 2013) 3) โรคความวิตกกังวล (Anxiety) ความกังวลการพลัดพราก (Separation anxiety) ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางบวกระดับปานกลางจนค่อนข้างสูงกับความเศร้าโศก (ค่า r ตั้งแต่ .24-.56) (Heeke et al., 2017; Lee, 2015; Lenferink et al., 2017) และ 4) การฆ่าตัวตาย (Suicidality) ซึ่งเกิดจากอาการความเศร้าโศกอยู่นานและมีภาวะรู้สึกทำงานไม่เหมาะสม มีความสัมพันธ์ทางบวกค่อนข้างสูงกับความเศร้าโศก (ค่า r ตั้งแต่ .50-.61) (Heeke et al., 2017; Lee, 2015) ซึ่งจะเห็นได้ว่า ความเศร้าโศกจากการสูญเสียและความซึมเศร้ามีอาการร่วมกันเช่น ความเศร้า ร้องไห้ ส่งผลต่อการนอนหลับ และการคิดฆ่าตัวตาย และจากรายงานวิจัยพบว่าร้อยละ 50-60 ของความเศร้าโศกจากการสูญเสียมักพบภาวะซึมเศร้าและความแตกต่างระหว่างความเศร้าโศกกับภาวะซึมเศร้ามักยังคงอยู่ ซึ่งความแตกต่างระหว่างความเศร้าโศกจากการสูญเสียกับความซึมเศร้า พบว่า ความเศร้าโศกจากการสูญเสียมีอาการเศร้าโหยหาถึงผู้ตาย อยากไปอยู่กับผู้ตาย ยังคงกระทำพฤติกรรมเดิมที่ทำให้รู้สึกเหมือนอยู่กับผู้ตาย คิดหมกมุ่นอยู่กับผู้ตาย หลีกเลี่ยงประสบการณ์ที่ทำให้กระตุ้นนึกถึงผู้ตาย อาการโหยหา รู้สึกผิดที่เกี่ยวข้องกับการตายหรือผู้ตาย และความเศร้าโศกจากการสูญเสียนี้อยู่เกี่ยวข้องกับการทำงานวงจรของโดปามีน ในขณะที่ภาวะซึมเศร้ามีอาการเศร้าไปทุกเรื่อง ไม่สนใจไม่มีความสุขในทุกกิจกรรม รู้สึกผิดไปทุกเรื่อง และรบกวนการนอนเกี่ยวกับความผิดปกติของ REM แต่ความเศร้าโศกจากการสูญเสียไม่มี ความเศร้าโศกจากการสูญเสียคิดฆ่าตัวตายเกิดจากไม่ได้อยากอยู่โดยไม่มีผู้ตายหรืออยากไปอยู่กับผู้ตาย แต่ในภาวะซึมเศร้าเกิดจาก อาการทางลบ สิ้นหวัง และคิดลบ (Shear et al., 2011)

สรุปอัตราการเกิดความเศร้าโศกที่ผิดปกติจากการสูญเสีย (Complicated grief) พบร้อยละ 10-20 (Killikelly & Maercker, 2017; Maccallum et al., 2017; Nagy & Szamosközi, 2014; รัชช วรรณ, 2557) ใช้เกณฑ์ในการประเมินความเศร้าโศกที่ผิดปกติ (CG) จาก DSM-5

PCBD (American Psychiatric Association [APA], 2013) และ ICD-11 PGD (Boelen et al., 2019) มีอาการหลักสำคัญคือ คร่ำครวญโหยหาถึงผู้ตายบ่อยๆ และหมกมุ่นครุ่นคิดถึงผู้ตายมากเกินไปเป็นเวลานาน 6-12 เดือน มีผลให้หน้าที่ในชีวิตประจำวันเสียไป เช่น การทำงาน การเรียน กิจกรรมที่เคยทำประจำ ทั้งความเศร้าโศกที่ผิดปกติพิจารณาความแตกต่างของบุคคลตามบริบท วัฒนธรรม ศาสนา อายุ ข้อสังเกตของ CG ทำให้เกิดความทุกข์ทรมานใจที่ไม่สามารถรักษาด้วยยาได้ แต่เป็นการให้การช่วยเหลือดูแลภายนอกและการปรึกษา (Greif counseling) (มาโนช หล่อตระกูล, 2555) และความทุกข์ทรมานใจนี้จะไปมีผลกระตุ้นโรคทางจิตเวชอื่นๆ ที่มีอาการโรคร่วม (Comorbid) โดยเฉพาะอาการของโรคซึมเศร้า และการฆ่าตัวตาย ดังนั้นจึงทำให้เห็นผลกระทบจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักเพิ่มขึ้น หากความเศร้าโศกที่ผิดปกติจากการสูญเสียไม่ได้รับการช่วยเหลือ อาจกระตุ้นให้เกิดอาการซึมเศร้าและการฆ่าตัวตายได้ ฉะนั้นหนทางที่ดีกว่าคือ สามารถป้องกันไม่ให้เกิดความเศร้าโศกที่ผิดปกติจากการสูญเสียได้ จึงนำมาสู่การวิจัยการค้นหารูปแบบปัจจัยที่ส่งผลต่อความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจครั้งนี้

การวัดและมาตรวัดความเศร้าโศกจากการสูญเสีย พบว่ามาตรวัดชนิดต่างๆ ที่ใช้วัดและประเมินภาวะความเศร้าโศกจากการสูญเสียในช่วงแรกๆ มักจะยึดตามแนวคิดและทฤษฎี ต่อมาความเศร้าโศกจากการสูญเสียได้ยึดตามเกณฑ์การวินิจฉัยทั้ง DSM-5 และ ICD-11 ผู้วิจัยจึงได้รวบรวมมาตรวัด ลักษณะมาตรวัด ที่ส่วนใหญ่นิยมใช้ในงานวิจัย การคัดกรองรวมถึงใช้ประกอบการวินิจฉัย ดังนี้

1) The Inventory of complicated grief (ICG) โดย Prigerson et al. (1995) เป็นแบบรายงานตนเองถึงภาวะทางด้านอารมณ์ พฤติกรรม การรู้คิดที่เกี่ยวกับการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก ได้แก่ ความคิดหมกมุ่นถึงคนตาย โกรธ ไม่ไว้วางใจและแยกตัว เจ็บปวดร่างกายที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับบุคคลอันเป็นที่รัก หลีกเลี่ยงการคิดถึงคนตาย รู้สึกผิด โดดเดี่ยว ขมขื่นและอิจฉาคนอื่นที่ไม่สูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก จำนวน 19 ข้อ เป็นมาตรประมาณค่ามี 5 ระดับอยู่ระหว่าง 0=ไม่เคย ถึง 4=ประจำ มีคะแนนรวมอยู่ระหว่าง 0-54 คะแนน โดยคะแนนสูงบ่งชี้ว่ามีระดับอาการความเศร้าโศกที่ผิดปกติจากการสูญเสียในระดับสูง มีเกณฑ์คะแนนจุดตัดที่ 25 คะแนนขึ้นไปบ่งชี้ถึงภาวะความเศร้าโศกที่ผิดปกติจากการสูญเสีย มีค่าความเที่ยงภายในสูง (Internal consistency) มีค่าสัมประสิทธิ์ครอนบาคแอลฟา .94 และมีค่าความเที่ยงแบบวัดซ้ำสูง (Test-retest reliabilities) มีค่าสัมประสิทธิ์ครอนบาคแอลฟา .80 และ ICG มีโครงสร้างองค์ประกอบเดียวคือ ความเศร้าโศกที่ผิดปกติจากการสูญเสีย

ICG ได้ถูกแปลและนำไปใช้อย่างแพร่หลาย ดังเช่น ชุด ICG-Chinese ใช้ศึกษาในกลุ่มคนจีนที่สูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักจากแผ่นดินไหวที่เหวินฉวน (Wenchuan) โดยมีความตรงภายในสูง ค่าสัมประสิทธิ์ครอนบาคแอลฟา .86 (Hu et al., 2015) ชุด ICG-Korean ได้มีการแปลและหาคุณลักษณะทางจิตมิติ (Psychometric property) ในกลุ่มวัยรุ่นเกาหลีที่สูญเสียพ่อแม่พี่น้องและญาติผู้ใหญ่จำนวน 1,138 คน พบว่าความเที่ยงตรงภายใน (Internal consistency) อยู่ในระดับสูง มีค่าสัมประสิทธิ์ครอนบาคแอลฟา .87 และผลจากการวิเคราะห์โครงสร้างพบว่ามี 1 องค์ประกอบ (Han et al., 2016) ชุด ICG-Polish จากการศึกษาคุณภาพของแบบวัด ICG ในกลุ่มโปลิส 278 คนพบมีค่าความเที่ยงสูงมาก มีค่าสัมประสิทธิ์ครอนบาคแอลฟา .94 มีความสัมพันธ์กับ PTSD ภาวะความซึมเศร้า ความกังวล ($r=.67, p<.001, r=.50, p<.001, r=.67, p<.001$ ตามลำดับ) แต่มีความสัมพันธ์ทางลบกับการมองโลกในแง่ดี (Optimism) ($r= -.37, p<.001$.) และผลจากการวิเคราะห์องค์ประกอบพบว่ามี 1 องค์ประกอบ (Ludwikowska-Swieboda & Lachowska, 2019) ส่วนชุด ICG ในไทยมีการศึกษาความเศร้าโศกที่ผิดปกติจากการสูญเสียพ่อแม่ คู่ครองและบุตรอย่างกะทันหันในกลุ่มผู้ป่วยนอกจิตเวชพบว่า มีความเที่ยงอยู่ในระดับสูงมาก โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ครอนบาคแอลฟา .95 (รัชชู วรรณ, 2557) โดยที่ ICG มักใช้ติดตามอาการความเศร้าโศกที่ผิดปกติจากการสูญเสียและการตอบสนองในการบำบัดรักษา (Bryant et al., 2017)

2) The Inventory of complicated grief-revised (ICG-R) ใช้วัดอาการ CG มีจำนวน 31 ข้อ ประเมินระดับอาการของความเศร้าโศกจากการสูญเสีย เป็นมาตรฐานค่าแบบลิเคิร์ท 5 ระดับ (1-ไม่เลย, 5=เป็นประจำ) ICG-R มี Convergent validity, มีค่า Sensitivity สูงมาก และสามารถใช้สัมภาษณ์บุคคลเพื่อพิจารณาภาวะความเศร้าโศกจากการสูญเสีย สามารถแยกความแตกต่างกับ MDD และ PTSD ได้และมีค่าความเที่ยงภายในสูงมาก ค่าสัมประสิทธิ์ครอนบาคแอลฟามากกว่า .90 (Bellet et al., 2018) แต่ ICG-R จะไม่สามารถใช้ได้กับกลุ่มแม่ที่สูญเสียบุตรแรกเกิดได้ แต่สามารถใช้ The Perinatal grief scale (PGS) ชุด 33 ข้อแทนการใช้ ICG-R (McSpedden et al., 2017) ในกรณีกลุ่มแม่ที่สูญเสียบุตรแรกเกิด

3) The Prolonged Grief Disorder-13 (PG-13) ใช้วัดอาการของ PGD ตามเกณฑ์ของ Prigerson ปี 2009 (แตกต่างจากเกณฑ์ PGD ใน ICD-11) PG-13 มี 13 ข้อประกอบด้วย 11 ข้อประเมินทาง อาการด้านรู้คิด (Cognitive) พฤติกรรม (Behavioral) และอารมณ์ (Emotional) มี 1 ข้อถามถึงช่วงเวลา (Duration) และมี 1 ข้อถามถึงความบกพร่องที่เสียไป (Impairment) โดย 4 ข้อแรกให้ประเมินความถี่ 5 ระดับ (1 ไม่เลย, 5 วันละหลายครั้ง) ข้อ 6-12 ประเมินความเข้มข้น 5 ระดับ (1 ไม่เลย, 5 อย่างท่วมท้น) โดยข้อช่วงเวลาและความบกพร่องที่เสียไปเป็นแบบสองตัวเลือก (ใช่-ไม่ใช่) มีค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงสูง ค่าสัมประสิทธิ์ครอนบาคแอลฟา .90 สำหรับเกณฑ์สำหรับ

คนสวีเดน พบว่ามีคุณสมบัติของเครื่องมือที่ดี มีสัมประสิทธิ์ความเที่ยงสูง ค่าสัมประสิทธิ์ครอนบาคแอลฟา .89 มีเกณฑ์จุดตัดคะแนนมากกว่าหรือเท่ากับ 35 บ่งชี้ถึง PGD (Sveen et al., 2019) Complicated grief assessment (CGA) โดย Zhang, El-Jawahri, และ Prigerson ปี 2006 ได้นำมาใช้ในการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเพื่อประเมินปฏิกิริยาต่อความเศร้าโศกและการวินิจฉัย PGD (Bryant et al., 2017)

4) The persistent complex bereavement inventory (PCBI) ใช้วัดความเศร้าโศกจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักตามเกณฑ์ DSM-5 ใน Sections B และ C ประกอบด้วย 16 อาการ มี 3 องค์ประกอบได้แก่ Core grief (Section B), Social/Identity disruption (Section C) และ Reaction distress (Section C) โดยให้ผู้สูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก ระบุถึงความมากน้อย ความถี่ของอาการที่เริ่มเป็นมาตั้งแต่สูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก โดย PCBI เป็นแบบมาตรวัดประเมินค่า มี 5 ระดับ (Likert scale) (0 ไม่มี/ไม่เลย, 4 อย่างมากที่สุด/ประจำเกือบทุกวัน) และ PCBI มีคุณสมบัติของเครื่องมือวัดที่ดี มีความเที่ยงภายในสูงมาก ค่าสัมประสิทธิ์ครอนบาคแอลฟา .92 โดยที่ PCBI มีความสัมพันธ์กับ PG-13 อยู่ในระดับสูง ($r = .85, p < .001$) ทั้งนี้ PCBI ช่วยในการประเมินทางคลินิก ช่วยติดตามผลจากการบำบัดรักษาและการพยากรณ์โรค (Lee, 2015)

5) แบบวัดชุด Hogan grief reaction checklist (HGRC) พัฒนาโดย Hogan et al. (2001) จำนวน 61 ข้อ โดย HGRC ใช้วัดปฏิกิริยาความเศร้าโศกจากการสูญเสียประกอบด้วย 6 ลักษณะได้แก่ สิ้นหวัง (Despair) ตื่นตกใจ (Panic behavior) โกรธและตำหนิ (Blame and Anger) แยกตัวเอง (Detachment) สับสน (Disorganization) และพัฒนาตน (Personal growth) มีลักษณะเป็นมาตรประมาณค่า 5 ระดับคือ ไม่ได้บ่งบอกถึงตัวฉันเลย ไม่ได้บ่งบอกถึงตัวฉันมากนัก บ่งบอกถึงตัวฉันบ้าง บ่งบอกถึงตัวฉันค่อนข้างมาก บ่งบอกถึงตัวฉันอย่างมาก โดยต้นฉบับของ HGRC มีค่าความเที่ยงภายในสูงมาก ค่าสัมประสิทธิ์ครอนบาคแอลฟา .90

6) แบบวัดชุด Grief experience questionnaire (GEQ) โดย Wojtkowiak et al. (2012) วัดประสบการณ์ความเศร้าโศกเดิมมีจำนวน 55 ข้อ ต่อมามีการปรับเหลือ 47 ข้อ โดยวัดความเศร้าโศก 8 องค์ประกอบได้แก่ ความรู้สึกขาดแหล่งสนับสนุนทางสังคม/ความรู้สึกเป็นตราบาป (Stigmatization/Loss of social status and support) ความรู้สึกถูกทอดทิ้ง/ถูกปฏิเสธ (Abandonment/rejection) การค้นหาเหตุผล/หมกมุ่นกับการตาย (Search for explanation/preoccupation with the death) ความรู้สึกอับอาย (Shame) ความสูญเสียที่แสดงออกทางกาย (Somatic reactions) ความรู้สึกผิด (Guilt) และเสี่ยงต่อการทำร้ายตนเอง (Self-destructive orientation) ลักษณะคำตอบแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ 1 (ไม่เคย) และ 5 (เป็นประจำ) ฉบับ

47 ข้อมีความเที่ยงภายในสูงมาก โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ครอนบาคแอลฟา .94 ถูกแปลเป็นภาษาเยอรมัน ดัช เบลเยียม ฝรั่งเศส เป็นต้น

7) แบบวัดชุด The texas revised inventory of grief (TRIG) พัฒนาโดย Faschingbauer และคณะ (Holm et al., 2018; McNally, 2014) เป็นแบบวัดพฤติกรรม อารมณ์ ความคิด ที่เกี่ยวข้องกับการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก แบ่งเป็น 2 ด้านคือ พฤติกรรมความเศร้าโศกในอดีต (Past behaviors) และประสบการณ์ความเศร้าโศกในปัจจุบัน (Present emotional feelings) มีจำนวนทั้งหมด 21 ข้อแบ่งเป็น 2 ชุดย่อย ดังนี้ 1) ชุด TRIG-past behavior วัดพฤติกรรมในอดีตที่สะท้อนถึงช่วงเวลาสูญเสียชีวิต คำตอบแต่ละข้อเป็นมาตราประเมินค่าแบบลิเคิร์ท 5 ระดับคือ จริงมากที่สุด ค่อนข้างจริง ปานกลาง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริงมากที่สุด ซึ่ง TRIG-past grief มีความเที่ยงสูง โดยค่าสัมประสิทธิ์ครอนบาคแอลฟา .77 และความเที่ยงฉบับแบ่งครึ่ง .74 ส่วนสัมประสิทธิ์ความเที่ยงภายในของกลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัยสูงมากคือ .91 (McNally, 2014) 2) ชุด TRIG-present emotional feeling มีจำนวน 13 ข้อ วัดประสบการณ์ความเศร้าโศกในปัจจุบันของผู้สูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก เป็นมาตราประเมินค่าแบบลิเคิร์ท 5 ระดับเช่นกันคือ จริงมากที่สุด ค่อนข้างจริง ปานกลาง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริงมากที่สุด โดยคะแนนต่ำหมายถึง มีความเศร้าโศกในปัจจุบันสูง ขณะที่คะแนนสูงก็จะมีอาการเศร้าโศกในปัจจุบันต่ำ มีความเที่ยงสูง โดยค่าสัมประสิทธิ์ครอนบาคแอลฟา .86 และแบบแบ่งครึ่งค่าสัมประสิทธิ์ครอนบาคแอลฟา .88 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงภายในของกลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัยสูงมากคือ .91 (McNally, 2014) นอกจากนี้ ชุดความเศร้าโศกในปัจจุบันได้มีการวิเคราะห์องค์ประกอบเพิ่มซึ่งพบว่า สามารถวัดความเศร้าโศกออกเป็น 3 องค์ประกอบคือ 1) การไม่ยอมรับ 2) ความคิด และ 3) การตอบสนองทางอารมณ์ (Futterman et al., 2010)

ฉะนั้น กลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัยที่สูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่มีสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนใต้มา 15 ปี ซึ่งได้เติบโตท่ามกลางความรุนแรงและยังเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมด้วยนั้น ดังนั้นแบบวัด ICG จึงมีความเหมาะสมกับนักศึกษา กลุ่มเป้าหมายในการศึกษาครั้งนี้ เพราะนอกจากมีความเที่ยงสูงมาก มีความตรง วัดความเศร้าโศกจากการสูญเสีย 1 องค์ประกอบ และเป็นมาตรวัดที่มีการแปลและนำไปใช้ในประเทศต่างๆ รวมทั้งประเทศไทย มีลักษณะเป็นมาตรวัดข้ามวัฒนธรรม (Cross culture) (Alves et al., 2016) มีจำนวนข้อไม่มากนัก มีการพัฒนาและใช้มาอย่างต่อเนื่องและแพร่หลาย นอกจากนี้เนื่องจาก ICG มีองค์ประกอบเดียวที่บ่งชี้ถึงความเศร้าโศกจากการสูญเสียจึงทำให้สะดวกในการจัดกลุ่มตามเกณฑ์ความเศร้าโศกที่ผิดปกติจากการสูญเสีย

2. ความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ

ผู้วิจัยได้ทบทวนแนวคิดทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวกับความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจและนำเสนอ 2 ประเด็นคือ ความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ และประเด็นความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจกรณีความเศร้าโศกจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก

2.1 ความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ (Posttraumatic growth)

2.1.1 ความหมายความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ

ความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ (Posttraumatic growth: PTG) มีคำที่เกี่ยวข้องและมีความหมายเช่นเดียวกับ PTG ได้แก่ Stress-related growth, benefit finding, growth, adversarial growth, positive life change (Michael & Cooper, 2013) แต่อย่างไรก็ตามพบว่า นักวิชาการส่วนใหญ่มักกล่าวถึงคำนิยามของ Tedeschi and Calhoun (2004) ที่ได้ให้นิยามของ ความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ (Posttraumatic growth) ไว้ว่าเป็นประสบการณ์เปลี่ยนแปลงทางด้านบวกที่เป็นผลมาจากการฝ่าฟันเหตุการณ์สะเทือนใจในชีวิต แสดงให้เห็นถึงลักษณะการชื่นชมยินดีในชีวิตทั่วไป การมีสัมพันธภาพระหว่างบุคคลอย่างมีความหมายขึ้นรับรู้ถึงความเข้มแข็งในบุคคลมากขึ้น เปลี่ยนมุมมองสำคัญในชีวิต ให้คุณค่าการมีอยู่ของชีวิตและจิตวิญญาณมากขึ้น สอดคล้องกับ Lafarge et al. (2020) ได้กล่าวถึง ความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจว่า เป็นโครงสร้างพหุมิติที่ประกอบด้วย การเปลี่ยนแปลงในด้านการรับรู้ตนเอง (Self-perception) ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal relationships) และปรัชญาในชีวิต (Philosophy of life) จะเห็นได้ว่า การศึกษาความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ นักวิชาการทั้งต่างประเทศและในประเทศส่วนใหญ่มักพิจารณาตามคำนิยามของ Tedeschi และ Calhoun (Albuquerque et al., 2018; Lafarge et al., 2020; Lee et al., 2010; Shang et al., 2020; Taku et al., 2007; อิทธิพล สูงแข็ง, 2557; เอกธิดา ดวงอุไร, 2560) เช่นเดียวกับการใช้คำนิยามในการศึกษาครั้งนี้ ความงอกงามหลังจากเหตุการณ์สะเทือนใจ หมายถึง ประสบการณ์ความเปลี่ยนแปลงทางด้านบวกที่เป็นผลจากการฝ่าฟันเหตุการณ์สูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก (Bereaved event) โดยการเปลี่ยนแปลงทางบวกประกอบด้วย 5 มิติคือ การค้นพบความเข้มแข็งในตนเอง (Personal strength) การค้นพบโอกาสใหม่ๆ (New possibilities) การมีสัมพันธภาพกับผู้อื่น (Relating to others) การชื่นชมยินดีในชีวิต (Appreciation of life) และการเปลี่ยนแปลงทางจิตวิญญาณ (Spiritual change)

2.1.2 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ

เหตุการณ์สะเทือนใจ ไม่ว่าจะเป็นการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก การคุกคามต่อชีวิต สร้างความเจ็บปวดไม่ว่าจะมาจากภัยพิบัติจากน้ำมือของมนุษย์หรือภัยธรรมชาติก็ตาม ไม่มีใครต้องการเผชิญหรืออยากพบเจอแต่ด้วยสภาวะที่หลีกเลี่ยงไม่ได้และต้องเผชิญกับเหตุการณ์ดังกล่าวนี้ มักจะเกิดผลกระทบทั้งทางร่างกายและจิตใจตามมา ซึ่งอาจเป็นเหตุให้เกิดปัญหาทางจิตใจตามมา เช่น ภาวะเครียดหลังจากเผชิญภัยพิบัติ ภาวะความเศร้าโศก ภาวะซึมเศร้า ความวิตกกังวล เป็นต้น แต่มนุษย์เรียนรู้ที่ปรับตัวและออกจากภาวะบีบคั้น ความเจ็บปวด ความทุกข์ทรมานที่เกิดขึ้นนั้น จนสามารถผ่านพ้นและความเติบโตในชีวิต สามารถใช้ชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพและเผชิญกับภัยพิบัติ ได้อย่างเข้มแข็งมากขึ้น ซึ่งภาวะหลังจากเผชิญภัยพิบัติและมีการเปลี่ยนแปลงไปทางด้านบวกเรียกว่า ความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ (Posttraumatic growth: PTG) ซึ่งเป็นภาวะที่ไม่ได้เกิดกับทุกคนภายหลังเผชิญเหตุการณ์สะเทือนใจ เพื่อทำความเข้าใจ PTG มากยิ่งขึ้นอันจะเป็นแนวทางการค้นหาปัจจัยสู่ PTG ภายหลังความเศร้าโศกจากการสูญเสีย โดยเฉพาะแนวคิดของ Tedeschi and Calhoun (2004) ที่ได้เสนอแนวคิดพื้นฐานและหลักฐานเชิงประจักษ์ผ่านโมเดลความเข้าใจกระบวนการของ PTG ประกอบด้วย 1) คุณลักษณะของบุคคลที่เปิดเผย เปิดกว้างประสบการณ์ มีอารมณ์ทางบวก คิดบวก แต่ไม่สัมพันธ์กับ Neuroticism 2) การจัดการกับอารมณ์ที่มารบกวน ใช้กระบวนการคิดอย่างมีโครงสร้างเป็นอัตโนมัติ นำสู่การเปลี่ยนแปลงแบบแผนความเชื่อเดิม 3) การสนับสนุนผู้อื่นและการเปิดเผยเรื่องราว (Support and disclosure) เช่น การสนับสนุนให้เล่าถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น แนวทาง มุมมอง ที่เป็นประโยชน์ สู่การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของความรู้ ซึ่งการเล่าได้ระบายออกมา อารมณ์ต่อเหตุการณ์ก็ได้ถูกเปิดเผย รวมทั้งใกล้ชิดสนิทสนมกันมากขึ้น 4) กระบวนการทางความคิดและปัญญาที่ก่อให้เกิดการงอกงามเติบโต (Cognitive process of growth) เช่น การหมกมุ่นครุ่นคิด (Rumination) อย่างมีสติรู้ตัว คิดวนเวียนอยู่ประเด็นนั้นๆ และเกิดขึ้นโดยไม่ต้องกระตุ้นจากสิ่งแวดล้อม อาจเป็นการครุ่นคิดในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต ทั้งเป็นการครุ่นคิดเพื่อนำไปสู่ความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ 5) การเปิดเผยตนเอง (Disclosure) ด้วยการเล่าถึงเรื่องราวและอารมณ์ความรู้สึก รวมทั้งได้พูดคุยแลกเปลี่ยนมุมมองความคิด ความเชื่อ จึงทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนมุมมองความคิดและเอื้อให้เกิดความงอกงามนั่นเอง ดังภาพที่ 5

1. การค้นพบความเข้มแข็งในตนเอง (Personal strength) บุคคลมีการเปลี่ยนแปลงการรับรู้ที่มีต่อโลกว่า โลกใบนี้มีความอันตรายมากขึ้นกว่าที่เคยรู้ มีความไม่แน่นอนและยากที่คาดเดาสีงต่างๆ เห็นความอ่อนแอของตนเองชัดเจนขึ้น ในแง่ที่ว่า “ฉันเปราะบางมากกว่าที่ฉันคิด แต่ฉันก็แข็งแกร่งมากกว่าที่ฉันเคยนึกคิดเอาไว้” บุคคลจะเกิดการตระหนักรู้ว่าเหตุการณ์ร้ายๆ ต่างๆ เกิดขึ้นได้ โลกนี้มีอันตรายและคาดการณ์ไม่ได้ แต่ก็พบว่าหากตนเองสามารถรับมือกับเรื่องดังกล่าวได้ สิ่งอื่นๆ นอกจากนั้นก็ไม่ใช่เรื่องยากแล้ว

2. การค้นพบโอกาสใหม่ๆ (New possibilities) บุคคลสามารถค้นพบโอกาสใหม่เส้นทางใหม่ในชีวิต รวมทั้งกิจกรรมใหม่ ความสนใจใหม่เมื่อเกิดความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ เช่น หญิงสาวที่สูญเสียลูกก็เปลี่ยนอาชีพเป็นพยาบาล เป็นต้น

3. การมีสัมพันธภาพกับผู้อื่น (Relating to others) บุคคลมักมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดสนิทสนมและมีความหมายลึกซึ้งกับบุคคลอื่นๆ รอบตัว บุคคลจะรู้สึกเชื่อมโยงกับคนอื่นๆ มีความเมตตากรุณา เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นที่กำลังทุกข์หรือเสียใจมากยิ่งขึ้น รวมทั้งมีอิสระในการเป็นตัวของตัวเอง สามารถยอมรับและเปิดเผยตัวตนหรือคุณลักษณะบางอย่างหรือประสบการณ์ที่สังคมอาจไม่ยอมรับได้ อย่างไรก็ตามอาจมองได้ว่าการใกล้ชิดสนิทสนมเป็นเหมือนดาบสองคม คือเป็นทั้งความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดสนิทสนมหรืออาจสูญเสียความสัมพันธ์หรือมิตรภาพจากการที่บุคคลรับรู้ว่าเป็นเพื่อนแท้ในชีวิตและใครที่ไม่ใช่

4. การชื่นชมยินดีในชีวิต (Appreciation of life) ในบุคคลที่เผชิญกับวิกฤติในชีวิต เมื่อเกิดความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจบุคคลอาจตระหนักรู้ว่าชีวิตมีคุณค่าและความหมาย และมักมีการเปลี่ยนการให้คุณค่าหรือความสำคัญของสิ่งต่างๆ ในชีวิตใหม่ เป้าหมายชีวิตในแง่ของการประสบความสำเร็จ และความมุ่งมั่นอาจมีความสำคัญน้อยกว่าความสัมพันธ์อันดีของคนในครอบครัว สิ่งต่างๆ ที่ในอดีตที่คนเราเคยมองว่าเป็นสิ่งเล็กน้อยๆ กลับมีความสำคัญมากยิ่งขึ้น เช่น รอยยิ้มของทารกตัวน้อย หรือการได้ใช้เวลากับเด็กเล็กๆ

5. การเปลี่ยนแปลงทางจิตวิญญาณ (Spiritual change) การสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักโดยไม่มีวันกลับมาทำให้บุคคลพิจารณาเกี่ยวกับความตาย การทบทวนเกี่ยวกับการตายจึงมักจะเป็นการสะท้อนถึงความหมายในชีวิตของตน จุดมุ่งหมายของการมีชีวิต ความเชื่อในพระเจ้าและจิตวิญญาณ มีความเข้าใจและกระจ่างแจ้งเกี่ยวกับจิตวิญญาณมากขึ้น มีความพึงพอใจในชีวิตมากขึ้น

มุมมองของความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจได้รับความสนใจและมีการตีพิมพ์บทความออกมาอย่างต่อเนื่อง ดังเช่น Elderton et al. (2017) ได้ทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบเกี่ยวกับความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ โดยเฉพาะกรณีหลังเผชิญความรุนแรงระหว่างบุคคลในวัยผู้ใหญ่ตอนต้น แบ่งเป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ 12 เรื่องและงานวิจัยเชิงคุณภาพ 4 เรื่อง ผลการวิเคราะห์พบว่า ส่วนใหญ่ประเมิน PTG ด้วย PTGI-21 มีช่วงคะแนน 0-105 สนับสนุน

องค์ประกอบของ PTG 5 องค์ประกอบได้แก่ 1) การชื่นชมยินดีในชีวิต (Appreciation of life) 2) การค้นพบความเข้มแข็งในตนเอง (Personal strength) 3) การมีสัมพันธภาพกับผู้อื่น (Relating to others) 4) การค้นพบโอกาสใหม่ๆ (New possibilities) และ 5) การเปลี่ยนแปลงทางจิตวิญญาณ (Spiritual change) โดย PTG ไม่มีความสัมพันธ์กับความซึมเศร้าและ PTSD

ทฤษฎีที่อธิบาย PTG ได้แก่ ทฤษฎีให้คุณค่าสิ่งมีชีวิต (Organismic valuing theory) โดย Joseph และ Linley พยายามใช้รากฐานการเปลี่ยนแปลงด้านบวกในจิตวิทยาามมนุษย์นิยม และอ้างถึงความสามารถภายในของบุคคลให้รู้ถึงสิ่งสำคัญสิ่งที่เป็นของเขาในการเติมเต็มชีวิตคืออะไร ผู้คนก็จะมีแรงจูงใจก้าวไปในทิศทางที่เติบโต (Michael & Cooper, 2013) และทฤษฎีสสมมติการสลาย (Shattered assumptions theory) ของ Jannoff-Bulman ในปี 1992 (Michael & Cooper, 2013) ซึ่งให้เห็นว่า คนเราทุกคนมีโลกภายใน (Inner world) ที่เราเก็บสมมติพื้นฐานของความมั่นคงและความปลอดภัย เมื่อสมมติพื้นฐานถูกทดสอบให้ต้องเผชิญกับเหตุการณ์สะเทือนใจ ความรู้สึกมั่นคงอาจถูกสลายลง ดังนั้น PTG ก็คือกระบวนการที่ถูกสร้างขึ้นใหม่ที่แวดล้อมไปด้วยประสบการณ์สะเทือนใจและการรับรู้เหตุการณ์สะเทือนใจที่แตกต่างออกไป

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อ PTG ได้แก่ การสนับสนุนทางสังคม (Social support) มีความสัมพันธ์โดยตรงทางบวก ($r = .21$) (Cadell et al., 2003) ($r = .22$) (Shang et al., 2020) จิตวิญญาณ (Spirituality) มีความสัมพันธ์โดยตรงทางบวก ($r = .06$) (Cadell et al., 2003) ความเครียด (Stressor) มีความสัมพันธ์โดยตรงทางบวก ($r = .21$) (Cadell et al., 2003)

จากแนวคิดและทฤษฎีของ PTG สะท้อนให้เห็นปัจจัยที่คาดว่าจะสามารถเปลี่ยนจากความเศร้าโศกจากการสูญเสียสู่ความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจได้ชัดเจนขึ้น ดังเช่น คำนิยาม PTG ที่บ่งบอกชัดเจนถึงประสบการณ์เปลี่ยนแปลงทางด้านบวกที่เป็นผลจากการฟันฝ่าเหตุการณ์สะเทือนใจในชีวิต การเปลี่ยนแปลงทางด้านบวกที่ประกอบด้วย 5 มิติคือ การค้นพบความเข้มแข็งภายใน การค้นพบโอกาสต่างๆ การสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น การชื่นชมยินดีในชีวิตและการเปลี่ยนแปลงจิตวิญญาณ และเมื่อพิจารณากระบวนการเกิดความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ ก็ยังสะท้อนให้เห็นปัจจัยสำคัญที่น่าจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านบวกคือ สติ ปัญญา และการสนับสนุนทางสังคม โดยเฉพาะสติในการควบคุมอารมณ์ที่รบกวนให้ลดลงรวมกับการได้รับการสนับสนุนทางสังคม ทั้งสติและการสนับสนุนทางสังคมนอกจากส่งผลเอื้อต่อการเกิดความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจและยังส่งผลต่อปัญญาในการจัดการกับการหมกมุ่นครุ่นคิดอัตโนมัติ สร้างการเปลี่ยนแปลง scheme และนำสู่การพัฒนาความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจได้อีกทาง ทั้งนี้ปัญญาส่งผลต่อความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจโดยตรงอีกด้วย และจะเห็นได้ว่าการเกิดภาวะความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ แสดงให้เห็นถึงบุคคลที่มีความเศร้าโศก

จากการสูญเสียมีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่เหมาะสม และคาดว่าเป็นทิศทางที่นำสู่การลดการกระตุ้นอาการความซึมเศร้าและ PTSD ด้วย

2.1.3 การวัดและมาตรวัดความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ

การวัดความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ (PTG) เป็นการประเมินประสบการณ์เปลี่ยนแปลงทางด้านบวกที่เป็นผลมาจากการฝ่าฟันเหตุการณ์สะเทือนใจในชีวิต โดยลักษณะที่เปลี่ยนแปลงทางด้านบวกมี 5 มิติคือ ด้านสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่น (Relating to others) การค้นพบโอกาสใหม่ๆ (New possibilities) การค้นพบความเข้มแข็งภายในตนเอง (Personal strength) การเปลี่ยนแปลงทางจิตวิญญาณ (Spiritual change) การชื่นชมยินดีในชีวิต (Appreciation for life) จากนิยามและลักษณะของ PTG ตามแนวคิดของ Tedeschi and Calhoun (1996) ได้ถูกพัฒนาเป็นแบบวัด Posttraumatic Growth Inventory: PTGI ซึ่งนิยมนำใช้ประเมินความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจในปัจจุบันอย่างแพร่หลาย

ลักษณะของแบบวัดชุด Posttraumatic growth inventory (PTGI) (Tedeschi & Calhoun, 1996) เป็นแบบวัดมาตรฐานที่นิยมนำมาใช้วัดความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ เป็นแบบรายงานตนเองจำนวน 21 ข้อ ข้อคำถามเป็นแบบมาตรประมาณค่า (Likert scale) 6 ตัวเลือก (ไม่มีการเปลี่ยนแปลงเลย = 0 ถึง มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก = 5) เพื่อวัดผลทางบวกที่เป็นผลจากประสบการณ์ที่ได้เผชิญเหตุการณ์สะเทือนใจ คะแนนรวม PTGI เป็นผลรวมจาก 5 ด้านคือ ด้านสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่น การค้นพบโอกาสใหม่ๆ การค้นพบความเข้มแข็งภายในตนเอง การเปลี่ยนแปลงทางจิตวิญญาณ การชื่นชมยินดีในชีวิต หากได้คะแนนสูงหมายถึง มีความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจสูง มีค่าความเที่ยงในกลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัยสูงมาก ($\alpha = .90$) นอกจากนี้พบว่า บุคคลที่เผชิญเหตุการณ์สะเทือนใจ มีความงอกงามภายหลังเผชิญเหตุการณ์สะเทือนใจสูงกว่ากลุ่มที่ไม่มี ($p < .001$) ขณะที่กลุ่มผู้หญิงที่เผชิญเหตุการณ์สะเทือนใจ มีความงอกงามภายหลังเผชิญเหตุการณ์สะเทือนใจสูงกว่ากลุ่มผู้ชาย ($p < .001$)

PTGI ได้ถูกนำไปแปลและศึกษาคุณภาพทางจิตมิติ การยืนยันองค์ประกอบและถูกนำไปใช้อย่างกว้างขวาง ดังเช่น Lee et al. (2010) ได้ศึกษายืนยันองค์ประกอบของความงอกงามภายหลังจากสถานการณ์สะเทือนใจ ชุด PTGI ในกลุ่มทหารในสงครามอิรักและอัฟกานิสถาน 3,537 คน ส่วนใหญ่เป็นชาย 3,259 คน ผลปรากฏว่า คะแนนเฉลี่ย PTGI เท่ากับ 52.04 ($SD = 22.98$) มีค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงทั้งฉบับสูงมาก .94 และผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ยืนยันโมเดล 5 องค์ประกอบเช่นเดียวกับชุดเดิม Taku et al. (2007) ได้ศึกษาโครงสร้างองค์ประกอบของ PTGI ในกลุ่มนิสิตปริญญาตรี ญี่ปุ่น จำนวน 312 คนที่มีประสบการณ์เผชิญกับเหตุการณ์สะเทือนใจในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา ผลการศึกษา พบว่า PTGI-J มีความเที่ยงตรงภายในสูง และผลการวิเคราะห์องค์ประกอบพบว่า มีโครงสร้าง 5 องค์ประกอบเหมาะสมที่สุดและ 3

องค์ประกอบรองลงมา โดย 3 องค์ประกอบได้แก่ สัมพันธภาพกับผู้อื่น (Relating to others) การพบโอกาสใหม่ๆ (New possibilities) ความเข้มแข็งภายในตนเอง (Personal strength) ผู้วิจัยให้เหตุผลถึงความแตกต่างเพศหรือสัมพันธภาพตั้งแต่ที่เกิดเหตุการณ์ และอาจเป็นเรื่องของวัฒนธรรม ในขณะที่ PTGI-J มีความสัมพันธ์ทางบวกกับคะแนนความเครียดหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ และชนิดของเหตุการณ์สะเทือนใจ แต่อย่างไรก็ตามในปีถัดมา Taku et al. (2008) ได้ศึกษาโครงสร้างองค์ประกอบของ PTGI ในกลุ่มผู้ใหญ่ประเทศสหรัฐอเมริกา จำนวน 926 คน พบยืนยันโครงสร้าง 5 องค์ประกอบและ 3 องค์ประกอบเช่นเดิม

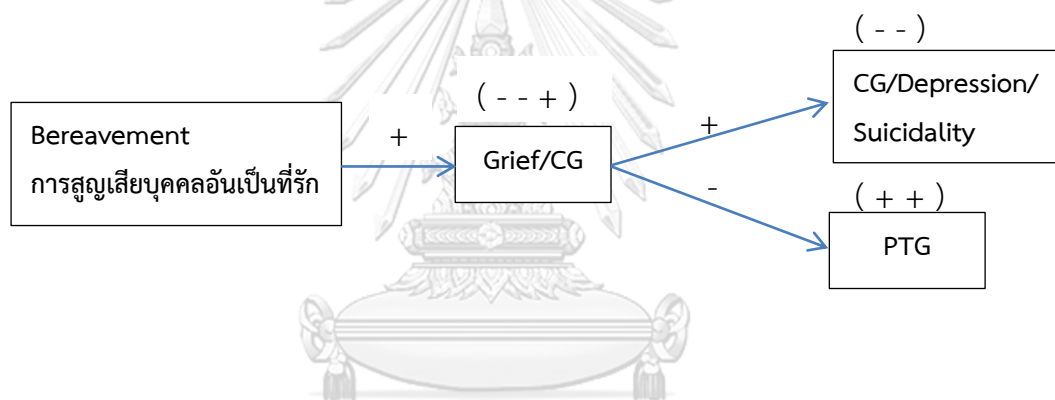
สำหรับ PTGI ในประเทศไทยโดย อิทธิพล สูงแข็ง (2557) ได้วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันความงอกงามทางจิตใจภายใต้เหตุการณ์ความไม่สงบของบุคลากรสาธารณสุขในสามจังหวัดชายแดนใต้ จำนวน 510 คน พบว่า การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของแบบวัดความงอกงามทางจิตใจภายใต้เหตุการณ์ความไม่สงบที่มีองค์ประกอบ 5 ด้านคือ สัมพันธภาพกับคนอื่น ($r = .59$) ค้นพบโอกาสใหม่ๆ ($r = .83$) ความเข้มแข็งภายในตนเอง ($r = .76$) การลึกซึ้งในหลักศาสนาและปรัชญา ($r = .66$) และการเห็นคุณค่าของชีวิต ($r = .85$) มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($\chi^2 = 3.12$, $df = 1$, $p = .08$, $GFI = 1.00$, $CFI = 1.00$, $NNFI = .99$ และ $RMSEA = .063$) จึงเห็นได้ว่า มีความสอดคล้องความตรงเชิงโครงสร้างและสามารถนำมาใช้ได้ในปีบริบทสังคมไทย

สรุปมาตรวัด PTG ที่นิยมใช้ในปัจจุบันเป็นแบบวัดชุด Posttraumatic growth inventory (PTGI) (Tedeschi & Calhoun, 1996) ที่มีโครงสร้างของความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ 5 มิติคือ 1) การชื่นชมยินดีในชีวิต (Appreciation of life) 2) การค้นพบความเข้มแข็งในตนเอง (Personal strength) 3) การมีสัมพันธภาพกับผู้อื่น (Relating to others) 4) การค้นพบโอกาสใหม่ๆ (New possibilities) และ 5) การเปลี่ยนแปลงทางจิตวิญญาณ (Spiritual change) ทั้งนี้เป็นเพราะมีคุณภาพของเครื่องมือที่มีความเที่ยงสูงมาก ($\alpha = .90$) มีความตรงเชิงโครงสร้างและมีลักษณะข้ามวัฒนธรรม (Cross culture)

2.2 ความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ กรณีความเศร้าโศกจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก

งานวิจัยส่วนใหญ่มักนำเสนอ PTG ที่เป็นผลจากความเศร้าโศกจากการสูญเสีย ทั้งนี้เมื่อพิจารณาเหตุการณ์สูญเสียที่ทำให้เกิดความเศร้าโศกที่ผิดปกติ (Complicated grief) นักวิชาการลงความเห็นสอดคล้องกันคือ เหตุการณ์การสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก (Bereavement event) นั่นคือการเสียชีวิตของบุคคลอันเป็นที่รักหรือบุคคลที่ใกล้ชิด ได้แก่ พ่อแม่ พี่น้อง ญาติสนิท เพื่อนสนิท แฟน หรือคนรัก เป็นต้น แม้ว่าไม่มีใครอยากให้เกิดเหตุการณ์สูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก แต่ก็ไม่มีใครหลีกเลี่ยงได้และบางครั้งมันก็เกิดขึ้นโดยกะทันหัน ส่งผลให้เกิดความรุนแรงของปฏิกิริยาอารมณ์ทางลบเข้มข้น

เป็นความเศร้าโศกจากการสูญเสีย (Grief) และเมื่อเวลาผ่านไป 6-12 เดือนความเศร้าโศกจากการสูญเสียยังคงอยู่ และมีผลต่อกิจกรรม หน้าที่ในชีวิตประจำวัน เช่น การเรียน การทำงาน การเข้าสังคม บกพร่อง จึงเรียกว่า ภาวะความเศร้าโศกที่ผิดปกติจากการสูญเสีย (Complicated grief: CG) ในบางรายอาจมีผลกระทบทำให้เกิดภาวะซึมเศร้า (Depression) และการฆ่าตัวตาย (Suicidality) ต่อไป แต่ในขณะที่บางคนได้ปรับตัวเปลี่ยนความเศร้าโศกจากการสูญเสีย (Grief) เป็นความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ (Posttraumatic growth: PTG) ซึ่งทำให้นักวิชาการสนใจกระบวนการและกลไกการเปลี่ยนแปลงจากด้านลบสู่ด้านบวก เพื่อประโยชน์ในการป้องกันไม่ให้เกิด CG ภาวะซึมเศร้า และการฆ่าตัวตาย (Elderton et al., 2017) เช่นเดียวกับการวิจัยครั้งนี้เปรียบเทียบกระบวนการและกลไกการเปลี่ยนแปลงจากทิศทางด้านลบสู่ด้านบวก ดังการศึกษารูปแบบปัจจัยสำคัญที่จะปรับเปลี่ยนความเศร้าโศกจากการสูญเสียเป็นความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ ดังภาพที่ 6

ภาพที่ 6 ทิศทางความสัมพันธ์ภายหลังการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักของ Grief/CG และ PTG

CHULALONGKORN UNIVERSITY

จากการทบทวนแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่าง Grief/CG และ PTG กรณีที่สูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก ผู้วิจัยได้สรุปแนวคิดที่อธิบายถึงปรากฏการณ์หลังจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักและมีการเปลี่ยนจากภาวะทางลบ (Grief/CG) สู่ภาวะทางบวก (PTG) ดังนี้

1) แนวคิดจากขั้นตอนของปฏิกิริยาจากการสูญเสีย (Stage of bereavement) เป็นการเสนอลำดับขั้นตอนของปฏิกิริยาจากประสบการณ์การสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก มักเริ่มจากอาการทางด้านลบที่มีความเข้มข้นสูงและค่อยลดความเข้มข้นลง ขณะเดียวกันมีแนวโน้มคุณลักษณะด้านบวก เช่น การยอมรับ ปรับตัว ฟันฟู เข้ามาแทนที่ช่วงหลังจนพัฒนาสู่ภาวะ PTG ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมขั้นตอนปฏิกิริยาของการสูญเสียและแยกให้เห็นช่วงด้านลบ (Grief) และด้านบวก (PTG) ดังตารางที่

ตารางที่ 1

ปฏิกริยาด้านลบและบวกของ grief จำแนกตามแนวคิดลำดับขั้นตอนต่อปฏิกริยาการสูญเสีย

แนวคิด ทฤษฎี/แหล่งอ้างอิง	ลำดับขั้นตอนของปฏิกริยาจากการสูญเสีย				
	ปฏิกริยาด้านลบ		แนวโน้มปฏิกริยาด้านบวก		
Five stage theory (Kübler-Ross, 1969)	ช็อคและ ปฏิเสธ	โกรธ	ต่อรอง	ซึมเศร้า	ยอมรับ
Three stage of bereavement (Hensley, 2006)	ระยะมินชา		ระยะซึมเศร้า	ระยะฟื้นฟูสู่ปกติ	
รูปแบบการพัฒนาความเศร้าโศก 3 ระยะ (Neimeyer, 2016)	ความเศร้าโศกเริ่มแรก: ปฏิกริยา แยกตัว-โดดเดี่ยว-ยอมรับ		ความเศร้าโศกช่วง กลาง: การฟื้นฟู	ความเศร้าโศกช่วง ท้าย: การปรับตัว	
Dual-process model ของStoebe and Schut (Hamilton, 2016)	รูปแบบเริ่มต้นของการสูญเสีย			รูปแบบการเริ่มต้นการ ฟื้นฟู	

2) แนวคิดทางมิติด้านลบของ Grief และการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก (Bereavement event) จะมีการเปลี่ยนแปลงสู่ด้านบวกตามแนวคิดของ PTG ดังเช่น Joleen et al. (2012) กล่าวว่าเหตุการณ์วิกฤติในชีวิตที่ส่งผลให้เกิดความทุกข์จากปฏิกริยาอารมณ์เศร้าโศกจากการสูญเสียทั้งในระยะสั้นและระยะยาวได้สะท้อนให้เห็นเหตุการณ์ทางลบ ตั้งแต่ช่วงชีวิตในเหตุการณ์ปกติไปจนถึงเหตุการณ์วิกฤตินำสู่การเติบโตของบุคคล ซึ่งประสบการณ์และการเติบโตของบุคคล (Personal growth) นี้ ถูกอธิบายด้วยการเปลี่ยนแปลงในทางบวกหลังจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักตามแนวคิดของจิตวิทยาเชิงบวก (Positive psychology) และความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ (Posttraumatic growth)

3) แนวคิดโครงสร้างของ Grief ประกอบด้วยภาวะทางลบและทางบวก ในขณะที่ PTG มีแต่ภาวะทางบวก (ไม่พบภาวะ Depression และ PTSD) แนวคิดดังกล่าวนี้ถูกแสดงให้เห็นชัดเจนโดย Hogan et al. (2001) ที่วิเคราะห์องค์ประกอบของปฏิกริยาความเศร้าโศกจากการสูญเสีย (Grief reaction) พบว่ามี 6 มิติ ประกอบด้วยมิติทางลบ 5 ด้านคือ สิ้นหวัง (Despair) ตื่นตกใจ (Panic Behavior) โกรธและตำหนิ (Blame and Anger) แยกตัวเอง (Detachment) และสับสน (Disorganization) และมิติด้านบวก 1 ด้านคือ พัฒนาการ (Personal Growth) อย่างไรก็ตาม ได้มีข้อโต้แย้งจากนักวิชาการที่มีความเชื่อว่า “ในภาวะทางด้านลบไม่สามารถมีความรู้สึกทางด้านบวกอยู่ร่วมด้วยกันได้”

4) แนวคิด Co-occurrence เชื่อว่าภาวะด้านลบและด้านบวกใน Grief เป็นปรากฏการณ์ร่วม ดังเช่น Joleen et al. (2012) ได้รายงานผลวิจัยเชิงคุณภาพเสนอว่า เป็น

ปรากฏการณ์ร่วมระหว่างกระบวนการทางบวกและทางลบ (Co-occurrence of positive and negative processes) หลังจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก เช่นเดียวกับ Bellet et al. (2018) ได้ศึกษาขยายผลปรากฏการณ์ Co-occurrence ระหว่าง CG และ PTG ด้วยการวิเคราะห์เครือข่าย (Network analysis) ยืนยันปรากฏการณ์ Co-occurrence โดยมีการแลกเปลี่ยนด้านบวกด้านลบซึ่งกันและกัน นอกจากนี้พบตัวร่วมเครือข่ายคือ การค้นพบความเข้มแข็งในตนเอง (Personal strength) และการพบโอกาสใหม่ๆในชีวิต (New possibilities)

5) แนวคิดของความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ (PTG) (Calhoun & Tedeschi, 2008; Tedeschi & Calhoun, 1996, 2004; Tedeschi et al., 1998) ที่กล่าวว่า ผลจากประสบการณ์ที่ได้เปลี่ยนแปลงไปในทางบวกหลังจากความเศร้าโศกจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก ได้แก่ การค้นพบความเข้มแข็งในตนเอง การค้นพบโอกาสใหม่ๆ การมีสัมพันธภาพกับผู้อื่น การชื่นชมยินดีในชีวิต การเปลี่ยนแปลงทางจิตวิญญาณ

จากการสรุปแนวคิดดังกล่าวนี้ พบว่า หลังจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักจะมีอิทธิพลด้านลบสูงทำให้ปฏิกิริยาด้านลบชัดเจนในช่วงแรก โดยเฉพาะลักษณะของ Grief ทางด้านลบ แต่ในขณะเดียวกันก็มีมิติด้านบวกเกิดขึ้นด้วยแต่ถูกลดอิทธิพลจากอิทธิพลด้านลบซึ่งมีลักษณะเข้มข้นกว่า แต่เมื่อเวลาผ่านไปหรือมีปัจจัยอื่นๆเข้ามาแทรกแซงและทำให้อิทธิพลทางด้านลบลดลง มิติทางด้านบวกเริ่มปรากฏขึ้น บางคนได้เห็นและเรียนรู้กับด้านบวกนี้ทำให้เกิดความเข้มแข็งภายในมากขึ้นและเห็นโอกาสใหม่ๆในชีวิตมากขึ้น และเมื่อยึดด้านบวกนำทางในชีวิตเกิดการเปลี่ยนแปลงสู่ด้านบวกเป็นความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ (PTG) ตามมา ในขณะที่บางคนแม้เวลาผ่านไปไม่มีปัจจัยใดๆมาแทรกแซงหรือยึดมั่นกับความเชื่อวิถีเดิม ทำให้ไม่เห็น ไม่ได้เรียนรู้จากมิติด้านบวก จึงยังคงอยู่ภายใต้อิทธิพลของด้านลบต่อไปและอาจเกิดผลเสียกระทบต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน เป็นความเศร้าโศกที่ฝังปักติดจากการสูญเสีย (CG) นอกจากนี้อาจส่งผลกระทบต่อภาวะความซึมเศร้า การคิดฆ่าตัวตาย และเป็นปัญหาทางจิตใจที่รุนแรงต่อไป

ผู้วิจัยได้พิจารณาปัจจัยที่มีอิทธิพลแทรกแซงระหว่าง Grief และ PTG หลังเหตุการณ์การสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักจากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัย ดังนี้

1) แนวคิดการลด CG และสร้าง PTG โดยพิจารณาจากภาพที่ 6-9 โครงสร้างและกระบวนการเกิดความเศร้าโศกที่ปกติ-ผิดปกติจากการสูญเสีย (Horowitz et al., 1993; Tedeschi & Calhoun, 2004) พบว่า ประเด็นหลักสำคัญที่ทำให้เกิดภาวะความเศร้าโศกจากการสูญเสียนั้นคือ ภายใต้โครงสร้างกระบวนการภายในของบุคคลที่ไม่สามารถจับคู่กันได้ระหว่างเหตุการณ์ภายนอก (Loss) กับแบบแผนความเชื่อเดิมของตน (Schemas of self) และเมื่อพิจารณาความเศร้าโศกที่ปกติคือสามารถปรับตัวสู่สภาวะที่ดีได้ (Well being) เป็นผลมาจากกระบวนการทำงานภายในและการสนับสนุนจากภายนอกเข้ามาปรับเปลี่ยน แก้ไขแบบแผนความเชื่อเดิมที่ไม่เข้ากับเหตุการณ์ใหม่

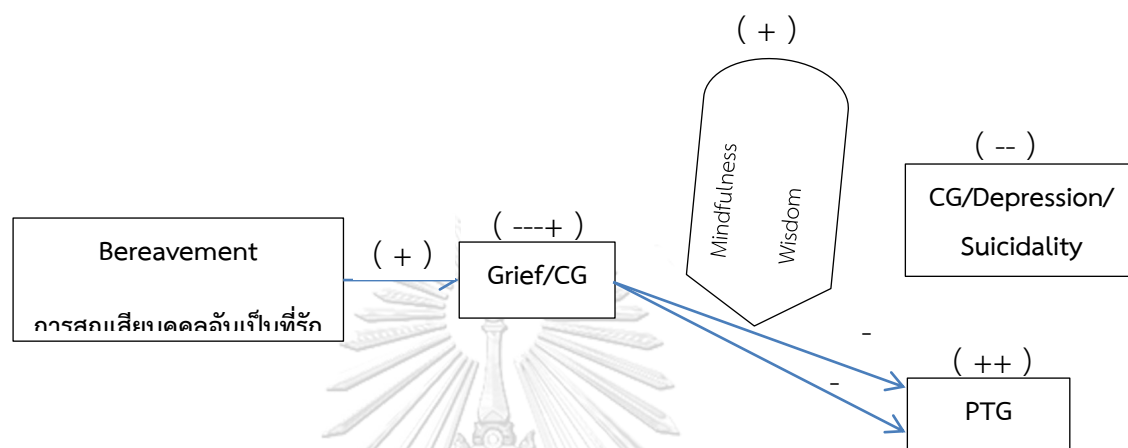
(loss) ที่เข้ามา ในขณะเดียวกันก็จะกำกับเพื่อปรับอารมณ์ที่เป็นผลจากความไม่เข้าคู่กันของแบบแผนความเชื่อเดิมกับเหตุการณ์ใหม่ เมื่อประเมินสถานการณ์ใหม่ แบบแผนความเชื่อเดิม อาจเริ่มตระหนักเห็นถึงเหตุการณ์การสูญเสียไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ เกิดการยอมรับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ทำให้แบบแผนความเชื่อเดิมลดลงหรือถูกปรับเปลี่ยนไปและมีโอกาสเชื่อมกับเหตุการณ์ใหม่มากขึ้น และยังสร้างโอกาสใหม่ๆ ต่อไป ผู้วิจัยเชื่อว่ากระบวนการภายในที่เป็นปัจจัยสำคัญได้แก่ ภาวะของการมีปัญญา และการมีสติ ในขณะที่การสนับสนุนจากภายนอกเป็นปัจจัยการรับรู้การสนับสนุนทางสังคม หากย้อนกลับไปพิจารณาจุดสำคัญต่อการปรับตัวได้ของ Grief นั่นก็คือ การปรับแบบแผนความเชื่อเดิมของตนเองให้สามารถเข้าคู่กับสถานการณ์สูญเสียได้ ระยะเวลาที่น่าจะเป็นผลจากการทำงานของปัจจัยสำคัญคือ ปัญญา สติ และการรับรู้การสนับสนุนทางสังคม ตามลำดับ ขณะเดียวกันก็กำกับเพื่อปรับอารมณ์ทางลบที่เกิดขึ้นด้วย ซึ่งระยะนี้ปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลอาจมาจาก สติ ปัญญา และการรับรู้การสนับสนุนทางสังคม ตามลำดับ กระบวนการดังกล่าวนี้ยังสอดคล้องกับผลสรุปการทบทวนวรรณกรรมที่พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลและได้รับความสนใจมากที่สุดจากการสนับสนุนจากภายนอกคือ ปัจจัยการสนับสนุนทางสังคม ส่วนกระบวนการภายในที่ทำงานเพื่อประเมินสถานการณ์หรือปรับแบบแผนความเชื่อเดิมของตนนั้นพบว่า เป็นกระบวนการรู้คิดคือ (Cognitive process) ตัวแปรที่นิยมศึกษาได้แก่ การครุ่นคิด (rumination) การเผชิญกับปัญหา (Coping) ผู้วิจัยได้พิจารณาและเห็นว่ามีความสอดคล้อง ปัญญา (Wisdom) ที่คาดว่าจะมีมิติครอบคลุม โดยเฉพาะด้านกระบวนการคิด (Cognitive process) ที่จะปรับเปลี่ยนแบบแผนความเชื่อเดิมได้ โดยปัญญาในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วย 3 มิติคือ มิตรู้คิด (Cognitive) มิติสะท้อนมุมมอง (Reflective) และมิติความรู้สึก (Affective) ทั้ง 3 มิติที่ผู้วิจัยเชื่อว่าจะสามารถเข้าถึงแบบแผนความเชื่อเดิมและกำกับเพื่อปรับอารมณ์ พฤติกรรมได้ครอบคลุมและมีประสิทธิภาพมากกว่า นอกจากนี้ปัจจัยสติที่เกิดการตระหนักรู้จะระงับและกำกับอาการทางลบที่เป็นผลจากการไม่เข้าคู่กันของแบบแผนความเชื่อเดิมของตนกับเหตุการณ์การสูญเสียในตอนแรกจนเกิดการยอมรับตามมา สติยังเป็นตัวทำให้ปัญญามีความละเอียด และสามารถเข้าไปปรับแบบแผนความเชื่อเดิมของตนได้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังนั้นทั้งปัญญา สติและการสนับสนุนทางสังคม จึงคาดว่าจะสามารถเข้าถึงแบบแผนความเชื่อเดิมและจับคู่กับสถานการณ์สูญเสีย รวมทั้งกำกับอาการทางด้านลบและสร้างคุณลักษณะด้านบวกนั้นคือ ความเข้มแข็งภายในหรือแบบแผนความเชื่อเดิมของตนได้ขยายรองรับเหตุการณ์ที่เข้ามาในชีวิตมากขึ้น เห็นโอกาสในชีวิตมากขึ้น มีความสัมพันธ์คนอื่นและมีความชื่นชมยินดีในชีวิตมากขึ้น ตลอดจนสร้างการเปลี่ยนแปลงทางจิตวิญญาณให้เห็นคุณค่าของชีวิต อันจะเกิดภาวะความงอกงามภายใต้หลักเหตุผลที่สนใจได้ต่อไป ในทางตรงกันข้าม หากขาดปัจจัยแทรกแซงระหว่าง Grief และ PTG ทั้ง 3 ประการคือสติ ปัญญา และการสนับสนุนทางสังคม อาจทำให้เกิดภาวะสั่นคลอน ขาดสติ ไม่สามารถกำกับอารมณ์และพฤติกรรมได้ ภาวะดังกล่าวอาจไปกระตุ้นแบบแผนความเชื่อเดิมของตนที่ขัดแย้ง หรือความคิด

ลบเข้ามาควบคุมมากเกินไป หากขาดการสนับสนุนจากภายนอกอาจทำให้แบบแผนความเชื่อเดิมของตนไม่มีข้อมูลใหม่ที่จะมาประเมินแบบแผนความเชื่อเดิมของตนต่อเหตุการณ์การสูญเสียใหม่ เกิดความบิดเบือนข้อมูล แบบแผนความเชื่อเดิมไม่ยอมรับและเกิดความขัดแย้งกับเหตุการณ์การสูญเสียอย่างชัดเจนขึ้น ความคิดหมกมุ่นและคร่ำครวญถึงการสูญเสียมากขึ้น อารมณ์ทางลบที่ไม่ได้ถูกขจัดหรือลดลง ก็สร้างความสับสน มึนงง ความรู้สึกท่วมท้นมากขึ้น มีความพยายามหลีกเลี่ยงมากขึ้น เกิดภาวะความเศร้าโศกที่ผิดปกติจากการสูญเสียชัดเจนขึ้นตามมา

2) แนวคิดกระบวนการเกิด PTG (Tedeschi & Calhoun, 2004) ที่ชี้ให้เห็น 3 วิธี นำสู่การพัฒนาภาวะ PTG นั้นคือ วิธีแรกจากแนวคิดของ Grief ที่มีการพัฒนาสู่ด้านลบหรือภาวะความเศร้าโศกที่ผิดปกติจากการสูญเสียและด้านบวกคือการพัฒนาตนหรือสู่ภาวะ PTG วิธีแรกนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Hogan et al. (2001) ที่กล่าวถึงความเศร้าโศกเป็นปฏิกิริยาของกระบวนการความเศร้าโศกจากการสูญเสียหลายมิติทั้งด้านลบและด้านบวก ได้แก่ สิ้นหวัง ตื่นตกใจ โกรธและตำหนิ แยกตัวเอง สับสน และการพัฒนาตน วิธีที่ 2 เป็นกระบวนการร่วมกันระหว่างการจัดการกับอารมณ์ที่มารบกวนนำสู่ Cognitive process ที่ปรับแบบแผนความเชื่อเดิมสู่ภาวะ PTG เช่นเดียวกับ Freud (1971) ที่ได้กล่าวถึง Cathexis เป็นกระบวนการผูกพันทางอารมณ์ต่อผู้อื่นและเป็นการตอบสนองการปรับตัวต่อการสูญเสียสิ่งสำคัญของชีวิตที่มีความเกี่ยวข้องทั้งทางเขavnปัญญาและอารมณ์เพื่อปลดปล่อยความผูกพัน วิธีที่ 2 นี้ยังมีอีกด้านหนึ่งที่ทำงานส่งเสริม Cognitive process ในการช่วยปรับแบบแผนความเชื่อเดิมคือการเปิดเผยตนเองเพื่อรับข้อมูลจากภายนอก การได้พูดคุย ได้เขียน ได้รับการสนับสนุนทางสังคม วิธีที่ 3 จากปัญญามีผลโดยตรงต่อภาวะความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ ทั้ง 3 วิธีนี้แสดงให้เห็นปัจจัยที่มีอิทธิพลแทรกแซงระหว่าง Grief และ PTG หลังเหตุการณ์การสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักกล่าวคือ การจัดการอารมณ์ที่มารบกวนเพื่อให้เกิดการใช้ cognitive process ที่มีประสิทธิภาพขึ้นนี้ แสดงให้เห็นถึงการทำงานของอารมณ์สติไประงับอารมณ์ที่ถูกรบกวนและกระตุ้นปัญญา ครุ่นคิดอย่างรอบคอบจนนำไปสู่ภาวะงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ ในขณะที่อีกด้านเป็นการเปิดเผยตนเองทั้งการพูดคุย การรับการสนับสนุนทางสังคมเป็นข้อมูลกระตุ้นปัญญาให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านบวกสู่ภาวะความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ นั้นหมายถึงกระบวนการเกิดภาวะ PTG นี้ได้สะท้อนให้เห็นว่าเป็นผลมาจากอิทธิพลของปัจจัยสติ ปัญญา และการสนับสนุนทางสังคม เช่นกัน

จะเห็นได้ว่ากระบวนการเกิดความเศร้าโศกที่ปกติ-ผิดปกติจากการสูญเสียของ Horowitz et al. (1993) และกระบวนการเกิด PTG ของ Tedeschi and Calhoun (2004) รวมทั้งจากแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลของปัจจัยสติ (Mindfulness) ปัญญา (Wisdom) การรับรู้การสนับสนุนทางสังคม (Perceived social support) ที่จะเข้าแทรกแซงระหว่าง Grief และ PTG หลังเหตุการณ์สูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก เพื่อลดด้านลบภาวะของ Grief/CG ที่อาจจะรุนแรงขึ้น

หรือไปกระตุ้นปัญหาทางจิตใจอื่นๆเช่นภาวะซึมเศร้าหรือการคิดฆ่าตัวตาย ในขณะที่เดียวกันก็ปรับเปลี่ยนไปทางด้านบวกคือพัฒนาสู่ภาวะ PTG แทน ดังภาพที่ 7

ภาพที่ 7 ปัจจัยสติ ปัญญา และการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมที่คาดว่าจะแทรกแซงความสัมพันธ์ระหว่างความเศร้าโศกจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักและผลทางด้านลบสู่การพัฒนา PTG

3. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ กรณีความเศร้าโศกจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก

จากการทบทวนวรรณกรรมการเกิด Grief และ PTG จนทำให้เห็นปัจจัยสติ ปัญญา การสนับสนุนทางสังคมที่จะเข้ามาแทรกแซงระหว่าง Grief และ PTG หลังเหตุการณ์สูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักเพื่อส่งเสริมและพัฒนาสู่ภาวะ PTG อันจะส่งผลต่อป้องกัน Grief/CG นั้น ผู้วิจัยจึงได้ทบทวนเอกสาร งานวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัจจัยสติ ปัญญาและการสนับสนุนทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ กรณีความเศร้าโศกจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักของนักศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ ดังนี้

3.1 สติ (Mindfulness)

สติ เป็นตัวควบคุมการปฏิบัติหน้าที่และเป็นตัวคอยป้องกันยับยั้งตนเอง ให้สามารถใช้ชีวิตประจำวันได้อย่างไม่ประมาท ความหมายของสติโดย พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) (2555) กล่าวไว้ว่า สติ คือ ภาวะที่ระลึกได้ ภาวะที่ทรงจำไว้ ภาวะที่ไม่เลือนหาย ภาวะที่ไม่ลืม นั่นคือ

การระมัดระวัง การตื่นตัวต่อหน้าที่ การมีใจพร้อมอยู่ ใจอยู่กับกิจ จิตอยู่กับสิ่งที่ทำ ภาวะที่พร้อมอยู่เสมอ ในการคอยรับรู้ต่อสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและตระหนักว่า ควรปฏิบัติต่อสิ่งนั้นๆอย่างไร ซึ่งทำให้เกิดเป็นการดูแลรักษาคุ้มครองไว้ได้ และอรวรรณ ศิลปะกิจ (2558) ได้กล่าวถึงสติ เป็นการใส่ใจ ปัจจุบันขณะด้วยใจเป็นกลาง มีลักษณะคือ เปิดกว้าง มีเมตตา ความรักและเป็นมิตร สอดคล้องกับค่านิยามนักวิชาการทางตะวันตก ได้แก่ Kabat-Zinn ในปี 1990 (Bishop et al., 2004) ได้อธิบายถึง สติ ว่าเป็นการให้ความสนใจโดยเฉพาะ อย่างเจตนา ในปัจจุบันขณะ และไม่มีการตัดสิน Cardaciotto et al. (2008) ได้สรุปการนิยามคำว่า สติ ออกเป็น 2 มิติคือ มิติความคงอยู่ของความสนใจในปัจจุบันขณะและการเปิดกว้างทางทัศนคติ การเฝ้ารู้ และมิติการยอมรับ และ Teixeira et al. (2017) ได้สรุปนิยามของสติ (Mindfulness) ว่าเป็นความสามารถที่ดึงมาจดจ่อหรือตระหนักในปัจจุบันขณะนั้น โดยปราศจากการตัดสินหรือหลีกเลี่ยง

จะเห็นได้ว่า สติ เป็นการตระหนักรู้กับปัจจุบัน ด้วยใจเป็นกลางไม่ตัดสินหรือเป็นการยอมรับ เปิดกว้าง อยู่กับปัจจุบันที่เป็นอยู่ แม้ว่าค่านิยาม แนวคิด แนวปฏิบัติหรือการฝึกสติจะได้รับอิทธิพลจากแนวพุทธศาสนาหรือจากโลกตะวันออก แต่ก็ได้รับการยอมรับในคริสต์ศาสนาและอิสลาม รวมทั้งในโลกตะวันตก โดย Trammel (2015) กล่าวว่า “...โดยพื้นฐานทางญาณวิทยาสำหรับประโยชน์ของการใช้สติตามมุมมองของโลกชาวพุทธ อย่างไรก็ตาม การปรับที่เหมาะสมเพื่อประโยชน์จากการฝึกสติอย่างเข้ากันได้และได้สนับสนุนจากโลกชาวคริสเตียน” ซึ่งชาวตะวันตกส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลการฝึกสติจาก Kabat Zinn ที่ได้มาเรียนรู้การฝึกสติจากชาวพุทธทางโลกตะวันออกและนำไปสร้างศูนย์สติ ที่โรงเรียนแพทย์ มหาวิทยาลัยแมสซาชูเซต ในขณะที่ชาวมุสลิมได้กล่าวถึง สติตามกลุ่มซูฟี (Sufism) และ Sufi psychology ซึ่งถือว่าเป็นแนวฝึกจิตให้สะอาดและเป็นวิถีปฏิบัติที่ให้ ความสำคัญต่อการฝึกฝนและชำระล้างจิตใจให้บริสุทธิ์ เป็นวิถีการปฏิบัติที่นำไปสู่ความใกล้ชิดกับพระเจ้า เป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นหลังจากศาสนา อัมมัดเสียชีวิตลง ผู้นำคนสำคัญคือของซูฟีคือ อีหม่ามอัลฆะซาลี (ค.ศ.1058-1111) เข้ามายังมลายูช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 14 ผ่านกลุ่มพ่อค้าชาวอาหรับ เปอร์เซีย อินเดีย (นุรียะ ยูโซะ, 2562) โดยกลุ่มมุสลิม Sufism นี้มักเน้นปฏิบัติด้วยวิธี Muraqaba เป็นการปฏิบัติตนที่ใช้การสวดอ้อนวอนให้ชีวิตได้เดินทางไปสู่พระหัตถ์ของพระเจ้าเป็นเจ้า ขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ นอกจากนี้มุสลิมมีการฝึกสมาธิอยู่ในแต่ละวันอยู่แล้ว เห็นได้จาก การละหมาดวันละ 5 ครั้ง เป็นต้น (Isgandarova, 2019; Thomas et al., 2017) ดังนั้นแนวคิดการฝึกสติและการใช้ประโยชน์จากสติของชาวคริสต์โลกตะวันตกจะคล้ายกับการฝึกสติของชาวพุทธ ขณะที่ชาวมุสลิม นอกจากผ่านความเชื่อจากกลุ่มซูฟีแล้ว ชาวมุสลิมยังรับมาเป็นแนวในการบำบัด โดยเฉพาะ Mindfulness-Based Therapy in Islamic Psychotherapy (Isgandarova, 2019)

แนวคิดของสติ หากพิจารณาถึงการนำไปใช้อย่างกว้างขวางและเป็นที่ยอมรับทั้ง ชาวโลกตะวันตกและตะวันออก รวมถึงชาวพุทธ คริสต์ อิสลาม (Thomas et al., 2017) ผู้วิจัยมุ่งให้

ความสนใจแนวของ Kabat-Zinn ที่กล่าวถึงสติว่า เป็นการให้ความสนใจโดยเฉพาะสิ่งหนึ่งที่มีเจตนา มุ่งมั่น ณ ปัจจุบันขณะและไม่มี การตัดสินใจใดๆ Bishop et al. (2004) เห็นพ้องและยอมรับสติที่มี 2 องค์ประกอบคือ ความแน่วแน่สนใจต่อประสบการณ์ปัจจุบัน และมีทัศนคติที่เปิดกว้าง ใฝ่รู้ และการยอมรับ รวมทั้งความนิ่ง กตัญญู ความรัก ความเมตตา ดังนั้นจุดเน้นของสติจึงมีโครงสร้างสำคัญ 2 ประการคือ 1) พฤติกรรมที่ดำเนินอยู่ด้วยการตระหนักรู้ และ 2) พฤติกรรมนั้นดำเนินอยู่อย่างไร โดยที่อยู่บนพื้นฐานการยอมรับ ดังนั้นแนวคิดของสติ จึงเป็นแนวโน้มที่จะตระหนกอย่างยิ่งถึง ประสบการณ์ภายในและภายนอกของบุคคลในบริบทที่มีท่าทีของการยอมรับ ไม่ตัดสินประสบการณ์ เหล่านั้น ซึ่งองค์ประกอบแรกของสติคือ การตระหนักรู้ (Awareness) เป็นลักษณะเหมือนการติดตาม ประสบการณ์อย่างต่อเนื่อง เน้นปัจจุบันมากกว่าเหตุการณ์อดีตหรืออนาคต นอกจากนี้ยังรวมถึงการ ตั้งมั่นในความสนใจ (Regulation of attention) ซึ่งทั้งการตระหนักรู้และการตั้งมั่นความสนใจเป็น ลักษณะเบื้องต้นของจิตสำนึก (Consciousness) และ 2) การยอมรับ (Acceptance) เป็นแนวทางที่ ตระหนกในปัจจุบันขณะที่ไม่มีจิตตัดสิน ทัศนคติแห่งการยอมรับ เปิดกว้าง และมีเมตตาต่อ ประสบการณ์ของบุคคล ซึ่งการยอมรับจึงหมายถึง การอยู่กับประสบการณ์อย่างเต็มที่และปราศจาก การป้องกันตน โดยเปิดกว้างต่อความจริงในปัจจุบันขณะ ไม่อยู่กับความเชื่อหรือไม่เชื่อ ไม่พยายามที่จะ เปลี่ยน หลีกหนีจากประสบการณ์ภายใน (Cardaciotto et al., 2008)

แนวคิดสติทั้งการตระหนักรู้และการยอมรับ ช่วยเข้าระงับอาการของความเศร้าโศก จากการสูญเสีย ได้แก่ โหยหาปรารถนาถึงผู้ตาย ครุ่นคิดถึงแต่ผู้ตาย อารมณ์ความเจ็บปวดที่รุนแรง รู้สึกผิด โกรธ ปฏิเสธ ตำหนิ ความยากลำบากที่จะยอมรับความตาย รู้สึกส่วนหนึ่งของตนได้สูญเสีย ไม่สามารถจะมีอารมณ์ทางบวกได้ อารมณ์มีนงง และลำบากที่จะเข้าร่วมสังคมหรือกิจกรรมอื่นๆ (Boelen et al., 2019) ดังเช่น ศรีสุตา วณาลีสิน (2558) ได้ศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์ ประสบการณ์การสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักของนักศึกษาไทยมุสลิมที่อยู่ภายใต้สถานการณ์ความไม่ สงบ ในบทสัมภาษณ์ผลกระทบทางจิตใจแสดงให้เห็นถึงภาวะตื่นตระหนก โกรธ กลัว เศร้าเสียใจ แต่ หลีกเลี่ยงปฏิบัติตามหลักศาสนาอิสลามเสริมการสร้างสุขภาพจิต โดยปฏิบัติตามหลักศาสนาทำให้นักศึกษาได้มีสติ ตระหนักถึงสถานการณ์ ตนเอง และเปิดใจยอมรับการทดสอบจากอัลลอฮ์ ดังคำกล่าวที่ว่า “เมื่อรู้ว่าพ่อถูกยิง เครียด เศร้ามาก นึกถึงอัลลอฮ์ เชื่อมมั่นในอัลลอฮ์ ว่าทรงเมตตา แต่ถึง เวลาของพ่อแล้วที่อัลลอฮ์จะเอาพ่อกลับไป สักวันก็จะถึงเวลาของเรา คิดได้แบบนี้ รู้สึกสบายใจขึ้น เมื่อนึกถึงอัลลอฮ์ ทำให้มีสติ” (ญ4) สอดคล้องกับ จำลอง ดิษยวณิช (2557) กล่าวถึงสติแนวพุทธต่อ การรักษาความผิดปกติทางจิตใจ โดยการฝึกสมาธิช่วยในการกำหนดรู้ ขจัดการเก็บกด จัดการ เจ็บใจโดยการเรียนรู้ พิเคราะห์ซ้ำเพื่อแก้ปัญหาและการแผ่เมตตา กรุณาและการอุทิศส่วนกุศล นอกจากนี้สติมีความเกี่ยวข้องกับความเศร้าโศกจากการสูญเสีย ดังเช่น Tang et al. (2019) ได้ วิเคราะห์ความเศร้าโศกจากการสูญเสียกรณีการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักของคนจีนจำนวน 393 คน

ผ่านมา 16.88 เดือน พบว่า ได้รับอิทธิพลทางลบจากตัวแปรสติ ($\beta = -.18, p < .0001$) Jain et al. (2019) ได้ศึกษาความเศร้าโศก ความซึมเศร้า และสติในกลุ่มผู้ดูแลผู้ป่วยโรคสมองเสื่อม จำนวน 24 ครอบครัวพบว่า ความเศร้าโศกและความซึมเศร้า มีความสัมพันธ์ทางลบต่อภาวะสติอย่างมีนัยสำคัญ ($r = -.70, p = .0002$ และ $r = -.52, p = .01$ ตามลำดับ) Huang et al. (2019) ได้ศึกษา นวัตกรรมทางสติคือการบำบัดทางความคิดโดยใช้สติเป็นฐาน (Mindfulness-based cognitive therapy: MBCT) ที่นำไปปรับปรุงการกำกับอารมณ์และการควบคุมการรับมือกับปัญหาของกลุ่มผู้ใหญ่ชาวไทยที่ผู้สูญเสียญาติมาเป็นเวลา 6 เดือนถึง 4 ปี จำนวน 23 คน ผลการวิจัยพบว่า หลังจากใช้ MBCT ภาวะทางสติมีความสัมพันธ์ทางด้านลบสูงต่อความเศร้าโศกจากการสูญเสียปัจจุบัน ($r = -.52, p < .05$) ความวิตกกังวลทั่วไป ($r = -.70, p < .001$) ความซึมเศร้า ($r = -.59, p < .01$) การกำกับอารมณ์ ($r = -.91, p < .001$)

แนวคิดสติทั้งการตระหนักรู้และการยอมรับ มีอิทธิพลต่อการสร้างความงอกงาม ภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจเกี่ยวกับความเข้มแข็งของตนเองที่จะฟันฝ่าความยากลำบาก เปิดกว้าง หนทางใหม่ สัมพันธภาพกับคนอื่น เห็นคุณค่าของชีวิตและความสวยงามของชีวิต ทั้งนี้สติเองเพียงลำพังไม่สามารถพัฒนาความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจได้ ซึ่งจำเป็นต้องผ่านปัจจัยปัญญา จึงจะพัฒนาความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจได้มากขึ้น ดังเช่น จำลอง ดิษยวงนิช (2557) กล่าวถึงสติต่อการพัฒนาจิตใจโดยการฝึกสติแนวพุทธคือ วิปัสสนากรรมฐาน (Insight meditation) หรือการเจริญสติ (Mindfulness meditation) และปัญญาที่แก่กล้า ช่วยในการกำหนดรู้ ขจัด การเก็บกด จัดการเงื่อนไขโดยการเรียนรู้ การเรียนรู้ใหม่ การพิจารณาซ้ำเพื่อแก้ปัญหาและการแผ่เมตตา กรุณาและการอุทิศส่วนกุศล และ Jaaniste et al. (2017) กล่าวถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาตน (Personal growth) หลังจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก พบว่าได้รับอิทธิพลโดยตรงจากสติ และได้รับอิทธิพลโดยตรงจากกระบวนการทางรู้คิด รวมทั้งได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากสติโดยผ่านตัวแปรส่งผ่านคือกระบวนการรู้คิด

มาตรวัดสติ

แบบประเมินสติ (Mindfulness assessment scale : MAS) พัฒนาโดย อรรวรรณ ศิลปะกิจ (2558) ใช้แนวคิดสติพื้นฐานสี่ตามหลักพุทธศาสนา โดยมองสติคือ การใส่ใจปัจจุบันขณะ ด้วยใจเป็นกลางมีลักษณะคือเปิดกว้าง มีเมตตา ความรักและเป็นมิตร มีจำนวน 15 ข้อ วัดสติ 3 ด้าน คือการตระหนักรู้ ด้านอัตโนมัติ และด้านตั้งใจ มีค่าความเที่ยงสูง (Cronbach's alpha .67-.82) มีความตรงร่วมสมัยกับ PHLMH มีบางข้อเป็นกิจกรรมทางพุทธศาสนาโดยตรง เช่น การเดินจงกรม ฟังเทศก์ นั่งสมาธิ นั่งภาวนา ซึ่งเหมาะสมกับสังคมวัฒนธรรมไทยพุทธ แต่อาจไม่เหมาะสมกับนักศึกษา ในจังหวัดชายแดนใต้ที่ส่วนใหญ่เป็นชาวมุสลิม ผู้วิจัยจึงใช้มาตรวัดสติที่ยึดตามแนวของ Kabat-Zinn และ Bishop et al. (2004) นั่นคือแบบวัด Philadelphia mindfulness scale: PHLMS พัฒนาโดย

Cardaciotto et al. (2008) ซึ่งวัดสติ 2 องค์ประกอบคือการตระหนักรู้ในปัจจุบันขณะและการยอมรับ โดยมาตรวัด PHLMS ถูกพัฒนาขึ้นทั้งในกลุ่มนักศึกษาและกลุ่มทางคลินิก (ผู้ป่วยนอก) มีจำนวน 20 ข้อเป็นมาตรวัดประเมินค่า (Likert scale) 5 ระดับ (1=ไม่เลย และ 5=เป็นประจำ) ผลการศึกษาพบว่า ยืนยันสติประกอบด้วย 2 องค์ประกอบคือการตระหนักรู้และการยอมรับ โดยมีค่า $\chi^2/df = 1.6$, CFI = .91, RMSEA = .05 (90% confidence interval: .04 to .06) มีความเที่ยงภายในสูง (Cronbach's alpha .75 และ .82 ตามลำดับ) มีความแตกต่างกันระหว่างกลุ่มทางคลินิกและกลุ่มไม่ใช่ทางคลินิกอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้สามารถนำไปใช้กับกลุ่มนักศึกษาและมีความสะดวกในการประเมินคือจำนวนข้อน้อยและใช้เวลาประมาณ 5 นาที

3.2 ปัญญา (Wisdom)

ปัญญา เป็นเรื่องที่ยาก ลึกซึ้ง ซับซ้อนและมีหลายมิติ แม้มีความพยายามนำเสนอคำนิยาม แนวคิดของปัญญาทั้งนักปรัชญากรีก โรมัน นักปรัชญาในประวัติศาสตร์ของจีน จนปัจจุบันมีการศึกษาเปรียบเทียบ การศึกษาดาวแนวศาสนา และหลักฐานเชิงประจักษ์ แต่ก็ยังไม่มีข้อสรุปร่วมกัน Nurtjahjo and Rusdi (2018) ได้รวบรวมลักษณะของปัญญาที่ถูกกล่าวถึงบ่อยได้แก่ ปัญญาเป็นในแง่ของลักษณะที่ดี คาบเกี่ยวกับความสุข สุขภาวะทางจิต ภาวะของสุขภาพจิต ความยืดหยุ่น การมองโลกในแง่ดี ความสามารถในการทำความดี ความพึงพอใจในชีวิต และในมุมมองจิตวิทยาเชิงบวก ปัญญาเป็นแก่นแท้ของคุณธรรมในเชิงปฏิบัติ และเป็นสุดยอดของความสมบูรณ์แบบในมนุษย์ เป็นต้น

การศึกษาเปรียบเทียบของ (ขันทอง วิชิต, 2549) กล่าวถึงปัญญาตามทัศนะของเพลโตว่า เป็นปัญญาที่เข้าใจโลกของแบบหรือมโนคติ ซึ่งหมายถึงความดีสูงสุดและเป็นสัจธรรมสูงสุด การเข้าถึงแบบทำให้พบกับความสุข แต่ปัญญาตามทัศนะของพุทธศาสนาเป็นปัญญาที่เข้าใจรากเหง้าของกิเลสคือ ความโลภ ความโกรธ และความหลง ทำการกำจัดกิเลสเหล่านี้แล้วชีวิตจะพบกับความสุขที่แท้จริงคือ นิพพาน

ปัญญาตามแนวคิดของศาสนา ได้แก่ ปัญญาตามแนวคิดของพุทธศาสนา โดย พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) (2555) กล่าวถึง ปัญญาคือ ความรู้ความเข้าใจตระหนักชัดในสิ่งที่สติกำหนดไว้นั้น หรือต่อการกระทำในกรณีนั้นว่า มีความมุ่งหมายอย่างไร สิ่งที่ทำนั้นเป็นอย่างไร พึงปฏิบัติต่อมันอย่างไร และไม่เกิดความหลงหรือความเข้าใจผิดใดๆ ขึ้นมาในกรณีนั้นๆ ผลจากการมีปัญญา เป็นกลาง เป็นอิสระ ไม่ถูกกิเลสผูกพัน ทั้งในแง่ติดใจอยากได้ และขัดเคืองเสียใจ นอกจากนี้ ธีรวรรณ ธรรมพงษ์ (2549) กล่าวถึง ปัญญาในความหมายของความเข้าใจกฎของธรรมชาติผ่านหลักธรรม 4 ประการคือ ไตรลักษณ์ อริยสัจ 4 อิทัปปัจจยตา และกฎแห่งกรรม เป็นแผนที่ทำความเข้าใจทุกข์ เอื้อให้เห็นแจ้งตามที่เกิดขึ้นอย่างที่เป็นจนทำให้ประเด็นปัญหาหรือทุกข์ทางใจได้หลุดพ้น

ไป สุภาพร ประดับสมุทร (2552) กล่าวถึงปัญหาที่เกิดขึ้นนี้มี 3 ลักษณะคือ 1) ปัญหาในการรู้เท่าทัน ทุกข์และเหตุแห่งทุกข์ 2) ปัญหาในการละเหตุแห่งทุกข์และอยู่กับความจริงอย่างกลมกลืน และ 3) มี ภาวะใจที่เป็นอิสระจากการบีบคั้น และ เพรตพรธม แตนศิลป์ (2550) กล่าวถึงปัญหาในภาวะ ความสัมพันธ์เชื่อมโยงและภาวะการเปลี่ยนแปลง เป็นต้น ปัญหาตามแนวคิดของอิสลาม ถูกศึกษา ในทางปรัชญา ศีลธรรม และการศึกษาจากคัมภีร์อัลกุรอาน โดย Ibn Miskawaih ในปี 2011 (Nurtjahjo & Rusdi, 2018) กล่าวถึงปัญหาทางอิสลามว่า “เป็นการมุ่งเน้นความสมดุลระหว่างความ ไม่รู้ (Ignorance=ขาดแคลนอย่างมาก) (al-balah) และความมีไหวพริบ (cunning=มากเกินไป) (al-safh)” ซึ่งบุคคลที่มีความสมดุลนี้ ใช้ปัญญาขยายการทำความดีได้มากที่สุดและงดการทำความชั่ว ดังนั้นความสมดุลจึงเป็นค่านิยมของอิสลามที่ Ibn Miskawaih ใช้ในแนวคิดของปัญญาแถบ ตะวันออกกลางและอินโดนีเซีย นอกจากนี้แนวคิดปัญญาดตามแนวอิสลามยังได้กล่าวถึงปัญญาวา เป็น การประยุกต์สู่การปฏิบัติอย่างมีความหมายและกระจำจชัด และคนที่มีปัญญา มุ่งมั่น ไม่เพียงแต่ทำ ความเข้าใจและทำความกระจำจชัดอย่างเดียว แต่จะมีความรู้สึกดีด้วย และปัญญาดตามแนวคริสต์ ศาสนา ในสุภาชิตบทที่ 30:24-28 คุณค่าของปัญญา ปัญญาสร้างสุขในชีวิตด้วยการเตรียมตัว ปรับตัว ฝึกตัว และสร้างตัว (กิจจจร ลีวเฉลิมวงศ์, 2562)

ปัญญาดตามแนวคิดหลักฐานเชิงประจักษ์ ซึ่งพิจารณาจากหลักฐานทางการวิจัยเป็น สำคัญพบว่า ส่วนใหญ่มีการใช้แนวคิดและการประเมินปัญญา 2 แนวทางด้วยกันคือ 1) แนวคิดของ Ardel (2003) ที่ได้ขยายขอบเขตของปัญญาดว่าไม่ได้มีแค่มิติการรู้คิด (Cognitive) แต่ขยายรวม Non-cognitive โดยยึดตามปัญญาดของแนวคิดทางตะวันออก ด้วยการมองบูรณาการทั้งมิติการรู้คิด มิติการสะท้อนมุมมอง และมิติความรู้สึก ดังนี้ 1) มิติการรู้คิดของปัญญาด (Cognitive dimension) กล่าวถึงความสามารถของบุคคลในการเข้าใจชีวิต นั่นคือความเข้าใจสิ่งสำคัญและความหมายที่ลึกซึ้ง ของปรากฏการณ์และเหตุการณ์ต่างๆ โดยเฉพาะการคำนึงถึงเรื่องภายในและเรื่องความสัมพันธ์ ระหว่างบุคคล รวมถึงความรู้ทั้งแง่บวกและทางลบของธรรมชาติมนุษย์ ความรู้เกี่ยวกับ ข้อจำกัดทางธรรมชาติ ความไม่แน่นอนและการคาดเดาไม่ได้ของชีวิต การประเมินปัญญาดจึงต้อง พิจารณาที่ความสามารถและความเต็มใจของคนที่เข้าใจสถานการณ์หรือปรากฏการณ์อย่าง ละเอียดความรู้เกี่ยวกับผู้คน ความคลุมเครือของธรรมชาติและมนุษย์ ด้านมิติการรู้คิดนี้ ข้อคำถามจึง ควรประเมินความสามารถของคน ความเต็มใจที่จะเข้าใจสถานการณ์หรือปรากฏการณ์อย่างละเอียด รวมถึงความรู้ธรรมชาติของมนุษย์ที่คลุมเครือและชีวิตทั่วไป นอกจากนี้ควรวัดความเชื่อความรู้ เกี่ยวกับโลกที่เป็นผลของทักษะมุมมองคนอื่นมาใส่ใจ (Perspective-taking skills) แต่ไม่ประเมิน มุมมองคนอื่นมาใส่ใจ (Perspective taking) เพราะจะได้แยกจากมิติสะท้อนมุมมองออกจากมิติการรู้ คิด 2) มิติการสะท้อนมุมมอง (Reflective dimension) เป็นข้อกำหนดพื้นฐานสำหรับการพัฒนามิติ การรู้คิด โดยเป็นความเข้าใจชีวิตที่ลึกซึ้งที่เป็นไปได้ ถ้าบุคคลหนึ่งสามารถรับรู้ความจริงอย่างที่เป็นไป

ปราศจากการบิดเบือน ดังนั้นเพื่อการเข้าถึงความเข้าใจที่ลึกซึ้งนี้ จึงจำเป็นต้องให้สะท้อนมุมมอง มอง
 ปรากฏการณ์ เหตุการณ์ต่างๆจากหลายๆมุมมองที่แตกต่างกันเพื่อพัฒนาการตระหนักรู้ในตนเอง
 (Self-awareness) และการหยั่งรู้ในตนเอง (Self-insight) ซึ่งการฝึกฝนเหล่านี้จะค่อยๆลดการยึด
 ตัวตนเป็นศูนย์กลาง (Self-centeredness), Subjectivity, และ Projection, จะเพิ่มการหยั่งเห็น
 ธรรมชาติความจริงของสิ่งนั้นๆ รวมทั้งแรงจูงใจของตัวเอง พฤติกรรมของบุคคลอื่นๆ ข้อคำถามในมิติ
 สะท้อนมุมมองเป็นการวัดระดับที่ผู้คนพยายามฝ่าฟัน Subjectivity, และ Projection ด้วยการมอง
 ปรากฏการณ์และเหตุการณ์จากมุมมองที่ความแตกต่างและพวกเขาหลีกเลี่ยงการตำหนิผู้อื่นหรือ
 ภาวะเหตุการณ์ปัจจุบันมากแค่ไหน 3) มิติด้านความรู้สึก (Affective dimension) เป็นการลดลงของ
 การยึดตัวตนเป็นศูนย์กลาง (Self-centeredness) เข้าใจพฤติกรรมของผู้คนได้ดีขึ้น และมีแนวโน้ม
 กลับไปปรับปรุงอารมณ์ความรู้สึกและกระทำต่อผู้อื่น เพิ่มความเห็นอกเห็นใจ และมีความรักความ
 เมตตา สำหรับข้อคำถามมิติความรู้สึก เป็นการประเมินพฤติกรรมและอารมณ์ทางบวกในปัจจุบันต่อ
 การเป็นอยู่อื่นๆ เช่น การกระทำและความรู้สึกเห็นองเห็น และความเมตตา การไม่มีพฤติกรรมและ
 อารมณ์ทางลบ ความแตกต่างต่อสิ่งอื่นๆ ซึ่งทั้ง 3 มิติไม่ได้อิสระแยกจากกัน แต่จะอยู่พร้อมกันจึงจะ
 เรียกว่า ปัญญา 3 มิติ และ 2) แนวคิดของ Webster (2003) กล่าวว่า ปัญญา มีโครงสร้างพหุมิติ
 (Multidimensional construct) ซึ่งได้เสนอปัญญา 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) ประสบการณ์
 (Experience) เป็นปัญญาที่พัฒนาจากประสบการณ์ ความเร่งรีบของชีวิต ความสับสน ความคงอยู่ใน
 ทุกๆวัน โดยเข้าหลอมปัญญามาจากความสำเร็จ การเจรจา การผ่านช่วงชีวิตที่สำคัญ ทางออกด้าน
 บวกของปัญหาที่สำคัญ การรับมือกับสภาพแวดล้อมที่ตึงเครียด นอกจากนี้อายุประสบการณ์มาก ก็
 จะมีปัญญามากกว่า คนที่มีประสบการณ์ความยากลำบากจะขับเคลื่อนปัญญาและให้ความหมาย
 มากกว่า 2) การกำกับอารมณ์ (Emotional regulation) การไวต่ออารมณ์ความรู้สึกเป็นกุญแจสำคัญ
 สู่ปัญญา เช่นเดียวกับแนวคิดของความฉลาดทางอารมณ์ ความฉลาดภายใน มิติทางอารมณ์ของ
 ปัญญาเกี่ยวกับความไวที่ละเอียดต่อความแตกต่างที่ลึกซึ้ง การผสมผสานที่ซับซ้อนของความรู้สึกของ
 มนุษย์ การยอมรับและการใช้อารมณ์ในทางสร้างสรรค์เป็นสิ่งสำคัญของปัญญา 3) การระลึกถึงชีวิตที่
 ผ่านมาและการสะท้อน (Reminiscence and reflectiveness) หลักสำคัญของปัญญามาจากการ
 รู้จักตนเอง การสะท้อนผลการประเมินในอดีตและปัจจุบันของบุคคล ซึ่งเป็นหลักที่มีคุณค่าในหน้าที่
 ทางจิตใจ รวมถึงการสร้างและการรักษาตนเอง การเข้าใจตนเอง การแก้ปัญหา และการเผชิญการ
 ปรับตัว นอกจากนี้การทบทวนชีวิตเหมือนเป็นหน้าที่ของปัญญา คนที่มีปัญญาควรเป็นผู้ชำนาญใน
 การทบทวนชีวิต ซึ่งจะนำไปสู่การทำหน้าที่ที่มีประสิทธิภาพต่อไป ดังนั้นการระลึกถึงชีวิตที่ผ่านมาและ
 การสะท้อนชีวิตเป็นเงื่อนไขที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาปัญญา โดยทั้งสองปัจจัยนี้พึ่งพาซึ่งกันและกัน
 และขับเคลื่อนไปด้วยกัน จะเห็นได้ว่า การทบทวนสะท้อนชีวิตสร้างโอกาสในการแยกแยะทั้งความ
 เข้มแข็งและความอ่อนแอ ช่วยให้เพิ่มพูนอดีตและแก้ไขความหลัง และการอนุญาตให้สำรวจ

ความหมายของการมีชีวิตในปัจจุบันเป็นงานทางปรัชญาจะถ่ายทอดสู่ปัญญา 4) การเปิดกว้าง (Openness) การใช้ชีวิตแบบยึดติดและขาดความยืดหยุ่นจะทำให้บุคคลไม่มีปัญญาได้ รูปแบบบุคคลที่มีปัญญาจะพยายามฝ่าฟันอุปสรรคที่มีประสิทธิภาพ มักมาจากการเปิดกว้างทางมุมมอง ข้อมูลสารสนเทศ หากกลยุทธ์การแก้ปัญหาที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งการเปิดกว้างประสบการณ์ของบุคคลนี้ จะเป็นตัวทำนายที่ดีที่สุดของการกระทำทางปัญญา และยังเป็นพื้นฐานประกอบในโครงสร้างจิตวิทยาเชิงบวกอีกด้วยได้แก่ สุขภาวะทางจิต และทำให้มีลักษณะของปัญญาสูงขึ้น 5) อารมณ์ขัน (Humor) เป็นอีกด้านหนึ่งของปัญญา ซึ่งได้รับการยอมรับจากนักวิชาการบางคนว่าเป็นองค์ประกอบหนึ่งของปัญญาแต่ยังต้องมีการศึกษาเพิ่มเติม โดยประโยชน์ด้านบวกของอารมณ์ขัน เช่น คนที่มีปัญญาด้านอารมณ์ขัน ยอมรับ สนุก เพลิดเพลิน และใช้อารมณ์ขันในหลายบริบทและหลายวัตถุประสงค์ อารมณ์ขันมักสร้างความใกล้ชิดของบุคคล ทำให้ยกระดับและส่งเสริมประสบการณ์ได้มากขึ้น เป็นเครื่องมือความเข้มแข็ง และอารมณ์ขันนี้มักสร้างมุมมองชีวิตและนำบางสิ่งออกไป เช่น สะท้อนธรรมเนียมแปลกๆบางอย่างโดยไม่เกรงกลัว รวมทั้งการค้นหาสำนึกในตนเอง (Self-realization) อย่างไรก็ตามไม่ใช่ประสบการณ์อารมณ์ขันทุกประเภทที่เป็นส่วนของปัญญา เช่น การถากถาง ล้อเลียน บ่นทอนจิตใจ เป็นต้น อารมณ์ขันแบบประชดประชัน ลดความเครียด และสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม จึงจะเป็นตัวอย่างอารมณ์ขันในขอบเขตของปัญญา นอกจากนี้ยังมีแนวคิดของ Self-transcendence โดย Levenson et al. (2005) ได้กล่าวว่าเป็นความปรารถนาภายในที่จะค้นพบความหมายในชีวิต และเชื่อว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญของปัญญาและการปรับตัวในชีวิตบั้นปลาย แต่ก็ไม่จำเป็นต้องรอจนวัยสูงอายุ ทุกคนสามารถเห็นได้จากการผ่านชีวิตเผชิญกับเหตุการณ์สะเทือนใจต่างๆมีแนวคิดพื้นฐานมาจากจิตปัญญา Gero-transcendence และปรัชญาพื้นฐานข้ามวัฒนธรรม ภาวะเหนือตนประกอบด้าน 2 ด้านคือภาวะเหนือตนเองและภาวะแปลกแยก ขณะที่อีกแนวคิดเป็นการปลดปล่อยจากแนวความคิดของ Habermas ในปี 1971 (Levenson et al., 2005) ซึ่งประกอบด้วย 3 อย่างคือ ความสนใจทางเทคนิคและการปฏิบัติที่ประกอบด้วยด้านสังคม องค์กร และความรู้แบบทางวิทยาศาสตร์ แต่ทั้งนี้ความเหมาะสมของแนวคิดและการนำไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้จะเห็นได้ว่าแนวคิดของ Ardel (2003) จะมีความเป็นกลางการนำเสนอองค์ประกอบและได้ครอบคลุมองค์ประกอบที่จะวัดปัญญาได้มากกว่า ผู้วิจัยจึงยึดแนวคิดของ Ardel เป็นพื้นฐานแนวคิดในการวัดปัญญาสำหรับการวิจัยครั้งนี้

มาตรวัดทางปัญญา

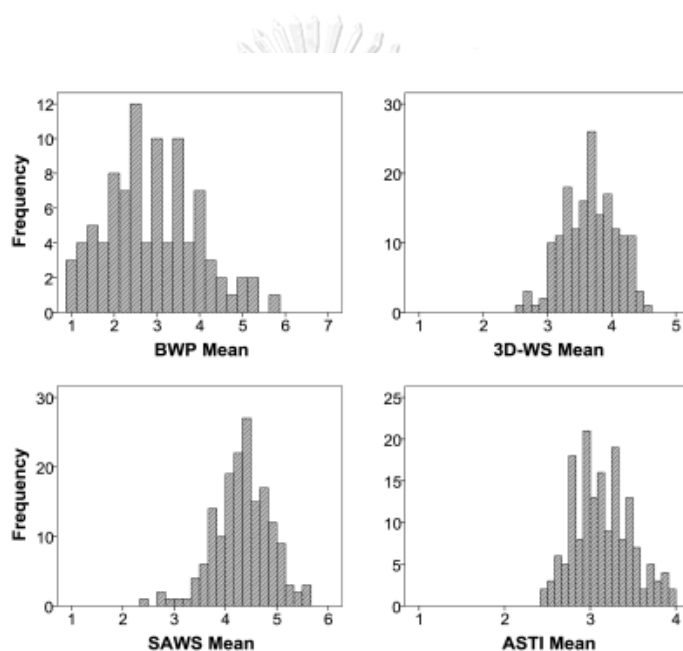
การสร้างมาตรวัดทางปัญญามีความยาก ลึกซึ้ง ซับซ้อนหลายมิติเช่นเดียวกับค่านิยามและแนวคิดที่พยายามอธิบายถึงปัญญา ผู้เขียนจึงได้รวบรวมแนวคิดการสร้างมาตรวัดและตัวอย่างมาตรวัด เสนอ 2 แนวทางตามแนวคิดทางศาสนาและแนวคิดหลักฐานเชิงประจักษ์ ดังนี้

ประการแรก: มาตรการวัดปัญญาตามแนวคิดหลักศาสนา ได้แก่ แนวพุทธศาสนา เป็น การนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามานิยามปัญญาและสร้างมาตรวัดทางปัญญา เช่น เพรศพรณ แตน ศิลป์ (2550) ได้นิยามปัญญาว่า เป็นภาวะความสัมพันธ์เชื่อมโยงและภาวะการเปลี่ยนแปลงกล่าวคือ ภาวะความสัมพันธ์เชื่อมโยง หมายถึง ความเข้าใจว่าชีวิตคือการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันทั้งมนุษย์กับ มนุษย์ มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ภาวะจิตใจเกิดสำนึกขอบคุณ กตัญญูต่อเหตุปัจจัยต่างๆที่เกื้อหนุนใน ชีวิต ส่งผลให้เกิดการตระหนักในการกระทำของตนเองและเชื่อมโยงกับสรรพสิ่งรอบตัว ทำให้บุคคล ตระหนัก ใสใจว่าการกระทำ ความคิด และพฤติกรรมของตนเป็นเหตุปัจจัยเชื่อมโยงต่อสรรพสิ่ง ส่วน ปัญญาในภาวะการเปลี่ยนแปลง หมายถึงความเข้าใจความเปลี่ยนแปลงไม่ยั่งยืน ไม่คงที่ ซึ่งปรากฏอยู่ใน สิ่งต่างๆ เมื่อบุคคลเข้าใจว่าสิ่งต่างๆอยู่ภายใต้กฎการเปลี่ยนแปลงส่งผลให้เกิดการยอมรับความเป็น จริตที่เกิดขึ้น แม้ไม่เป็นไปตามความต้องการความปรารถนาของตน สามารถดำรงอยู่อย่างไม่ยึดมั่นให้ สิ่งต่างๆเป็นไปตามใจตน ทำให้บุคคลสามารถคิดพิจารณาจัดการแก้ไขสิ่งต่างๆได้อย่างเกิดประโยชน์ ต่อตนเองและผู้อื่น โดยแบบวัดปัญญาที่สร้างขึ้นมีจำนวน 74 ข้อเป็นแบบรายงานตนเอง (Self-report) เป็นมาตรประเมินค่า (Likert scale) 5 ระดับ (1=น้อยที่สุด จนถึง 5=มากที่สุด) ผ่าน ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาข้อคำถาม มีความตรงเชิงเนื้อหา มีค่าความเที่ยงทั้งฉบับสูงมาก (Cronbach's reliability coefficient .98) และแนวศาสนาอิสลาม เป็นการสร้างมาตรวัดปัญญาจากแนวคิดของ บุคคลสำคัญทางศาสนาที่กล่าวถึงคำภีร์อัลกุรอาน เช่น Ali (2015) ได้พัฒนาแบบวัดปัญญาชุด Wisdom scale inventory (WISI) ตามแนวคิดปัญญาของ Ibn Qayyim ในกลุ่มนักศึกษาระดับ บัณฑิตศึกษาประเทศมาเลเซียจำนวน 700 คน โดยวัดปัญญา 2 มิติคือ มิติความรู้ (Knowledge) ซึ่ง แบ่งเป็นชุดย่อยอีก 2 ด้านคือ ความเข้าใจ (Understanding) และความจริง (Realization) และมิติ การกระทำ (Action) ซึ่งแบ่งเป็น 2 ชุดย่อยเช่นกันคือ การกระทำภายใน (Inner action) และการ กระทำภายนอก (Outer action) WASI มีข้อคำถาม 46 ข้อ มีค่าความเที่ยงสูง (Cronbach's alpha .86) มีการวิเคราะห์ยืนยันองค์ประกอบสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ กล่าวคือ ปัญญา ประกอบด้วย ความเข้าใจ ความจริง การกระทำภายใน และการกระทำภายนอก ยืนยันตามแนวคิด ปัญญาของ Ibn Qayyim ในขณะที่ Nurtjahjo and Rusdi (2018) ได้พัฒนาแบบวัดปัญญาชุด Islamic scale of wisdom: academic version (ISW-AV) ได้นำมุมมองปัญญาของอิสลามทาง ตะวันออกกลาง มาใช้ในอิสลามในอินโดนีเซียเพื่อพัฒนาเป็นแบบวัดปัญญา โดยวัดปัญญา 6 องค์ประกอบคือ ความเข้าใจ (Comprehension) การควบคุม (Control) การแก้ปัญหา (Problem solving) วิชาการ (Scholastic) ความไวทางเหตุผล (Fast reasoning) และความมั่นคง (Stability) จำนวน 30 ข้อให้ประเมินค่า 6 ระดับ (1=ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง และ 6 เห็นด้วยอย่างยิ่ง) ในกลุ่ม นักศึกษามุสลิมจำนวน 349 คน พบว่า ISW-AV มีความสัมพันธ์ทางบวกกับแบบวัดปัญญาชุด 3DWS

ความหมายในชีวิต หลักปฏิบัติทางศาสนาอิสลามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .01$) มีความเที่ยงทั้งฉบับสูงมาก (Alpha .91) ISW-AV สามารถนำไปใช้ได้ทั้งมุสลิมอินโดนีเซียและตะวันออกกลาง

ประการที่สอง: มาตรการวัดทางปัญญาตามแนวคิดหลักฐานเชิงประจักษ์ ได้แก่ แบบวัดปัญญาชุด The three-dimensional wisdom scale (3D-WS) พัฒนาโดย Ardelt (2003) มีจำนวน 39 ข้อ โดยวัดปัญญาที่เป็นตัวแปรแฝงของลักษณะของบุคคลที่สามารถบูรณาการ 3 มิติด้วยกันคือ มิติการรู้คิด (Cognitive) 14 ข้อ มิติสะท้อนมุมมอง (reflective) 12 ข้อ และมิติทางความรู้สึก (Affective) 13 ข้อ โดย 1) มิติการรู้คิด วัดความเข้าใจในชีวิตหรือความปรารถนาที่จะรู้ความจริง รวมถึงข้อความรู้ที่ขัดแย้งกันเช่นด้านบวกด้านลบ ด้านธรรมชาติของมนุษย์ การอยู่กับความไม่แน่นอน การตัดสินใจในชีวิตแม้ไม่ได้เป็นไปตามความคาดหวัง 2) มิติสะท้อนมุมมอง วัดถึงความสามารถในการสังเกตปรากฏการณ์เหตุการณ์จากมุมมองที่แตกต่าง และหลีกเลี่ยง Subjectivity และ Objection (เช่น หลีกเลี่ยงการโทษผู้อื่น) 3) มิติความรู้สึก วัดพฤติกรรมและอารมณ์ทางด้านบวกที่เป็นอยู่ต่อสิ่งต่างๆเช่น การกระทำและอารมณ์ของความเห็นอกเห็นใจ ความเมตตา การขาดการเพิกเฉยหรือการกระทำและอารมณ์ทางลบต่อสิ่งอื่น ซึ่ง 3D-WS นี้มีลักษณะเป็นมาตรประมาณค่าแบบลิเคิร์ตที่มี 5 ระดับ มี 2 ช่วงคือ ช่วงแรกได้แก่ ฉันทเห็นด้วยอย่างยิ่ง = 1 เห็นด้วย = 2 ค่อนข้างไม่เห็นด้วย = 3 ไม่เห็นด้วย = 4 ไม่เห็นด้วยเลย = 5 และช่วงที่ 2 ได้แก่ จริงมากที่สุดสำหรับฉัน = 1 ค่อนข้างจริงสำหรับฉัน = 2 ค่อนข้างไม่จริงสำหรับฉัน = 3 ไม่จริงสำหรับฉัน = 4 ไม่จริงเลยสำหรับฉัน = 5 ตัวอย่างข้อคำถามได้แก่ “ความไม่รู้อะไรเลยคือความสุขสบายใจยิ่ง” และ “ฉันไม่ใช่ต้นเหตุความผิดพลาดต่างๆที่เกิดขึ้น” การให้คะแนนแต่ละข้อตามระดับมีบางข้อต้องกลับคะแนนก่อนรวมกับข้ออื่นๆ และนำมาหารจำนวนข้อ หรือใช้คะแนนเฉลี่ยซึ่งช่วงคะแนนจะอยู่ระหว่าง 1-5 โดยคะแนนที่ใกล้ 5 หมายถึง มีปัญญาสูง โดย Ardelt (2003) ได้พัฒนา 3D-WS ชุด 39 ข้อ ในกลุ่มผู้ใหญ่ตอนปลายขึ้นไปของรัฐฟลอริดา ประเทศสหรัฐอเมริกา จำนวน 180 คน ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบ 3 มิติ ได้แก่ มิติการรู้คิด มิติการสะท้อน และมิติความรู้สึก มีความเที่ยงตรงภายในอยู่ในระดับสูง ค่าแอลฟา .85, .71 และ .72 ตามลำดับ และแบบวัดปัญญาชุด self-assessed wisdom scale (SAWS) โดย Webster (2003) เป็นแบบประเมินตนเองจำนวน 30 ข้อ มีลักษณะเป็นมาตรประเมินค่า (Likert scale) 6 ระดับ (1 = ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง และ 6 = เห็นด้วยอย่างยิ่ง) โดยชุดข้อคำถามสะท้อนถึง 5 ด้านที่แตกต่างกัน แต่มีความเกี่ยวข้องกัน และมีมิติของประสบการณ์ส่วนบุคคล ได้แก่ การกำกับอารมณ์ (Emotional regulation) อารมณ์ขัน (Humor) ประสบการณ์สำคัญในชีวิต (Critical life experiences) การระลึกถึงและการสะท้อนประสบการณ์ (Reflectiveness/remembrance) และการเปิดประสบการณ์ ใช้ในกลุ่มคนอายุ 18-79 ปี มีความเที่ยงสูง (Alpha .87) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับเพศและสุขภาพ ($p < .01$) แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับอายุและระดับการศึกษา นอกจากนี้มีแบบวัด Wisdom as self-transcendence: ASTI ของ Levenson et al. (2005) วัดปัญญาจาก

ภาวะเหนือตนผ่านการรู้ในตนเอง (Self-knowledge) การปล่อยวาง (Detachment) และการบูรณาการ ซึ่งมาตรวัดประกอบด้วย 35 ข้อ ตัวอย่างข้อความถาม “ความสงบในจิตใจของฉันคือการไม่อารมณ์เสื่อง่ายๆ” และ “ฉันรู้สึกว่าการใช้ชีวิตเป็นส่วนตัวของฉันเป็นส่วนหนึ่งของสิ่งที่ยิ่งใหญ่กว่า” และมาตรวัด The Bremen wisdom paradigm: BWP เป็นมาตรวัดแนวคิดคู่ขนานกับ Berlin wisdom paradigm (Glück, 2018) วัดบุคลิกภาพทางปัญญาประกอบด้วย ความรู้ในตนเอง การเติบโตด้วยตนเอง การกำกับตนเอง ความสัมพันธ์ภายในตนเอง และความอดทนจากสิ่งที่ไม่ชัดเจน เมื่อเปรียบเทียบการกระจายข้อมูลของแบบวัดทั้ง 4 ชุดคือ 3D WS, SAWS, ASTI, และ BWP พบว่า 3D WS มีการแจกแจงใกล้เคียงโค้งปกติ (Normal distribution) มากที่สุด ดังภาพที่ 8

ภาพที่ 8 การกระจายของคะแนนแบบวัดปัญญาชุด BWP 3D-WS SAWS และ ASTI

ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงใช้แบบวัด 3D-WS (Ardelt, 2003) ที่วัดความสามารถในมองสิ่งที่กระทำด้วยการบูรณาการ 3 มิติคือ มิติการรู้คิด มิติการสะท้อนมุมมอง และ มิติความรู้สึก มีจำนวน 3 ข้อและ 3D-WS ได้ถูกวิเคราะห์องค์ประกอบที่เหมาะสมกับข้อมูลเชิงประจักษ์ได้ 3 องค์ประกอบ มีคุณภาพเครื่องมือทั้งค่าความเที่ยง (Reliability) ความตรง (Validity) สูงและถูกนำไปใช้อย่างแพร่หลาย มีลักษณะข้ามวัฒนธรรม (Cross cultural context) นอกจากนี้ผลการวัดด้วย 3D-WS มีความสอดคล้องกับกระบวนการเกิดของ PTG ดังที่ (Tedeschi & Calhoun, 2004) กล่าวว่าหลังจากบุคคลได้เผชิญกับวิกฤติในชีวิตในขณะเดียวกันก็ได้พัฒนาความสามารถเพื่อสร้างสมดุลของความคิดและการกระทำ ความรู้กับความไม่รู้ในชีวิต การเป็นเรื่องที่ดีกว่าหากยอมรับ

ในบางอย่างที่ขัดแย้งในชีวิต และเพื่อตอบคำถามการดำรงอยู่ของมนุษย์ได้อย่างเปิดกว้างและน่าฟัง พอใจมากกว่า รวมทั้งมีการใช้กลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัย (Benedikovicová & Ardel, 2008) ซึ่งเหมาะสมกับการนำไปใช้ในกลุ่มนักศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้

3.3 การรับรู้การสนับสนุนทางสังคม (Perceived social support)

การรับรู้การสนับสนุนทางสังคม เป็นรับรู้การช่วยเหลือจากเครือข่ายทางสังคม ผู้รับการช่วยเหลือจะได้ประโยชน์ต่างๆ จากการช่วยเหลือหรือปฏิสัมพันธ์ เช่น การช่วยเหลือให้บุคคลรับรู้ว่าคุณค่าของตนเองมีค่า ได้รับการเอาใจใส่ และรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่ทำให้บุคคลเผชิญและตอบสนองความเครียดได้ในระยะเวลาที่รวดเร็วขึ้น ดังเช่น นิยามการสนับสนุนทางสังคมของ Hupcey ในปี 1998 (Rasclé et al., 2005) กล่าวว่า การสนับสนุนทางสังคมเป็นการสร้างอิทธิพลของสังคมต่อสุขภาพกายและสุขภาพจิต ส่วน Zimet et al. (1988) ได้ให้ความสนใจการสนับสนุนทางสังคมมีบทบาทเหมือนแหล่งช่วยรับมือกับปัญหา โดยกล่าวว่า หากมีการสนับสนุนทางสังคมที่มีความสัมพันธ์โดยตรงและไวต่ออาการทางกายและจิตใจ เหมือนเป็นการสร้างตัวกันชนระหว่างเหตุการณ์วิกฤติในชีวิตกับอาการเจ็บป่วย แต่อย่างไรก็ตาม นักวิชาการหลายคนเห็นว่า การรับรู้การสนับสนุนทางสังคมอาจเกี่ยวข้องกับสุขภาวะและสุขภาพทางอารมณ์ชัดเจนกว่าการสนับสนุนจริงๆ (Rasclé et al., 2005) แม้ว่า Uchino ในปี 2009 (Porter et al., 2019) กล่าวว่า “การรับรู้การสนับสนุนทางสังคมเป็นการรับรู้ความพร้อมของการสนับสนุนทางสังคมที่ต้องการ แต่ไม่ใช่เป็นการได้รับการสนับสนุนจริงๆ” เช่นเดียวกับการวิจัยครั้งนี้ที่ผู้วิจัยให้ความสำคัญเกี่ยวกับการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมมากกว่า เพราะการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมเป็นอิทธิพลเชิงบวกคาดว่าจะส่งเสริมพลังด้านบวกไปขัดขวางปฏิกิริยาทางอารมณ์ด้านลบของความเศร้าโศกจากการสูญเสีย ในขณะที่เดียวกันก็จะส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงด้านบวกสู่ภาวะความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ อิทธิพลเชิงบวกจากการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมนี้ มาจากแหล่งสนับสนุนที่แสดงให้เห็นถึงความพร้อมที่จะช่วยเหลือเปรียบเป็นการสร้างความมั่นคงทางจิตใจ ให้อบอุ่นในใจว่ามีบุคคลคอยสนับสนุนทั้งทางกายและจิตใจอยู่ใกล้ๆ แหล่งสนับสนุนดังกล่าวมาจากบุคคลที่มีอิทธิพลต่อนักศึกษา 3 กลุ่มคือครอบครัว เพื่อน และบุคคลสำคัญในชีวิต แม้ว่าคนที่เสียชีวิตเคยเป็นแหล่งสนับสนุน แต่การสร้างการรับรู้ให้มีอยู่ในใจจะเป็นแรงใจที่ทำให้นักศึกษาที่สูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักได้ลุกขึ้นมาสู้กับภาวะความเศร้าโศกจากการสูญเสียและนำสู่ความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจต่อไป

ปัจจัยการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมนี้ มีหลักฐานจากรายงานวิจัยได้แสดงให้เห็นเชิงประจักษ์ว่า มีอิทธิพลทางลบต่อภาวะความเศร้าโศกจากการสูญเสีย ดังเช่น รสพร เพียรรุ่งเรือง (2556) พบว่าปัจจัยด้านการสนับสนุนทางสังคมด้านอารมณ์ในระดับปานกลางจนถึงระดับมาก มีความสัมพันธ์กับอารมณ์ความเศร้าโศกจากการสูญเสียของผู้สูงอายุ ($\chi^2 = 6.35, p < .05$) สอดคล้อง

กับ รัชชู วรรณมา (2557) ที่พบว่า ปัจจัยเกี่ยวกับการสนับสนุนทางสังคมสามารถทำนายความเศร้าโศกที่ผิดปกติ โดยเฉพาะกรณีไม่มีญาติพี่น้องคอยช่วยเหลือ ($p < .01$) การสนับสนุนทางสังคมต่ำ ($p < .05$) และ โรจนศักดิ์ ทองคำเจริญ (2562) ที่กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อความเศร้าโศกที่ผิดปกติจากปัจจัยภายนอกคือ การขาดการสนับสนุนจากครอบครัว นอกจากนี้ยังมี Calvete and de Arroyabe (2012) ได้ศึกษาความเศร้าโศกในผู้ดูแลของครอบครัวชาวสเปนที่มีผู้ป่วยบาดเจ็บทางสมอง จำนวน 223 คน พบว่า ความเศร้าโศกมีความสัมพันธ์ทางลบกับการสนับสนุนทางสังคมทางด้านอารมณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = -.20, p < .01$) และเมื่อวิเคราะห์สมการโครงสร้างพบว่า มีเพียงการสนับสนุนทางสังคมด้านอารมณ์เท่านั้นที่ส่งผ่านทางตัวแปรการจัดการแบบไม่ยึดติด (Disengagement coping) จึงมีอิทธิพลส่งผลต่อความเศร้าโศก ($r = -.40, p < .01$) และ Burke et al. (2010) ได้ศึกษาการสนับสนุนทางสังคมที่สามารถทำนายความเศร้าโศกจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักจากฆาตกรรมของกลุ่มคนแอฟริกันอเมริกัน จำนวน 54 คน พบว่า การสนับสนุนทางสังคมจากแบบวัด Multidimensional scale of perceived social support มีความสัมพันธ์ทิศทางตรงข้ามกับความเศร้าโศกจากการสูญเสีย ($r = -.28, p < .05$)

ปัจจัยการสนับสนุนทางสังคม เมื่อได้รับรู้ว่ามีแหล่งบุคคลที่ให้การช่วยเหลือ จะมีผลต่อพลังใจในการที่จะสร้างความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ สามารถสร้างความเข้มแข็ง สร้างสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่น ได้เปิดกว้างมุมมอง ซึ่งชมเห็นคุณค่าความสำคัญของเพื่อนมนุษย์ด้วยกันจึงนำไปสู่ความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ ดังเช่น Howard Sharp et al. (2018) ได้ศึกษาความเศร้าโศกและความงอกงามในเด็กและวัยรุ่นช่วงอายุ 8-18 ปี ที่สูญเสียพี่น้อง กรณีที่มีการสนับสนุนทางสังคมแตกต่างกัน จำนวน 85 ครอบครัว ผลการศึกษาพบว่า การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว (Parent support) การช่วยเหลือกันเอง (Peer support) มีความสัมพันธ์สูงทางลบกับความเศร้าโศกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = -.50, p < .01$ และ $r = -.59, p < .01$ ตามลำดับ) ยกเว้นการสนับสนุนทางสังคมจากครู (Teacher support) และเพื่อน (Friend support) มีความสัมพันธ์ต่อความเศร้าโศกอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แต่การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว (Parent support) ครู (Teacher support) และเพื่อน (Friend support) มีความสัมพันธ์ปานกลางทางบวกต่อความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .39, p < .05, r = .37, p < .05$ และ $r = .39, p < .01$ ตามลำดับ) ยกเว้นการช่วยเหลือกันเอง (Peer support) มีความสัมพันธ์ต่อความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ Shang et al. (2020) ได้ศึกษาผลของการรับการสนับสนุนทางสังคมต่อความงอกงามทางจิตใจภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจกรณีภัยธรรมชาติ: แผ่นดินไหว ณ จังหวัดสึฉวน ประเทศจีน จำนวน 199 คนพบว่า การสนับสนุนทางสังคมมีผลต่อความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจและการฟื้นฟูทางจิตใจ สอดคล้องกับ Jia et al. (2015) ได้ศึกษาผลการสนับสนุนทางสังคมต่อความ

งอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจของวัยรุ่นที่รอดชีวิตจากแผ่นดินไหวที่เหวินฉวนในปี 2008 จำนวน 638 คน พบว่า การสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์ทางบวกต่อความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .35, p < .001$) และ Prati and Pietrantonio (2009) ได้ศึกษาการวิเคราะห์ทอิกิมาน (Meta-analysis) ถึงปัจจัยการมองแง่ดี การสนับสนุนทางสังคม กลยุทธ์การรับมือปัญหาต่อความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ จากงานวิจัยที่คัดเลือกมาแล้ว 103 เรื่องพบว่า การรับมือปัญหาด้วยศาสนาและการรับมือด้วยการประเมินในทางบวกมีขนาดอิทธิพลสูงต่อความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ (Effect size = .38, $p < .001$ และ Effect size = .36, $p < .001$) ส่วนการสนับสนุนทางสังคม การแสวงหาการรับมือด้วยการสนับสนุนทางสังคม จิตวิญญาณและมองแง่บวก มีขนาดอิทธิพลขนาดปานกลางต่อความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ (Effect size = .26, $p < .001$, Effect size = .25, $p < .001$, Effect size = .23, $p < .001$ และ Effect size = .23, $p < .001$)

มาตรวัดการรับรู้การสนับสนุนทางสังคม

การรับรู้การสนับสนุนทางสังคมโดย Zimet et al. (1988) ได้กล่าวว่า นักวิชาการได้หันมาสนใจบทบาทของการสนับสนุนทางสังคมในลักษณะเป็นแหล่งการแก้ปัญหา หากมีการสนับสนุนทางสังคมเพียงพอก็จะเกี่ยวข้องโดยตรงกับอาการทางจิตและกาย และยังเป็นตัวคุ้มกันเหตุการณ์เคร่งเครียดในชีวิตหรืออาการโรคต่างๆอีกด้วย จึงทำให้ได้แนวคิดการสนับสนุนทางสังคมเป็นปัจจัยทางด้านบวกที่ช่วยบำรุงรักษาสุขภาพเช่นเดียวกับการฟื้นตัวของโรค โดยผ่านกลไกการช่วยสร้างคุณค่าในตนเองและความรู้สึกด้านบวก และความสัมพันธ์เชิงสนับสนุนนี้จะช่วยบำรุงรักษาฟื้นฟู และส่งเสริมสุขภาพ นอกจากนี้การรับรู้การสนับสนุนทางสังคมยังเป็นตัวทำนายภาวะทางจิตวิทยาได้ดีกว่าการวัดการสนับสนุนทางสังคม Zimet et al. (1988) จึงได้พัฒนาแบบวัดชื่อ The Multidimensional scale of perceived social support (MSPSS) ขึ้น โดยเชื่อว่าครอบคลุมโครงสร้างการสนับสนุนทางสังคม โดยได้ออกแบบมาตรวัดการรับรู้ต่อแหล่งสนับสนุนทางสังคมที่เพียงพอจาก 3 แหล่งคือ ครอบครัว เพื่อน และบุคคลสำคัญ ซึ่งแบบวัดที่ได้พัฒนามีคุณภาพที่เหมาะสม มีความเที่ยงที่ดี มีความตรงเชิงโครงสร้าง มีจำนวน 24 ข้อแต่ละข้อ เป็นมาตรประมาณค่า 5 ระดับคือ (1) ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ถึง (5) เห็นด้วยอย่างยิ่ง แต่เมื่อได้วิเคราะห์องค์ประกอบทำให้ในฉบับปัจจุบันเหลือเพียง 12 ข้อ เป็นมาตรประมาณค่า 7 ระดับคือ (1) ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ถึง (7) เห็นด้วยอย่างยิ่ง โดยมีค่าความเที่ยงตรงภายในสูงมาก ค่าอัลฟ่า .97 (ชุดย่อยครอบครัว .96, เพื่อน .97, และบุคคลสำคัญ .97) ต่อมา Porter et al. (2019) ได้นำมาวิเคราะห์องค์ประกอบอีกครั้งในกลุ่มผู้สมรสของทหารสหรัฐอเมริกาจำนวน 5,436 คน ทำให้จำนวนข้อลดลงด้านละ 2 ข้อเหลือเป็นฉบับ 6 ข้อแต่ยังคงมี 3 องค์ประกอบเช่นเดิมคือ ครอบครัว เพื่อน และบุคคลสำคัญ แต่ค่าความเที่ยงตรงภายในลดลง โดยมีค่าอัลฟ่า .90 (ชุดย่อยครอบครัว .96, เพื่อน .97, และบุคคลสำคัญ .97) ในการ

วิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ MSPSS ฉบับ 12 ข้อ เพราะเป็นชุดที่เริ่มพัฒนามากับกลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัย และมีการใช้กว้างขวางมากกว่าและเป็นฉบับที่มีคุณภาพของเครื่องมือสูงกว่า

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวกับปัจจัยสติ ปัญญา และการสนับสนุนทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อ PTG กรณีความเศร้าโศกจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2

การทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ กรณีความเศร้าโศกจากการสูญเสีย

ผู้วิจัย	ตัวแปร/เครื่องมือ	กลุ่มตัวอย่าง	วิธีวิจัย/การวิเคราะห์ข้อมูล	ผลการวิจัย
Johnsen and Afgun (2021)	The Post-traumatic Growth Inventory – Short Form ของ Can และคณะในปี 2010, Inventory of Complicated Grief: ICG ของ Prigerson และคณะปี 1995)	ผู้ใหญ่ตอนต้น 131 คนที่สูญเสียเพื่อนสนิทหรือพี่น้อง	การศึกษาระยะยาว/ Curve estimation regression statistics	Grief-ต่ำ สัมพันธ์กับ PTG-ต่ำ, Grief-สูง สัมพันธ์กับ PTG-ต่ำ
Levi-Belz (2022)	PTGI ของ Tedeschi และ Calhoun ปี 1996, ICG-R ของ Prigerson และ Jacobs ปี 2001, ความซึมเศร้า: Patient Health Questionnaire Depression Scale ของ Kroenke และ Spitzer ปี 2002	บุคคลทั่วไป (อายุ 18-70 ปี) 189 คน ที่สูญเสียพ่อแม่หรือเพื่อนสนิท และเคยฆ่าตัวตายมาก่อน	การศึกษาระยะยาว 18 เดือน/ SEM	CG มีความสัมพันธ์ทางลบกับ PTG ($r=-.21, p<.01$) เมื่อผ่านไป 18 เดือนพบว่า CG มีความสัมพันธ์ทางลบกับ PTG ($r=-.33, p<.01$)
Plews-Ogan et al. (2019) Plews-Ogan et al. (2019)	PTGI ของ Tedeschi และ Calhoun ปี 1996, Three-Dimensional Wisdom Scale :3D-WS ของ Ardelit ปี 2003, Fetzer Forgiveness Scale ของ Fetzer Institute ปี 2003, Gratitude Questionnaire ของ McCullough และคณะ ปี 2002 และ Daily Spiritual Experiences Scale ของ Underwood และ Teresi ปี	ผู้ป่วยเจ็บปวด 87 คน	การศึกษาผสมผสาน วิธี: วัดเชิงคุณภาพ (สัมภาษณ์) และเชิงปริมาณ/ Bivariate Analyses, Multi-Group Path Analyses, path analysis	PTG มีความสัมพันธ์ทางบวกกับปัญญา ($r=.23, p<.05$)

ผู้วิจัย	ตัวแปร/เครื่องมือ	กลุ่มตัวอย่าง	วิธีวิจัย/การวิเคราะห์ข้อมูล	ผลการวิจัย
	2002			
Yang and Ha (2019)	คุณภาพชีวิต: (FACT-G) version 4 ของ Cella และ คณะ ปี1993, The Korean version of Posttraumatic Growth Inventory ของ Song และคณะ ปี 2006, Self Wisdom Scale ของ Sung และคณะ ปี2010	ผู้ที่ผ่านการรักษามะเร็ง 121 คน	การศึกษาความสัมพันธ์/Multiple regression analysis	PTG มีความสัมพันธ์ทางบวกกับปัญญา ($r=.57, p<.001$)
Verhaeghen (2020)	บุคลิกภาพ: The Mini-IPIP ของ Donnellan และคณะ ปี 2006, Dispositional Positive Emotion Scale ของ Shiota และคณะ ปี 2006, Five Facets Mindfulness Questionnaire ของ Baer และคณะ ปี 2008, Moral Foundations Questionnaire ของ Graham และคณะ ปี2013, ปัญญา: The Adult Self-Transcendence Inventory ของ Levenson และคณะ ปี 2005	นักศึกษาปริญญาตรี 260 คน	การศึกษาความสัมพันธ์/hierarchical regression analyses	สติมีความสัมพันธ์ทางบวกกับปัญญาเกี่ยวกับตัวตน ($r=.66, p<.001$)
Labelle et al. (2015) Labelle et al. (2015)	PTGI ของ Tedeschi และ Calhoun ปี 1996, Functional Assessment of Chronic Illness Therapy Spiritual Well-Being ของ Peterman และคณะ ปี 2002, Five-Facet Mindfulness Questionnaire ของ Baer และคณะ ปี 2006	ผู้ป่วยมะเร็งกลุ่มทดลอง 35 คน กลุ่มควบคุม 74 คน	การศึกษาระยะยาวโดยใช้ควบคุมกลุ่มรอการทดลอง/ Hierarchical linear modeling,	-สติ เพิ่มการเปลี่ยนแปลงทางจิตวิญญาณ ($t(507)=6.12, p<.001$) -สติ เพิ่มการเปลี่ยนแปลง PTG ($t(505)=2.35, p<.05$)
Hanley et al. (2015)	The Five-Facet Mindfulness Questionnaire ของ Baer และคณะ ปี 2006, PTGI ของ Tedeschi และ Calhoun ปี1996, Trauma History Questionnaire	อาสาสมัครอเมริกัน สมัครผ่านเว็บไซต์ จำนวน 313 คน	การวิจัยเชิงสำรวจ/ Canonical correlation analysis (CCA)	สติ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับ PTG ($r=.62, p<.01$)

ผู้วิจัย	ตัวแปร/เครื่องมือ	กลุ่มตัวอย่าง	วิธีวิจัย/การวิเคราะห์ข้อมูล	ผลการวิจัย
	ของ Green ปี 1996			
Lafarge et al. (2020)	-Short Perinatal Grief Scale ของ Potvin และคณะ ปี1989, the Event-Related Rumination Inventory ของ Cann และคณะ ปี 2011, PTGI ของ Tedeschi และ Calhoun ปี 1996, The Brief COPE ของ Carver ปี 1997, Active grief: The Short PGS ของ Potvin และคณะ ปี 1989, Rumination: The EERI ของ Cann และคณะ ปี 2011	ผู้หญิงสูญเสียบุตร 161 คน	การศึกษาภาคตัดขวาง/ Hierarchical regression analyses, Mediation analyses	-Deliberate rumination เป็นตัวแปรส่งผ่านระหว่าง Grief และ PTG ($r=.21$, $p<.01$)
Webster and Deng (2015)	PTGI-SF ของ Cann และคณะ ปี 2010, Benefit finding (BF)ของ Costa และ Pakenham ปี 2012, Self-Assessed Wisdom Scale ของ Webster ปี2010, มุมมองด้านบวก: Life Orientation Test-Revised ของ Scheier และคณะ ปี1994	ผู้เผชิญเหตุการณ์สะเทือนใจ 320 คน	การศึกษาความสัมพันธ์/ SEM	ปัญญา มีความสัมพันธ์ทางบวกกับ PTG ($r=.22$, $p<.01$)
Calvete and de Arroyabe (2012)	The Family Needs Questionnaire ของ Kreutzer ปี 1988, The Responses to Stress Questionnaire ของ Connor-Smith ปี 2000, The Texas Revised Inventory of Grief (TRIG) ของ Faschingbauer ปี 1981, The Centre for Epidemiological Studies Depression Scale ของ Radloff ปี 1977	ผู้ดูแลผู้ป่วยบาดเจ็บทางสมอง 223 คน	การศึกษาภาคตัดขวาง/ SEM	การสนับสนุนทางอารมณ์ มีความสัมพันธ์กับการเผชิญปัญหา ($r=.15$, $p<.05$)
Howard	The Social Support Scale for	เด็ก 44 คน	การศึกษาระยะ	การสนับสนุนทางสังคมมี

ผู้วิจัย	ตัวแปร/เครื่องมือ	กลุ่มตัวอย่าง	วิธีวิจัย/การวิเคราะห์ข้อมูล	ผลการวิจัย
Sharp et al. (2018)	Children ของ Harter ปี 1985, The Hogan Sibling Inventory of Bereavement ของ Hogan และ DeSantis ปี 1996	วัยรุ่น 41 คน ที่สูญเสียพี่น้อง	ยาว/ a series of OLS regressions and 2-way and 3-way interactions	ความสัมพันธ์ทางบวก PTG (พ่อแม่: $r=.39$, $p<.05$; ครู: $r=.37$, $p<.05$; เพื่อน: $r=.39$, $p<.05$); มีความสัมพันธ์ทางลบกับ Greif (พ่อแม่: $r=-.50$, $p<.01$)
Cadell et al. (2003)	The spiritual involvement and beliefs scale ของ Hatch และคณะ ปี 1998, Social support ของ O'Brien และคณะ ปี 1993, The impact of events scale ของ Horowitz และคณะ ปี 1979 และ PTGI ของ Tedeschi & Calhoun ปี 1996	ผู้ดูแลที่สูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักจากโรคเอดส์ 174 คน	วิจัยเชิงสำรวจ/ ใช้SEM: CFA	การสนับสนุนทางสังคม มีความสัมพันธ์ทางบวกกับ PTG ($r=.21$, $p<.05$)
Michael and Cooper (2013)	PTG/ Database: PubMed, PsychInfo, ISIWeb of Knowledge Google scholar, science Direct, erIC, springer Link, Taylor & francis online, sage Journals and Wiley online Library	บทความตีพิมพ์ คัดสรร 15 เรื่อง ที่เกี่ยวกับ PTG โดยตรง	การทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ (The systematic review)/ Content analysis	การสนับสนุนทางสังคม มีความสัมพันธ์ทางบวกกับ PTG ($r=.26-.45$, $p<.05$ และ $p<.01$)

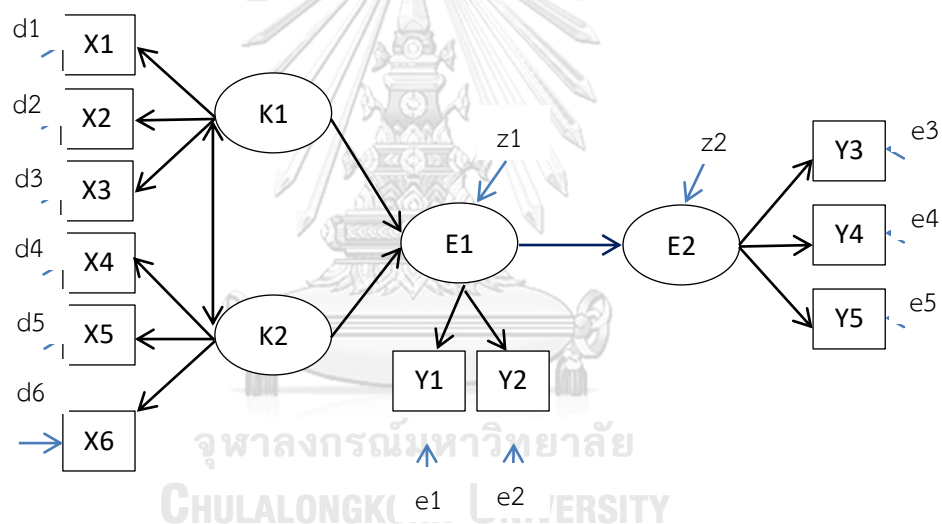
4. โมเดลสมการโครงสร้าง

โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural equation modeling: SEM) (Schumacker & Lomax, 2016) แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้และตัวแปรแฝงในโมเดลต่างๆ ที่มีทฤษฎีเป็นฐาน และผู้วิจัยนำโมเดลไปทดสอบสมมติฐานในโมเดลสมการโครงสร้างว่า ชุดของตัวแปรนิยามโครงสร้างอย่างไร และโครงสร้างนี้มีความสัมพันธ์กับโครงสร้างอื่นอย่างไร โครงสร้างนี้เรียกว่า ตัวแปรแฝง

ตัวแปรแฝง (Latent variables) (Constructs or factors) เป็นตัวแปรที่ไม่ได้ถูกสังเกตหรือถูกวัดโดยตรง แต่ถูกอ้างจากชุดของตัวแปรสังเกตได้ ที่วัดได้จากแบบทดสอบ แบบสำรวจ หรือมาตรวัดต่างๆ ตัวแปรแฝงจะถูกกำหนดเป็นตัวแปรอิสระ (Independent variables) หรือ ตัวแปรตาม (Dependent variables) ก็ได้ โดยที่ตัวแปรอิสระ เป็นตัวแปรที่ไม่ถูกกำกับหรือได้รับอิทธิพลจากตัวแปรอื่นๆในโมเดล ส่วนตัวแปรตามเป็นตัวแปรที่ได้รับอิทธิพลจากตัวแปรอื่นๆในโมเดล ซึ่งผู้วิจัยจะระบุเฉพาะลงไปทั้งตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม

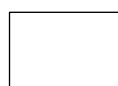
ตัวแปรสังเกตได้ (Observed variables) (Measured or indicator) เป็นชุดของตัวแปรที่ถูกใช้นิยามหรืออ้างถึงตัวแปรแฝงหรือโครงสร้าง

โมเดล SEM ถูกแสดงให้เห็นถึงตัวแปรสังเกตได้และตัวแปรแฝงที่ถูกกำหนดเป็นตัวแปรอิสระและตัวแปรตามในโมเดล ตัวอย่างดังรูปภาพที่ 9 โมเดลสมการโครงสร้าง

ภาพที่ 9 โมเดลสมการโครงสร้าง (สุภมาส อังศุโชติ, 2552)

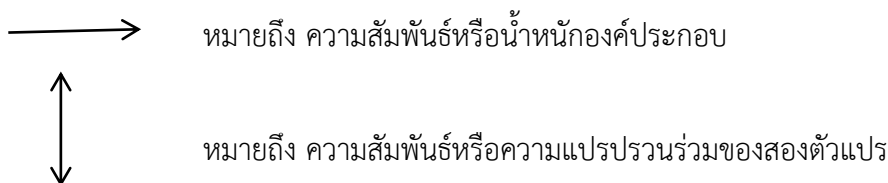
จากภาพที่ 9 โมเดลสมการโครงสร้างประกอบด้วยสัญลักษณ์ต่างๆดังนี้ (สุภมาส อังศุโชติ, 2552)

หมายถึง ตัวแปรสังเกตได้ (Observed variables)

หมายถึง ตัวแปรแฝง (Latent variables)

ตัวแปรแฝงในโมเดลสมการโครงสร้าง แบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ ตัวแปรแฝงภายนอก (Exogenous variables) ใช้สัญลักษณ์ K จากภาพที่ 9 คือ K1 และ K2 และตัวแปรแฝงภายใน (Endogenous variables) ใช้สัญลักษณ์ E ในภาพที่ 9 คือ E1 และ E2

ตัวแปรสังเกตได้ในโมเดลสมการโครงสร้าง แบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ ตัวแปรสังเกตได้สำหรับวัดตัวแปรแฝงภายนอกใช้สัญลักษณ์ X และตัวแปรสังเกตได้สำหรับวัดตัวแปรแฝงภายในใช้สัญลักษณ์ Y

ความคลาดเคลื่อนของการวัดตัวแปรสังเกตได้ X ใช้สัญลักษณ์ d ส่วนความคลาดเคลื่อนของการวัดตัวแปรสังเกตได้ Y ใช้สัญลักษณ์ e และความคลาดเคลื่อนของการวัดตัวแปรแฝง E ใช้สัญลักษณ์ z

โมเดลสมการโครงสร้างประกอบด้วย 2 ส่วนคือ 1) โมเดลการวัด (Measurement model) เป็นโมเดลที่ระบุความสัมพันธ์เชิงเส้นระหว่างตัวแปรสังเกตได้มี 2 ชนิดคือ โมเดลวัดสำหรับตัวแปรแฝงภายนอกและโมเดลวัดสำหรับตัวแปรแฝงภายในหรือเป็นส่วนของการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน จากภาพที่ 9 มีโมเดลวัดตัวแปรแฝงภายนอกคือโมเดลองค์ประกอบของ K1 และ K2 และมีโมเดลวัดตัวแปรแฝงภายในคือโมเดลองค์ประกอบของ E1 และ E2 และ 2) โมเดลโครงสร้าง (Structural model) เป็นโมเดลที่ระบุความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงกับตัวแปรแฝง จากภาพที่ 9 มีโมเดลโครงสร้างคือโมเดลที่ระบุความสัมพันธ์ระหว่าง K1 K2 กับ E1 และ E1 กับ E2

การพัฒนาโมเดลสมการโครงสร้าง (พุลงศ์ สุขสว่าง, 2556) มี 2 วิธีคือ 1) วิธีการแบบสองขั้นตอน (Two step approach to modeling) ขั้นตอนแรก: ตรวจสอบโมเดลการวัด (Measurement model) โดยพิจารณาว่า ตัวแปรแฝงที่ทำการศึกษาวัดมาจากตัวแปรสังเกตได้ที่กำหนดไว้หรือไม่ ดังนั้นสิ่งที่ต้องดำเนินการในขั้นตอนนี้คือ ตรวจสอบว่าตัวแปรแฝงในโมเดลสมการโครงสร้างที่พัฒนาขึ้นมีทั้งหมดที่ตัวแปรและตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างโมเดลการวัดของตัวแปรแฝงทุกตัวแปรก่อนว่า มีโครงสร้างตรงตามทฤษฎีหรือไม่ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory factor analysis) ขั้นตอนที่สอง: วิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural model) ตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากค่าดัชนีความสอดคล้องของโมเดล ค่าพารามิเตอร์แต่ละเส้นและความสมเหตุสมผลของ

ขนาดและทิศทางของค่าพารามิเตอร์แต่ละเส้น 2) วิธีการแบบสี่ขั้นตอน (Four step approach to modeling) ขั้นตอนแรก: วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory factor analysis) ของตัวแปรแฝงแต่ละตัวเพื่อทำการคัดเลือกตัวแปรที่มีความสำคัญเข้าสู่โมเดลการวัด ขั้นตอนที่สอง: ตรวจสอบโมเดลการวัด (Measurement model) ของตัวแปรแฝงแต่ละตัวแปร เพื่อยืนยันโครงสร้างของโมเดลการวัดในขั้นตอนแรกว่าตัวแปรแฝงที่ทำการศึกษาวัดมาจากตัวแปรสังเกตได้ที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยใช้การวิเคราะห์เชิงองค์ประกอบยืนยัน ขั้นตอนที่สาม: ตรวจสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรแฝงในโมเดลสมการโครงสร้างว่า มีความสัมพันธ์เพียงพอที่จะนำมาวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างหรือไม่ ขั้นตอนที่สี่: วิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural model) ตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากค่าดัชนีความสอดคล้องของโมเดล ค่าพารามิเตอร์แต่ละเส้น และความสมเหตุสมผลของขนาดและทิศทางของค่าพารามิเตอร์แต่ละเส้น

พารามิเตอร์ในสมการโครงสร้างจำแนกออกเป็น 3 ประเภทคือ 1) พารามิเตอร์อิสระ (Free parameter) หมายถึง พารามิเตอร์ที่ไม่ทราบค่าและต้องการให้มีการประมาณค่า (Estimation) ได้แก่ สัมประสิทธิ์ถดถอยในโมเดลโครงสร้างหรือน้ำหนักองค์ประกอบในโมเดลการวัดที่ผู้วิจัยต้องการทราบค่าในโปรแกรมลิสเรลเรียกชื่อย่อว่า FR 2) พารามิเตอร์คงที่ (fixed parameter) หมายถึง พารามิเตอร์ที่ไม่ต้องการให้มีการประมาณค่าหรือมีค่าเป็นศูนย์เพราะเป็นค่าพารามิเตอร์ที่กรอบทฤษฎีหรือเอกสารงานวิจัยไม่ได้ระบุว่ามีความหมายของพารามิเตอร์นี้ หรือบอกได้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรมีค่าเป็นศูนย์ ในกรณีเช่นนี้ผู้วิจัยต้องกำหนดให้พารามิเตอร์เหล่านี้เป็นค่าศูนย์หรือไม่ ต้องให้โปรแกรมประมาณค่าพารามิเตอร์เหล่านี้ ในโปรแกรมลิสเรลเรียกชื่อย่อว่า FI 3) พารามิเตอร์บังคับ (Constrained parameter) หมายถึง พารามิเตอร์ที่ไม่ทราบค่าแต่ต้องประมาณค่าแล้วให้มีค่าเท่ากับตัวเลขค่าใดค่าหนึ่งที่ไม่เท่ากับศูนย์ ซึ่งเป็นค่าใดๆก็ตามที่ผู้วิจัยต้องการ โดยใช้คำสั่ง AV นอกจากนี้โปรแกรมลิสเรลยังสามารถบังคับให้ประมาณค่าของพารามิเตอร์หลายๆค่าให้มีค่าเท่ากันด้วยการใช้คำสั่ง EQ (Equality constrain) ซึ่งจะใช้มากในการวิเคราะห์โมเดลกลุ่มพหุ (Multigroup analysis) หรือทดสอบโมเดล 2 โมเดลที่เหมือนกันตั้งแต่สองกลุ่มขึ้นไป (สุภมาส อังศุโชติ, 2552)

การกำหนดสมมติฐาน จะเห็นได้ว่า โมเดลสมการโครงสร้างเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการตรวจสอบว่าโมเดลสมการโครงสร้างที่สร้างหรือพัฒนาขึ้นตามหลักการทางทฤษฎี มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์หรือไม่ ดังนั้นควรตระหนักว่า การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างเป็นเพียงการยืนยันทฤษฎีกับข้อมูลที่เก็บมาได้ ส่วนโมเดลสมการโครงสร้างที่พัฒนาขึ้นจะมีความสมเหตุสมผลหรือไม่ขึ้นอยู่กับทฤษฎีที่นำมาใช้ในการสร้างหรือพัฒนา ดังนั้นการกำหนดสมมติฐานทางการวิจัยสำหรับการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างจึงเป็นดังนี้ “โมเดลตามสมมติฐานมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์” หรือสามารถเขียนเป็นสมมติฐานทางสถิติดังนี้

แบบที่ 1

H_0 : โมเดลตามสมมติฐานสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

H_1 : โมเดลตามสมมติฐานไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

แบบที่ 2

H_0 : เมทริกซ์ $\Sigma =$ เมทริกซ์ S

H_1 : เมทริกซ์ $\Sigma \neq$ เมทริกซ์ S

ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโมเดลสมการโครงสร้าง (Schumacker & Lomax, 2016; นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542; พูลพงศ์ สุขสว่าง, 2556) นำเสนอ 5 ขั้นตอนดังนี้

1. การกำหนดข้อมูลเฉพาะของโมเดล (Model specification) เป็นขั้นตอนสำคัญที่เป็นหัวใจของการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง เนื่องจากเป็นขั้นตอนที่ต้องเชื่อมโยงทฤษฎีงานวิจัย และสารสนเทศที่ต้องใช้ในการพัฒนาโมเดลก่อนเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล โดยผู้วิจัยต้องระบุโมเดลจำเพาะ (Particular model) ที่ใช้ในการยืนยันหรือตรวจสอบความสอดคล้องกับข้อมูลที่อยู่ในรูปของเมทริกซ์ความแปรปรวนร่วม (Variance-covariance matrix) การระบุโมเดลจำเพาะนั้น ผู้วิจัยต้องอธิบายเหตุผลที่ใช้ในการคัดเลือก หรือตัดตัวแปรสังเกตได้ออกจากโมเดลจำเพาะ ซึ่งถือว่าเป็นขั้นตอนที่ยากที่สุดในการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างและโมเดลที่พัฒนาขึ้นนี้จะเป็นโมเดลที่เหมาะสมก็ต่อเมื่อการกำหนดข้อมูลจำเพาะของโมเดลมีความสมเหตุสมผล และความแปรปรวน-ความแปรปรวนร่วมของโมเดลจำเพาะนั้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

2. การระบุค่าความเป็นไปได้ค่าเดียวของโมเดล (Model identification) เป็นขั้นตอนหนึ่งที่เชื่อมระหว่างโมเดลสมการโครงสร้างที่ผ่านการกำหนดข้อมูลเฉพาะของโมเดล (Model specification) โดยพิจารณาความสมเหตุสมผลอย่างถี่ถ้วนกับโปรแกรมที่ใช้ในการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดล จึงเป็นขั้นตอนสำคัญอีกอย่างหนึ่ง เพราะถ้าการระบุค่าความเป็นไปได้ค่าเดียวไม่ถูกต้อง จะทำให้ผลการวิเคราะห์ไม่เป็นไปตามที่ต้องการ การระบุค่าความเป็นไปได้ค่าเดียวของโมเดลคือการระบุว่า โมเดลนั้นสามารถนำมาประมาณค่าพารามิเตอร์ได้เป็นค่าเดียวหรือไม่ ถ้าจำนวนสมการที่คำนวณน้อยกว่าจำนวนพารามิเตอร์ที่ไม่ทราบค่าในโมเดลและจะประมาณค่าพารามิเตอร์ได้ค่าเดียวสำหรับพารามิเตอร์ที่ไม่ทราบค่าแต่ละตัว (องศาอิสระเป็นบวก) เรียกโมเดลนั้นว่า โมเดลระบุเกินพอดี (Over-identified model) ถ้าจำนวนสมการที่คำนวณเท่ากับจำนวนพารามิเตอร์ที่ไม่ทราบค่าในโมเดลและจะประมาณค่าพารามิเตอร์ได้ค่าเดียวสำหรับพารามิเตอร์ที่ไม่ทราบค่าแต่ละตัว (องศาอิสระเป็นศูนย์) เรียกโมเดลนี้ว่า โมเดลระบุพอดี (Just-identified model) ซึ่งทั้งโมเดลระบุเกินพอดีและโมเดลระบุพอดี ผู้วิจัยยังสามารถวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างได้ แต่ถ้าโมเดลระบุไม่พอดี

(Under-identified model) ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างได้ แต่ถ้าโมเดลระบุไม่พอตินั้นคือ จำนวนสมการที่คำนวณมากกว่าจำนวนพารามิเตอร์ที่ไม่ทราบค่าในโมเดลและจะประมาณค่าพารามิเตอร์ได้ค่าเดียวสำหรับพารามิเตอร์ที่ไม่ทราบค่าแต่ละตัว จนไม่สามารถประมาณค่าพารามิเตอร์ได้ เนื่องจากองศาอิสระติดลบ โดยการตรวจสอบค่าที่เป็นไปได้ค่าเดียวของโมเดลก่อนทำการประมาณค่าพารามิเตอร์ว่าจะเป็นโมเดลระบุเกินพอดี (Over-identified model) โมเดลระบุพอดี (Just-identified model) หรือโมเดลระบุไม่พอดี (Under-identified model) จะพิจารณาจากค่าองศาอิสระ (Degree of freedom: df) โดยใช้สูตรคำนวณค่าองศาอิสระดังนี้

$$\text{Degree of freedom} = [NI(NI+1)/2] - \text{Number of parameter of estimation}$$

โดยที่ NI คือ จำนวนตัวแปรสังเกตได้ทั้งหมดที่ใช้ในการประมาณค่าพารามิเตอร์ ส่วน Number of parameter of estimation คือ จำนวนพารามิเตอร์ที่ต้องการประมาณค่า โดยผลที่ได้ต้องได้ค่า df มากกว่า 0 หรือเป็นบวก เรียกว่า Over-identified model ซึ่งโปรแกรมจะการประมาณค่าพารามิเตอร์ต่างๆในโมเดล และรายงานค่า Standard error (SE) และ t-value ทำให้ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์โมเดลได้ แต่ถ้าเมื่อ df = 0 หรือเรียกว่า Just-identified model โปรแกรมไม่รายงานค่า SE และ t-value และเมื่อ df = น้อยกว่า 0 หรือติดลบ เรียกว่า Under-identified model โปรแกรมไม่มีการประมาณค่าพารามิเตอร์

3. การประมาณค่าพารามิเตอร์ของโมเดล (Model estimation) เมื่อตรวจสอบความเป็นไปได้ค่าเดียวปรากฏว่าอยู่ในภาวะ Over-identified model ค่าพารามิเตอร์ต่างๆ ก็จะถูกคำนวณตามที่ระบุความเป็นไปได้ค่าเดียวของโมเดล โดยสามารถเลือกวิธีการต่างๆในการประมาณค่าได้ 6 วิธี ได้แก่ Instrumental variables (IV) Two stage least squares (TS) Unweighted least squares (UL) Generalized least squares (GL) Generally weighted least squares (WL) และ Maximum likelihood (ML) โดยเฉพาะวิธีการประมาณค่าคือ วิธี Maximum likelihood (ML) ซึ่งในโปรแกรมลิสเรลถูกกำหนดเป็นวิธีตั้งต้นของโปรแกรม (Default) ML เป็นวิธีที่ใช้แพร่หลายมากที่สุดในการวิเคราะห์กับโปรแกรมลิสเรล และเป็นวิธีที่เหมาะสมสำหรับข้อมูลที่มีระดับการวัดแบบอันตรภาคชั้นและแบบเรียงลำดับ โดยมีการแจกแจงของข้อมูลเป็นแบบปกติหรือไม่ปกติเล็กน้อย

วิธีการประมาณค่าพารามิเตอร์แบบ ML เมื่อตัวแปรสังเกตได้มีการแจกแจงแบบ Multivariate normality กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลต้องเป็นอิสระ การแจกแจงความเบ้ (ค่า Skewness index ไม่มากกว่า 3) และความโด่ง (ค่า Kurtosis index ไม่มากกว่า 10) ไม่ผิดปกติ ฟังก์ชันความกลมกลืนโดยการประมาณค่าแบบ ML ไม่ใช่ฟังก์ชันแบบเส้นตรง แต่เป็นฟังก์ชันที่บอก

ความแตกต่างระหว่างเมทริกซ์ความแปรปรวน-ความแปรปรวนร่วมของข้อมูลสมมติฐาน (เมทริกซ์ Σ) กับเมทริกซ์ความแปรปรวน-ความแปรปรวนร่วมของข้อมูลเชิงประจักษ์ (เมทริกซ์ S) ถ้าเมทริกซ์ทั้งสองมีค่าใกล้เคียงกัน เทอมแรกของฟังก์ชันจะมีค่าเท่ากับเทอมที่สาม ในขณะที่เทอมกลางมีค่าเท่ากับศูนย์ ค่าพารามิเตอร์ที่ได้จากวิธี ML มีคุณสมบัติเช่นเดียวกับ GL คือมีความคงเส้นคงวา มีประสิทธิภาพ และเป็นอิสระจากมาตรวัด การแจกแจงสุ่มของค่าประมาณพารามิเตอร์ที่ได้จากวิธี ML เป็นแบบปกติและความแปรปรวนขึ้นอยู่กับขนาดของค่าพารามิเตอร์ ขั้นตอนการประมาณค่าพารามิเตอร์แบบ ML หลังจากกำหนดข้อมูลเฉพาะของโมเดล และระบุค่าเป็นไปได้อื่นๆของโมเดล ดังนี้ 1) คำนวณความแปรปรวน-ความแปรปรวนร่วมของข้อมูลเชิงประจักษ์ (เมทริกซ์ S) 2) สุ่มตัวเลขแทนค่าพารามิเตอร์ของตัวแปรที่ต้องการประมาณค่า 1 พารามิเตอร์ แล้วทำการประมาณค่าพารามิเตอร์ทุกค่าของโมเดลตามที่ระบุค่าความเป็นไปได้อื่นๆ 3) นำตัวเลขพารามิเตอร์ที่ได้จากการประมาณค่าในขั้นที่ 2 มาทำการคำนวณย้อนกลับเพื่อหาค่าความแปรปรวน-ความแปรปรวนร่วมของข้อมูลตามสมมติฐาน (เมทริกซ์ Σ) 4) คำนวณค่าพารามิเตอร์ตามขั้นตอนที่ 2 และ 3 ซ้ำ จนค่าความแปรปรวน-ความแปรปรวนร่วมของเมทริกซ์ S กับเมทริกซ์ Σ มีค่าใกล้เคียงกัน จึงหยุดการประมาณค่า 5) รายงานค่าพารามิเตอร์จากขั้น 4 ทุกค่า พร้อมกับรายงานค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน ค่าทดสอบที ของค่าพารามิเตอร์แต่ละเส้น ค่าเมทริกซ์ Σ และค่าเศษเหลือมาตรฐาน

4. การตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดล (Model testing) เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยพิจารณาดัชนีตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลอย่างถี่ถ้วน โดยมีหลักในการพิจารณา 3 ข้อดังนี้

4.1 พิจารณาความสอดคล้องของโมเดลสมการโครงสร้างที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยตรวจสอบดัชนีความสอดคล้องของโมเดลทั้ง 3 ส่วนคือ ค่าไคสแควร์/ไคสแควร์สัมพัทธ์ ดัชนีตรวจสอบความกลมกลืน และค่าความคลาดเคลื่อนของการประมาณค่า ดังนี้

การกำหนดสมมติฐาน:

H_0 : โมเดลสมการโครงสร้างตามสมมติฐาน มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

หลักการ: ผู้วิจัยต้องตรวจสอบดูว่า โมเดลตามสมมติฐานที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์หรือไม่ สถิติที่ใช้ในการทดสอบคือ สถิติทดสอบไคสแควร์ GFI AGFI TLI NFI RMSEA RMR SRMR โดยผลการทดสอบจะต้องยอมรับสมมติฐานหลัก (H_0) ตามเกณฑ์ ดังนี้ 1) ค่าไคสแควร์ที่คำนวณได้ ต้องมีค่าน้อยกว่าค่าไคสแควร์เกณฑ์หรือค่าไคสแควร์สัมพัทธ์มีค่าน้อยกว่า 2) ดัชนีตรวจสอบความกลมกลืนได้แก่ ค่า GFI AGFI TLI NFI ต้องมีค่ามากกว่า .95 3) ค่าความคลาดเคลื่อนของการประมาณได้แก่ ค่า RMSEA RMR SRMR ต้องมีค่าน้อยกว่า .05

4.2 พิจารณาค่าพารามิเตอร์แต่ละเส้นว่าแตกต่างจากศูนย์หรือไม่ โดยพิจารณาจากค่าสถิติทดสอบที (t -test) ดังนี้

การกำหนดสมมติฐาน:

$H_0: \beta_i = 0$ เมื่อ $i = 1, 2, 3, \dots, k$ (k หมายถึง พารามิเตอร์ที่ทำการประมาณค่า)

หลักการ: ผู้วิจัยต้องตรวจสอบดูว่า ค่าพารามิเตอร์ที่ประมาณแตกต่างจากศูนย์หรือไม่ สถิติที่ใช้ในการทดสอบคือ สถิติทดสอบที (t -test) โดยที่ผลการทดสอบจะต้องปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0) เพราะต้องสรุปว่า ค่าพารามิเตอร์แต่ละเส้นแตกต่างจากศูนย์ จึงมีการกำหนดเกณฑ์ดังนี้ (Rule of thumb) 1) ค่าพารามิเตอร์จะมีค่าแตกต่างจากศูนย์ที่ระดับนัยสำคัญเท่ากับ .05 เมื่อค่าสัมบูรณ์ของสถิติทดสอบที (t -test) มากกว่า 1.96 ($|t| > 1.96$) และ 2) ค่าพารามิเตอร์จะมีค่าแตกต่างจากศูนย์ที่ระดับนัยสำคัญเท่ากับ .01 เมื่อค่าสัมบูรณ์ของสถิติทดสอบที (t -test) มากกว่า 2.58 ($|t| > 2.58$)

4.3 พิจารณาความสมเหตุสมผลของขนาดและทิศทางของค่าพารามิเตอร์แต่ละเส้น โดยทั่วไปเน้นที่ความสมเหตุสมผลของทิศทางนั้นคือ ทิศทางของค่าพารามิเตอร์แต่ละเส้นควรเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนด ซึ่งความสมเหตุสมผลของทิศทางของค่าพารามิเตอร์แต่ละเส้นจะเป็นสิ่งที่สนับสนุนให้ไม่เดลตามสมมติฐานที่พัฒนาขึ้น มีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

5. การปรับโมเดล (Model modification) เป็นขั้นตอนที่กระทำต่อเมื่อมีค่าพารามิเตอร์บางค่าที่ไม่แตกต่างจากศูนย์ ($|t| \leq 1.96$) หรือมีค่าทิศทางของค่าพารามิเตอร์ไม่ตรงกับทฤษฎีที่กำหนดไว้หรือเกิดปัญหาทั้งสองอย่าง ผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องปรับโมเดล ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากความคลาดเคลื่อนของเครื่องมือที่ใช้ในการวัดตัวแปรสังเกตได้หรือโมเดลตามสมมติฐานที่กำหนดขึ้นไม่มีความแข็งแกร่งเพียงพอ ขาดการทบทวนอย่างถี่ถ้วน การทบทวนทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วยังไม่พบข้อสรุปที่ชัดเจน ในการปรับโมเดลมี 2 ประเด็นคือ 1) การปรับโมเดลสมการโครงสร้างในส่วนที่เป็นความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าที่เกิดจากเครื่องมือที่ใช้ในการวัด เป็นประเด็นที่สามารถปรับโมเดลได้ทันที ไม่มีผลกระทบต่อโมเดลตามสมมติฐาน เมื่อปรับโมเดลจนได้ค่าดัชนีตรวจสอบความสอดคล้องได้แก่ ค่าทดสอบไคสแควร์มีค่าน้อยกว่าค่าไคสแควร์เกณฑ์ หรือค่าไคสแควร์สัมพัทธ์มีน้อยกว่าสอง ค่าดัชนีตรวจสอบความกลมกลืน (GFI AGFI TLI NFI) มีค่ามากกว่า .95 และค่าความคลาดเคลื่อนของการประมาณค่า (RMSEA RMR SRMR) มีค่าน้อยกว่า .05 โดยค่าพารามิเตอร์ของโมเดลการวัดและโมเดลสมการโครงสร้างทุกเส้นมีค่าแตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($|t| > 1.96$) รวมทั้งทิศทางที่สมเหตุสมผลตามทฤษฎี จึงจะสามารถสรุปได้ว่า โมเดลสมการโครงสร้างที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และ 2) การปรับโมเดลสมการโครงสร้างในส่วนที่มีการตัดหรือเพิ่มการประมาณค่าพารามิเตอร์ของโมเดลการวัดและ/หรือโมเดลสมการโครงสร้าง จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ซึ่งปัญหาอาจเกิดจากการความคลาดเคลื่อนจาก

เครื่องมือวัดที่ใช้วัดตัวแปรสังเกตได้ หรือโมเดลที่กำหนดขึ้นไม่มีความแข็งแกร่งพอ ขาดการทบทวนอย่างถี่ถ้วนหรือมีข้อสรุปไม่ชัดเจน ประเด็นนี้ไม่สามารถกระทำได้ไม่มีการตั้งสมมติฐานทางเลือกก่อนวิเคราะห์โมเดล ในทางแก้ไขหากโมเดลดังกล่าวถูกพัฒนาขึ้นด้วยความไม่มั่นใจ จึงต้องเสนอโมเดลทางเลือก (Alternative model) ก่อนวิเคราะห์ข้อมูล โดยอาจเสนอทางเลือกไว้หลายทางเลือกก็ได้ และการคัดเลือกโมเดลที่ดีที่สุดนั้นจะต้องทำการปรับโมเดลจนกระทั่งค่าดัชนีตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลผ่านเกณฑ์ตามกำหนด หลังจากนั้นจึงพิจารณาคัดเลือกโมเดลทางเลือกที่ดีที่สุดโดยใช้สถิติทดสอบ AIC หรือ BIC

ดัชนีที่ใช้ในการตรวจสอบความสอดคล้อง/กลมกลืนของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยดัชนีตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดล (Goodness of fit indices) ส่วนใหญ่มีรากฐานการคำนวณโดยใช้ค่าไคสแควร์ ค่าองศาอิสระ ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง และจำนวนพารามิเตอร์อิสระ ทั้งนี้จากผลการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างโดยใช้โปรแกรมลิสเรล โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับค่าดัชนีความสอดคล้องเพื่อเป็นเกณฑ์การพิจารณาโมเดล (Schumacker & Lomax, 2016) ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 เกณฑ์การพิจารณาความสอดคล้องของโมเดล

ดัชนีที่ใช้ตรวจสอบ	ค่าที่เป็นไปได้	เกณฑ์การพิจารณา
-ค่าสถิติทดสอบไคสแควร์ (Chi-square)	0 (Perfect fit) to positive value (Poor fit)	-ค่าไคสแควร์ที่คำนวณได้น้อยกว่าไคสแควร์ตารางหรือพิจารณาค่า p-value ต้องมากกว่า 0.05
-ค่าไคสแควร์สัมพัทธ์ ($\chi^2_{\text{model}} / df_{\text{model}}$)	0 (Perfect fit) to positive value (Poor fit)	-มีค่าน้อยกว่า 2
-Goodness of fit index (GFI)	0 (no fit) to 1 (Perfect fit)	-มีค่ามากกว่า 0.90 หรือ 0.95
-Adjusted goodness of fit index (AGIF)	0 (no fit) to 1 (Perfect fit)	-มีค่ามากกว่า 0.90 หรือ 0.95
-Comparative fit index (CFI)	0 (no fit) to 1 (Perfect fit)	-มีค่ามากกว่า 0.90 หรือ 0.95
-Tucker-Lewis index (TLI) หรือ Non norm fit index (NNFI)	0 (no fit) to 1 (Perfect fit)	-มีค่ามากกว่า 0.90 หรือ 0.95
-Norm fit index (NFI)	0 (no fit) to 1 (Perfect fit)	-มีค่ามากกว่า 0.90 หรือ 0.95
-Root mean square residual (RMR)	0 (Perfect fit) to positive value (Poor fit)	-มีค่าเข้าใกล้ 0 (ขึ้นอยู่กับนักวิจัยกำหนด)
-Standardized RMR (SRMR)	0 (Perfect fit) to positive value (Poor fit)	-น้อยกว่า 0.05
-Root mean square error of approximation (RMSEA)	0 (Perfect fit) to positive value (Poor fit)	-มีค่าน้อยกว่า 0.05 หรือ 0.08
-Parsimony normed fit index (PNFI)	0 (no fit) to 1 (Perfect fit)	-โมเดลใดมีค่า PNFI สูงกว่าจะเป็น

ดัชนีที่ใช้ตรวจสอบ	ค่าที่เป็นไปได้	เกณฑ์การพิจารณา
-Akaike information criterion (AIC)	0 (Perfect fit) to positive value (Poor fit)	โมเดลที่ดีกว่า -โมเดลใดมีค่า AIC น้อยกว่าจะเป็นโมเดลที่ดีกว่า

5. กรอบแนวคิดในการวิจัย

การสูญเสียชีวิตจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ (Bereavement) เกิดความเศร้าโศกจากการสูญเสีย (Grief) และอาจเกิดภาวะความเศร้าโศกที่ผิดปกติจากการสูญเสีย (Complicated grief: CG) ของนักศึกษาที่สูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก (Bereaved students) ปรากฏการดังกล่าวหากได้รับปัจจัยเกื้อหนุนเหมาะสมจะสามารถพัฒนาสู่ความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ (Posttraumatic growth: PTG) ได้ นั่น ผู้วิจัยจึงได้พัฒนาโมเดลสมการโครงสร้างความสัมพันธ์ของปัจจัยสติ (Mindfulness) ปัจจัยปัญญา (Wisdom) และปัจจัยการรับรู้การสนับสนุนทางสังคม (Perceived social support) ที่มีอิทธิพลต่อความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจเพื่อเข้าแทรกแซงระหว่างภาวะความเศร้าโศกจากการสูญเสีย (Grief) เป็นปัจจัยเกื้อหนุนให้เกิดงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ (PTG) ซึ่งอิทธิพลการแทรกแซงของโมเดลความสัมพันธ์ของปัจจัยนี้จะมามีอิทธิพลเปลี่ยนแปลงจากปฏิกิริยาทางด้านลบเป็นปฏิกิริยาทางด้านบวกต่อการพัฒนาความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ (PTG) ทั้งนี้ความสัมพันธ์ของปัจจัยในโมเดลสมการโครงสร้างได้มีหลักฐานงานวิจัย แนวคิดทฤษฎีสนับสนุนอิทธิพลของเส้นทางความสัมพันธ์ทิศทางบวก โดยมีปัจจัยปัญญาเป็นตัวส่งผ่านทั้งปัจจัยภายในทางสติและปัจจัยภายนอกทางการรับรู้การสนับสนุนทางสังคม ขณะเดียวกันปัจจัยทั้ง 3 ก็มีอิทธิพลทางตรงต่อความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้เสนอโมเดลสมการโครงสร้างของความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจของนักศึกษาที่เศร้าโศกจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ โดยนำเสนอเป็นภาพกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังภาพที่ 10 และใช้สัญลักษณ์ที่แทนตัวแปรสังเกตได้ในโมเดลสมการโครงสร้าง ดังนี้

1. ความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ (Posttraumatic growth: PTG) มีโครงสร้าง 5 มิติ ประกอบด้วย

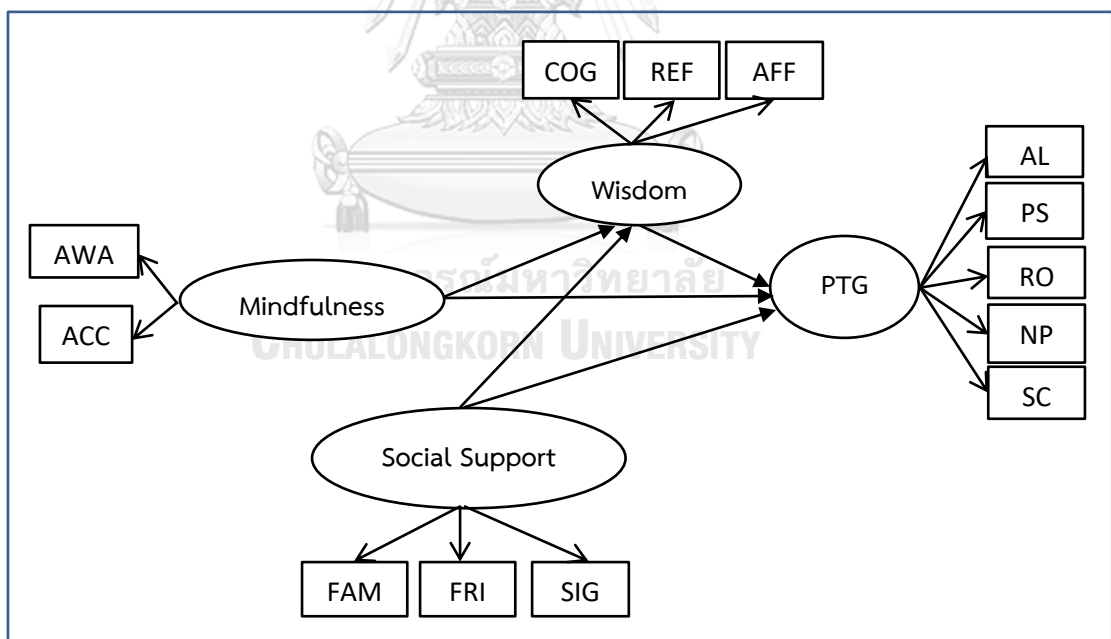
AL คือ การชื่นชมยินดีในชีวิต (Appreciation of life)

PS คือ การค้นพบความเข้มแข็งในตนเอง (Personal strength)

RO คือ การมีสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่น (Relating to others)

NP คือ การค้นพบโอกาสใหม่ๆ (New possibilities)

- SC คือ การเปลี่ยนแปลงทางจิตวิญญาณ (Spiritual change)
2. สติ (Mindfulness) มีโครงสร้าง 2 มิติ ประกอบด้วย
- AWA คือ การตระหนักรู้ (Awareness)
  - ACC คือ การยอมรับ (Acceptance)
3. ปัญญา (Wisdom) มีโครงสร้าง 3 มิติ ประกอบด้วย
- COG คือ มิติการรู้คิด (Cognitive)
  - REF คือ มิติการสะท้อนมุมมอง (Reflective)
  - AFF คือ มิติความรู้สึก (Affective)
4. การรับรู้การสนับสนุนทางสังคม (Perceived social support) มีโครงสร้าง 3 มิติ ประกอบด้วย
- FAM คือ การรับรู้การสนับสนุนจากครอบครัว (Family)
  - FRI คือ การรับรู้การสนับสนุนจากเพื่อน (Friends)
  - SIG คือ การรับรู้การสนับสนุนจากบุคคลสำคัญ (Significant others)

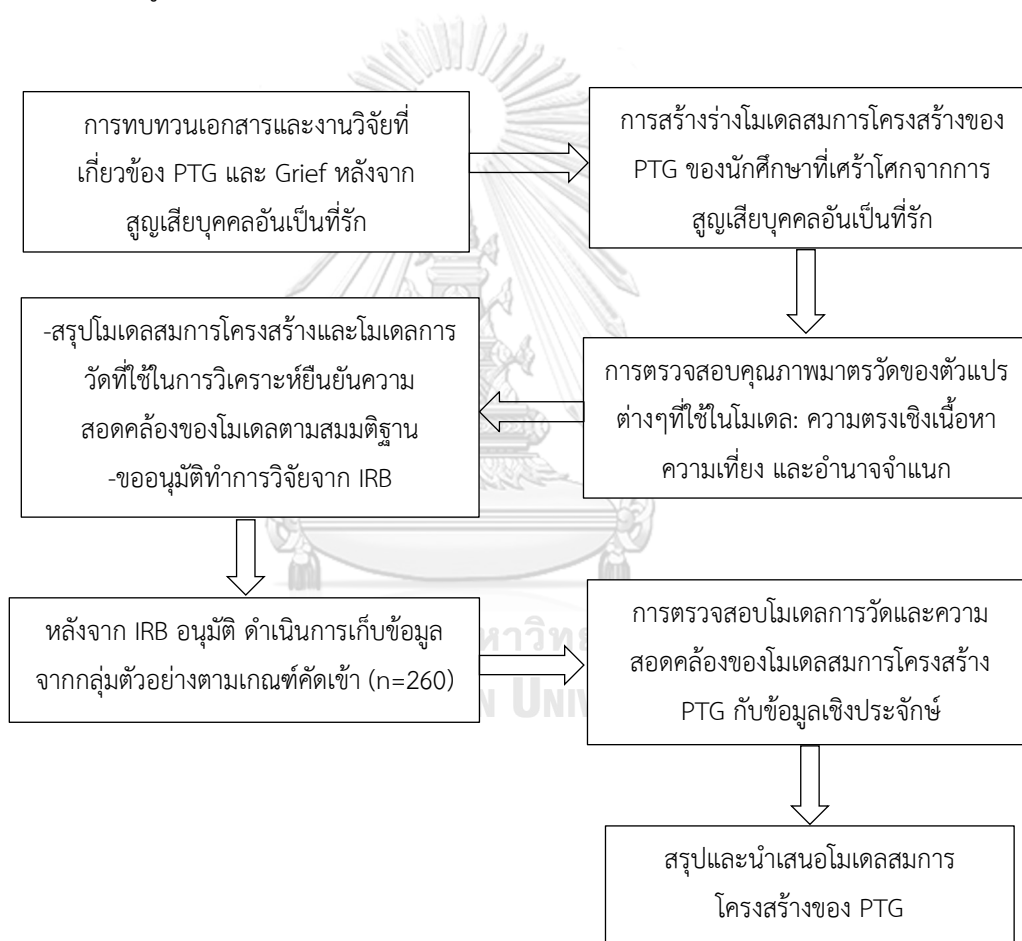

ภาพที่ 10 กรอบแนวคิดในการวิจัยโมเดลสมการโครงสร้างของความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจของนักศึกษาที่เศร้าโศกจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive research) เพื่อพัฒนาและตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลสมการโครงสร้างของความมอองงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจของนักศึกษาที่เศร้าโศกจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้กับข้อมูลเชิงประจักษ์ ซึ่งมีขั้นตอนวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 11 การออกแบบวิจัยในการพัฒนาและตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดล

จากภาพที่ 11 การออกแบบวิจัยในการพัฒนาและตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลสมการโครงสร้างของความมอองงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจของนักศึกษาที่สูญเสียบุคคลอันเป็น

ที่ร่ำจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจจากแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้พิจารณา ร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษา นำสู่การคัดเลือกปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตรวจสอบและแก้ไขจนได้ร่างโมเดลสมการโครงสร้างของความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ (PTG) ที่เหมาะสมที่สุด และได้ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวัดที่ใช้ในแต่ละโมเดลการวัดในสมการโครงสร้าง จนได้สรุปร่างโมเดลสมการโครงสร้างและโมเดลการวัดจึงนำโครงร่างไปขออนุมัติจาก IRB เพื่อดำเนินการเก็บข้อมูลและตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลสมการโครงสร้างกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และนำเสนอโมเดลที่เหมาะสมต่อไป

การวิเคราะห์ตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลที่พัฒนาขึ้น ผู้วิจัยใช้วิธีการแบบสองขั้นตอน (Two step approach to modeling) (Anderson & Gerbing, 1988) ดังนี้

ขั้นตอนแรก: ตรวจสอบโมเดลการวัด เป็นการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้าง โมเดลการวัดของตัวแปรแฝงทุกตัวแปรก่อนว่า มีโครงสร้างตามทฤษฎีที่กำหนดหรือไม่ โดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory factor analysis)

ขั้นตอนที่สอง: การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural model) หรือ โมเดลลิสเรล (LISREL) เป็นการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างระหว่างตัวแปรต่างๆ ทั้งตัวแปรที่สังเกตได้และตัวแปรแฝง โดยไม่มีเงื่อนไขหรือข้อจำกัดเกี่ยวกับทิศทางของการเป็นสาเหตุ เป็นการตรวจสอบความตรง (Validity) ของโมเดลที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นว่า มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์หรือไม่ จะเห็นได้ว่า จุดเด่นของการใช้โมเดลสมการโครงสร้างคือ ความซับซ้อนการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งข้อความและภาพประกอบทำให้ง่ายต่อการตรวจสอบความถูกต้อง การตรวจสอบความถูกต้องก็สามารถพิจารณายืนยันได้จากหลายวิธี ทำให้โมเดลที่พัฒนาขึ้นนี้มีความน่าเชื่อถือมากขึ้นด้วย และที่สำคัญมีการยืดหยุ่นข้อตกลงเบื้องต้นทางสถิติ อนุญาตให้ตัวแปรสังเกตได้มีความสัมพันธ์กันทำให้วิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างที่มีหลายตัวแปรเสมือนความจริงมากขึ้น (Schumacker & Lomax, 2016; นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542; พูลพงศ์ สุขสว่าง, 2556) ขั้นตอนในการทดสอบโมเดลสมการโครงสร้างนั้น Schumacker and Lomax (2016) นำเสนอ 5 ขั้นตอนดังนี้

1) การกำหนดข้อมูลเฉพาะของโมเดล (Model specification) ทั้งโมเดลการวัดและโมเดลสมการโครงสร้างได้ถูกกำหนดขึ้นจากการทบทวนงานวิจัย แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง โดยตัวแปรสังเกตได้ทุกตัว มีการวิเคราะห์บ่งชี้ถึงตัวแปรแฝงและความสัมพันธ์ของตัวแปรแฝงในโมเดลสมการโครงสร้างครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทบทวนงานวิจัย แนวคิดทฤษฎี และประสบการณ์ร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษา ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อสนับสนุนความสัมพันธ์แต่ละเส้นอิทธิพล นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ตรวจสอบเบื้องต้นก่อนที่จะทำการทดสอบโมเดลสมการโครงสร้าง

2) การระบุค่าความเป็นไปได้ค่าเดียวของโมเดล (Model identification) ซึ่งเป็น การระบุค่าโมเดลครั้งนี้สามารถนำมาประมาณค่าพารามิเตอร์ได้เป็นค่าเดียวหรือไม่ โดยพิจารณาว่า

$$\text{Degree of freedom (df)} = (NI - (NI+1)/2) - \text{number of parameter of estimation}$$

โดยที่ NI คือ จำนวนตัวแปรสังเกตได้ทั้งหมดที่ใช้ในการประมาณค่าพารามิเตอร์ ผล ที่ได้ต้องได้ค่า df มากกว่าหรือเท่ากับ 1 หรือเป็นบวก เรียกว่า Over-identified model ซึ่ง โปรแกรมจะการประมาณค่าพารามิเตอร์ต่างๆในโมเดล และรายงานค่า Standard error (SE) และ t-value ทำให้ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์โมเดลได้ แต่ถ้าเมื่อ df = 0 หรือเรียกว่า Just-identified model โปรแกรมไม่รายงานค่า SE และ t-value และเมื่อ df = น้อยกว่า 0 หรือติดลบ เรียกว่า Under-identified model โปรแกรมไม่มีการประมาณค่าพารามิเตอร์ สำหรับการวิจัยครั้งนี้ได้ผล มากกว่า 0 หรือ Over-identified model

3) การประมาณค่าพารามิเตอร์ของโมเดล (Model estimation) เมื่อตรวจสอบ ความเป็นไปได้ค่าเดียวปรากฏว่าอยู่ในภาวะ Over-identified model ค่าพารามิเตอร์ต่างๆ ก็จะถูก คำนวณตามที่ระบุความเป็นไปได้ค่าเดียวของโมเดล และงานวิจัยนี้ได้เลือกวิธีการประมาณค่าคือ วิธี Maximum likelihood (ML) ซึ่งในโปรแกรมลิสเรลถูกกำหนดเป็นวิธีตั้งต้นของโปรแกรม (Default) ML เป็นวิธีที่ใช้แพร่หลายมากที่สุดในการวิเคราะห์กับโปรแกรมลิสเรล และเป็นวิธีที่เหมาะสมสำหรับ ข้อมูลที่มีระดับการวัดแบบอันตรภาคชั้นและแบบเรียงลำดับ โดยมีการแจกแจงของข้อมูลเป็นแบบ ปกติ และแม้ว่าข้อมูลไม่ได้เป็นไปตามข้อตกลงของสถิติพาราเมตริกแต่วิธี ML ก็ยังสามารถจัดการ ข้อมูลและประมาณค่าพารามิเตอร์อย่างแข็งแกร่งได้

4) การตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดล (Model testing) เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัย พิจารณาดัชนีตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลอย่างถี่ถ้วน โดยมีหลักในการพิจารณาดังนี้

4.1 พิจารณาความสอดคล้องของโมเดลที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เป็น การทดสอบสมมติฐาน จากสมมติฐาน:

H_0 : โมเดลสมการโครงสร้างของความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจของ นักศึกษาที่สูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ที่ พัฒนาขึ้น มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ผู้วิจัยตรวจสอบโมเดลตามสมมติฐานที่กำหนด โดยใช้สถิติในการทดสอบคือ สถิติ ทดสอบไคสแควร์ GFI AGFI TLI NFI RMSEA RMR SRMR โดยผลการทดสอบจะต้องยอมรับ สมมติฐานหลัก (H_0) ตามเกณฑ์ดังนี้ 1) ค่าไคสแควร์ที่คำนวณได้ ต้องมีค่าน้อยกว่าค่าไคสแควร์เกณฑ์

หรือค่าไคสแควร์สัมพัทธ์มีค่าน้อยกว่า 2.2) ดัชนีตรวจสอบความกลมกลืนได้แก่ ค่า GFI AGFI TLI NFI ต้องมีค่ามากกว่า .95 3) ค่าความคลาดเคลื่อนของการประมาณได้แก่ ค่า RMSEA RMR SRMR ต้องมีค่าน้อยกว่า .05

4.2 พิจารณาค่าพารามิเตอร์แต่ละเส้นว่าแตกต่างจากศูนย์หรือไม่ โดยพิจารณาจากค่าสถิติทดสอบที (t -test) จากสมมติฐาน

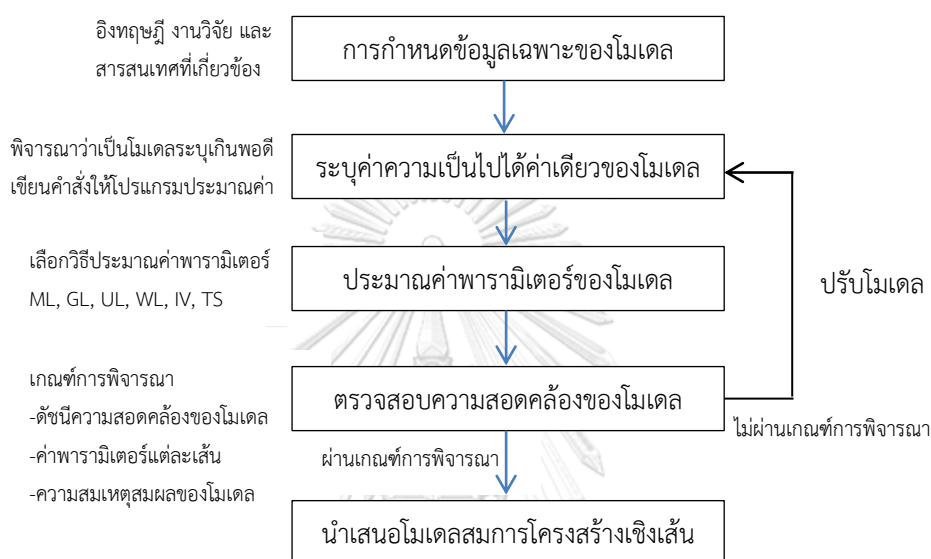
$H_0: \beta_i = 0$ เมื่อ $i = 1, 2, 3, \dots, k$ (k หมายถึง พารามิเตอร์ที่ทำการประมาณค่า)

ผู้วิจัยตรวจสอบดูว่า ค่าพารามิเตอร์ที่ประมาณแตกต่างจากศูนย์หรือไม่ สถิติที่ใช้ในการทดสอบคือ สถิติทดสอบที (t -test) โดยที่ผลการทดสอบจะต้องปฏิเสธสมมติฐานหลัก (H_0) เพราะต้องสรุปว่าค่าพารามิเตอร์แต่ละเส้นแตกต่างจากศูนย์ จึงมีเกณฑ์ดังนี้ (Rule of thumb) 1) ค่าพารามิเตอร์จะมีค่าแตกต่างจากศูนย์ที่ระดับนัยสำคัญเท่ากับ .05 เมื่อค่าสัมบูรณ์ของสถิติทดสอบที (t -test) มากกว่า 1.96 ($|t| > 1.96$) และ 2) ค่าพารามิเตอร์จะมีค่าแตกต่างจากศูนย์ที่ระดับนัยสำคัญเท่ากับ .01 เมื่อค่าสัมบูรณ์ของสถิติทดสอบที (t -test) มากกว่า 2.58 ($|t| > 2.58$)

4.3 พิจารณาความสมเหตุสมผลของขนาดและทิศทางของค่าพารามิเตอร์แต่ละเส้น โดยทิศทางของค่าพารามิเตอร์แต่ละเส้นควรเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนด เช่น จากแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยพบว่า ปัจจัยปัญญาสูงจะทำให้ความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจสูง ซึ่งผลการทดสอบค่าพารามิเตอร์ที่ควรจะเป็นคือทิศทางบวก (+) จึงมีความสมเหตุสมผลของทิศทางที่เป็นไปตามแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยทำให้มีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

5) การปรับโมเดล (Model modification) เป็นขั้นตอนที่กระทำต่อเมื่อมีค่าพารามิเตอร์บางค่าที่ไม่แตกต่างจากศูนย์ ($|t| \leq 1.96$) หรือมีค่าทิศทางของค่าพารามิเตอร์ไม่ตรงกับทฤษฎีที่กำหนดไว้หรือเกิดปัญหาทั้งสองอย่าง ผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องปรับโมเดล ในการปรับโมเดลมี 2 ประเด็นคือ 1) การปรับโมเดลสมการโครงสร้างในส่วนที่เป็นความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าที่เกิดจากเครื่องมือที่ใช้ในการวัด เป็นประเด็นที่สามารถปรับโมเดลได้ทันที ไม่มีผลกระทบต่อโมเดลตามสมมติฐาน เมื่อปรับโมเดลผู้วิจัยพิจารณาค่าดัชนีตรวจสอบความสอดคล้อง ได้แก่ ค่าทดสอบไคสแควร์ ค่าดัชนีตรวจสอบความกลมกลืน ค่าความคลาดเคลื่อนของการประมาณค่า (การตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลข้อที่ 4.1, 4.2 และ 4.3 ตามลำดับ) จึงจะสรุปได้ว่า โมเดลสมการโครงสร้างที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และ 2) การปรับโมเดลสมการโครงสร้างในส่วนที่มีการตัดหรือเพิ่มการประมาณค่าพารามิเตอร์ของโมเดลการวัดและ/หรือโมเดลสมการโครงสร้าง จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ซึ่งปัญหาอาจเกิดจากการความคลาดเคลื่อนจากเครื่องมือวัดที่ใช้วัดตัวแปรสังเกตได้หรือโมเดลที่กำหนดขึ้นไม่มีความแข็งแกร่งพอ ขาดการทบทวนวรรณกรรมอย่างถี่ถ้วนหรือทบทวนวรรณกรรมแล้วพบข้อสรุปไม่ชัดเจน ประเด็นนี้ไม่สามารถกระทำได้ถ้าไม่มีการตั้งสมมติฐานทางเลือกก่อนวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง แนวทางแก้ไขหากโมเดล

ดังกล่าวถูกพัฒนาขึ้นด้วยความไม่มั่นใจ จึงต้องเสนอโมเดลทางเลือก (Alternative model) ก่อนวิเคราะห์ข้อมูล จึงจะสามารถปรับโมเดลจนกระทั่งค่าดัชนีตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลผ่านเกณฑ์ตามกำหนด หลังจากนั้นจึงพิจารณาคัดเลือกโมเดลทางเลือกที่ดีที่สุด โดยใช้สถิติทดสอบ AIC หรือ BIC ซึ่งขั้นตอนการทดสอบโมเดลสมการโครงสร้างทั้ง 5 ขั้นตอนนี้ นำเสนอดังภาพที่ 12

ภาพที่ 12 ขั้นตอนการพัฒนาโมเดลสมการโครงสร้างเชิงเส้น (พูลพงษ์ สุขสว่าง, 2556)

กลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษาครั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยที่มีประสบการณ์การสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก ได้แก่ พ่อแม่ พี่น้อง ญาติสนิท เพื่อนสนิท แฟนหรือคนรัก จากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ และเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี ประจำปีการศึกษา 2564

การคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างนักศึกษามหาวิทยาลัยที่มีประสบการณ์สูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลสมการโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ โดยที่ Schumacker and Lomax (2016) ได้เสนอขนาดกลุ่มตัวอย่างประมาณการที่ดีที่สุดสำหรับการวิเคราะห์สมการเชิงโครงสร้างว่าควรมีขนาด 10-20 เท่าของตัวแปรสังเกตได้ ซึ่งตัวแปรสังเกตได้ในการศึกษาครั้งนี้มีจำนวน 13 ตัวแปรคำนวณจากขนาด 20 เท่าของตัวแปรสังเกตได้ จะได้ขนาดกลุ่ม

ตัวอย่างอย่างน้อยจำนวน 260 คน ในขณะที่การคำนวณด้วยโปรแกรม G*power (Faul, 2017) กรณีการวิเคราะห์สถิติทดสอบไคสแควร์ กำหนดที่ค่าขนาดอิทธิพลเท่ากับ .04 ค่าความคลาดเคลื่อนเท่ากับ .05 ค่าอำนาจการทดสอบเท่ากับ .80 ค่าองศาอิสระของโมเดลอิสระ (คำนวณจากสูตร $df = NI(NI+1)/2$ เมื่อ NI คือ จำนวนตัวแปรสังเกตได้ ในการศึกษาครั้งนี้มี 13 ตัวแปร) เท่ากับ 91 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำจำนวน 244 คน ผู้วิจัยได้ขยายขนาดจำนวนกลุ่มตัวอย่างไปอีกร้อยละ 15 ให้ครอบคลุม 20 เท่าของตัวแปรสังเกตได้คือจำนวน 260 คน และเพื่อป้องกันข้อมูลไม่สมบูรณ์หรือเข้าตามเกณฑ์คัดออก ดังนั้นจึงได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างรวมเป็นจำนวนทั้งสิ้น 280 คน

การคัดเลือกตัวอย่าง ผู้วิจัยคัดเลือกนักศึกษาที่สูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักจากสถานการณความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้และกำลังศึกษาอยู่ระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ จำนวน 260 คน โดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบสุ่มตามความสะดวก (Convenience sampling) พิจารณาตามเกณฑ์คัดเข้า เพื่อตอบแบบสอบถามออนไลน์ในการวิจัย จำนวน 260 คน ดังนี้

1. เป็นนักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี ประจำปีการศึกษา 2563
2. มีนักศึกษาที่มีประสบการณ์การสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักหรือบุคคลใกล้ชิด ได้แก่ พ่อแม่ พี่น้อง ญาติสนิท เพื่อนสนิท แฟนหรือคนรัก จากสถานการณความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ โดยนักศึกษาอาจจะอยู่ในเหตุการณ์หรือไม่ได้อยู่ในเหตุการณ์นั้นแต่สามารถรับรู้หรือตระหนักถึงการสูญเสียนั้น

3. เป็นผู้รายงานตนเองว่า ไม่เป็นโรคทางจิตเวชและไม่อยู่ในระยะการบำบัดรักษา
4. สามารถอ่านและเข้าใจภาษาไทยได้ดี
5. สนใจในการตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัย

กรณีที่มีจำนวนนักศึกษาตอบแบบสอบถามไม่ครบ 300 คนหรือได้จำนวนขนาดกลุ่มตัวอย่างต่ำกว่า 244 คน ผู้วิจัยติดต่อขอเก็บข้อมูลเพิ่มเติมจนกว่าจะครบตามกำหนดจากมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา จังหวัดยะลา และมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ จังหวัดนราธิวาส ตามลำดับ

เกณฑ์คัดออก

เป็นผู้รายงานตนเองว่าไม่มีภาวะความเศร้าโศกจากการสูญเสียเลย โดยพิจารณาจากมาตรวัด The Inventory of complicated grief (ICG) ที่มีช่วงรวมคะแนนอยู่ระหว่าง 0-76 โดยได้คะแนนเท่ากับ 0

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเพื่อการวิจัยในรูปแบบออนไลน์ โดยก่อนเริ่มตอบข้อคำถามในแบบสอบถามนั้น ผู้วิจัยได้ชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัย จริยธรรมทางการวิจัย คุณสมบัติของผู้ตอบ

แบบสอบถามและชื่อและช่องทางติดต่อผู้วิจัยและกำหนดให้ตอบคำถามเบื้องต้นจำนวน 4 ข้อตามเกณฑ์การคัดเข้าดังนี้ 1) เคยมีประสบการณ์การสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักหรือบุคคลใกล้ชิด ได้แก่ พ่อแม่ พี่น้อง ญาติสนิท เพื่อนสนิท แฟนหรือคนรักจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้หรือไม่ 2) ไม่ได้เป็นโรคทางจิตเวช เช่น โรคซึมเศร้า เป็นต้นและไม่อยู่ในระยะการบำบัดรักษา 3) อ่านและเข้าใจภาษาไทยได้ดี และ 4) ยืนยันสมัครใจในการตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัยด้วยความยินดี จากนั้นจึงเริ่มเข้าสู่การทำแบบสอบถามทั้งหมดแบ่งเป็น 6 ตอนจำนวน 123 ข้อ ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป จำนวน 12 ข้อ ได้แก่ เพศ ชั้นปี คณะ สถานศึกษา เกรดเฉลี่ย ศาสนา ภูมิภาค จำนวนครั้งที่สูญเสีย บุคคลที่เสียชีวิต ระยะเวลาสูญเสียครั้งสำคัญ และเหตุการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อจิตใจปัจจุบัน

ตอนที่ 2 แบบวัดความเศร้าโศกที่ผิดปกติจากการสูญเสีย ชุด The Inventory of complicated grief (ICG) พัฒนาโดย Prigerson et al. (1995) เป็นแบบรายงานตนเอง โดยประเมินอาการหลักของความเศร้าโศกที่ผิดปกติจากการสูญเสีย ได้แก่ คิดหมกมุ่นอยู่กับผู้ตาย ใฝ่หาและโหยหาถึงผู้ตาย ไม่เชื่อถึงการตาย มีนงง และไม่ยอมรับการตายที่เกิดขึ้น (Prigerson et al., 1995) มีจำนวน 19 ข้อ เป็นมาตรประเมินค่าแบบลิเคิร์ต 5 ระดับคือ ไม่เคยเลย = 0, นานๆครั้ง = 1, บางครั้ง = 2, บ่อยๆ = 3, เป็นประจำ = 4 ตัวอย่างข้อคำถาม เช่น “ฉันคิดถึงบุคคลที่เสียชีวิตมากจนรบกวนกิจวัตรประจำวันที่ฉันเคยทำ” และ “ภาพความทรงจำเกี่ยวกับบุคคลที่เสียชีวิตไปทำให้ฉันรู้สึกทุกข์ใจเสียใจ” รวมคะแนนทั้งหมดมีช่วงคะแนนอยู่ระหว่าง 0-54 คะแนน มีเกณฑ์แปลผลจากคะแนนรวมตั้งแต่ 25 ขึ้นไปหมายถึง มีภาวะความเศร้าโศกที่ผิดปกติจากการสูญเสีย และคะแนนรมน้อยกว่า 25 หมายถึง มีความเศร้าโศกที่ปกติจากการสูญเสีย (Friedman, 2016; Prigerson et al., 1995; Simon, 2013; รัชนู วรณนา, 2557)

คุณลักษณะทางจิตมิติ (Psychometric property) ของ ICG ต้นฉบับของ Prigerson et al. (1995) ซึ่งศึกษาในผู้สูงอายุที่มีสถานะหม้าย 97 คนพบว่า มีความเที่ยงภายใน (Internal consistency) อยู่ในระดับสูงมาก โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ครอนบาคแอลฟา .94 และมีค่าความเที่ยงแบบวัดซ้ำ (Test-retest reliabilities) อยู่ในระดับสูง โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ครอนบาคแอลฟา .80 และมีความตรงตามสภาพ (Concurrent validity) โดยมีความสัมพันธ์กับแบบวัดความซึมเศร้าชุด The Beck Depression Inventory ($r = 0.67, p < .001$) และมีความสัมพันธ์กับแบบวัดความเศร้าโศกจากการสูญเสียชุด The Texas revised inventory of grief ($r = 0.87, p < .001$) และผลจากการวิเคราะห์โครงสร้างองค์ประกอบ ICG ต้นฉบับพบว่ามีองค์ประกอบเดียวนั่นคือ ความเศร้าโศกจากการสูญเสีย (Eigenvalue = 10.02, $R^2 = .99$)

ICG นิยมใช้กันแพร่หลายในปัจจุบันเพื่อติดตามอาการความเศร้าโศกที่ผิดปกติจากการสูญเสียและการตอบสนองในการบำบัดรักษา (Bryant et al., 2017) และเป็นแบบวัดที่ข้าม

วัฒนธรรม (Cross culture) ดังเช่น Han et al. (2016) ได้แปลเป็นภาษาเกาหลีและหาคุณลักษณะทางจิตมิติ (Psychometric property) ในกลุ่มวัยรุ่นเกาหลีที่สูญเสียพ่อแม่พี่น้องและญาติผู้ใหญ่จำนวน 1,138 คน พบว่าความเที่ยงตรงภายใน (Internal consistency) อยู่ในระดับสูง โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ครอนบาคแอลฟา .87 และมีค่าความเที่ยงแบบวัดซ้ำ (Test-retest reliabilities) อยู่ในระดับสูง โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ครอนบาคแอลฟา .75 และมีความตรงตามสภาพ (Concurrent validity) โดยมีความสัมพันธ์กับแบบวัดชุด The Children's Depression Inventory ($r = 0.75, P < .001$) และผลจากการวิเคราะห์โครงสร้างองค์ประกอบ ICG ฉบับวัยรุ่นเกาหลีพบว่ามี 1 องค์ประกอบ (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy=0.911; Bartlett's Test of Sphericity, $\chi^2 = 13,144.7, p < 0.001$) และ Ludwikowska-Swieboda and Lachowska (2019) ได้ศึกษากับชาวโปแลนด์อายุ 18 ปีขึ้นไปที่สูญเสียญาติสนิทและเพื่อนจำนวน 278 คนพบว่าความเที่ยงตรงภายใน (Internal consistency) อยู่ในระดับสูงมาก โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ครอนบาคแอลฟา .94 มีความสัมพันธ์กับแบบวัดความซึมเศร้า ($r = 0.50, p < .001$) และการวิเคราะห์ประกอบเชิงยืนยันพบ 1 องค์ประกอบเช่นกัน สอดคล้องกับ Thimm and Holland (2017) ได้ศึกษาในกลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัยที่มีประสบการณ์การสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก 156 คน โดยใช้แบบวัด ICG พบว่า ความเที่ยงตรงภายใน (Internal consistency) อยู่ในระดับสูงมาก โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ครอนบาคแอลฟา .91 และการศึกษาในประเทศไทยโดย รัชณุ วรธนา (2557) ได้นำ ICG มาศึกษาความเศร้าโศกที่ผิดปกติจากการสูญเสียพ่อแม่ คู่ครองและบุตรอย่างกะทันหันในกลุ่มผู้ป่วยนอกจิตเวชจำนวน 30 คนพบว่า มีความเที่ยงอยู่ในระดับสูงมาก โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ครอนบาคแอลฟา .95 ส่วนค่าความเที่ยงในกลุ่ม try out นักศึกษาใกล้เคียงกลุ่มตัวอย่างจำนวน 105 คนอยู่ในระดับสูงมาก โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ครอนบาคแอลฟา .95

จะเห็นว่า ICG เป็นเครื่องมือวิจัยที่มีคุณภาพสูงทั้งความเที่ยง ความตรง มีโครงสร้าง 1 องค์ประกอบคือ ความเศร้าโศกที่ผิดปกติจากการสูญเสีย มีจำนวนข้อกระทงไม่มากนัก และยังสามารถนำไปใช้ได้อย่างกว้างขวาง (Cross culture) จึงมีความสอดคล้องและเหมาะสมกับการนำมาศึกษาในกลุ่มนักศึกษาที่สูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ครั้งนี้

ตอนที่ 3 แบบวัดความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ ชุด Post Traumatic Growth Inventory (PTGI) (Taku et al., 2008) จำนวน 21 ข้อ วัดประสบการณ์ที่ได้เปลี่ยนแปลงไปทางด้านบวกหลังจากเผชิญเหตุการณ์สะเทือนใจ 5 ด้านคือ การค้นพบความเข้มแข็งในตนเอง (Personal strength) การค้นพบโอกาสใหม่ๆ (New possibilities) การมีสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่น (Relating to others) การชื่นชมยินดีในชีวิต (Appreciation of life) และการเปลี่ยนแปลงทางจิตวิญญาณ (Spiritual change) PTGI เป็นมาตรฐานค่าแบบลิเคิร์ตที่มี 6 ระดับคือ ไม่มีการ

เปลี่ยนแปลงเลย = 0 ค่อนข้างน้อย = 1 มีบ้าง = 2 ปานกลาง = 3 ค่อนข้างมาก = 4 และอย่างมาก = 5 ตัวอย่างข้อคำถาม “ฉันได้เปลี่ยนสิ่งที่สำคัญในชีวิตไปแล้ว” และ “ฉันรู้สึกซาบซึ้งในคุณค่าของชีวิตตัวเองมากขึ้น”

การให้คะแนน (Taku et al., 2008; Tedeschi & Calhoun, 1996) 1) ด้านการค้นพบความเข้มแข็งในตนเอง (Personal strength) มี 4 ข้อได้แก่ ข้อ4 ข้อ10 ข้อ12 และข้อ19 2) ด้านการค้นพบโอกาสใหม่ๆ (New possibilities) มี 5 ข้อได้แก่ ข้อ3 ข้อ7 ข้อ11 ข้อ14 และข้อ17 3) ด้านสัมพันธภาพกับคนอื่น (Relating to others) มี 7 ข้อได้แก่ ข้อ6 ข้อ8 ข้อ9 ข้อ15 ข้อ16 ข้อ20 และข้อ21 4) ด้านการชื่นชมยินดีในชีวิต (Appreciation of life) มี 3 ข้อได้แก่ข้อ1 ข้อ2 และข้อ13 และ 5) ด้านการเปลี่ยนแปลงทางจิตวิญญาณ (Spiritual change) มี 2 ข้อได้แก่ ข้อ5 และข้อ18 เมื่อรวมคะแนนทั้งหมดมีคะแนนรวมอยู่ในช่วงระหว่าง 0 – 105 มีเกณฑ์การแปลผลคะแนนรวมโดย Cobb et al. ปี 2006 (Elderton et al., 2017, p. 227) ได้แบ่งออกเป็น 6 ระดับคือ คะแนนรวม PTGI ที่ได้ต่ำกว่า 21 คะแนน หมายถึง ไม่พบความงอกงาม, คะแนนตั้งแต่ 21-41 หมายถึง มีความงอกงามน้อยมาก, คะแนน 42-62 หมายถึง มีความงอกงามอยู่ในระดับน้อย, คะแนน 63-83 หมายถึง มีความงอกงามระดับปานกลาง, คะแนน 84-104 หมายถึง มีความงอกงามในระดับมาก, และคะแนน 105 หมายถึง มีความงอกงามในระดับมากที่สุด มีค่าความเที่ยงของ PTGI ส่วนค่าความเที่ยงในกลุ่ม try out นักศึกษาใกล้เคียงกลุ่มตัวอย่างจำนวน 105 คนอยู่ในระดับสูงมาก โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ครอนบาคแอลฟา .97

Prigerson et al. (1995) ได้พัฒนา PTGI จากข้อคำถาม 34 ข้อในกลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัย ห้องเรียนจิตวิทยา ของมหาวิทยาลัยทางตอนใต้ของประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีประสบการณ์ทางด้านลบในช่วงเวลา 5 ปีจำนวน 604 คน พบว่า ได้ข้อคำถาม PTGI ที่เหมาะสมจำนวน 21 ข้อ มีความเที่ยงภายในทั้งฉบับสูงมาก โดยมีค่าแอลฟาเท่ากับ .90 มีความตรงเชิงโครงสร้าง (Construct validity) ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบพบรูปแบบ 5 องค์ประกอบมีความเหมาะสมที่สุด ได้แก่ สัมพันธภาพกับผู้อื่น ($r = .85$) ค้นพบโอกาสใหม่ๆ ($r = .84$) ค้นพบความเข้มแข็งในตน ($r = .72$) การเปลี่ยนแปลงทางจิตวิญญาณ ($r = .85$) และการชื่นชมยินดีในชีวิต ($r = .67$) นอกจากนี้ยังมีความตรงตามสภาพ (Concurrent validity) และมีความตรงการจำแนก (Discriminant validity)

นอกจากนี้ มีการศึกษา PTGI ในกลุ่มใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างการวิจัยครั้งนี้ โดยพบว่ามีการวิจัยที่ใช้แบบวัด PTGI ในทำนองเดียวกัน ดังเช่น อธิธิพล สูงแข็ง (2557) ซึ่งผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันความงอกงามทางจิตใจภายใต้เหตุการณ์ความไม่สงบของบุคลากรสาธารณสุขในสามจังหวัดชายแดนใต้ จำนวน 510 คน พบว่า การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของแบบวัดความงอกงามทางจิตใจภายใต้เหตุการณ์ความไม่สงบที่มีองค์ประกอบ 5 ด้านคือสัมพันธภาพกับคนอื่น ($r = .59$) ค้นพบโอกาสใหม่ๆ ($r = .83$) การค้นพบความเข้มแข็งในตนเอง ($r = .76$) การ

เปลี่ยนแปลงทางจิตวิญญาณ ($r = .66$) และการชื่นชมยินดีในชีวิต ($r = .85$) และยืนยัน 5 องค์ประกอบว่ามีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และการศึกษา PTGI ที่มีความแตกต่างภาษาวัฒนธรรม แต่ยังคงยืนยันโครงสร้างคล้ายเดิม ดังเช่น การศึกษาความเที่ยงและความตรงของ PTGI ชุดสเปน (Weiss & Berger, 2006) คุณสมบัติของแบบวัดชุดโปรตุเกส (Lamela et al., 2014) การวิเคราะห์องค์ประกอบ PTGI ในกลุ่มทหารอิรักและอัฟกานิสถาน (Lee et al., 2010) เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า PTGI เป็นแบบวัดที่มีคุณลักษณะทางจิตมิติครบ (Psychometric properties) มีความเที่ยงภายในสูง มีความตรงเชิงโครงสร้าง นิยมใช้อย่างกว้างขวางรวมทั้งในกลุ่มนักศึกษาปริญญาตรี รวมถึงกลุ่มบริบททางวัฒนธรรมเดียวกันคือพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ของประเทศไทย มีการแปลและใช้ศึกษา PTG กันอย่างกว้างขวาง ดังนั้นผู้วิจัยจึงใช้ PTGI -5 องค์ประกอบเพื่อศึกษาในกลุ่มนักศึกษาที่สูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนใต้

ตอนที่ 4 แบบวัดสติ ชุด The Philadelphia mindfulness scale (PHLMS) พัฒนาโดย Cardaciotto et al. (2008) มีจำนวน 20 ข้อ วัดแนวโน้มที่จะตระหนักถึงประสบการณ์ทั้งภายในและภายนอกของบุคคล ซึ่งแสดงออกถึงการตระหนักรู้และการยอมรับ โดยข้อคำถามแต่ละข้อให้ตอบถึงความถี่ของประสบการณ์ใน 1 สัปดาห์ที่ผ่านมา เป็นมาตรฐานค่าแบบลิเคิร์ตที่มี 5 ระดับได้แก่ ไม่เคย=1 มีบ้าง=2 ปานกลาง=3 ค่อนข้างบ่อย=4 และเป็นประจำ=5 ตัวอย่างข้อคำถาม “ฉันตระหนักถึงความคิดที่กำลังผ่านเข้ามาในใจฉัน” และ “ฉันพยายามเบี่ยงเบนความสนใจของตัวเองเมื่อฉันรู้สึกไม่สบายใจ” การให้คะแนนข้อ 1-10 เป็นด้านการยอมรับ โดยให้กลับคะแนนเป็นทางบวกก่อนและหากได้คะแนนสูงแสดงถึงการมีระดับการยอมรับสูง และการให้คะแนนข้อ 11-20 เป็นด้านการตระหนักรู้ หากมีคะแนนสูงแสดงถึงการมีการตระหนักรู้สูง ส่วนคะแนนรวมทั้ง 2 ชุดย่อย หากรวมคะแนนทั้งสองชุดย่อยแล้ว มีคะแนนตั้งแต่ 10 ถึง 100 คะแนน โดยที่หากได้คะแนนรวมระดับสูง หมายถึง มีสติอยู่ในระดับสูง โดยที่เกณฑ์แปลผลช่วงแบ่งร้อยละ 20 พบว่าช่วงคะแนน 10-28 หมายถึงระดับน้อยที่สุด คะแนน 29-46 หมายถึงระดับน้อย คะแนน 47-64 หมายถึงระดับปานกลาง คะแนน 65-82 หมายถึงระดับมาก และคะแนน 83-100 หมายถึงระดับมากที่สุด

Cardaciotto et al. (2008) ได้พัฒนา PHLMS เพื่อวัดสติจาก 2 องค์ประกอบคือการตระหนักรู้ในปัจจุบันขณะและการยอมรับ โดยได้ทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มทางคลินิก 2 กลุ่ม ($n=204$ และ $n = 559$) กลุ่มผู้ป่วยนอกจิตเวช ($n=78$) กลุ่มผู้ป่วยในกลุ่มผิดปกติการกิน ($n=30$) และกลุ่มนักศึกษาที่มาใช้บริการศูนย์ให้การปรึกษา ($n=78$) พบผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจและเชิงยืนยันได้ 2 องค์ประกอบคือการตระหนักรู้และการยอมรับ ในกลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัย มีค่าความเที่ยงภายในอยู่ในระดับสูง ($\alpha = .75$ และ $.82$ ตามลำดับ) สอดคล้องกับการศึกษาในกลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัยในโปรตุเกส (Teixeira et al., 2017) ที่สมัครใจเข้าร่วมการศึกษาพัฒนาเครื่องมือวิจัย PHLMS และอื่นๆ จำนวน 168 คนพบว่า ผลการวิเคราะห์โครงสร้าง

ได้ 2 องค์ประกอบเช่นกัน และมีความเที่ยงภายในสูง โดยมีค่าแอลฟา .77 และ .85 เช่นเดียวกับ กลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัยของจีนของ Zeng et al. (2015) จำนวน 217 คน ชาย 93 คน หญิง 124 คน มีความเที่ยงตรงภายในของการตระหนักรู้และการยอมรับอยู่ในระดับสูง โดยมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา .812 และ .826 และผลการศึกษาดังกล่าวได้มีการแนะนำและให้สามารถใช้ได้ทั้งนักศึกษา มหาวิทยาลัยและพุทธศาสนิกชนที่อยู่ในภายใต้บริบทสังคมวัฒนธรรมตะวันออก ส่วนค่าความเที่ยงในกลุ่ม try out นักศึกษาใกล้เคียงกลุ่มตัวอย่างจำนวน 105 คนอยู่ในระดับสูงมาก โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ครอนบาคแอลฟา .93

จะเห็นได้ว่าแบบวัดสติ มีองค์ประกอบ 2 ด้าน จำนวนข้อไม่มากนักคือ 20 ข้อ มีความเที่ยงสูง และมักใช้ในบริบทสังคมวัฒนธรรมตะวันออก รวมทั้งมีการศึกษาคุณภาพแบบวัดในหลากหลายกลุ่ม รวมถึงกลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัย ซึ่งสอดคล้องกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ แม้จะมีการพัฒนาแบบประเมินสติของไทย (อรรชรณ ศิลปะกิจ, 2558) โดยวัดสติตามหลักพระพุทธศาสนาและแนวคิดของ Kabat-Zinn ซึ่งมี 15 ข้อ 3 องค์ประกอบ มีความสอดคล้องภายในอยู่ในระดับดีมากและมีความตรงร่วมสมัย (Concurrent validity) กับ PHLMS ก็ตาม แต่ข้อคำถามระบุไปทางกิจกรรมพระพุทธศาสนา เช่น เดินจงกรม ฟังเทศน์ นั่งสมาธิ ทำให้ไม่เหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ที่มีนักศึกษาส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 80 นับถือศาสนาอิสลาม ส่วนนักศึกษาที่นับถือศาสนาพุทธมีประมาณร้อยละ 20 เท่านั้น จึงทำให้ผู้วิจัยเลือกใช้ PHLMS ที่มีลักษณะ Culture fair มากกว่า เพื่อศึกษาในกลุ่มนักศึกษาที่สูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนใต้

ตอนที่ 5 แบบวัดปัญญา ชุด The three-dimensional wisdom scale (3D-WS) พัฒนาโดย Ardel (2003) มีจำนวน 39 ข้อ ใช้วัดปัญญาที่เป็นตัวแปรแฝงของลักษณะของบุคคลที่สามารถบูรณาการ 3 มิติคือ 1) มิติการรู้คิด (Cognitive dimension) จำนวน 14 ข้อ เป็นการวัดความเข้าใจในชีวิตหรือความปรารถนาที่จะรู้ความจริง รวมถึงข้อความรู้ที่ขัดแย้งกันเช่นด้านบวกด้านลบ ด้านธรรมชาติของมนุษย์ การอยู่กับความไม่แน่นอน การตัดสินใจในชีวิตแม้ไม่ได้เป็นไปตามความคาดหวัง 2) มิติการสะท้อนมุมมอง (Reflective dimension) จำนวน 12 ข้อ เป็นการวัดความสามารถในการสังเกตปรากฏการณ์เหตุการณ์จากมุมมองที่แตกต่างและหลีกเลี่ยง Subjectivity และ Objection เช่น หลีกเลี่ยงการตำหนิผู้อื่น และ 3) มิติความรู้สึก (Affective dimension) จำนวน 13 ข้อ เป็นการวัดพฤติกรรมและอารมณ์ทางด้านบวกที่เป็นอยู่ต่อสิ่งต่างๆ เช่น การกระทำและอารมณ์ของความเห็นอกเห็นใจ ความเมตตา การขาดการเพิกเฉยหรือการกระทำและอารมณ์ทางลบต่อสิ่งอื่น ซึ่ง 3D-WS นี้มีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่าแบบลิเคิร์ต 5 ระดับ มี 2 ช่วงคือช่วงแรกเป็นระดับความคิดเห็น ได้แก่ ฉันเห็นด้วยอย่างยิ่ง = 1 เห็นด้วย = 2 ค่อนข้างไม่เห็นด้วย = 3 ไม่เห็นด้วย = 4 ไม่เห็นด้วยเลย = 5 และช่วงที่ 2 ระดับความจริงใจได้แก่ จริงมากที่สุดสำหรับฉัน = 1 ค่อนข้างจริงสำหรับฉัน = 2 ค่อนข้างไม่จริงสำหรับฉัน = 3 ไม่จริงสำหรับฉัน = 4 ไม่จริงเลยสำหรับฉัน = 5 ตัวอย่างข้อคำถาม

“ความไม่รู้อะไรเลยคือความสุขสบายใจยิ่ง” และ “ฉันไม่ใช่ต้นเหตุความผิดพลาดต่างๆที่เกิดขึ้น” การให้คะแนนแต่ละข้อตามระดับและนำมาหารจำนวนข้อหรือใช้คะแนนเฉลี่ย ซึ่งช่วงคะแนนจะอยู่ระหว่าง 1-5 โดยคะแนนที่ใกล้ 5 หมายถึง มีปัญหาสูง เกณฑ์แปลผลครั้งนี้ใช้ช่วงคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 20 โดยช่วงได้คะแนน 1.00-1.80 หมายถึงระดับน้อยที่สุด คะแนน 1.81-2.60 หมายถึงระดับน้อย คะแนน 2.61-3.40 หมายถึงระดับปานกลาง คะแนน 3.41-4.20 หมายถึงระดับมาก และคะแนน 4.21-5.00 หมายถึงระดับมากที่สุด 3D-WS ชุด 39 ข้อนี้ถูกพัฒนาขึ้นใช้ในในกลุ่มผู้ใหญ่ตอนปลายขึ้นไป รัฐฟลอริดา ประเทศสหรัฐอเมริกา จำนวน 180 คน ผลการวิเคราะห์ห้วงค์ประกอบได้ 3 มิติ ได้แก่ มิติ รู้คิด มิติสะท้อนมุมมอง และมิติรู้สึก มีความเที่ยงตรงภายในอยู่ในระดับสูง โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ครอนบาคแอลฟา .85, .71 และ .72 ตามลำดับ ส่วนค่าความเที่ยงทั้งฉบับในกลุ่ม try out นักศึกษาที่มีลักษณะใกล้เคียงกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 105 คนอยู่ในระดับสูงมาก โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ครอนบาคแอลฟา .90

อย่างไรก็ตาม 3D-WS มีลักษณะเด่นข้ามวัฒนธรรม เห็นได้จากการศึกษาของ Benedikovicová and Ardelt (2008) ที่ได้เปรียบเทียบ 3D-WS ต่างบริบททางวัฒนธรรมของ นักศึกษามหาวิทยาลัยสหรัฐอเมริกาจำนวน 339 คนและสโลวัก จำนวน 212 คน พบว่า นักศึกษาชาวอเมริกันมีคะแนนเฉลี่ยมิติการรู้คิด การสะท้อนมุมมอง ความรู้สึกและคะแนนเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.69 (SD .44), 3.65 (SD .47), 3.60 (SD .45), และ 3.65 (SD .36) ตามลำดับ ส่วนนักศึกษาสโลวัก 3.49 (SD .45), 3.42 (SD .47), 3.70 (SD .38), และ 3.54 (SD .33) คุณภาพของแบบวัด 3D-WS ในกลุ่ม นักศึกษาชาวอเมริกันมีค่าความเที่ยงภายในอยู่ในระดับพอใช้ ในมิติการรู้คิด การสะท้อนมุมมอง และ ความรู้สึก เท่ากับ .68, .73 และ .65 ตามลำดับ ในขณะที่นักศึกษาสโลวัก มีค่าความเที่ยงภายในของ แบบวัด 3D-WS อยู่ในระดับพอใช้เช่นกันคือเท่ากับ .70, .73 และ .63 ตามลำดับ จะเห็นได้ว่าแบบวัด 3D-WS มีคุณภาพของมาตรวัดทั้งค่าความเที่ยง (Reliability) ความตรง (Validity) สูง และมีการนำไปใช้อย่างแพร่หลาย มีลักษณะข้ามวัฒนธรรม (Cross cultural context) รวมทั้งมีการนำไปใช้ใน กลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัย (Benedikovicová & Ardelt, 2008) ซึ่งเหมาะสมและสอดคล้องกับการนำไปใช้ในในกลุ่มนักศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ในการศึกษาครั้งนี้

ตอนที่ 6 แบบสอบถามการรับรู้การสนับสนุนทางสังคม ชุด The multidimensional scale of perceived social support (MSPSS) (Zimet et al., 1988) จำนวน 12 ข้อ เป็นการวัด การรับรู้การสนับสนุนทางสังคม 3 มิติคือจากครอบครัว 4 ข้อ เพื่อน 4 ข้อและบุคคลสำคัญอื่นๆ 4 ข้อ มีลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่าแบบลิเคิร์ต 7 ระดับคือ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง=1 ถึง เห็นด้วยอย่างยิ่ง=7 ตัวอย่างข้อคำถาม “ครอบครัวฉันพยายามช่วยฉันอย่างเต็มที่” และ “เพื่อนของฉัน พยายามช่วยฉันอย่างเต็มที่” การให้คะแนนโดยตรงตามระดับความเห็น ซึ่งผลของคำตอบที่ได้คะแนน สูงหมายถึงการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมสูง มีเกณฑ์แปลผลซึ่งถูกแบ่งช่วงคะแนนร้อยละ 20 โดย

คะแนน 12-26 หมายถึงระดับน้อยที่สุด คะแนน 27-40 หมายถึงระดับน้อย คะแนน 41-55 หมายถึงระดับปานกลาง คะแนน 56-69 หมายถึงระดับมาก และคะแนน 70-84 หมายถึงระดับมากที่สุด

Zimet et al. (1988) ได้พัฒนา MSPSS ในกลุ่มนักศึกษาปริญญาตรี จำนวน 275 คนที่ลงทะเบียนเรียนวิชาจิตวิทยาชั้นนำ ของ Duke University ผลการศึกษาพบว่า การรับรู้การสนับสนุนทางสังคมเฉลี่ยเท่ากับ 5.80 (SD = .86) มีความเที่ยงภายในสูงมาก โดยมีค่า Cronbach's Alpha ทั้งหมด .97 ส่วนด้านชุดย่อยครอบครัว เพื่อน บุคคลสำคัญ มีค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach's Alpha .96, .97 และ .97 ตามลำดับ นอกจากนี้ยังมีการศึกษาความเที่ยงและความตรงในนักศึกษาไทยจากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จำนวน 310 คน และจากผู้ป่วย 152 คน โดยมี Wongpakaran et al. (2011) รายงานผลการศึกษาพบว่า ได้ยืนยันองค์ประกอบทั้ง 3 ด้าน ในกลุ่มนักศึกษามีค่าความเที่ยงภายในอยู่ในระดับสูงมาก โดยค่า Cronbach's Alpha .91 กลุ่มผู้ป่วยมีค่าความเที่ยงภายในอยู่ในระดับสูง มีค่า Cronbach's Alpha .87 ส่วนค่าความเที่ยงในกลุ่ม try out นักศึกษาใกล้เคียงกลุ่มตัวอย่างจำนวน 105 คนอยู่ในระดับสูงมาก โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach's Alpha .96

จะเห็นได้ว่า MSPSS มีความเที่ยงสูงมาก โดยเฉพาะในกลุ่มนักศึกษาไทย มีจำนวนข้อกระทงน้อยแต่มีความตรงเชิงโครงสร้างและมีการนำมาใช้อย่างแพร่หลาย โดยเฉพาะองค์ประกอบทั้ง 3 มิติคือการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว เพื่อน และบุคคลสำคัญอื่นๆ สอดคล้องกับการทำความเข้าใจนักศึกษามหาวิทยาลัยที่สูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ จึงได้นำมาประยุกต์ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เพื่อวัดการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลใกล้ชิดร่วมกับปัจจัยสำคัญอื่นๆที่จะส่งผลต่อการลดภาวะความเศร้าโศกจากการสูญเสียและสร้างความงอกงามภายหลังจากเหตุการณ์สะเทือนใจ

ขั้นตอนการพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัยในตอนต้นที่ 2-6 เนื่องด้วยเป็นมาตรวัดจากต่างประเทศ แม้ว่าเป็นที่ยอมรับ มีการนำไปใช้อย่างแพร่หลายและมีคุณภาพทางการวัดสูง ผู้วิจัยยังได้พิจารณาถึงเหมาะสมที่สอดคล้องกับกลุ่มตัวอย่างของนักศึกษามหาวิทยาลัยและบริบททางวัฒนธรรม ดังนั้นจึงได้นำมาพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยการแปลและทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจริง และตรวจสอบคุณลักษณะทางจิตมิติ (Psychometric property) ก่อนนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างจริง โดยมีขั้นตอนการพัฒนาเครื่องมือวิจัยดังนี้

1. ผู้วิจัยส่งอีเมลไปขออนุญาตใช้แบบวัดเพื่อการวิจัยครั้งนี้กับผู้พัฒนาแต่ละมาตรวัด จากนั้นได้แปลและเรียบเรียงแต่ละมาตรวัดที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้รวม 5 ชุดจำนวน 111 ข้อดังนี้ แบบวัดความเศร้าโศกจากการสูญเสียชุด ICG ของ Prigerson et al. (1995) แบบวัดความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจชุด PTGI ของ Taku et al. (2008) แบบวัดสติชุด PHLMS ของ Cardaciotto

et al. (2008) แบบวัดปัญญาชุด 3D-WS ของ Ardel (2003) และแบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคมชุด MSPSS ของ Zimet et al. (1988)

2. การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือแต่ละฉบับ ดังนี้

2.1 ความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยผู้วิจัยนำเครื่องมือวิจัยฉบับเป็นแปลภาษาไทยแล้วพร้อมแบบฉบับภาษาอังกฤษให้ผู้ทรงคุณวุฒิด้านจิตวิทยา ด้านภาษา ด้านการวัด และประเมินผลและด้านความเข้าใจบริบทพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ จำนวน 5 ท่านพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา ความหมายข้อความถาม ความเข้าใจและการใช้ภาษาไทย ความเหมาะสมการใช้ภาษากับบริบทพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิ พิจารณาให้คะแนนจากเกณฑ์ดังนี้

+1 คะแนน เมื่อผู้ทรงคุณวุฒิแน่ใจว่า ข้อคำถามมีความสอดคล้องกับมิติที่วัด

0 คะแนน เมื่อผู้ทรงคุณวุฒิไม่แน่ใจว่า ข้อคำถามมีความสอดคล้องกับมิติที่วัด

-1 คะแนน เมื่อผู้ทรงคุณวุฒิแน่ใจว่า ข้อคำถามไม่มีความสอดคล้องกับมิติที่วัด

จากนั้น จึงพิจารณาปรับแก้ข้อคำถามจากค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับมิติที่วัด (Item objective congruence: IOC) โดยพิจารณาแต่ละข้อกระทงสามารถนำไปใช้ได้จากค่า IOC ตั้งแต่ .50 ขึ้นไป ผลจากการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่าค่า IOC ตั้งแต่ .60-1.00 โดยกรณีข้อกระทงนั้นได้ค่า IOC ต่ำกว่า .60 ผู้วิจัยได้ดำเนินการปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิและพิจารณาร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษาและอาจารย์ที่ปรึกษาร่วมจนผ่านข้อกระทงนั้น

ผู้วิจัยนำเครื่องมือวิจัยที่ผ่านการพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหาและมีการปรับแก้ข้อคำถามแล้ว ไปจัดทำเป็นแบบสอบถามออนไลน์ฉบับสมบูรณ์ และนำไปทดลองใช้ (Try out) กับนักศึกษาที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 60 คน เพื่อพิจารณาคูณลักษณะทางจิตมิติ (Psychometric property) ต่อไป

2.2 ความเที่ยง (Reliability) โดยผู้วิจัยศึกษาความสอดคล้องภายในด้วยการตรวจสอบ 3 วิธีคือ

1) การตรวจสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างข้อกระทงแต่ละข้อกับคะแนนรวม (Corrected item-total correlation: CITC) โดยพิจารณายอมรับข้อกระทงที่มีค่า .20 ขึ้นไป พิจารณาร่วมกับค่าความเที่ยงของแบบวัดเมื่อตัดข้อคำถามแต่ละข้อทิ้งไป (Cronbach's alpha if item deleted) เปรียบเทียบกับความเที่ยงของแบบวัดทั้งฉบับ

2) การตรวจสอบค่าความเที่ยงภายใน (Internal consistency) โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient)

3) การตรวจสอบอำนาจจำแนก ด้วยการทดสอบสถิติค่า t เปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่มสูง-กลุ่มต่ำด้วยการทดสอบสถิติค่า t ที่ระดับนัยสำคัญ .05

ผลการตรวจสอบความเที่ยงของเครื่องมือภายหลังนำไปทดลองใช้กลุ่มใกล้เคียง
ตัวอย่าง จำนวน 105 คน พบว่า

1) ชุด CGI-19 มีความเที่ยงสูง มีค่าอำนาจจำแนก และสามารถนำไปใช้ในการศึกษา
ครั้งนี้ได้ (พิจารณาค่า CITC รายข้อตั้งแต่ .52 ถึง .80 ทุกข้อผ่านตามเกณฑ์มากกว่า .20, ค่าความ
เที่ยงของแบบวัดเมื่อตัดข้อคำถามแต่ละข้อทิ้งไปตั้งแต่ .94 ถึง .95, ค่าความเที่ยงทั้งฉบับอยู่ใน
ระดับสูง มีค่าแอลฟาเท่ากับ .95, และคะแนนเฉลี่ยรายข้อกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำแตกต่างกันอย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01)

2) ชุด PTGI-21 มีความเที่ยงสูง มีค่าอำนาจจำแนก และสามารถนำไปใช้ในการศึกษา
ครั้งนี้ได้ (พิจารณาค่า CITC รายข้อตั้งแต่ .56 ถึง .84 ทุกข้อผ่านตามเกณฑ์มากกว่า .20, ค่าความ
เที่ยงของแบบวัดเมื่อตัดข้อคำถามแต่ละข้อทิ้งไปตั้งแต่ .96 ถึง .97, ค่าความเที่ยงทั้งฉบับอยู่ใน
ระดับสูง มีค่าแอลฟาเท่ากับ .97, และคะแนนเฉลี่ยรายข้อกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำแตกต่างกันอย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001)

3) ชุด PHLMS-20 มีความเที่ยงสูง มีค่าอำนาจจำแนก และสามารถนำไปใช้ใน
การศึกษาครั้งนี้ได้ (พิจารณาค่า CITC รายข้อตั้งแต่ .52 ถึง .73 ทุกข้อผ่านตามเกณฑ์มากกว่า .20,
ค่าความเที่ยงของแบบวัดเมื่อตัดข้อคำถามแต่ละข้อทิ้งไปตั้งแต่ .92 ถึง .93, ค่าความเที่ยงทั้งฉบับอยู่
ในระดับสูง มีค่าแอลฟาเท่ากับ .93, และคะแนนเฉลี่ยรายข้อกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำแตกต่างกันอย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001)

4) ชุด 3D-WS-39 มีความเที่ยงสูง มีค่าอำนาจจำแนก และสามารถนำไปใช้ใน
การศึกษาครั้งนี้ได้ (พิจารณาค่า CITC รายข้อตั้งแต่ .22 ถึง .56 ทุกข้อผ่านตามเกณฑ์มากกว่า .20,
ค่าความเที่ยงของแบบวัดเมื่อตัดข้อคำถามแต่ละข้อทิ้งไปตั้งแต่ .89 ถึง .90, ค่าความเที่ยงทั้งฉบับอยู่
ในระดับสูง มีค่าแอลฟาเท่ากับ .86, และคะแนนเฉลี่ยรายข้อกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำแตกต่างกันอย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05)

5) ชุด MSPSS-12 มีความเที่ยงสูง มีค่าอำนาจจำแนก และสามารถนำไปใช้ใน
การศึกษาครั้งนี้ได้ (พิจารณาค่า CITC รายข้อตั้งแต่ .65 ถึง .78 ทุกข้อผ่านตามเกณฑ์มากกว่า .20,
ค่าความเที่ยงของแบบวัดเมื่อตัดข้อคำถามแต่ละข้อทิ้งไปเท่ากับ .93 ทุกข้อ, ค่าความเที่ยงทั้งฉบับอยู่
ในระดับสูง มีค่าแอลฟาเท่ากับ .94, และคะแนนเฉลี่ยรายข้อกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำแตกต่างกันอย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยเพื่อตรวจสอบโมเดลสมการโครงสร้างของความออก
งามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจครั้งนี้ มีขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูล 3 ขั้นตอน ดังนี้

1.ขั้นเตรียมการ ได้แก่ การขออนุมัติดำเนินการวิจัยจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการทำวิจัยในมนุษย์ ตรวจสอบการใช้งานเครื่องมือวิจัย และการติดต่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1) ขออนุมัติดำเนินการวิจัยจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการทำวิจัยในมนุษย์ และผ่านการพิจารณาตามใบรับรอง REC Number: psu.pn.2-016/64 โดยคณะกรรมการจริยธรรมในการวิจัยสำหรับมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

2) หลังจากอนุมัติผ่านจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการทำวิจัยในมนุษย์ จึงเริ่มดำเนินการประสานงานติดต่อขอความอนุเคราะห์ข้อมูลจากมหาวิทยาลัยที่เก็บข้อมูล

3) ตรวจสอบการใช้งานแบบสอบถามออนไลน์ ลิงค์หรือบาร์โค้ดและโปสเตอร์ ประชาสัมพันธ์

4) ติดต่อขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล โดยผู้วิจัยติดต่อประสานงานขอความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ ได้แก่ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา และมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ เป็นต้น เพื่อขออนุญาตศึกษาความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจของนักศึกษาที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบ และขอความอนุเคราะห์บุคลากรผู้ประสานงานเพื่อชี้แจงการดำเนินการ วัตถุประสงค์วิจัย และวิธีการเข้าถึงนักศึกษาที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้

2.ขั้นดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อเข้าถึงนักศึกษากลุ่มเป้าหมายได้ทำแบบสอบถามออนไลน์ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอความร่วมมือจากมหาวิทยาลัยขอสนับสนุนเจ้าหน้าที่ผู้ประสานงาน 2 กลุ่มคือ 1) เจ้าหน้าที่ธุรการ เพื่อติดต่องานประชาสัมพันธ์ของคณะและมหาวิทยาลัยหรือเจ้าหน้าที่ที่ดูแลนักศึกษาที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบโดยตรง และ 2) คณาจารย์ผู้สอนนักศึกษากลุ่มใหญ่ เพื่อนัดพบขอความร่วมมือและชี้แจงวัตถุประสงค์ มอบลิงค์หรือบาร์โค้ดและโปสเตอร์ประชาสัมพันธ์ ผู้วิจัยจะเฝ้าอำนวยความสะดวกและติดตามการตอบแบบสอบถามการวิจัยออนไลน์ จนกระทั่งปิดรับการตอบแบบสอบถามออนไลน์ ดังนี้

2.1 เมื่อได้รับอนุมัติเก็บรวบรวมข้อมูลจากมหาวิทยาลัยแล้ว ผู้วิจัยติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่ธุรการหรือหน่วยประชาสัมพันธ์ของมหาวิทยาลัย คณะ ภาควิชาหรือหลักสูตรและอาจารย์ผู้สอน เพื่อขอความร่วมมือในการประชาสัมพันธ์ถึงนักศึกษากลุ่มเป้าหมายและทำการนัดหมาย วันเวลาที่สะดวกเพื่อชี้แจงการดำเนินการเก็บข้อมูลต่อไป

2.2 ผู้วิจัยเข้าพบเจ้าหน้าที่หรืออาจารย์ผู้สอนหรือนักศึกษาตามนัด แนะนำ ชี้แจงวัตถุประสงค์ มอบโปสเตอร์ประชาสัมพันธ์ออนไลน์ เพื่อให้เจ้าหน้าที่หรืออาจารย์ผู้สอนส่งต่อให้กับนักศึกษาที่รับผิดชอบ เพื่อให้ศึกษากลุ่มเป้าหมายได้ดำเนินการตอบแบบสอบถาม และให้นักศึกษา

ทั้งที่เป็นกลุ่มเป้าหมายและไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายสามารถส่งต่อลิงค์หรือบาร์โค้ดให้กับนักศึกษาที่รู้จัก และเป็นกลุ่มเป้าหมายต่อไปได้ โดยนักศึกษาที่ตอบแบบสอบถามออนไลน์เสร็จแล้วจะได้รับค่าสัมมนาคุณเป็นค่าใช้จ่ายบริการอินเทอร์เน็ตหรือค่าโทรศัพท์จำนวน 100 บาท โดยผู้วิจัยโอนเข้าเลขที่บัญชีหรือหมายเลขโทรศัพท์ตามที่นักศึกษาได้กรอกไว้เมื่อทำแบบสอบถามออนไลน์เสร็จและส่งเรียบร้อยแล้ว

2.3 ผู้วิจัยติดตาม เอื้ออำนวยการทำแบบสอบถามออนไลน์จนกว่าครบตามวันที่กำหนด หากยังไม่ครบตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด ผู้วิจัยก็จะติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่และอาจารย์ผู้สอนประจำคณะหรือมหาวิทยาลัยอื่นต่อไปจนกว่าจะครบจำนวนนักศึกษาที่กำหนด จึงทำการปิดระบบแบบสอบถามออนไลน์

3. ขั้นตรวจสอบข้อมูล เป็นการตรวจสอบและจัดระบบข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยตรวจสอบจำนวนนักศึกษาผู้ตอบแบบสอบถามออนไลน์ ตรวจสอบคุณสมบัติตรงตามเกณฑ์คัดเข้า และตรวจสอบข้อมูลหากเกิดผิดพลาดในการกรอกข้อมูล ผู้วิจัยอาจโทรสอบถามตามเบอร์โทรศัพท์ที่ให้ไว้และยินดีให้ติดต่อกลับ เมื่อตรวจสอบข้อมูลครบถ้วนเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยเตรียมข้อมูลด้วยการจัดระบบข้อมูลให้สะดวกต่อการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

ในกรณีที่ผู้ตอบแบบสอบถามมีคะแนน ICG สูงมาก และมีระยะเวลาที่ได้สูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักเกินกว่า 6 เดือน ผู้วิจัยโทรไปสอบถามความต้องการขอรับการช่วยเหลือจากผู้ตอบแบบสอบถาม หากต้องการความช่วยเหลือผู้วิจัยจะให้ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับภาวะความเศร้าโศกจากการสูญเสียและแนะนำแหล่งให้ความช่วยเหลือ เช่น ศูนย์ให้การปรึกษาของมหาวิทยาลัย หรือหน่วยงานภายนอกที่ช่วยเหลือด้านจิตใจต่อไป ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ไม่มีผู้ให้ข้อมูลได้คะแนนสูงมากตามเกณฑ์ดังกล่าว จึงไม่มีผู้ขอความช่วยเหลือ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม R Version 3.4.3 และโปรแกรมลิสเรล (LISREL) Version 8.72 ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์หรือนิยามด้วย Item objective congruence index (IOC) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างข้อคำถามแต่ละข้อกับคะแนนรวมทั้งชุดด้วย Corrected item-total correlation (CITC) การวิเคราะห์ความเที่ยงแบบสอดคล้องภายในด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha)

2. การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของข้อมูลทั่วไป ตัวแปรแฝงและตัวแปรสังเกตได้ โดยใช้สถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน คะแนนต่ำสุด คะแนนสูงสุด ค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย ความเบ้ และความโด่ง

3. การวิเคราะห์หาค่าเมทริกซ์สหสัมพันธ์ (Correlation matrix) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวิเคราะห์โมเดล

4. การวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบโมเดลการวัดและโมเดลสมการโครงสร้างของความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจของนักศึกษาที่เส้ำาโศกจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักจากสถานการณ์ความไม่สงบ โดยวิเคราะห์เส้นทางรูปแบบตามกรอบแนวคิดในการวิจัย ซึ่งมีตัวแปรสังเกตได้ 13 ตัวแปรและตัวแปรแฝง 4 ตัวแปร ดังนี้

4.1 การตรวจสอบความตรงของโมเดลการวัดและโมเดลสมการโครงสร้างของความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจของนักศึกษาที่เส้ำาโศกจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory factor analysis) ตามเกณฑ์การพิจารณาโมเดลที่มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ จากค่าสถิติไคสแควร์ (Chi-square) ไม่ควรมีนัยสำคัญ สัดส่วนค่าสถิติไคสแควร์ต่อองศาอิสระ (df) ไม่ควรเกิน 2 ดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนเหลือมาตรฐาน (Standardized RMR) และดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อน (RMSEA) ต่ำกว่า .05 ดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง: GFI (Goodness-of-fit-index) และดัชนีวัดระดับความสอดคล้องที่ปรับแล้ว: AGFI (Adjusted goodness-of-fit-index) ควรมีค่ามากกว่า .90 (สุภมาส อังคุโชติ, 2552)

4.2 แผนภาพแสดงเส้นทางอิทธิพลของโมเดลสมการโครงสร้างของความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจของนักศึกษาที่เส้ำาโศกจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักที่มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

4.3 ผลการวิเคราะห์ค่าขนาดอิทธิพล (Effect size) และค่าสถิติตรวจสอบ โดยการตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบที่สร้างขึ้นตามทฤษฎีข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยใช้ข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมลิสมเรล ประมาณค่าพารามิเตอร์โดยวิธีโลคัลลิฮูดตามรูปแบบที่ใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ผลการวิเคราะห์จะนำเสนอในรูปการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ค่าสถิติที่ใช้ในการทดสอบความสอดคล้องของรูปแบบการวิจัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยใช้ค่าสถิติวัดระดับความกลมกลืน (Goodness of fit measures) ซึ่งมีค่าต่างๆ ดังนี้คือ ค่าสถิติไคสแควร์ (Chi-square) ดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง: GFI (Goodness-of-fit-index) ดัชนีวัดระดับความสอดคล้องที่ปรับแล้ว: AGFI (Adjusted goodness-of-fit-index) ดัชนีรากของกำลังสองเฉลี่ยของเศษเหลือ: RMR (Root of mean square Residuals) เมทริกซ์ความคลาดเคลื่อนในการเทียบความสอดคล้องกลมกลืน (Fit residual matrix) แสดงขนาดอิทธิพลทางตรง (Direct effect) อิทธิพลทางอ้อม (Indirect effect) เพื่ออธิบายความสัมพันธ์และทิศทางระหว่างปัจจัย

การพิทักษ์สิทธิ์ของกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้ดำเนินการขออนุมัติจริยธรรมในการวิจัยครั้งนี้จากคณะกรรมการทางจริยธรรมในการวิจัย เพื่อพิจารณาอนุมัติก่อนที่จะเริ่มเก็บข้อมูลจริง โดยผู้วิจัยได้คำนึงถึงประเด็นทางจริยธรรมในการทำวิจัยในมนุษย์กล่าวคือ มีการพิทักษ์สิทธิ์ผู้ให้ข้อมูลตั้งแต่เริ่มสร้างเครื่องมือที่อาจมีข้อคำถามส่งผลทางจิตใจ การเรียงลำดับแบบวัด จำนวนข้อ การเก็บรวบรวมข้อมูล ค่าสัมมนาคุณที่เหมาะสม การแจ้งวัตถุประสงค์ การยืนยันความสมัครใจในการตอบแบบสอบถามออนไลน์ โดยไม่มีการระบุชื่อนามสกุล การแจ้งการรักษาความลับของข้อมูล ผู้ให้ข้อมูลมีสิทธิที่จะไม่ตอบข้อคำถาม เป็นต้น นอกจากนี้ข้อมูลจะถูกทำลายลงเมื่อเสร็จสิ้นการวิจัยแล้ว ส่วนการวิเคราะห์และการนำเสนอข้อมูลในภาพรวม โดยไม่ระบุข้อมูลอันแสดงถึงตัวบุคคล เช่นการเปิดเผยชื่อสกุลที่แท้จริง เป็นต้น

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาเพื่อพัฒนาและตรวจสอบโมเดลสมการโครงสร้างของความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจของนักศึกษาที่สูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ครั้งนี้ ได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งออกเป็น 3 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปและความสัมพันธ์ของตัวแปรที่ศึกษา

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบโมเดลการวัด

ส่วนที่ 3 การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างของความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ

สัญลักษณ์ที่ใช้แทนค่าสถิติ

N	หมายถึง	จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามเป้าหมายที่ศึกษาครั้งนี้
n	หมายถึง	ขนาดกลุ่มตัวอย่าง
%	หมายถึง	ร้อยละ
M	หมายถึง	ค่าเฉลี่ย (Mean)
SD	หมายถึง	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)
F	หมายถึง	ค่า F-test
p	หมายถึง	ระดับนัยสำคัญ
CV	หมายถึง	ค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย (Coefficient of variation)
Max	หมายถึง	ค่าสูงสุด (Maximum)
Min	หมายถึง	ค่าต่ำสุด (Minimum)
SK	หมายถึง	ค่าความเบ้ (Skewness)
KU	หมายถึง	ค่าความโด่ง (Kurtosis)
r	หมายถึง	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน
SE _{sk}	หมายถึง	ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของความเบ้
SE _{ku}	หมายถึง	ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของความโด่ง
Z _{sk}	หมายถึง	ค่าความเบ้มาตรฐาน
Z _{ku}	หมายถึง	ค่าความโด่งมาตรฐาน
KMO	หมายถึง	ค่าดัชนีไกเซอร์-ไมเยอร์-ออลคิน (Kaiser-Meyer-olkin)

χ^2	หมายถึง	ค่าไค-สแควร์ (Chi-Square)
df	หมายถึง	ค่าองศาอิสระ (Degree of freedom)
GFI	หมายถึง	ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (Goodness of fit index)
AGFI	หมายถึง	ดัชนีความกลมกลืนที่ปรับแล้ว (Adjusted goodness of fit index)
RMR	หมายถึง	ดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนเหลือ (Root mean square residual)
SRMR	หมายถึง	ดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนเหลือมาตรฐาน (Standard root mean square residual)
NFI	หมายถึง	Normed fit index
NNFI	หมายถึง	Non-normed fit index
RMSEA	หมายถึง	ค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสองของการประมาณค่า
β	หมายถึง	สัมประสิทธิ์น้ำหนักองค์ประกอบ
b	หมายถึง	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor loading)
SE_b	หมายถึง	ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของน้ำหนักองค์ประกอบ
R^2	หมายถึง	ค่าสัมประสิทธิ์การทำนาย/สัมประสิทธิ์ความเที่ยง
DE	หมายถึง	อิทธิพลทางตรง (Direct effect)
IE	หมายถึง	อิทธิพลทางอ้อม (Indirect effect)
TE	หมายถึง	อิทธิพลรวม (Total effect)
ρ_c	หมายถึง	ค่าความเที่ยงของตัวแปรแฝง (Construct reliability)
ρ_v	หมายถึง	ค่าเฉลี่ยความแปรปรวนของตัวแปรแฝงที่อธิบายได้ด้วยตัวแปรสังเกตได้

สัญลักษณ์ที่ใช้แทนตัวแปร

PTG	หมายถึง	ความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ
MINDFUL	หมายถึง	สติ
WISDOM	หมายถึง	ปัญญา
ICG	หมายถึง	ความเศร้าโศกที่ผิดปกติจากการสูญเสียวัดจาก Inventory of complicated grief
PTGI	หมายถึง	ความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจที่วัดจาก

		Post Traumatic Growth Inventory
PHLMS	หมายถึง	ภาวะสติวัดจาก Philadelphia mindfulness scale
MSPSS	หมายถึง	การรับรู้การสนับสนุนทางสังคมวัดจาก Multidimensional scale of perceived social support
3D-WS	หมายถึง	ภาวะทางปัญญาวัดจาก Three-dimensional wisdom scale
AWA	หมายถึง	การตระหนักรู้ (Awareness)
ACC	หมายถึง	การยอมรับ (Acceptance)
FAM	หมายถึง	การรับรู้การสนับสนุนจากครอบครัว (Family)
FRI	หมายถึง	การรับรู้การสนับสนุนจากเพื่อน (Friends)
SIG	หมายถึง	การรับรู้การสนับสนุนจากบุคคลสำคัญ (Significant others)
COG	หมายถึง	มิติการรู้คิด (Cognitive)
REF	หมายถึง	มิติการสะท้อนมุมมอง (Reflective)
AFF	หมายถึง	มิติความรู้สึกรู้สึก (Affective)
PS	หมายถึง	การค้นพบความเข้มแข็งในตนเอง (Personal strength)
NP	หมายถึง	การค้นพบโอกาสใหม่ๆ (New possibilities)
RO	หมายถึง	การมีสัมพันธภาพกับผู้อื่น (Relating to others)
AL	หมายถึง	การชื่นชมยินดีในชีวิต (Appreciation of life)
SC	หมายถึง	การเปลี่ยนแปลงทางจิตวิญญาณ (Spiritual change)

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปและความสัมพันธ์ของตัวแปรที่ศึกษา

ลักษณะกลุ่มตัวอย่าง

ผลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างด้วยแบบสอบถามออนไลน์ พบว่า มีนักศึกษา ผู้สมัครใจตอบแบบสอบถาม 404 คน มีคุณลักษณะตามเกณฑ์คัดเลือกเข้าในการวิจัยจำนวน 281 คน ไม่ผ่านเกณฑ์จำนวน 123 คน (30%) เนื่องจากผู้ตอบแบบสอบถามได้ระบุว่า ไม่ได้สูญเสียจากเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้จำนวน 69 คน (17%) มีอาการทางจิตเวชและกำลังอยู่ในช่วงของการรักษาจำนวน 42 คน (10%) และอีก 12 คน (3%) พบว่า ทำแบบสอบถามไม่ครบ ใช้ภาษาไทยยังไม่คล่อง ข้อมูลซ้ำ และคะแนน ICG=0 จึงทำให้เหลือกลุ่มตัวอย่างที่เข้าเกณฑ์จำนวนทั้งสิ้น 281 คน ซึ่งพบว่า ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เข้าเกณฑ์ดังกล่าวนี้ยังคงมีมากกว่าเกณฑ์ที่คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างจาก G*power (Faul, 2017) คือ 244 คนและคำนวณจากอัตราส่วนกลุ่มตัวอย่าง 20 เท่าของตัวแปรสังเกตได้ (Schumacker & Lomax, 2016) คือ 260 คน ดังนั้นขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ครั้งนี้จึงมีจำนวนทั้งสิ้น 281 คน ซึ่งเป็นจำนวนที่มากกว่าขนาดกลุ่มตัวอย่างที่คำนวณไว้ 8% แต่อย่างไรก็ตามเมื่อตรวจสอบการตอบแบบสอบถามในรายละเอียดเป็นรายข้อพบว่า มีค่าสูญหาย (Missing) โดยไม่ได้ตอบข้อคำถามอยู่ 5 แห่ง ผู้วิจัยจึงใช้การแทนที่ข้อมูลที่สูญหายโดยใช้รูปแบบของชุดข้อมูลที่สมบูรณ์เป็นตัวตัดสินค้าสูญหาย (Matching response pattern)

กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาที่สูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ที่มีลักษณะตรงตามเกณฑ์คัดเลือก จำนวน 281 คน ส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง (76.9%) กำลังศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 1 (31.0%) คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (28.1%) มีเกรดเฉลี่ย 3.00 - 3.49 (36.7%) สถานศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี (62.3%) มีภูมิลำเนาจังหวัดปัตตานี (43.4) นับถือศาสนาอิสลาม (86.1%) เคยมีประสบการณ์สูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักหรือบุคคลใกล้ชิดจำนวน 1 ครั้ง (48.0%) โดยส่วนใหญ่ได้สูญเสียญาติสนิทจากสถานการณ์ความไม่สงบ (58.4%) ระยะเวลาสูญเสียส่วนใหญ่ต่ำกว่า 3 ปี (28.5%) ส่วนใหญ่มีภาวะความเศร้าโศกที่ผิดปกติ (50.2%) ยังคงเผชิญปัญหาผลกระทบทางจิตใจจากการสูญเสีย (36.3%) และปัญหาสถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ (32.7%) ดังตารางที่ 4

การวิเคราะห์ความแปรปรวนของ PTG จำแนกตามลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มนักศึกษาชาย หญิง และ LGBTQ มีคะแนน PTG แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($F = 4.52, p = .012$) เมื่อเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธี Tukey พบว่ามีคะแนน PTG แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 1 คู่คือนักศึกษาชายกับนักศึกษาหญิง นักศึกษากลุ่มที่มีช่วงเกรดเฉลี่ยต่ำกว่า 2.50, 2.50 - 2.99, 3.00 - 3.49 และ 3.50 - 4.00 มีคะแนน PTG แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($F = 3.06, p = .029$) เมื่อเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธี Games-Howell พบว่ามีคะแนน

PTG แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 1 คู่คือนักศึกษาที่มีเกรดเฉลี่ย 2.50-2.99 กับ 3.50-4.00 นักศึกษาที่มีภูมิลำเนาจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส และจังหวัดอื่นๆที่สูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักจากสถานการณ์ความไม่สงบ มีคะแนน PTG แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($F = 3.69, p = .012$) เมื่อเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธี Tukey พบว่ามีคะแนน PTG แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 1 คู่คือนักศึกษาที่มีภูมิลำเนาจากปัตตานีกับนราธิวาส นักศึกษาที่สูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักในช่วงเวลาไม่เกิน 3 ปี, ช่วง 3 ปี ถึง 5 ปี 11 เดือน, ช่วง 6 ปี ถึง 8 ปี 11 เดือน, ช่วง 9 ปี ถึง 11 ปี 11 เดือน และช่วง 12 ปี ถึง 18 ปี มีคะแนน PTG แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($F = 3.83, p < .005$) เมื่อเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธี Tukey พบว่ามีคะแนน PTG แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 2 คู่คือนักศึกษาที่ผ่านช่วงเวลาสูญเสียไม่เกิน 3 ปีกับช่วง 9 ปี ถึง 11 ปี 11 เดือน และช่วงเวลาสูญเสียไม่เกิน 3 ปีกับมากกว่า 12 ปีขึ้นไป นอกจากนี้นักศึกษาที่จำแนกตามลักษณะตัวแปรอื่นๆ ได้แก่ ชั้นปี คณะ สถานศึกษาที่กำลังศึกษา ศาสนา จำนวนครั้งที่สูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักจากสถานการณ์ความไม่สงบ ภาวะความเศร้าโศกจากการสูญเสีย และปัญหาปัจจุบันที่ยังเผชิญอยู่ พบว่ามีคะแนน PTG ไม่แตกต่างกัน ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ลักษณะกลุ่มตัวอย่างและการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนน PTGI จำแนกตามคุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง ($N=281$)

ลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง	n	%	M (SD)	F	p-value
เพศ					
ชาย	59	21.0	56.49 (22.57)	4.52*	.012
หญิง	216	76.9	64.39 (17.73)		
LGBTQ	6	2.1	55.00 (22.13)		
ชั้นปี					
ชั้นปีที่ 1	87	31.0	62.54 (19.93)	1.08	.369
ชั้นปีที่ 2	58	20.6	66.74 (15.28)		
ชั้นปีที่ 3	73	26.0	61.26 (19.45)		
ชั้นปีที่ 4	49	17.4	59.57 (21.71)		
ชั้นปีที่ 5	14	5.0	62.00 (17.33)		
คณะ					
ศึกษาศาสตร์/ครุศาสตร์	60	21.4	61.33 (18.45)	1.47	.140
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์	79	28.1	64.22 (18.47)		

ลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง	n	%	M (SD)	F	p-value
วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	23	8.2	63.39 (21.30)		
วิทยาการสื่อสาร	12	4.3	61.83 (14.60)		
อิสลามศึกษา	4	1.4	70.50 (16.01)		
รัฐศาสตร์	30	10.7	63.13 (19.63)		
พยาบาล	29	10.3	62.65 (19.20)		
แพทยศาสตร์	6	2.1	67.33 (11.00)		
เกษตรศาสตร์	9	3.2	42.67 (26.35)		
วิศวกรรมศาสตร์	2	0.7	69.00 (16.97)		
ศิลปศาสตร์	7	2.5	50.43 (12.20)		
วิทยาการจัดการ	20	7.1	67.30 (20.92)		
เกรดเฉลี่ย ($M = 3.18, SD = 0.47$)					
ต่ำกว่า 2.50	31	11.0	57.51 (20.43)	3.06*	.029
2.50 - 2.99	66	23.5	59.50 (20.31)		
3.00 - 3.49	103	36.7	62.17 (20.68)		
3.50 - 4.00	81	28.8	67.37 (14.40)		
สถานศึกษา					
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี	175	62.3	63.30 (17.92)	.37	.691
มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา	49	17.4	61.22 (23.42)		
มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์	57	20.3	61.30 (19.05)		
ภูมิภาค					
ปัตตานี	122	43.4	64.98 (14.87)	3.69*	.012
ยะลา	51	18.1	66.59 (17.92)		
นราธิวาส	78	27.8	58.00 (22.15)		
จังหวัดอื่น ๆ ที่มีผู้สูญเสียจากสถานการณ์	30	10.7	57.43 (25.10)		
ศาสนา					
พุทธ	38	13.5	62.42 (19.51)	.03	.972
อิสลาม	242	86.1	62.56 (19.19)		
คริสต์	1	0.4	58.00 (-)		
จำนวนครั้งที่สูญเสียบุคคลใกล้ชิด					

ลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง	n	%	M (SD)	F	p-value
จำนวน 1 ครั้ง	135	48.0	63.47 (18.87)	.31	.734
จำนวนมากกว่า 1 ครั้ง	76	27.1	61.75 (18.04)		
ไม่ต้องการระบุ	70	24.9	61.57 (21.00)		
บุคคลใกล้ชิดที่สูญเสียจากสถานการณ์ความไม่สงบ					
พ่อ	59	21.0	64.29 (17.68)	1.85	.103
แม่	4	1.4	42.50 (28.78)		
พี่น้อง	7	2.5	67.43 (15.71)		
ญาติสนิท	164	58.4	61.19 (18.65)		
เพื่อนสนิท	35	12.5	67.97 (18.44)		
แฟนหรือคนรัก	12	4.3	60.17 (28.79)		
ระยะเวลาที่สูญเสีย (M = 7 ปี 6 เดือน, SD = 60.02)					
ต่ำกว่า 3 ปี	80	28.5	56.67 (20.49)	3.83**	.005
3 ปี ถึง 5 ปี 11 เดือน	50	17.8	60.14 (20.71)		
6 ปี ถึง 8 ปี 11 เดือน	53	18.9	65.41 (15.17)		
9 ปี ถึง 11 ปี 11 เดือน	42	14.9	66.69 (19.90)		
12 ปี ถึง 18 ปี	56	19.9	67.18 (16.53)		
ภาวะความเศร้าโศกจากการสูญเสีย (M = 25.32, SD = 14.03)					
ภาวะความเศร้าโศกที่ปกติ	140	49.8	61.21 (20.51)	-1.15	.252
ภาวะความเศร้าโศกที่ผิดปกติ	141	50.2	63.84 (17.70)		
ปัญหาปัจจุบันที่กำลังเผชิญ					
ไม่มี	69	24.6	60.78 (19.11)	2.09	.082
ผลกระทบทางจิตใจจากการสูญเสีย	102	36.3	62.13 (19.09)		
สถานการณ์ความรุนแรง	92	32.7	66.13 (17.15)		
การแพร่ระบาดของโควิด-19	7	2.5	52.29 (24.12)		
อื่นๆ เช่น ยาเสพติด การเงิน การเรียน	11	3.9	53.64 (28.10)		

* $p < .05$, ** $p < .01$

ลักษณะของตัวแปรที่ศึกษา

นักศึกษาที่สูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ มีคะแนนเฉลี่ยความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจเท่ากับ 62.53 (SD = 19.16) ในขณะที่

คะแนนเฉลี่ยของสติเท่ากับ 61.56 ($SD = 15.05$) คะแนนเฉลี่ยของการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมเท่ากับ 65.79 ($SD = 14.33$) และคะแนนเฉลี่ยของปัญญาเท่ากับ 3.24 ($SD = 0.43$)

ความสัมพันธ์ของตัวแปรสังเกตได้

เมทริกซ์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ของสติ (PHLMS) มีความสัมพันธ์ทางบวกค่อนข้างสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .67, p < .01$) เมทริกซ์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ของการรับรู้การสนับสนุนทางสังคม (MSPP) มีความสัมพันธ์ทางบวกสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีค่า r ตั้งแต่ .68 ถึง .73 เมทริกซ์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ของปัญญา (3D-WS) มีความสัมพันธ์ทางบวกค่อนข้างสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีค่า r ตั้งแต่ .53 ถึง .60 ยกเว้นความสัมพันธ์ระหว่างมิติการรู้จัก (COG) และมิติการสะท้อนมุมมอง (REF) มีความสัมพันธ์ค่อนข้างต่ำ ($r = .43, p < .01$) และเมทริกซ์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ของความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ (PTGI) มีความสัมพันธ์ทางบวกค่อนข้างสูงมากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีค่า r ตั้งแต่ .68 ถึง .89 ดังตารางที่ 5

จะเห็นว่าจากเมทริกซ์ความสัมพันธ์ของตัวแปรสังเกตได้ทั้งหมด 13 ตัว ส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 โดยมีค่า r ตั้งแต่ .12 ถึง .89 ยกเว้นตัวแปรได้การยอมรับ (ACC) ไม่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรสังเกตได้ 5 ตัวคือ การรับรู้การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว (FAM) การรับรู้การสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อน (FRI) มิติการรู้จัก (COG) การสะท้อนมุมมอง (REF) และ มิติการรู้สึก (AFF) นอกจากนี้ไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อน (FRI) กับมิติการรู้จัก (COG) รวมทั้งระหว่างมิติการรู้จัก (COG) กับตัวแปรสังเกตได้ 4 ตัวคือ การค้นพบความเข้มแข็งในตนเอง (PS), การค้นพบโอกาสใหม่ (NP), การมีสัมพันธภาพกับผู้อื่น (RO), และการเปลี่ยนแปลงทางจิตวิญญาณ (SC) และการสะท้อนมุมมอง (REF) ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีสัมพันธภาพกับผู้อื่น (RO) ทั้งนี้อาจทำให้การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างและการแปลผลเส้นทางอิทธิพลดังกล่าวจึงควรระมัดระวังมากขึ้น ดังตารางที่ 5

ค่าเฉลี่ย (M) ของตัวแปรสังเกตได้ทั้งหมดมีตั้งแต่ 3.18 ถึง 31.60 โดยค่าเฉลี่ยของการสะท้อนมุมมอง (REF) ต่ำที่สุดและค่าเฉลี่ยของการตระหนักรู้ (AWA) สูงที่สุด และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ของตัวแปรสังเกตได้ทั้งหมดมีตั้งแต่ .40 - 8.74 โดยค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานต่ำที่สุดคือการสะท้อนมุมมอง (REF) ส่วนค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสูงที่สุดคือการตระหนักรู้ (AWA) เช่นกันเมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ของการแปรผัน (CV) อยู่ระหว่างร้อยละ 12.58 ถึง 38.05 ตัวแปรสังเกตได้ที่มีการกระจายข้อมูลต่ำที่สุดคือมิติการรู้สึก (AFF) ส่วนการกระจายข้อมูลสูงที่สุดคือการชื่นชมยินดีในชีวิต (AL) เมื่อพิจารณาค่าความเบ้ (SK) ของตัวแปรสังเกตได้อยู่ระหว่าง -1.14 ถึง 1.14 พบว่าการแจกแจงในลักษณะเบ้ซ้าย (Negative skewness) ตัวแปรที่สังเกตได้มีคะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ย

ยกเว้นคะแนนของมิติการรู้สึก (AFF) มีคะแนนแจกแจงในลักษณะเบ้ขวา (Positive skewness) ตัวแปรที่สังเกตได้มีคะแนนสูงกว่าค่าเฉลี่ย และเมื่อพิจารณาค่าความโด่ง (KU) มีขนาดความสูงของการแจกแจงอยู่ระหว่าง $-.47$ ถึง $.86$ พบว่า ตัวแปรสังเกตที่ได้ส่วนใหญ่มีโค้งแจกแจงไปทางปกติ (Normal kurtosis) และมีบางส่วนมีความโด่งค่อนข้างตื้น (Platykurtic kurtosis) แสดงว่าข้อมูลของตัวแปรเหล่านี้มีการกระจายปกติจนถึงค่อนข้างมาก เมื่อทดสอบระดับความมีนัยสำคัญของความเบ้และความโด่ง พบว่า ส่วนใหญ่มีความเบ้และความโด่งไม่แตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่าตัวแปรเหล่านี้มีความเบ้และความโด่งไม่แตกต่างจากความเบ้และความโด่งของโค้งปกติ (ค่าความเบ้และความโด่งที่ยอมรับได้คือโค้งปกติมีค่าความเบ้ไม่เกิน 3.00 และความโด่งไม่เกิน 10) (พูลพงษ์ สุขสว่าง, 2556) ดังตารางที่ 5

เมื่อพิจารณาค่า Bartlett's Test of Sphericity มีค่าสถิติ เท่ากับ 2419.04 ($p = .00$) แสดงว่าเมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ทั้งหมดของกลุ่มตัวอย่างแตกต่างกันจากเมทริกซ์เอกลักษณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $.01$ และเมื่อพิจารณาค่าดัชนี Kaiser-Meyer-olkin (KMO) ซึ่งเป็นค่าที่ใช้วัดความเหมาะสมของข้อมูลที่จะนำมาวิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบ ถ้าค่า KMO เข้าใกล้ 1 แสดงว่า ข้อมูลที่มีอยู่เหมาะสมที่จะนำไปวิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบ สำหรับโมเดลสมการโครงสร้างในการวิจัยครั้งนี้เป็นโมเดลเต็มรูปแบบที่มีทั้งโมเดลสมการเชิงโครงสร้างและโมเดลการวัด ซึ่งโมเดลการวัดนั้นอาศัยหลักการวิเคราะห์องค์ประกอบ ดังนั้นจากผลการวิเคราะห์ค่า KMO พบว่ามีค่าเท่ากับ 0.86 โดยมีค่าเข้าใกล้ 1 แสดงว่าข้อมูลชุดนี้มีความเหมาะสมที่จะวิเคราะห์องค์ประกอบดีมาก (สุภมาส อังคุโชติ, 2552)

ตารางที่ 5 ค่าสถิติพื้นฐานและเมทริกซ์ความสัมพันธ์ของตัวแปรสังเกตได้

ตัวแปร สังเกตได้	PHLMS		MSPSS			3D-WS			PTGI				
	AWA	ACC	FAM	FRI	SIG	COG	REF	AFF	PS	NP	RO	AL	SC
AWA	1												
ACC	.67**	1											
FAM	.23**	.07	1										
FRI	.23**	.11	.69**	1									
SIG	.29**	.15**	.68**	.73**	1								
COG	.16**	.06	.15**	.10	.16**	1							
REF	.12**	.01	.22**	.25**	.27**	.43**	1						
AFF	.16**	.08	.25**	.24**	.32**	.53**	.60**	1					
PS	.38**	.30**	.30**	.29**	.35**	.07	.16**	.18**	1				
NP	.37**	.29**	.34**	.33**	.36**	.11	.12*	.18**	.89**	1			
RO	.37**	.30**	.31**	.32**	.32**	.05	.11	.15**	.85**	.86**	1		
AL	.34**	.28**	.30**	.27**	.31**	.15*	.16**	.22**	.77**	.79**	.72**	1	
SC	.36**	.28**	.30**	.27**	.30**	.03	.16**	.20**	.80**	.77**	.77**	.68**	1
PTG	.40**	.32**	.34**	.33**	.37**	.09	.14*	.20**	.96**	.95**	.94**	.86**	.85**
M	31.60	29.96	22.12	21.47	22.20	3.25	3.18	3.27	13.56	16.48	22.94	9.17	7.10
SD	8.74	7.72	5.44	5.11	5.46	.68	.40	.46	4.32	5.43	7.10	3.49	2.43
%CV	27.66	25.77	24.59	23.80	24.59	20.92	12.58	14.07	31.86	32.95	30.95	38.05	34.22
Max	50.00	50.00	28.00	28.00	28.00	5.00	4.33	4.62	20.00	25.00	35.00	15.00	10.00
Min	10.00	10.00	5.00	4.000	4.000	1.070	2.080	1.850	.000	.000	.000	.000	.000
SK	-.11	-.01	-.81**	-.71**	-.81**	-.37*	.50**	.09	.93**	-.89**	-.90**	-.59**	-.114**
KU	-.47	-.33	-.03	.21	-.05	.20	.17	.40	.53	.56	.82**	-.26	.86**

* $p < .05$, ** $p < .01$, $SE_{sk} = .145$, $SE_{ku} = .29$ โดยที่ $Z_{sk} = SK/SE_{sk}$ และ $Z_{ku} = KU/SE_{ku}$

Bartlett's Test of Sphericity Approx. Chi-Square = 2419.04, df = 78, $p = .000$

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy = .858

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบโมเดลการวัด

การวิเคราะห์ตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลสมการโครงสร้างความสัมพันธ์ของความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจที่พัฒนาขึ้นครั้งนี้ ผู้วิจัยเริ่มด้วยการวิเคราะห์เพื่อการตรวจสอบโมเดลการวัด (Measurement model) ซึ่งเป็นขั้นตอนแรกของวิธีการพัฒนาโมเดลแบบสองขั้นตอนตามแนวคิดของ Anderson and Gerbing (1988) โดยการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของโมเดลการวัดของตัวแปรแฝงทุกตัวแปร ได้แก่ สติ (Mindfulness) การรับรู้การสนับสนุนทางสังคม

(Perceived social support) ปัญญา (Wisdom) และความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ (Posttraumatic growth) โดยใช้การวิเคราะห์ห้องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory factor analysis) ผลปรากฏว่า ตัวแปรแฝงทุกตัวมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มีโครงสร้างตามทฤษฎีที่กำหนด (Construct validity) และสามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างต่อไปได้ ผลการวิเคราะห์ห้องค์ประกอบเชิงยืนยันของตัวแปรแฝงแต่ละตัว ดังตารางที่ 6

2.1 โมเดลการวัดทางสติ พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาจากค่าไค-สแควร์ มีค่าความแตกต่างจากศูนย์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (Chi-square = .12) โดยค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) มีค่าเป็น 1.00 ดัชนีความกลมกลืนที่ปรับแล้ว (AGFI) มีค่าเป็น 1.00 ดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนเหลือมาตรฐาน (Standardized RMR) มีค่าเป็น .01 และดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อน (RMSEA) มีค่าเป็น .00 เมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบในรูปคะแนนมาตรฐานของตัวแปรสังเกตได้ในโมเดลทางสติพบว่า น้ำหนักองค์ประกอบด้านการยอมรับ (ACC) มีค่าเป็นบวกขนาด .66 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีสัดส่วนความแปรปรวนที่อธิบายได้ด้วยองค์ประกอบของสติประมาณร้อยละ 44 ในขณะที่การตระหนักรู้ (AWA) เป็นพารามิเตอร์บังคับ จะเห็นได้ว่า ตัวแปรสังเกตได้ ได้แก่ การตระหนักรู้ (AWA) และการยอมรับ (ACC) สามารถนำมาใช้วัดตัวแปรแฝงคือปัจจัยสติ (PHLMS) ได้จริงและมีความตรงเชิงโครงสร้าง

2.2 โมเดลการวัดการรับรู้การสนับสนุนทางสังคม ผลการวิเคราะห์ พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาจากค่าไคสแควร์ มีค่าความแตกต่างจากศูนย์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (Chi-square = 0.00) โดยค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) มีค่าเป็น 1.00 ดัชนีความกลมกลืนที่ปรับแล้ว (AGFI) มีค่าเป็น 1.00 ดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนเหลือมาตรฐาน (Standardized RMR) มีค่าเป็น .00 และดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อน (RMSEA) มีค่าเป็น .00 เมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบในรูปคะแนนมาตรฐานของตัวแปรสังเกตได้ในโมเดลการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมพบว่า น้ำหนักองค์ประกอบทั้งหมดมีค่าเป็นบวกขนาดตั้งแต่ .80 - .86 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีสัดส่วนความแปรปรวนที่อธิบายได้ด้วยองค์ประกอบการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมประมาณร้อยละ 64 - 74 จะเห็นได้ว่า ตัวแปรสังเกตได้ ได้แก่ การรับรู้การสนับสนุนทางสังคมด้านครอบครัว (FRI) การรับรู้การสนับสนุนทางสังคมด้านเพื่อน (FRI) และการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมด้านบุคคลสำคัญ (SIG) สามารถนำมาใช้วัดตัวแปรแฝงคือ การรับรู้การสนับสนุนทางสังคม (MSPSS) ได้จริง โดยที่การรับรู้การสนับสนุนทางสังคมด้านเพื่อน (FRI) มีน้ำหนักองค์ประกอบสูงที่สุด ($\beta = .86$) ตัวแปรแฝงการรับรู้การสนับสนุนทางสังคม (MSPSS) จึงมีความตรงเชิงโครงสร้าง

2.3 โมเดลการวัดทางปัญญา ผลการวิเคราะห์ พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาจากค่าไคสแควร์ มีค่าความแตกต่างจากศูนย์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (Chi-square = .01) โดยค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) มีค่าเป็น 1.00 ดัชนีความกลมกลืนที่ปรับแล้ว (AGFI) มีค่าเป็น 1.00 ดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนเหลือมาตรฐาน (Standardized RMR) มีค่าเป็น .00 และดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อน (RMSEA) มีค่าเป็น .00 เมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบในรูปคะแนนมาตรฐานของตัวแปรสังเกตได้ในโมเดลปัญญา พบว่า น้ำหนักองค์ประกอบทั้งหมดมีค่าเป็นบวกขนาดตั้งแต่ .61 - .86 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีสัดส่วนความแปรปรวนที่อธิบายได้ด้วยองค์ประกอบทางปัญญาประมาณร้อยละ 37- 74 จะเห็นได้ว่า ตัวแปรสังเกตได้ ได้แก่ มิติการรู้จัก (COG) มิติสะท้อนคิด (REF) และมิติรู้สึก (AFF) สามารถนำมาใช้วัดตัวแปรแฝงคือปัญญา (WISDOM) ได้จริง โดยที่มิติรู้สึก (AFF) มีน้ำหนักองค์ประกอบสูงสุด ($\beta = .86$) ตัวแปรแฝงปัญญา (WISDOM) จึงมีความตรงเชิงโครงสร้าง

2.4 โมเดลการวัดความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ ผลการวิเคราะห์ พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาจากค่าไคสแควร์ มีค่าความแตกต่างจากศูนย์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (Chi-square = 4.41) โดยมีค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) มีค่าเป็น .99 ดัชนีความกลมกลืนที่ปรับแล้ว (AGFI) มีค่าเป็น .98 ดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนเหลือมาตรฐาน (Standardized RMR) มีค่าเป็น 0.01 และดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อน (RMSEA) มีค่าเป็น 0.02 เมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบในรูปคะแนนมาตรฐานของตัวแปรสังเกตได้ในโมเดลความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ พบว่า น้ำหนักองค์ประกอบทั้งหมดมีค่าเป็นบวกขนาดตั้งแต่ .81 - .94 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีสัดส่วนความแปรปรวนที่อธิบายได้ด้วยองค์ประกอบของความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจประมาณร้อยละ 65 - 89 จะเห็นได้ว่า ตัวแปรสังเกตได้ ได้แก่ การค้นพบความเข้มแข็งในตนเอง (PS) การค้นพบโอกาสใหม่ๆ (NP) การมีสัมพันธภาพกับผู้อื่น (RO) การชื่นชมยินดีในชีวิต (AL) และการเปลี่ยนแปลงทางจิตวิญญาณ (SC) สามารถนำมาใช้วัดตัวแปรแฝงคือความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ (PTG) ได้จริง โดยที่ตัวแปรการค้นพบความเข้มแข็งในตนเอง (PS) และการค้นพบโอกาสใหม่ๆ (NP) มีน้ำหนักองค์ประกอบสูงสุดเท่ากัน ($\beta = .94$) ตัวแปรแฝงปัจจัยทางความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ (PTG) จึงมีความตรงเชิงโครงสร้าง

ตารางที่ 6 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบตัวแปรสังเกตได้ในโมเดลการวัดตัวแปรแฝงของโมเดลสมมติฐานของความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ

ตัวแปร	ตัวบ่งชี้	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ	SE ₂	t	r ²	ส.ป.ส.คะแนนองค์ประกอบ
สติ (PHLMS)	AWA	1.00	.37	23.66**	1.00	.11
	ACC	.66	.41	12.59**	.44	.00
การรับรู้การสนับสนุนทางสังคม (MSPSS)	FAM	.80	.28	15.71**	.64	.05
	FRI	.86	.26	16.74**	.74	.08
ปัญญา (WISDOM)	SIG	.85	.28	16.74**	.73	.07
	COG	.61	.04	10.31**	.37	.27
	REF	.70	.03	11.17**	.48	.62
	AFF	.86	.03	13.77**	.74	1.33
ความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ (PTG)	PS	.94	-	-	.89	.08
	NP	.94	.17	30.60**	.88	.05
	RO	.91	.23	27.82**	.83	.03
	AL	.81	.14	19.69**	.65	.02
	SC	.84	.09	21.80**	.70	.05

*** $p < .01$, PS เป็นพารามิเตอร์บังคับ (Constrained parameters)

ส่วนที่ 3 การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างของความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ

การพัฒนาโมเดลแบบสองขั้นตอนตามแนวของ Anderson and Gerbing (1988) ในขั้นตอนที่สอง เป็นการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างของความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจด้วยตัวแปรแฝง (PTG model with latent variables)

ความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ผลการวิเคราะห์พบว่า โมเดลสมการเชิงโครงสร้างความสัมพันธ์ของความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากค่าสถิติที่ใช้ในการตรวจสอบความกลมกลืนสอดคล้องของข้อมูล ได้แก่ ค่า Chi-square = 66.07, $p = 0.246$ ที่องศาอิสระ (df) = 59 พบว่าผลการทดสอบไคสแควร์ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และค่าไคสแควร์สัมพัทธ์ได้ 1.12 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 2 และเมื่อพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้อง (GFI) = .96 ค่าดัชนีความสอดคล้องที่ปรับแก้ (AGFI) = .95 และค่าดัชนีความสอดคล้องสัมพันธ์ (CFI) = 1.00 พบว่า มีค่า

มากกว่า .90 หรือ .95 แสดงให้เห็นถึงเป็นไปตามเกณฑ์ความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และเมื่อพิจารณาดัชนีรากที่สองของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนเหลือมาตรฐาน (Standardized RMR) = .03 ค่าดัชนีรากที่สองของค่าเฉลี่ยกำลังสองของความคลาดเคลื่อนของการประมาณค่า (RMSEA) .021 ซึ่งมีค่าต่ำกว่า .05 แสดงให้เห็นว่า ผลการตรวจสอบเป็นไปตามเกณฑ์ความสอดคล้องของโมเดลสมการโครงสร้างของความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R Square) ของตัวแปรความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ มีค่าเท่ากับ .27 แสดงว่า โมเดลสมการโครงสร้างนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจได้ร้อยละ 27 ซึ่งค่าสถิติในการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดล ดังตารางที่ 12 ดังนั้น สรุปผลการทดสอบสมมติฐานข้อแรก ผลการทดสอบจึงเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1 กล่าวคือ โมเดลสมการโครงสร้างของความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจของนักศึกษาที่สูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ที่พัฒนาขึ้น มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

อิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวม

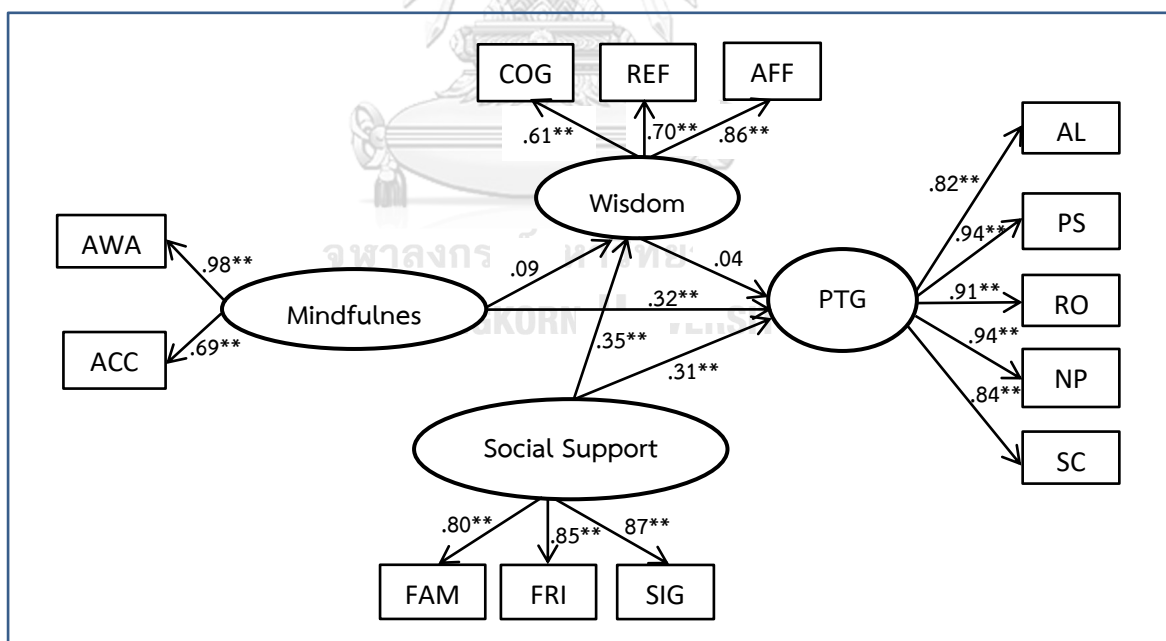
ความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ (PTG) ได้รับอิทธิพลทางตรงด้านบวกจากตัวแปรแฝงสติ (MINDFUL) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ .32 ร่วมกับอิทธิพลทางตรงด้านบวกจากตัวแปรแฝงการรับรู้การสนับสนุนทางสังคม (MSPSS) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ .31 โดยทั้งตัวแปรแฝงสติ (MINDFUL) และตัวแปรแฝงการรับรู้การสนับสนุนทางสังคม (MSPSS) ต่างก็มีอิทธิพลรวมทางบวกต่อความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ (PTG) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าอิทธิพลรวมของแต่ละตัวแปรแฝงเท่ากับ .32 ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) เท่ากับ .27 แสดงให้เห็นว่า อิทธิพลจากทั้งตัวแปรแฝงสติ (MINDFUL) และตัวแปรแฝงการรับรู้การสนับสนุนทางสังคม (MSPSS) ของโมเดลสมการโครงสร้างนี้สามารถอธิบายความแปรปรวนของความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจได้ร้อยละ 27 ทั้งนี้ไม่พบอิทธิพลจากตัวแปรแฝงปัญญา แต่พบว่าตัวแปรแฝงปัญญาได้รับอิทธิพลทางตรงด้านบวกจากตัวแปรแฝงการรับรู้การสนับสนุนทางสังคม (MSPSS) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ของอิทธิพลเท่ากับ .35 ค่าขนาดอิทธิพลและสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ ดังตารางที่ 7 และภาพที่ 13 ดังนั้น สรุปสมมติฐานข้อที่ 2 ความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ (PTG) ได้รับอิทธิพลทางตรงด้านบวกจากตัวแปรแฝงสติ (MINDFUL) และตัวแปรแฝงการรับรู้การสนับสนุนทางสังคม (MSPSS) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ของอิทธิพลทางตรงเท่ากับ .32 และ .31 ตามลำดับ มีสัมประสิทธิ์ของอิทธิพลรวมเท่ากับ .32 และ .32 ตามลำดับ

ตารางที่ 7 ขนาดอิทธิพล และค่าสถิติทดสอบโมเดลสมการโครงสร้างของความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ

ตัวแปรตาม	r^2	อิทธิพล	ตัวแปรต้น		
			MINDFUL	MSPSS	WISDOM
WISDOM	0.15	DE	0.09	0.35**	-
		IE	0.00	0.00	-
		TE	0.09	0.35**	-
PTG	0.27	DE	0.32**	0.31**	0.04
		IE	0.00	0.01	0.00
		TE	0.32**	0.32**	0.04

$\chi^2 = 66.07$, $df = 59$, $\chi^2/df = 1.12$, $p = 0.25$, RMSEA = 0.02, RMR = 0.69,
SRMR = 0.03, NFI = 0.98, TLI = 1.00, GFI = 0.96, AGFI = 0.95

DE = Direct effect, IE = Indirect effect, TE = Total effect, ** $p < .01$

$\chi^2 = 66.07$, $df = 59$, $p = .25$, GFI = .96, AGFI = .95, RMR = .69, RMSEA = .02

** $p < .01$

ภาพที่ 13 โมเดลสมการโครงสร้างความสัมพันธ์ของความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงในโมเดลสมการโครงสร้างของความงอกงาม ภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจครั้งนี้ พบว่า ปัญหา (3D-WS) ความงอกงามภายหลังเหตุการณ์ สะเทือนใจ (PTGI) การมีสติ (PHLMS) และการรับรู้การสนับสนุนทางสังคม (MSPSS) มีค่า ความสัมพันธ์ตั้งแต่ .20 - .42 โดยการมีสติ (PHLMS) และการรับรู้การสนับสนุนทางสังคม (MSPSS) มีความสัมพันธ์ต่อความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ (PTGI) สูงที่สุดคือ มีค่าสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์เท่ากับ .42 เท่ากัน ส่วนปัญหา (3D-WS) มีความสัมพันธ์กับการมีสติ (PHLMS) น้อยที่สุด คือ .20 ดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรระหว่างตัวแปรแฝง

ตัวแปรแฝง	3D-WS	PTGI	PHLMS	MSPSS
3D-WS	1.00			
PTGI	0.22	1.00		
PHLMS	0.20	0.42	1.00	
MSPSS	0.38	0.42	0.31	1.00

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เพื่อพัฒนาโมเดลสมการโครงสร้างความสัมพันธ์ของปัจจัยภาวะสติปัญญา และการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมที่มีต่อภาวะความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ ซึ่งจากการทบทวนวรรณกรรมชี้ให้เห็นว่า ปัจจัยภาวะสติปัญญา และการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมมีอิทธิพลส่งผลต่อภาวะความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ จึงได้ตรวจสอบโมเดลสมการโครงสร้าง อิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อมและอิทธิพลรวมของเหตุปัจจัยภาวะสติปัญญา และการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมที่มีต่อความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจกับข้อมูลเชิงประจักษ์สรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. ลักษณะข้อมูลกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ตรวจสอบโมเดลสมการโครงสร้างครั้งนี้ เป็นกลุ่มนักศึกษาที่เสรีาศึกษาจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ จำนวนทั้งสิ้น 281 คน ส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง กำลังศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 1 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มีเกรดเฉลี่ย 3.00 - 3.49 กำลังศึกษาอยู่มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี มีภูมิลำเนาจังหวัดปัตตานี นับถือศาสนาอิสลาม เคยมีประสบการณ์สูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักหรือบุคคลใกล้ชิด โดยส่วนใหญ่สูญเสียญาติสนิทจากสถานการณ์ความไม่สงบ ระยะเวลาสูญเสียต่ำกว่า 3 ปี ส่วนใหญ่พบภาวะความเศร้าโศกที่ผิดปกติ และปัจจุบันยังคงเผชิญกับปัญหาผลกระทบทางจิตใจจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักจากสถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้

2. นักศึกษาได้คะแนนเฉลี่ยความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจเท่ากับ 62.53 ($SD = 19.16$) โดยพบว่า คะแนนความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจมีความแตกต่างกันระหว่างกลุ่มนักศึกษาชายและหญิง นักศึกษาที่มีเกรดเฉลี่ย 2.50-2.99 และ 3.50-4.00 นักศึกษาที่มีภูมิลำเนาปัตตานีและนราธิวาส และนักศึกษาที่มีช่วงระยะเวลาผ่านการสูญเสียครั้งสำคัญไม่เกิน 3 ปีกับช่วง 9 ปี ถึง 11 ปี 11 เดือน และและช่วงเวลาสูญเสียไม่เกิน 3 ปีกับมากกว่า 12 ปีขึ้นไป

3. การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างของความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ

3.1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันเพื่อการตรวจสอบโมเดลการวัดของตัวแปรแฝงได้แก่ สติ (Mindfulness), การรับรู้การสนับสนุนทางสังคม (Perceived social support), ปัญญา (Wisdom) และความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ (PTG) พบว่า ตัวแปรแฝงแต่ละตัวมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ แสดงให้เห็นถึงความตรงเชิงโครงสร้าง (Construct

validity) โดยมีช่วงของน้ำหนักองค์ประกอบมีค่าสูง (ค่า β ตั้งแต่ .61 ถึง .94) มีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .01$) แสดงให้เห็นถึงความสามารถของตัวแปรสังเกตได้ที่ใช้วัดตัวแปรแฝงในโมเดลสมการโครงสร้างครั้งนี้ได้ ซึ่งมีช่วงของสัดส่วนความแปรปรวนที่อธิบายได้โดยตัวแปรแฝง ร้อยละ 37 – 89

3.2 ผลการตรวจสอบโมเดลสมการโครงสร้างของความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจของนักศึกษาที่สูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ที่พัฒนาขึ้น พบว่ามีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่า (Chi-square = 66.07, $p = 0.246$, $df = 59$, $GFI = .96$, $AGFI = .95$, $CFI = 1.00$, $Standardized\ RMR = .03$, $RMSEA = .021$) ดังนั้นผลการทดสอบจึงสนับสนุนสมมติฐานข้อที่ 1

3.3 ผลการวิเคราะห์หัตถิทธิพล พบว่า ระดับความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจได้รับอิทธิพลทางตรงจากตัวแปรแฝงสติและการรับรู้การสนับสนุนทางสังคม โดยมีค่าอำนาจในการพยากรณ์ PTG ได้ร้อยละ 27 ในขณะที่ตัวแปรแฝงสติ ปัญญา และการรับรู้ทางสังคมมีความสัมพันธ์ทางบวกต่อความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผลการวิจัย

1. โมเดลสมการโครงสร้างความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ (PTG) ของนักศึกษาที่เสร้างานจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยความสัมพันธ์ของปัจจัยสติ ปัญญา และการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมร่วมกันส่งผลต่อ PTG ได้ร้อยละ 27 แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยสติ ซึ่งประกอบด้วยการตระหนักรู้และการยอมรับ ปัจจัยปัญญาประกอบด้วยมิตินการรู้คิด มิตินการสะท้อน และมิตินการรู้สึก และปัจจัยการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว เพื่อน และบุคคลสำคัญ มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องต่อการพัฒนา PTG ซึ่งผลการศึกษานี้สอดคล้องกับแนวคิดกระบวนการเกิด PTG ของ Tedeschi and Calhoun (2004) โดยปัจจัยสติ ได้แก่ การตระหนักรู้และการยอมรับ คาดว่าจะเข้าไปกำกับหรือควบคุมการหมกมุ่นครุ่นคิดจากสถานการณ์หรือผลกระทบจากการสูญเสียที่เกิดขึ้น รวมทั้งอารมณ์จากผลกระทบที่รบกวนลดน้อยลง ร่วมกับการรับรู้การสนับสนุนจากครอบครัว เพื่อน และบุคคลสำคัญ ทำให้รูปแบบความเชื่อเดิม เป้าหมาย เรื่องราวของชีวิตเดิมถูกทบทวนและมีการเปลี่ยนแปลงทางบวกส่งผลให้เกิดความเข้มแข็งในตนเอง ค้นพบโอกาสเส้นทางใหม่ของชีวิต ได้พบปะพูดคุยสร้างสัมพันธ์ภาพกับผู้คน ตระหนักถึงคุณค่า ความหมายของชีวิตและพึงพอใจในชีวิตมากขึ้น จึงทำให้เกิดการพัฒนา PTG มากขึ้นร่วมกับการพัฒนาปัญญา เช่นเดียวกับ Freud (1971) กล่าวถึงการตอบสนองการปรับตัวต่อการสูญเสียสิ่งที่สำคัญของชีวิตที่เกี่ยวข้องกับมิติทางเขาวนปัญญาและ

อารมณ์ที่จะปลดปล่อยความผูกพันทางอารมณ์ที่มีต่อการสูญเสียสิ่งสำคัญของชีวิต อย่างไรก็ตาม กระบวนการเกิด PTG จากความสัมพันธ์ของโมเดลสมการโครงสร้างครั้งนี้ คาดว่าไม่ได้เป็นผลมาจาก ความเศร้าโศกจากการสูญเสียตามคิดของ Tedeschi and Calhoun (2004) ที่แสดงให้เห็นว่า ความเศร้าโศกจากการสูญเสียส่งผลซึ่งกันและกันต่อ PTG โดยผลจากการศึกษาครั้งนี้พบว่า ความเศร้าโศกจากการสูญเสียไม่มีผลต่อการพัฒนา PTG ซึ่งอาจเป็นผลมาจากปฏิริยาความเศร้าโศกจากการสูญเสียที่ยังคงเข้มข้นอยู่ในกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาครั้งนี้ เห็นได้จากกลุ่มตัวอย่างได้ระบุถึงปัญหาปัจจุบันที่กำลังเผชิญพบว่า ยังคงเป็นผลกระทบทางจิตใจจากการสูญเสีย ร้อยละ 36.3 และจากสถานการณ์ ความรุนแรง ร้อยละ 32.7 ความเข้มข้นของปฏิริยาความเศร้าโศกจากการสูญเสียดังกล่าวนี้ อาจจะทำให้อิทธิพลของมิติทางด้านบวกไม่เพียงพอที่จะเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับ PTG ในครั้งนี้ได้ ดังนั้น จากแนวคิดกระบวนการเกิด PTG ของ Tedeschi and Calhoun (2004) จึงคาดว่าโมเดลสมการ โครงสร้างของความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจครั้งนี้ น่าจะเป็นผลมาจากความสัมพันธ์ของ ปัจจัยสติ ปัญญา และการรับรู้การสนับสนุนสังคมเป็นสำคัญ สอดคล้องกับ Pan et al. (2022) พบว่า PTG ได้รับอิทธิพลหลักจากการครุ่นคิดโดยเจตนาสูงสุด รองลงมาเป็นการแสดงออกทางอารมณ์เชิง บวก ซึ่งความครุ่นคิดโดยเจตนา น่าจะหมายถึงผลของการมีสติที่จะกำกับความคิดอัตโนมัติและ ควบคุมกำกับอารมณ์ (Labelle et al., 2015; Lafarge et al., 2020) ในขณะที่การรับรู้การ สนับสนุนทางสังคมที่จะเอื้อให้เกิดความเข้มแข็งภายในเพื่อต่อสู้ขัดขวางความเศร้าโศกจากการสูญเสีย และส่งเสริมพัฒนาการเกิด PTG (Howard Sharp et al., 2018) และเกิดปัญญา ในขณะที่ปัญญา และ PTG มีความสัมพันธ์ร่วมกัน (Plews-Ogan et al., 2019; Tedeschi & Calhoun, 2004; Webster & Deng, 2015)

2. ความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ ได้รับอิทธิพลทางตรงด้านบวกจากปัจจัยสติ และปัจจัยการรับรู้การสนับสนุนทางสังคม

2.1 อิทธิพลของสติต่อความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ เป็นเส้นทาง อิทธิพลที่โดดเด่นกว่าปัจจัยอื่นๆในโมเดลสมการโครงสร้างครั้งนี้ โดยภาวะการมีสติที่เพิ่มสูงขึ้น จะ สัมพันธ์กับภาวะของ PTG สูงขึ้น เมื่อพิจารณาลักษณะของสติในการศึกษาครั้งนี้ พบว่า สติมีน้ำหนัก องค์ประกอบจากการตระหนักรู้ (Awareness) มากที่สุด ซึ่งเป็นภาวะที่ติดตามประสบการณ์ปัจจุบัน อย่างแน่วแน่และต่อเนื่อง รองลงมาเป็นน้ำหนักองค์ประกอบจากการยอมรับ (Acceptance) เป็น ภาวะการอยู่กับประสบการณ์อย่างเต็มที่ มีอิสระ และเปิดกว้างต่อความจริง จึงเห็นได้ว่า สติที่มี อิทธิพลทางตรงด้านบวกต่อ PTG ครั้งนี้จึงเป็นผลมาจากอิทธิพลของการตระหนักรู้ โดยนักศึกษาที่ เศร้าโศกจากการสูญเสีย น่าจะให้ความสำคัญต่อการติดตามประสบการณ์ปัจจุบันอย่างต่อเนื่องโดย

เด่นกว่า การยอมรับ การอยู่กับประสบการณ์ การมีอิสระ และเปิดกว้างต่อความจริง อิทธิพลของสติที่มีผลต่อ PTG ในการศึกษาครั้งนี้ยังสอดคล้องกับ Hanley et al. (2015) ได้อธิบายผลของสติที่มีผลต่อ PTG โดยเฉพาะด้านการตระหนักรู้ว่ามีผลเชื่อมโยงต่อ PTG มากที่สุด โดยการกำกับพฤติกรรมและประเมินอย่างใคร่ครวญ ทำให้การลดพฤติกรรมที่ไปเชื่อมโยงกับความเศร้าโศกและเพิ่มศักยภาพในการปรับพฤติกรรมกับแบบแผนความเชื่อเดิม ค่านิยมหรือบูรณาการสร้าง ความเชื่อใหม่ และอิทธิพลของภาวะสตินี้ยังสอดคล้องกับ กระบวนการเกิดความเศร้าโศกจากการสูญเสียของ Horowitz et al. (1993) ที่อธิบายให้เห็นขั้นตอนการเกิดความเศร้าโศกจากการสูญเสียแบบปกติที่มาจาก การฝึกพฤติกรรมใหม่ การยอมรับ การกำกับอารมณ์และประเมินสถานการณ์เพื่อแก้ไขปรับเปลี่ยนแบบแผนความเชื่อเดิมภายในตนเองให้เข้ากับเหตุการณ์ภายนอกและโอกาสใหม่ๆ ในขณะที่ขั้นตอนการเกิดความเศร้าโศกที่ผิดปกติจากการสูญเสียมาจากการหลีกเลี่ยง การรับรู้ทางอารมณ์ทางลบ การประมวลข้อมูลถูกบิดเบือน รูปแบบความเชื่อเดิมไม่เข้ากับเหตุการณ์ภายนอกและโอกาสใหม่ๆ และเช่นเดียวกับ Kübler-Ross (1969) ที่ได้อธิบายปฏิกิริยาทางอารมณ์หลังจากการสูญเสียในขั้นสุดท้าย คือ การยอมรับ บุคคลยอมรับการสูญเสียว่าเป็นเรื่องจริงและหันมาสนใจสิ่งแวดล้อมคนรอบข้างมากขึ้น ผลการศึกษาครั้งนี้จึงแสดงให้เห็นว่าปัจจัยสติที่เป็นผลมาจากอิทธิพลของการตระหนักรู้และการยอมรับส่งผลต่อการเพิ่ม PTG มากขึ้น ปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้ยังสังเกตเห็นได้จาก กระบวนการเกิด PTG ตามแนวคิดของ Tedeschi and Calhoun (2004) ที่พบว่าภายหลังจากเผชิญเหตุการณ์สะเทือนใจ จะเกิดกระบวนการจัดการอารมณ์ที่ถูกครอบงำ โดยเฉพาะการให้ความสำคัญกับการติดตามประสบการณ์ปัจจุบันอย่างต่อเนื่อง ประเมินและอยู่กับสถานการณ์ที่เหมาะสม เปิดกว้าง มีอิสระ คาดว่าจะช่วยเปลี่ยนความครุ่นคิดอัตโนมัติเป็นความครุ่นคิดที่รอบคอบจนนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงรูปแบบความเชื่อเดิมและพัฒนาเรื่องราวไปทิศทางบวกมากขึ้นจนเกิด PTG ตามมา ดังนั้น อิทธิพลของสติที่ประกอบด้วย การตระหนักรู้และการยอมรับครั้งนี้ นอกจากมีอิทธิพลส่งผลต่อการพัฒนา PTG แล้ว คาดว่ายังมีอิทธิพลส่งผลต่อการเกิดความเศร้าโศกจากการสูญเสียแบบปกติอีกด้วย สอดคล้องกับ Tedeschi and Bleivins (2015) ได้อธิบายแนวคิดของการทำงานของสติต่อการพัฒนาสู่ PTG โดยลักษณะของสติได้อนุญาตให้บุคคลได้ลงมือกระทำโดยมีส่วนร่วมโดยตรงกับความคิดและความรู้สึกในขณะที่มุ่งสังเกตเห็นสิ่งที่กระทำภายใต้การตระหนักรู้และมีจิตสำนึกด้วยมุมมองจากสะท้อนคิด ประสบการณ์ ปราศจากการตัดสิน และด้วยความสนใจอย่างมีสติและมีความสม่ำเสมอต่อความคิดหรือความรู้สึกที่ได้เผชิญภาวะวิกฤติเวลานั้น บุคคลนั้นก็จะเข้าสู่กระบวนการวนซ้ำ โดยจะสร้างกำลังใจแรงผลักดันให้ลุกขึ้นมาสู้และสามารถเผชิญกับวิกฤติจนลดปฏิกิริยาความเข้มข้นหลังจากการเผชิญวิกฤติลงได้อย่างมั่นคงด้วยตัวเอง การดำรงสติต่อการรู้คิด อารมณ์และผลที่ตามมาจากประสบการณ์เผชิญวิกฤติที่กระทบทางจิตใจ ช่วยให้คนนั้นได้มีโอกาส แม้เพียงชั่วขณะที่จะถอยกลับมาองและแยกแยะจากประสบการณ์นั้น ซึ่งเพียงพอที่จะทำให้เกิดพื้นที่สำหรับมุมมองใหม่และเกิดกระบวนการ

ประเมินศักยภาพใหม่เกิดขึ้นจนนำไปสู่การพัฒนาเกิด PTG ต่อไป นอกจากนี้จากรายงานวิจัยของ Lianchao and Tingting (2020) ยังพบว่า สติมีอิทธิพลส่งผลโดยตรงทางบวกต่อ PTG และจากรายงานวิจัยเชิงคุณภาพในพื้นที่บริบทจังหวัดชายแดนใต้ของ ศรีสุดา วนาลีสิน (2558) ที่ได้สรุปผลการสัมภาษณ์ประสบการณ์การสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักของนักศึกษาไทยมุสลิมที่อยู่ภายใต้สถานการณ์ความไม่สงบจังหวัดชายแดนใต้พบว่า หลัทธิศาสนามาให้นักศึกษามีสติ ตระหนักถึงสถานการณ์ ตนเอง และเปิดใจยอมรับ รวมทั้ง จำลอง ดิษยวณิช (2557) ที่กล่าวถึงการฝึกสติช่วยกำหนดรู้ ขจัดกาเรื่อกบด จัดการเงื่อนไข สร้างการเรียนรู้ใหม่ พิจารณาแนวทางซ้ำเพื่อแก้ปัญหาด้วยความเมตตาและกรุณา เช่นเดียวกับ Huang et al. (2019) พบว่าการบำบัดทางความคิดโดยใช้สติเป็นฐานมีผลต่อการกำกับอารมณ์สูงมากและช่วยลดภาวะความเศร้าโศกจากการสูญเสีย และ Labelle et al. (2015) ที่พบว่ากลุ่มคนที่ฝึกสติสามารถเพิ่มการเปลี่ยนแปลง PTG สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

2.2 อิทธิพลของการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมที่มีต่อความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ เป็นอิทธิพลทางบวกจากการรับรู้ถึงแหล่งสนับสนุนจากครอบครัว เพื่อน และบุคคลสำคัญ มีความสัมพันธ์ต่อการเปลี่ยนแปลงด้านบวกสู่การเกิดภาวะ PTG เมื่อพิจารณาการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมในการศึกษาครั้งนี้ พบว่ามีน้ำหนักองค์ประกอบจากการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมทั้งจากครอบครัว เพื่อน และบุคคลสำคัญใกล้เคียงกัน โดยเฉพาะน้ำหนักองค์ประกอบจากบุคคลสำคัญเด่นกว่าด้านอื่นๆเล็กน้อย ซึ่งบุคคลสำคัญครั้งนี้ถูกระบุว่า เป็นบุคคลที่เป็นแบบอย่าง พ่อแม่ พี่น้อง ญาติ ครูอาจารย์ คนรักหรือบุคคลที่มีบุญคุณ คนที่ประทับใจ เป็นต้น ส่วนน้ำหนักองค์ประกอบรองลงมาคือเพื่อนและครอบครัวตามลำดับ ซึ่งลักษณะของอิทธิพลโดยตรงทางบวกของการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมครั้งนี้ มีความสอดคล้องกับกระบวนการเกิด PTG ตามแนวคิดของ Tedeschi and Calhoun (2004) ซึ่งเป็นผลจากการจัดการกับการครุ่นคิดโดยอัตโนมัติด้วยการเปิดตัวเองให้ทำกิจกรรม พบปะพูดคุยกับคนอื่นๆ จะช่วยให้อารมณ์ที่มารบกวน การครุ่นคิดอัตโนมัติลดลง มีความรอบคอบ พัฒนาเรื่องราวมากขึ้น เกิดการเปลี่ยนแปลงทางบวกของความเชื่อเดิม เป้าหมายและเรื่องราวในชีวิตเดิม จนพัฒนาสู่ PTG ทั้งนี้การพูดคุย พบปะ และทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น รวมถึงเครือข่ายทางสังคมที่แสดงให้เห็นถึงความพร้อมที่จะสนับสนุนเมื่อต้องการ ทำให้เกิดการรับรู้ว่าตนเองมีคุณค่า ได้รับการเอาใจใส่ และรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคมจนกลายเป็นพลังทางบวก และมีอิทธิพลสำคัญต่อการรับมือกับปัญหาที่เกิดขึ้น มีความไวต่ออาการทางกายและจิตใจ เปรียบเป็นตัวกันชนระหว่างเหตุการณ์สะเทือนใจในชีวิตกับอาการเจ็บป่วย (Zimet et al., 1988) และจากการศึกษาของ Howard Sharp et al. (2018) พบว่า การสนับสนุนจากครอบครัวและการช่วยเหลือกันเอง มีความสัมพันธ์ทางลบกับความเศร้าโศกจากการสูญเสีย ในขณะที่การสนับสนุนทางสังคมจาก

ครอบครัว ครู และเพื่อน มีความสัมพันธ์ทางบวกต่อ PTG เช่นเดียวกับ Prati and Pietrantonio (2009) สรุปผลการวิเคราะห์ทอริมานพบว่า การสนับสนุนทางสังคมมีอิทธิพลทางบวกต่อ PTG เมื่อพิจารณาไกลของการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมต่อ PTG ในการศึกษาครั้งนี้กลุ่มตัวอย่างคาดว่าจะได้มีแหล่งที่พึ่งพาทางจิตใจเมื่อเวลาที่ต้องการ และยังส่งผลทางบวกต่อจิตใจให้เกิดความพร้อมในการรับมือกับความเครียดอัตโนมัติที่ถูกกระตุ้นจากเหตุการณ์การสูญเสียที่เกิดขึ้น ซึ่งจะเอื้อต่อการเกิดความรู้สึกมั่นคงปลอดภัย อบอุ่นใจจากการมีที่พึ่งทางใจ ตลอดจนสร้างการเห็นคุณค่า การมีพลังใจ และอดทนต่อผลกระทบทางจิตใจมากขึ้น รวมทั้งความรู้สึกทางบวกอื่นๆที่เกิดขึ้นในจิตใจเหล่านี้จึงได้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงไปทางบวกจนพัฒนาเป็น PTG (Tedeschi & Calhoun, 2004) เช่นเดียวกับการอธิบายรูปแบบของความเศร้าโศกที่พัฒนาไปสู่ PTG ของ Neimeyer (2016) โดยระยะแรกสร้างความรู้สึกมั่นคง ปลอดภัย ไว้วางใจ ในการดำรงอยู่ นำสู่ความเข้าใจเรื่องราวที่เกิดขึ้นได้เข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม สามารถคิด เข้าใจ รับรู้ได้ตนเอง จนเกิดเป็น PTG นอกจากนี้การสร้างพลังทางบวกเพื่อขจัดอารมณ์ ความคิด และพฤติกรรมทางลบดังกล่าวนี้ ยังสอดคล้องกับนักจิตวิทยาการศึกษาและการบำบัดที่ใช้เป็นกลไกหนึ่งในการปรับระบบแบบแผนความคิดความเชื่อเดิมของผู้รับบริการให้เกิดความสมดุล โดยเริ่มจากพยายามทำความเข้าใจแบบแผนความเชื่อเดิมด้วยการสร้างสัมพันธภาพ ความรู้สึกที่มั่นคง ปลอดภัย ไว้วางใจ อบอุ่นใจ เห็นคุณค่าจากการสนับสนุนความรู้สึกทางจิตใจจากนักจิตวิทยาการศึกษาและการบำบัด เกิดเป็นพลังภายในใจต่อสู้กับภาวะทางด้านลบ โดยเฉพาะแบบแผนความเชื่อเดิมกับสถานการณ์ใหม่ที่เข้ามาคุกคาม โดยการสนับสนุนเอื้ออำนวยจากนักจิตวิทยาการศึกษาและการบำบัดก็จะนำสู่ความเติบโตทางจิตใจ (Growth) ได้ (Calhoun & Tedeschi, 2008) ดังนั้น จึงเห็นได้ว่า การรับรู้การสนับสนุนทางสังคมจึงเป็นกลไกช่วยสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจโดยการรับรู้ถึงบุคคลสำคัญที่สามารถสนับสนุนทางจิตใจ จนทำให้จิตใจที่ผ่านการสูญเสียได้ผ่านสิ่งที่พึ่งทางจิตใจเกิดขึ้น อาจเกิดพลังหรือลักษณะทางบวกจนเกิดการเปลี่ยนแปลงทางบวกและพัฒนาสู่ PTG

2.3 อิทธิพลทางตรงของปัญญาที่มีต่อความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ ไม่พบนัยสำคัญทางสถิติ แม้ว่าโมเดลสมการโครงสร้างพบว่า ปัญญา สติและการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของ PTG ได้ร้อยละ 27 เมื่อพิจารณาน้ำหนักองค์ประกอบของมิติย่อยของปัจจัยปัญญาครั้งนี้พบว่า ปัญญาได้รับอิทธิพลจากมิติความรู้สึกมากที่สุด รองลงมา เป็นมิติการสะท้อน และมิติการรู้คิดเป็นลำดับสุดท้าย เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ของมิติการรู้คิดปรากฏว่า มีความสัมพันธ์ต่อ PTG เฉพาะด้านการชื่นชมยินดีในชีวิต (AL) เท่านั้น ในขณะที่มิติรู้สึกมีความสัมพันธ์กับ PTG ทุกด้านส่วนมิติสะท้อนมีความสัมพันธ์กับ PTG ทุกด้านยกเว้นด้านการมีสัมพันธภาพกับผู้อื่น (RO) ดังนั้นจึงสะท้อนให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ อิทธิพลของ

ปัญญาตามแนวคิดของ Ardelt (2003) จึงมีเพียงมิติรู้สึกและมิติสะท้อนเท่านั้นที่มีความสัมพันธ์ต่อการพัฒนา PTG และสองมิตินี้คาดว่าจะมีอิทธิพลไม่เพียงพอที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางบวกสู่การเกิด PTG ได้ และอาจสรุปได้ว่า อิทธิพลของมิติรู้สึกคิดว่า น่าจะมีความสำคัญหลักต่อการเกิด PTG ซึ่งสอดคล้องกับหลักฐานเชิงประจักษ์ที่สนับสนุนมิติรู้สึกมีอิทธิพลสำคัญต่อการพัฒนา PTG ได้แก่ แนวคิดกระบวนการเกิด PTG ของ Tedeschi and Calhoun (2004) ที่กล่าวถึงกระบวนการคิดว่าเป็นความคิดที่ทำให้ผู้สูญเสียเกิดการเปลี่ยนแปลงและนำสู่การเกิด PTG ในรูปแบบที่หลากหลาย เช่น รูปแบบกลไกสร้างสมดุลปกติของการควบคุมตนเอง สามารถเปลี่ยนแปลงได้ทันทีทำให้เกิดรูปแบบใหม่เข้ามาทำหน้าที่ต่อไป รูปแบบการเผชิญการเปลี่ยนแปลงซึ่งขึ้นอยู่กับความแตกต่างของบุคคลที่จะเผชิญการเปลี่ยนแปลงนั้น หรือรูปแบบการปลดปล่อยหรือเลิกแบบแผนความเชื่อเดิมหรือเป้าหมายที่ยึดบางอย่างไว้ ในขณะที่เดียวกันก็พยายามสร้างรูปแบบ เป้าหมาย และความหมายขึ้นมาใหม่ ความพยายามในการสร้างรูปแบบดังกล่าวนี้จึงเป็นการพัฒนาการเกิด PTG ขึ้นจากหลากหลายแนวทาง Pan et al. (2022) ที่ได้ศึกษา PTG ภายหลังจากประสบอุบัติเหตุ พบว่า PTG ได้รับอิทธิพลจากการครุ่นคิดที่เป็นประโยชน์ (Deliberately rumination) มากที่สุด รองลงมาคือ การแสดงออกทางอารมณ์เชิงบวก (Positive emotional expressivity) จากความสำคัญของกระบวนการรู้คิดต่อการพัฒนา PTG ดังกล่าว แต่อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาผลการศึกษาคั้งนี้พบว่า มิติการรู้คิดไม่สัมพันธ์กับ PTG ดังนั้นจึงอาจเป็นเหตุผลสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ปัจจัยปัญญาไม่พบอิทธิพลทางตรงต่อการเกิด PTG ในโมเดลสมการโครงสร้างครั้งนี้

เมื่อพิจารณามิติรู้สึก (Cognitive dimension) ด้านย่อยของปัจจัยปัญญาตามแนวคิดของ Ardelt (2003) ซึ่งเป็นความปรารถนาที่จะเข้าใจความจริงในเงื่อนไขของมนุษย์ โดยเฉพาะเรื่องภายใน ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ความคงอยู่ของชีวิต ความรู้ทั้งแง่มุมทางบวกและทางลบรวมถึงความเข้าใจข้อจำกัดความรู้ธรรมชาติของมนุษย์ ความไม่แน่นอนของชีวิต ซึ่งพบว่าเป็นผลของความปรารถนาที่จะได้ความรู้มา มีมิติที่กว้างและลึกกว่ากระบวนการคิด (Cognitive process) ที่นำไปสู่การเกิด PTG ตามแนวของ Tedeschi and Calhoun (2004) ที่เน้นความคิดด้านบวกหรือความคิดที่เป็นประโยชน์และเน้นสร้างรูปแบบแผนความเชื่อ เป้าหมาย และความหมายในชีวิตใหม่ที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม โดยรูปแบบเดิมไม่สามารถบรรลุเป้าหมายหรือความสำเร็จได้อันเนื่องจากถูกขัดขวางจากผลของเหตุการณ์สะเทือนใจหรือการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักไป แต่อย่างไรก็ตามมิติรู้สึกที่กว้างและลึกกว่า อาจจะมีบางส่วนที่สามารถส่งอิทธิพลอยู่บ้างแต่ไม่เพียงพอที่จะพัฒนาสู่ PTG จะเห็นได้ว่าแนวคิดปัญญาของ Ardelt (2003) โดยเฉพาะมิติรู้สึกมีความสัมพันธ์กับความงอกงามเติบโตน้อยกว่ามิติด้านอื่น ดังเช่นรายงานวิจัยของ Rathore (2016) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัญญากับการเผชิญปัญหาของนักศึกษามหาวิทยาลัยอีสเทิร์นอิลลินอยส์

ประเทศสหรัฐอเมริกา จำนวน 160 คนพบว่า วิธีเผชิญปัญหาแบบทำซ้ำทางด้านบวกและการเติบโต (Positive reinterpretation and growth) มีความสัมพันธ์ทางบวกและอธิบายความแปรปรวนของ ตัวแปรปัญญาในมิติรู้คิด ร้อยละ 6 มิติสะท้อน ร้อยละ 12 และมิติความรู้สึกร้อยละ 13 และ Verhaeghen (2020) พบว่า แบบวัด 3 มิติทางปัญญานี้ เป็นการวัดปัญญาเกี่ยวกับโลก (สังคม) มากกว่าปัญญาที่เกี่ยวกับตัวตน (Self) และสติสามารถพยากรณ์ปัญญาเกี่ยวกับตัวตนได้ แต่ไม่สามารถพยากรณ์ปัญญาเกี่ยวกับโลกได้ ซึ่งพิจารณาผลการศึกษาคั้งนี้พบว่า สติไม่มีอิทธิพลต่อ ปัญญา จึงอาจสรุปได้ว่า ปัญญาเกี่ยวกับโลก (สังคม) ไม่มีอิทธิพลต่อการพัฒนา PTG แต่คาดว่าปัญญาเกี่ยวกับตนจะมีอิทธิพลต่อการพัฒนา PTG เช่นเดียวกับสติที่มีอิทธิพลต่อ PTG และมีอิทธิพลต่อปัญญาเกี่ยวกับตน แต่อย่างไรก็ตามในการศึกษาคั้งนี้ผู้วิจัยได้มุ่งใช้ตัวแปรปัญญาที่มีความเป็นกลางไม่มีความเฉพาะเชื้อชาติ ศาสนา วิถีชีวิตใดๆ ตามแนวคิดของ Ardelt (2003) ซึ่งเป็นปัญญาที่เป็นผลการทำงานบูรณาการกันทั้ง 3 มิติคือมิติรู้คิด มิติสะท้อน และมิติรู้สึกร่วมกัน ดังนั้นแม้เป็นปัญญาเกี่ยวกับโลก (สังคม) ในการศึกษาครั้งนี้ยังคงอิทธิพลร่วมกับสติและการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมเอื้อให้โมเดลสมการโครงสร้างความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และเมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงยังพบว่า ปัญญาและ PTG มีความสัมพันธ์กัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นตัวแปรทางปัญญาจึงยังคงมีความสำคัญต่อโมเดลสมการโครงสร้างครั้งนี้ แต่หากจะให้โมเดลมีประสิทธิภาพและตอบสนองความเป็นบุคคลในพื้นที่มากขึ้น จึงควรเน้นไปทางปัญญาที่เกี่ยวกับตัวตน ซึ่งคาดว่าน่าจะมีอิทธิพลส่งผลต่อการพัฒนา PTG ได้เฉพาะมากกว่า สอดคล้องกับรายงานวิจัยของบุคคลที่สูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักจนสามารถพัฒนาสู่ PTG ได้ ดังเช่น การศึกษาประสบการณ์สร้างสุขภาพจิตของนักศึกษาไทยมุสลิมภายใต้สถานการณ์ความไม่สงบของ ศรีสุดา วณาลีสิน (2558) ที่พบว่า ภายหลังเผชิญเหตุการณ์สะเทือนใจ เริ่มตั้งสติรับรู้เหตุการณ์ตามความจริงซึ่งต้องใช้เวลากว่าจะเปิดใจยอมรับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ยอมรับการทดสอบด้วยความอดทน และปฏิบัติตามหลักศาสนา Hanley et al. (2015) พบว่า คนที่ฝึกสติมีผลต่อการเพิ่มความสัมพันธ์ระหว่างสติและ PTG มากกว่าเกือบสองเท่าของคนที่ไม่ฝึกสติ โดยเมื่อพิจารณา PTG พบว่าได้รับอิทธิพลทางบวกสูงที่สุดจากการชื่นชมยินดีในชีวิต (AL) โดยมีขนาดมากกว่าสองเท่าของความสัมพันธ์กลุ่มที่ไม่ได้ฝึกสติ รองลงมาได้รับอิทธิพลจากการค้นพบโอกาสใหม่ (NP) และการมีสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่น (RO) ตามลำดับ และ การศึกษาเชิงคุณภาพของ จิระสุข สุขสวัสดิ์ (2554) พบว่า ประเด็นหลักของการจัดการสภาวะบีบคั้นทางจิตใจและภาวะเติบโตจากประสบเหตุการณ์ความไม่สงบ จากบทสัมภาษณ์กล่าวคือ “แม่จะสอนเรื่องประสบการณ์ หนูกับแม่ไม่เคยมีความลับจะคุยบอกทุกเรื่อง บางครั้งเขารับฟังหนู แม่เราให้ทุกอย่าง เขาน่าจะรู้เพราะเขาเลี้ยงเรามา”, “ได้กำลังใจจากครู เขาให้กำลังใจตลอด ตั้งใจเรียนนะอีกไม่กี่ปีจะจบแล้ว แล้วก็พ่อแม่ให้ตั้งใจเรียน ถึงแม้ว่าที่บ้านจะ

เหน้อยหน่อย แต่ไม่เป็นไรจะส่งเงินให้” และ “เพื่อนช่วยได้เยอะมากๆเหมือนเรามีอะไรเราก็ปรึกษา กัน” เป็นต้น

ปัจจัยเอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงของโมเดลความสัมพันธ์ของปัจจัยสติ ปัญญา และการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมที่มีต่อการพัฒนา PTG อาจได้รับอิทธิพลจากความแตกต่างของปัจจัยส่วนบุคคลที่ทำให้เกิด PTG หรือขัดขวางกลไกที่จะเกิด PTG ในการศึกษาครั้งนี้ได้พิจารณาปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยแทรกซ้อนอื่นๆที่อาจจะมีอิทธิพลเกี่ยวข้องต่อการเกิด PTG จากการวิเคราะห์ลักษณะของกลุ่มตัวอย่างครั้งนี้พบปัจจัยที่ส่งผลต่อ PTG อย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างเพศชายและเพศหญิง เกรดเฉลี่ย 2.50-2.99 กับ 3.50-4.00 ภูมิลำเนาปัตตานีกับนราธิวาส ผู้ที่ผ่านช่วงเวลาสูญเสียไม่เกิน 3 ปีกับช่วง 9 ปีถึง 11 ปี 11 เดือน และช่วงเวลาสูญเสียไม่เกิน 3 ปีกับมากกว่า 12 ปีขึ้นไป แต่อย่างไรก็ตามเมื่อนำไปเข้าสมการพยากรณ์พบว่า มีเพียงตัวแปรภูมิลำเนาที่อยู่อาศัยกับช่วงเวลาที่ผ่านมาการสูญเสีย ซึ่งผู้วิจัยได้เลือกตัวแปรที่มีอิทธิพลสูงที่สุดคือช่วงเวลาที่ผ่านมาการสูญเสียนำไปตรวจสอบความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลสมการเชิงโครงสร้างของความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ (ภาคผนวก ข การวิเคราะห์การไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลการวัด) ผลพบว่า มีความไม่แปรเปลี่ยนของรูปแบบโมเดล นั่นคือ แม้ช่วงเวลาที่แตกต่างกันโมเดลสมการโครงสร้างของความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจครั้งนี้ ก็จะไม่มีการเปลี่ยนแปลงโมเดลสมการโครงสร้างของความสัมพันธ์ของปัจจัยสติ ปัญญา และการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมที่มีต่อ PTG นอกจากนี้ประเด็นความแตกต่างทางศาสนา ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของบริบทพื้นที่ของกลุ่มตัวอย่างซึ่งส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามและพุทธ ผู้วิจัยจึงได้วิเคราะห์เพิ่มเติมในกลุ่มตัวอย่างที่นับถือศาสนาพุทธและอิสลาม เมื่อช่วงเวลาที่ผ่านมาการสูญเสียไปจะมี PTG แตกต่างกันหรือไม่ ผลการวิเคราะห์ (ภาคผนวก ข) พบว่า อิทธิพลของศาสนาพุทธและอิสลามมีผลต่อ PTG ไม่แตกต่างกัน นั่นคือแม้ช่วงเวลาที่ผ่านมาการสูญเสียแตกต่างกันในแต่ละช่วงปี กลุ่มตัวอย่างที่นับถือศาสนาพุทธและอิสลาม มีการเกิด PTG ไม่แตกต่างกัน รวมทั้งอิทธิพลร่วมของกลุ่มตัวอย่างที่นับถือศาสนาพุทธและอิสลามเมื่อช่วงเวลาที่ผ่านมาการสูญเสีย มีผลต่อ PTG ไม่แตกต่างกันเช่นเดียวกัน

ปัจจัยอื่นๆที่อาจเอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงของโมเดลความสัมพันธ์ของปัจจัยสติ ปัญญา และการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมที่มีต่อการพัฒนา PTG ได้แก่ ปัจจัยจากช่วงวัยของนักศึกษา โดยการศึกษาครั้งนี้ศึกษาอยู่ในช่วงวัยเดียวกันคือเริ่มเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ตอนต้น เป็นช่วงของการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมใหม่หรือเรียนรู้ประสบการณ์ใหม่ๆ เช่น เริ่มเข้าเรียนระดับมหาวิทยาลัย พบเจอเพื่อนใหม่ๆ รับผิดชอบการเรียนและใช้ชีวิตด้วยตนเองมากขึ้น รวมทั้งการเผชิญกับสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่และการแพร่ระบาดของโควิด-19 ซึ่งเห็นได้จากการระบุปัญหาปัจจุบันของนักศึกษา พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ยังคงเผชิญกับผลกระทบทางจิตใจจากการสูญเสีย

สถานการณ์ความรุนแรง การแพร่ระบาดของโควิด-19 และปัญหาอื่นๆ เช่น ยาเสพติด การเงิน และการเรียน ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์น้อยและอยู่ในช่วงกำลังปรับตัวกับสถานการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อทางจิตใจ จึงอาจจะทำให้การพัฒนาสู่ภาวะ PTG ได้น้อยกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับคนที่ผ่านประสบการณ์เผชิญกับสถานการณ์ที่กระทบทางจิตใจมาก่อน สอดคล้องกับรายงานวิจัยทบทวนวรรณกรรมของ Elderton et al. (2017) ที่พบว่า ผู้ที่มีอายุและผ่านประสบการณ์มากกว่ามีระดับ PTG มากกว่า และ Staudinger and Glück (2011) อธิบายถึงบุคคลที่เข้าไปเกี่ยวข้องและมีบทบาทสำคัญในประสบการณ์ชีวิต โดยเฉพาะผลจากการผ่านประสบการณ์สะเทือนใจในชีวิตจะพัฒนาปัญญาหรือ PTG หรือความมองงามที่สัมพันธ์กับความเครียด หรือความมองงามภายหลังความทุกข์ยาก แต่อย่างไรก็ตามการศึกษาครั้งนี้ นักศึกษากลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์การผ่านช่วงเวลาสูญเสียไม่เกิน 3 ปีมีภาวะ PTG น้อยกว่ากลุ่มช่วง 9 ปีถึง 11 ปี 11 เดือน และกลุ่มช่วงเวลาสูญเสียไม่เกิน 3 ปีมีภาวะ PTG น้อยกว่ากลุ่มนักศึกษาที่ผ่านช่วงเวลาการสูญเสียมากกว่า 12 ปีขึ้นไป เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์การไม่แปรเปลี่ยนของโมเดล (ภาคผนวก ข การวิเคราะห์การไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลการวัด) แสดงให้เห็นถึงกลุ่มตัวอย่างแม้มีประสบการณ์ผ่านช่วงเวลาการสูญเสียแตกต่างกัน แต่พบการไม่แปรเปลี่ยนโมเดล แสดงให้เห็นว่า โมเดลที่พัฒนาขึ้นครั้งนี้สามารถช่วยพัฒนาการเกิด PTG ในทุกกลุ่มช่วงเวลาที่มีประสบการณ์ผ่านการสูญเสียแตกต่างกัน ส่วนช่วงวัยที่แตกต่างกันนั้น อาจมีการศึกษาเพิ่มเติมต่อไป

ผลวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า โมเดลสมการโครงสร้างของความมองงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจของนักศึกษาที่เสรีาศึกษาจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ที่ได้พัฒนาขึ้น มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยความสัมพันธ์ของปัจจัยสติ ปัญญา และการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมในโมเดลสามารถอธิบายความแปรปรวนของความมองงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจได้ร้อยละ 27 และปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงต่อการพัฒนาการเกิดความมองงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติคือ ปัจจัยสติ และการรับรู้การสนับสนุนทางสังคม ดังนั้นการประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาความมองงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจและลดภาวะความเศร้าโศกจากการสูญเสียในกลุ่มนักศึกษาที่เสรีาศึกษาจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก จึงควรพิจารณาปัจจัยสติและการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมเป็นสำคัญ

ข้อจำกัดในการวิจัย

การประเมินตัวแปรที่ศึกษาได้แก่ ตัวแปรปัญญา เน้นความเป็นกลางและมีมิติกว้าง ในขณะที่ PTG ของนักศึกษาที่เสรีาศึกษาจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักจากสถานการณ์ความไม่สงบมีความ

เฉพาะ กล่าวคือ มีเพียงมิติด้านบวกที่ผลการการเปลี่ยนแปลงจากการสูญเสีย รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวขึ้นกับประสบการณ์เฉพาะของบุคคลและมีความแตกต่างกัน และตัวแปรการรับรู้การสนับสนุนทางสังคม เป็นการรับรู้ของบุคคลต่อบุคคลทางจิตใจแต่ไม่ทราบรูปแบบการสนับสนุนหรือที่มาของการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมนั้น หากทราบรูปแบบคาดว่าจะมีประโยชน์ในการนำสู่การใช้ประโยชน์ได้มากกว่า

ลักษณะของกลุ่มตัวอย่างที่จำกัดเฉพาะกลุ่มนักศึกษาที่เสรีโศกสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้

รูปแบบของการวิจัยเป็นการศึกษาภาคตัดขวาง ซึ่งอาจทำให้มีข้อจำกัดละเอียดการตอบสนองของความเสรีโศกจากการสูญเสียและการพัฒนาสู่ PTG ของบุคคลซึ่งคาดว่าจะมีความแตกต่างกันและมีความเฉพาะในรายละเอียดการเปลี่ยนแปลงของแต่ละบุคคล

การเก็บรวบรวมข้อมูลผ่านทางแบบสอบถามออนไลน์ในช่วงการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ 100% ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ทำให้การเข้าถึงข้อมูลมีจำกัดเฉพาะกลุ่มบุคคลที่ติดตามประชาสัมพันธ์และบางรายวิชา และการใช้แบบสอบถามออนไลน์ไม่สามารถควบคุม สังเกตพฤติกรรมขณะทำแบบสอบถามออนไลน์ได้ ข้อจำกัดดังกล่าวนี้ อาจมีผลต่อการตอบแบบสอบถามหรือเกิดความคลาดเคลื่อนในการตอบได้ง่ายกว่า (Di Girolamo at al., 2019)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์

มหาวิทยาลัยในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ ควรสนับสนุนและส่งเสริมให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนานักศึกษาที่มีบุคลากรทำหน้าที่เชี่ยวชาญทางจิตใจหรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางจากภายนอก เช่น นักจิตวิทยา นักจิตวิทยาการปรึกษา นักแนะแนว พยาบาล เป็นต้น ได้พัฒนานวัตกรรมทางการปรึกษาหรือโปรแกรมเชี่ยวชาญหรือกิจกรรมพัฒนาตนเองสำหรับนักศึกษาที่เสรีโศกจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก โดยเน้นการฝึกสติให้มีการตระหนักรู้และการยอมรับประสบการณ์ รวมทั้งสร้างการรับรู้การสนับสนุนจากบุคคลสำคัญในชีวิตให้สนับสนุนทางจิตใจเสมอ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้จะเอื้อต่อพัฒนา PTG ได้โดยตรง และสำหรับบุคลากรผู้ทำหน้าที่ให้การปรึกษาเชิงจิตวิทยานั้น ควรคำนึงและสร้างบรรยากาศการปรึกษาให้รู้สึกถึงความมั่นคงปลอดภัย และความไว้วางใจของนักศึกษาที่เสรีโศกจากการสูญเสียอยู่เสมอ และนักจิตวิทยาการปรึกษาควรมีลักษณะการยอมรับทางบวกอย่างไม่มีเงื่อนไข การเข้าใจความรู้สึก และความสอดคล้องกลมกลืนเป็นสำคัญ เพราะลักษณะดังกล่าวจะเอื้อให้นักศึกษาที่เสรีโศกจากการสูญเสียได้ทบทวนเรื่องราว การครุ่นคิดที่มีประโยชน์ และสามารถคิดได้ด้วยตนเองถึงกลวิธีในการเผชิญกับความเสรีโศกจากการสูญเสีย อนุญาตให้ตนเองได้เปลี่ยนแปลงในทางบวกจนพัฒนาสู่ PTG ได้ตลอดจนดำเนินชีวิตที่เป็นปกติและสมคูลมากขึ้น นอกจากนี้ นักจิตวิทยา

การปรึกษาอาจจะประยุกต์เทคนิควิธีการปรึกษาที่ใช้อยู่ในปัจจุบันที่เหมาะสมกับนักศึกษาที่เศร้าโคกจากการสูญเสียด้วยการส่งเสริมสติ การรับรู้การสนับสนุนทางสังคม และปัญญาเพื่อพัฒนาสู่ PTG ดังเช่น ACT, CBT, MBCT, Mindfulness-Based Therapy in Islamic Psychotherapy (Isgandarova, 2019), หรือการปรึกษาเชิงจิตวิทยาและการบำบัดแนวพุทธ เป็นต้น

แนวทางการประยุกต์อิทธิพลความสัมพันธ์ของตัวแปรสติและการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมเพื่อใช้พัฒนา PTG นั้น ควรเน้นการฝึกสติ ซึ่งเป็นกลไกทำงานของปัจจัยภายในเพื่อให้เกิดการตระหนักรู้และยอมรับถึงเรื่องราว ประสบการณ์ที่เกิดขึ้นปัจจุบัน ผลการฝึกช่วงแรกอาจจะพบกับความยากลำบากใจ เกิดปฏิกิริยาที่อาจเป็นอุปสรรค เช่น หลีกเลียง ปฏิเสธ เสียใจ หรือปฏิกิริยาทางลบอื่นๆ ที่ทำให้เกิดความทุกข์ใจและไม่อยากเผชิญกับเหตุการณ์เรื่องราวที่เกิดขึ้น รวมทั้งยังคงความคิด ประสบการณ์ เป้าหมาย และรูปแบบความเชื่อเดิม ดังนั้นจึงควรนำประสบการณ์ทางบวกและสร้างความพร้อมทางจิตใจจากอิทธิพลของการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมร่วมกับการฝึกสติด้วย ซึ่งเป็นกลไกของอิทธิพลที่รับรู้จากช่วยเหลือหรือสนับสนุนจากบุคคลสำคัญในชีวิตจะช่วยส่งผลต่อจิตใจทางบวก เช่น เกิดพลังใจ เกิดความเข้มแข็ง ความมุ่งมั่น ความสุขเข้ามาแทนผลทางลบที่เข้ามาจากความครุ่นคิดอัตโนมัติ และด้วยเรื่องราวประสบการณ์ผลทางบวกที่ได้รับอิทธิพลจากบุคคลสำคัญในชีวิต จะช่วยเติมเต็มทางจิตใจให้ต่อสู้กับความขัดแย้ง หรือเรื่องราวประสบการณ์สูญเสียที่เกิดขึ้นซึ่งมักจะสะท้อนออกมาให้เห็นในรูปของความครุ่นคิดที่ไม่สามารถควบคุมได้ เมื่อจะปรากฏในใจอีกครั้งในขณะที่มีพลังทางบวกและพร้อมที่เผชิญ ทบทวน ยอมรับความขัดแย้งในใจ และปรับเปลี่ยนจนพัฒนาเป็นรูปแบบการเปลี่ยนแปลงทางบวกเฉพาะของบุคคลและนำสู่การพัฒนา PTG

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาต่อยอดโดยประยุกต์ความรู้จากโมเดลสมการโครงสร้างความสัมพันธ์ของปัจจัยภาวะสติ ปัญญา และการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อภาวะความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจครั้งนี้สู่การพัฒนานวัตกรรมทางการปรึกษาเชิงจิตวิทยาเพื่อการพัฒนาความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจและเยียวยาความเศร้าโคกจากการสูญเสีย โดยเน้นอิทธิพลของสติและการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมเป็นสำคัญ ข้อควรคำนึงและแนวทางในการประยุกต์สร้างนวัตกรรมให้มีประสิทธิภาพจากผลการศึกษาคครั้งนี้ 1) เน้นสัมพันธ์ภาพและบรรยากาศที่รับรู้ถึงความรู้สึกปลอดภัยมั่นคงและไว้วางใจได้ ตลอดจนเอื้อให้เปิดเผยเรื่องราวตามความพร้อมและสมัครใจ 2) การตระหนักรู้และสร้างการยอมรับขณะทบทวนเรื่องราวการสูญเสียหรือผลกระทบจากการสูญเสีย อาจกระทบจิตใจในทางลบและส่งผลให้เกิดปฏิกิริยาทางอารมณ์ ความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรม ดังเช่น ขมขื่น เศร้าโคก เสียใจ ร้องไห้ เป็นต้น การอยู่กับภาวะปัจจุบันขณะและนำสู่การรับรู้ถึงบุคคลสำคัญในชีวิตเอื้อสู่การสร้างกำลังใจ คุณค่าทางจิตใจ ความเข้มแข็ง ความพร้อมของ

จิตใจที่จะเผชิญต่อทุกปัญหาอุปสรรคและพร้อมเดินทางสู่เป้าหมายของชีวิตต่อไป การย้อนกลับไปทบทวนเรื่องราวการสูญเสียหรือผลกระทบจากการสูญเสียโดยเอื้อให้พลังทางบวกจากการรับรู้บุคคลสำคัญในชีวิตเข้ามาช่วย คาดว่าจะเกิดการเรียนรู้การเปลี่ยนแปลงไปทางบวกตามวิถีของแต่ละบุคคล 3) การใช้พลังทางบวกจากการรับรู้บุคคลสำคัญในชีวิตเข้าไปจัดการผลกระทบทางจิตใจทางลบจากการสูญเสียและนำสู่การเปลี่ยนแปลงทางบวกนี้ ผู้วิจัยคาดว่าเป็นอิทธิพลของปัญญา ซึ่งมีความเฉพาะของแต่ละบุคคล “Wisdom about self” ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเช่น การศึกษาเชิงคุณภาพถึงประสบการณ์ทางจิตใจในการเปลี่ยนแปลงทางบวกภายหลังผ่านการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก 3 ปีขึ้นไป หรือการศึกษาภาคตัดขวางโดยพิจารณาใช้แบบวัดปัญญาที่มุ่งเน้นของตัวบุคคล (self) 4) นวัตกรรมทางการปรึกษาและการบำบัดที่พัฒนาขึ้นควรศึกษาร่วมกับการติดตามผลการเปลี่ยนแปลงของอิทธิพลระหว่างตัวแปรสติ ปัญญา และการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมที่มีต่อ PTG หรือโมเดลโค้งพัฒนาการ (Latent growth curve model) เพื่อพิจารณาแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงหรือบทบาทของอิทธิพลทางสติ ปัญญา และการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมที่มีต่อ PTG โดยอาจติดตามผลอย่างต่อเนื่องเป็นเวลาอย่างน้อย 6 เดือน และกลุ่มที่มีโอกาสพัฒนาสู่ PTG ตามพัฒนาการของความเศร้าโศกสู่ภาวะ PTG (Neimeyer, 2016) ควรมากกว่า 1 ปี กรณีที่น้อยกว่า 1 ปีควรเน้นถึงความมั่นคงปลอดภัย ความเข้าใจเรื่องราว และการสานสายสัมพันธ์ ส่วนช่วงผ่านสัปดาห์เป็นต้นไป ควรเน้นสร้างความรู้สึกรับรู้มั่นคงทางจิตใจ ความปลอดภัย และการนำตนเองเข้าสู่ภาวะใช้ชีวิตตามปกติ

2. ควรพิจารณาศึกษาตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนา PTG และลดภาวะความเศร้าโศกจากการสูญเสียที่มีประสิทธิภาพสูงขึ้น ได้แก่ การยืดหยุ่นทางจิตใจ (Resilience) การครุ่นคิดที่เป็นประโยชน์ (Deliberately rumination) กลวิธีเผชิญปัญหาทางบวก (Positive coping strategies) รวมทั้งกลวิธีเผชิญกับความเศร้าโศกจากการสูญเสีย และการพัฒนาสู่ PTG ซึ่งมักจะมีความเฉพาะของบุคคลอาจจะเป็นประโยชน์ต่อบุคคลอื่นที่ยังขาดวิธีการดังกล่าว เป็นต้น

3. ควรมีการศึกษาขยายกลุ่มตัวอย่างและขยายเขตพื้นที่สู่ภูมิภาคอื่นๆ ได้แก่ การสูญเสียบุคคลใกล้ชิดของกลุ่มประชาชนทั่วไป กลุ่มสาเหตุการสูญเสียจากเหตุการณ์อื่นๆ เช่น อุบัติเหตุ โรคเรื้อรัง โรคไม่เรื้อรัง กลุ่มที่อยู่อาศัยเขตพื้นที่อื่นๆ เช่น กรุงเทพฯ หรือ ภูมิภาคอื่นๆ

บรรณานุกรม

- Albuquerque, S., Narciso, I., & Pereira, M. (2018). Posttraumatic growth in bereaved parents: A multidimensional model of associated factors. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy*, 10(2), 199.
- Ali, I. (2015). *Developing and Validating a Wisdom Scale Inventory (WISI) from an Islamic Perspective Based on Ibn Qayyim's Classification of Wisdom* Kulliyah of Education, International Islamic University Malaysia].
- Alves, T., Oliveira, M., & Lotufo-Neto, F. (2016). Diagnosis of complicated grief using the Texas Revised Inventory of Grief, Brazilian Portuguese version. *J Psychol Clin Psychiatry*, 6(1), 00316.
- American Psychiatric Association [APA]. (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders: DSM-5* (Vol. 5). American psychiatric association Washington, DC.
- Anderson, J. C., & Gerbing, D. W. (1988). Structural equation modeling in practice: A review and recommended two-step approach. *Psychological bulletin*, 103(3), 411.
- Ardelt, M. (2003). Empirical assessment of a three-dimensional wisdom scale. *Research on aging*, 25(3), 275-324.
- Balk, D. E., Walker, A. C., & Baker, A. (2010). Prevalence and severity of college student bereavement examined in a randomly selected sample. *Death Studies*, 34(5), 459-468.
- Bellet, B. W., Jones, P. J., Neimeyer, R. A., & McNally, R. J. (2018). Bereavement outcomes as causal systems: A network analysis of the co-occurrence of complicated grief and posttraumatic growth. *Clinical Psychological Science*, 6(6), 797-809.
- Benedikovicová, J., & Ardelt, M. (2008). The three dimensional wisdom scale in cross-cultural context: A comparison between American and Slovak college students. *Studia Psychologica*, 50(2), 179.
- Bishop, S. R., Lau, M., Shapiro, S., Carlson, L., Anderson, N. D., Carmody, J., Segal, Z. V., Abbey, S., Speca, M., & Velting, D. (2004). Mindfulness: A proposed operational definition. *Clinical psychology: Science and practice*, 11(3), 230.

- Boelen, P. A., Lenferink, L. I., & Smid, G. E. (2019). Further evaluation of the factor structure, prevalence, and concurrent validity of DSM-5 criteria for persistent complex bereavement disorder and ICD-11 criteria for prolonged grief disorder. *Psychiatry research, 273*, 206-210.
- Bowlby, J. (1973). Attachment and loss. Volume II. Separation, anxiety and anger. In *Attachment and loss. volume II. Separation, anxiety and anger* (pp. 429 p.-429 p.).
- Bryant, R. A., Kenny, L., Joscelyne, A., Rawson, N., Maccallum, F., Cahill, C., & Hopwood, S. (2017). Predictors of treatment response for cognitive behaviour therapy for prolonged grief disorder. *European Journal of Psychotraumatology, 8*(sup6), 1556551.
- Büchi, S., Mörgeli, H., Schnyder, U., Jenewein, J., Hepp, U., Jina, E., Neuhaus, R., Fauchère, J.-C., Bucher, H. U., & Sensky, T. (2007). Grief and post-traumatic growth in parents 2–6 years after the death of their extremely premature baby. *Psychotherapy and psychosomatics, 76*(2), 106-114.
- Burke, L. A., Neimeyer, R. A., & McDevitt-Murphy, M. E. (2010). African American homicide bereavement: Aspects of social support that predict complicated grief, PTSD, and depression. *OMEGA-Journal of death and dying, 61*(1), 1-24.
- Cadell, S., Regehr, C., & Hemsworth, D. (2003). Factors contributing to posttraumatic growth: A proposed structural equation model. *American Journal of Orthopsychiatry, 73*(3), 279-287.
- Calhoun, L. G., & Tedeschi, R. G. (2008). The paradox of struggling with trauma: Guidelines for practice and directions for research. *Trauma, recovery, and growth: Positive psychological perspectives on posttraumatic stress, 325-337*.
- Calvete, E., & de Arroyabe, E. L. (2012). Depression and grief in Spanish family caregivers of people with traumatic brain injury: The roles of social support and coping. *Brain injury, 26*(6), 834-843.
- Cardaciotto, L., Herbert, J. D., Forman, E. M., Moitra, E., & Farrow, V. (2008). The assessment of present-moment awareness and acceptance: The Philadelphia Mindfulness Scale. *Assessment, 15*(2), 204-223.
- Cullen, K. R. (2018). Persistent impairment: Life after losing a parent. In (Vol. 175, pp. 820-

- 821): Am Psychiatric Assoc.
- Elderton, A., Berry, A., & Chan, C. (2017). A systematic review of posttraumatic growth in survivors of interpersonal violence in adulthood. *Trauma, Violence, & Abuse*, 18(2), 223-236.
- Faul, F. (2017). *G*Power*. In (Version Version 3.1.9.2) <http://www.gpower.hhu.de/en.html>
- Freud, S. (1971). *Abstracts of the standard edition of the complete psychological works of Sigmund Freud* (Vol. 21). National Institute of Mental Health.
- Friedman, M. J. (2016). Seeking the best bereavement-related diagnostic criteria. In (Vol. 173, pp. 864-865): Am Psychiatric Assoc.
- Futterman, A., Holland, J. M., Brown, P. J., Thompson, L. W., & Gallagher-Thompson, D. (2010). Factorial validity of the Texas Revised Inventory of Grief—Present scale among bereaved older adults. *Psychological assessment*, 22(3), 675.
- Glück, J. (2018). Measuring wisdom: Existing approaches, continuing challenges, and new developments. *The Journals of Gerontology: Series B*, 73(8), 1393-1403.
- Hamilton, I. J. (2016). Understanding grief and bereavement. *British Journal of General Practice*, 66(651), 523-523.
- Han, D. H., Lee, J. J., Moon, D.-S., Cha, M.-J., Kim, M. A., Min, S., Yang, J. H., Lee, E. J., Yoo, S. K., & Chung, U.-S. (2016). Korean version of inventory of complicated grief scale: psychometric properties in Korean adolescents. *Journal of Korean medical science*, 31(1), 114-119.
- Hanley, A. W., Peterson, G. W., Canto, A. I., & Garland, E. L. (2015). The relationship between mindfulness and posttraumatic growth with respect to contemplative practice engagement. *Mindfulness*, 6, 654-662.
- Heeke, C., Kampisiou, C., Niemeyer, H., & Knaevelsrud, C. (2017). A systematic review and meta-analysis of correlates of prolonged grief disorder in adults exposed to violent loss. *European Journal of Psychotraumatology*, 8(sup6), 1583524.
- Hensley, P. L. (2006). Treatment of bereavement-related depression and traumatic grief. *Journal of Affective disorders*, 92(1), 117-124.
- Hogan, N. S., Greenfield, D. B., & Schmidt, L. A. (2001). DEVELOPMENT AND VALIDATION OF THE HOGAN GRIEF REACTION CHECKLIST. *Death Studies*, 25(1), 1-32.
<https://doi.org/10.1080/07481180125831>

- Holm, M., Alvariza, A., Fürst, C. J., Öhlen, J., & Årestedt, K. (2018). Psychometric evaluation of the Texas revised inventory of grief in a sample of bereaved family caregivers. *Research in Nursing & Health*, 41(5), 480-488.
- Horowitz, M. J., Bonanno, G. A., & Holen, A. (1993). Pathological grief: diagnosis and explanation. *Psychosomatic Medicine*, 55(3), 260-273.
- Howard Sharp, K. M., Russell, C., Keim, M., Barrera, M., Gilmer, M. J., Foster Akard, T., Compas, B. E., Fairclough, D. L., Davies, B., & Hogan, N. (2018). Grief and growth in bereaved siblings: Interactions between different sources of social support. *School Psychology Quarterly*, 33(3), 363.
- Hu, X.-L., Li, X.-L., Dou, X.-M., & Li, R. (2015). Factors related to complicated grief among bereaved individuals after the Wenchuan earthquake in China. *Chinese Medical Journal*, 128(11), 1438-1443.
- Huang, F.-Y., Hsu, A.-L., Hsu, L.-M., Tsai, J.-S., Huang, C.-M., Chao, Y.-P., Hwang, T.-J., & Wu, C. W. (2019). Mindfulness improves emotion regulation and executive control on bereaved individuals: an fMRI study. *Frontiers in human neuroscience*, 12, 541.
- Isgandarova, N. (2019). Muraqaba as a mindfulness-based therapy in Islamic psychotherapy. *Journal of religion and health*, 58(4), 1146-1160.
- Jaaniste, T., Coombs, S., Donnelly, T. J., Kelk, N., & Beston, D. (2017). Risk and resilience factors related to parental bereavement following the death of a child with a life-limiting condition. *Children*, 4(11), 96.
- Jain, F. A., Connolly, C. G., Moore, L. C., Leuchter, A. F., Abrams, M., Ben-Yelles, R. W., Chang, S. E., Ramirez Gomez, L. A., Huey, N., & Lavretsky, H. (2019). Grief, mindfulness and neural predictors of improvement in family dementia caregivers. *Frontiers in human neuroscience*, 13, 155.
- Jia, X., Ying, L., Zhou, X., Wu, X., & Lin, C. (2015). The effects of extraversion, social support on the posttraumatic stress disorder and posttraumatic growth of adolescent survivors of the Wenchuan earthquake. *PloS one*, 10(3), e0121480.
- Johnsen, I., & Afgun, K. (2021). Complicated grief and post-traumatic growth in traumatically bereaved siblings and close friends. *Journal of Loss and Trauma*, 26(3), 246-259.

- Joleen, S., Zachary, S., Benjamin, T., Munni, D., Courtney, C., & Elizabeth, A. (2012). Is there growth in grief: Measuring posttraumatic growth in the grief response. *Open Journal of Medical Psychology*, 2012.
- Killikelly, C., & Maercker, A. (2017). Prolonged grief disorder for ICD-11: the primacy of clinical utility and international applicability. *European Journal of Psychotraumatology*, 8(sup6), 1476441.
- Kübler-Ross, E. (1969). *On death and dying*. MacMillan Publishing.
- Labelle, L. E., Lawlor-Savage, L., Campbell, T. S., Faris, P., & Carlson, L. E. (2015). Does self-report mindfulness mediate the effect of Mindfulness-Based Stress Reduction (MBSR) on spirituality and posttraumatic growth in cancer patients? *The Journal of Positive Psychology*, 10(2), 153-166.
- Lafarge, C., Usher, L., Mitchell, K., & Fox, P. (2020). The role of rumination in adjusting to termination of pregnancy for fetal abnormality: Rumination as a predictor and mediator of posttraumatic growth. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy*, 12(1), 101.
- Lamela, D., Figueiredo, B., Bastos, A., & Martins, H. (2014). Psychometric properties of the Portuguese version of the posttraumatic growth inventory short form among divorced adults. *European Journal of Psychological Assessment*.
- Lee, J. A., Luxton, D. D., Reger, G. M., & Gahm, G. A. (2010). Confirmatory factor analysis of the Posttraumatic Growth Inventory with a sample of soldiers previously deployed in support of the Iraq and Afghanistan wars. *Journal of clinical psychology*, 66(7), 813-819.
- Lee, S. A. (2015). The persistent complex bereavement inventory: A measure based on the DSM-5. *Death Studies*, 39(7), 399-410.
- Lenferink, L. I., Eisma, M. C., de Keijser, J., & Boelen, P. A. (2017). Grief rumination mediates the association between self-compassion and psychopathology in relatives of missing persons. *European Journal of Psychotraumatology*, 8(sup6), 1378052.
- Levenson, M. R., Jennings, P. A., Aldwin, C. M., & Shiraishi, R. W. (2005). Self-transcendence: Conceptualization and measurement. *The International Journal of Aging and Human Development*, 60(2), 127-143.

- Levi-Belz, Y. (2022). Longitudinal intercorrelations between complicated grief and posttraumatic growth among suicide survivors. *Archives of Suicide Research*, 26(2), 677-691.
- Lianchao, A., & Tingting, M. (2020). Mindfulness, rumination and post-traumatic growth in a Chinese cancer sample. *Psychology, Health & Medicine*, 25(1), 37-44.
- Lindemann, E. (1944). Symptomatology and management of acute grief. *American journal of psychiatry*, 101(2), 141-148.
- Ludwikowska-Swieboda, K., & Lachowska, B. (2019). Polish version of the Inventory of Complicated Grief—preliminary validation. *Psychiatria Polska*, 53(5), 1069-1086.
- Maccallum, F., Malgaroli, M., & Bonanno, G. A. (2017). Networks of loss: Relationships among symptoms of prolonged grief following spousal and parental loss. *Journal of Abnormal Psychology*, 126(5), 652.
- Maciejewski, P. K., Maercker, A., Boelen, P. A., & Prigerson, H. G. (2016). “Prolonged grief disorder” and “persistent complex bereavement disorder”, but not “complicated grief”, are one and the same diagnostic entity: an analysis of data from the Yale Bereavement Study. *World Psychiatry*, 15(3), 266-275.
- McNally, R. D. S. (2014). *Psychological sense of community and social support among college students who experience grief*. Oklahoma State University.
- McSpedden, M., Mullan, B., Sharpe, L., Breen, L. J., & Lobb, E. A. (2017). The presence and predictors of complicated grief symptoms in perinatally bereaved mothers from a bereavement support organization. *Death Studies*, 41(2), 112-117.
- Michael, C., & Cooper, M. (2013). Post-traumatic growth following bereavement: A systematic review of the literature. *Counselling Psychology Review*, 28(4), 18-33.
- Nagy, D., & Szamosközi, S. (2014). The Relationship between Irrational Cognitions, Autobiographical Memory, Coping Strategies and Complicated Grief. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 127, 524-528.
<https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.03.303>
- Neimeyer, R. A. (2016). *Techniques of grief therapy: Assessment and intervention*. Routledge.
- Nurtjahjo, F. E., & Rusdi, A. (2018). Developing The Islamic Scale Of Wisdom: Academic Version (IWS-AV). *Middle East Journal of Positive Psychology*, 4, 12-24.

- Pan, Y., Zhao, H., Xu, H., Huang, Y., & Dong, C. (2022). Post accidental injury: Mediating roles of emotional expressivity, rumination, and posttraumatic growth. *Nursing & Health Sciences*, 24(1), 236-244.
- Plews-Ogan, M., Ardel, M., & Owens, J. (2019). Growth through adversity: Exploring associations between internal strengths, posttraumatic growth, and wisdom. *The Journal of Value Inquiry*, 53, 371-391.
- Porter, B., Kolaja, C. A., Powell, T. M., Pflieger, J. C., Stander, V. A., & Armenta, R. F. (2019). Reducing the length of the multidimensional scale of perceived social support. *European Journal of Psychological Assessment*.
- Prati, G., & Pietrantonio, L. (2009). Optimism, social support, and coping strategies as factors contributing to posttraumatic growth: A meta-analysis. *Journal of Loss and Trauma*, 14(5), 364-388.
- Prigerson, H. G., Maciejewski, P. K., Reynolds III, C. F., Bierhals, A. J., Newsom, J. T., Fasiczka, A., Frank, E., Doman, J., & Miller, M. (1995). Inventory of Complicated Grief: a scale to measure maladaptive symptoms of loss. *Psychiatry research*, 59(1-2), 65-79.
- Rasclé, N., Bruchon-Schweitzer, M., & Sarason, I. G. (2005). Short form of Sarason's Social Support Questionnaire: French adaptation and validation. *Psychological Reports*, 97(1), 195-202.
- Rathore, M. (2016). *Relationship between Wisdom and Coping in College Students* [Eastern Illinois University]. Illinois. <https://thekeep.eiu.edu/theses/2508>
- Schumacker, R. E., & Lomax, R. G. (2016). *A beginner's guide to structural equation modeling* (4 ed.). Routledge.
- Shang, F., Kaniasty, K., Cowlshaw, S., Wade, D., Ma, H., & Forbes, D. (2020). The impact of received social support on posttraumatic growth after disaster: The importance of both support quantity and quality. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy*.
- Shear, M. K., Simon, N., Wall, M., Zisook, S., Neimeyer, R., Duan, N., Reynolds, C., Lebowitz, B., Sung, S., & Ghesquiere, A. (2011). Complicated grief and related bereavement issues for DSM-5. *Depression and anxiety*, 28(2), 103-117.

- Simon, N. M. (2013). Treating complicated grief. *Jama*, 310(4), 416-423.
- Stammel, N., Heeke, C., Bockers, E., Chhim, S., Taing, S., Wagner, B., & Knaevelsrud, C. (2013). Prolonged grief disorder three decades post loss in survivors of the Khmer Rouge regime in Cambodia. *Journal of Affective disorders*, 144(1-2), 87-93.
- Staudinger, U. M., & Glück, J. (2011). Psychological wisdom research: Commonalities and differences in a growing field. *Annual review of psychology*, 62, 215-241.
- Sveen, J., Pohlkamp, L., Kreicbergs, U., & Eisma, M. C. (2019). Rumination in bereaved parents: Psychometric evaluation of the Swedish version of the Utrecht Grief Rumination Scale (UGRS). *PloS one*, 14(3), e0213152.
- Taku, K., Calhoun, L. G., Tedeschi, R. G., Gil-Rivas, V., Kilmer, R. P., & Cann, A. (2007). Examining posttraumatic growth among Japanese university students. *Anxiety, stress, and coping*, 20(4), 353-367.
- Taku, K., Cann, A., Calhoun, L. G., & Tedeschi, R. G. (2008). The factor structure of the Posttraumatic Growth Inventory: A comparison of five models using confirmatory factor analysis. *Journal of Traumatic Stress: Official Publication of The International Society for Traumatic Stress Studies*, 21(2), 158-164.
- Tang, S., Eisma, M. C., Li, J., & Chow, A. Y. (2019). Psychometric evaluation of the Chinese version of the Utrecht Grief Rumination Scale. *Clinical psychology & psychotherapy*, 26(2), 262-272.
- Tedeschi, R. G., & Blevins, C. L. (2015). From mindfulness to meaning: Implications for the theory of posttraumatic growth. *Psychological inquiry*, 26(4), 373-376.
- Tedeschi, R. G., & Calhoun, L. G. (1996). The Posttraumatic Growth Inventory: Measuring the positive legacy of trauma. *Journal of traumatic stress*, 9, 455-471.
- Tedeschi, R. G., & Calhoun, L. G. (2004). " Posttraumatic growth: conceptual foundations and empirical evidence". *Psychological inquiry*, 15(1), 1-18.
- Tedeschi, R. G., Park, C. L., & Calhoun, L. G. (1998). *Posttraumatic growth: Positive changes in the aftermath of crisis*. Routledge.
- Teixeira, R. J., Ferreira, G., & Pereira, M. G. (2017). Portuguese validation of the cognitive and affective mindfulness scale-revised and the Philadelphia Mindfulness Scale. *Mindfulness & Compassion*, 2(1), 3-8.
- Thimm, J. C., & Holland, J. M. (2017). Early maladaptive schemas, meaning making, and

- complicated grief symptoms after bereavement. *International Journal of Stress Management*, 24(4), 347.
- Thomas, J., Furber, S. W., & Grey, I. (2017). The rise of mindfulness and its resonance with the Islamic tradition. *Mental Health, Religion & Culture*, 20(10), 973-985.
- Trammel, R. C. (2015). Mindfulness as enhancing ethical decision-making and the Christian integration of mindful practice. *Social Work and Christianity*, 42(2), 165.
- Ukeh, M. (1997). Grief experiences in response to the Death of a Significant Other among University of Jos Undergraduates. *Unpublished B. Sc. Project, University of Jos, Nigeria*.
- Varga, M. A. (2013). A study of graduate student grief and prolonged grief disorder.
- Verhaeghen, P. (2020). The Examined Life is Wise Living: The Relationship Between Mindfulness, Wisdom, and the Moral Foundations. *Journal of Adult Development*, 27(4), 305-322. <https://doi.org/10.1007/s10804-019-09343-y>
- Wada, K., & Park, J. (2009). Integrating Buddhist Psychology into Grief Counseling. *Death Studies*, 33(7), 657-683. <https://doi.org/10.1080/07481180903012006>
- Webster, J. D. (2003). An exploratory analysis of a self-assessed wisdom scale. *Journal of Adult Development*, 10, 13-22.
- Webster, J. D., & Deng, X. C. (2015). Paths from trauma to intrapersonal strength: Worldview, posttraumatic growth, and wisdom. *Journal of Loss and Trauma*, 20(3), 253-266.
- Weiss, T., & Berger, R. (2006). Reliability and validity of a Spanish version of the Posttraumatic Growth Inventory. *Research on social work practice*, 16(2), 191-199.
- Wojtkowiak, J., Wild, V., & Egger, J. (2012). Grief experiences and expectance of suicide. *Suicide and Life-Threatening Behavior*, 42(1), 56-66.
- Wongpakaran, T., Wongpakaran, N., & Ruktrakul, R. (2011). Reliability and Validity of the Multidimensional Scale of Perceived Social Support (MSPSS): Thai Version. *Clin Pract Epidemiol Ment Health*, 7, 161-166. <https://doi.org/10.2174/1745017901107010161>
- Yang, S.-K., & Ha, Y. (2019). Exploring the relationships between posttraumatic growth, wisdom, and quality of life in older cancer survivors. *Asian Pacific journal of*

cancer prevention: APJCP, 20(9), 2667.

Zeng, X., Li, M., Zhang, B., & Liu, X. (2015). Revision of the Philadelphia mindfulness scale for measuring awareness and equanimity in Goenka's Vipassana meditation with Chinese Buddhists. *Journal of religion and health, 54*, 623-637.

Zimet, G. D., Dahlem, N. W., Zimet, S. G., & Farley, G. K. (1988). The multidimensional scale of perceived social support. *Journal of personality assessment, 52(1)*, 30-41.

กองส่งเสริมงานวิชาการและงานทะเบียน. (2562). จำนวนนักศึกษาทั้งหมด ปีการศึกษา 2561 มหาวิทยาลัยราชภัฏวราชนครินทร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏวราชนครินทร์. Retrieved 24 เมษายน 2562 from <http://academic.pnu.ac.th/index.php/2015-09-07-08-29-34>

กัญญาณาด สุวรรณชาติ. (2554). การเติบโตภายหลังเผชิญเหตุการณ์สะเทือนขวัญของผู้รอดชีวิตจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย].

การรับนักศึกษา งานทะเบียนและสถิตินักศึกษา. (2562). สรุปภาพรวมจำนวนนักศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี. Retrieved 24 เมษายน 2562 from regist.pn.psu.ac.th.pn.psu.ac.th/

กิจจกร ถิ่นเฉลิมวงศ์. (2562). สภข30:24-28 คุณค่าของปัญญาตอน : ปัญญาสร้างสุขในชีวิต.

<https://www.actsdaily.com/%E0%B8%AA%E0%B8%A0%E0%B8%A93024-28-%E0%B8%84%E0%B8%B8%E0%B8%93%E0%B8%84%E0%B9%88%E0%B8%B2%E0%B8%82%E0%B8%AD%E0%B8%87%E0%B8%9B%E0%B8%B1%E0%B8%8D%E0%B8%8D%E0%B8%B2-%E0%B8%95%E0%B8%AD%E0%B8%99/>

ขันทอง วิชาเดช. (2549). เกณฑ์ตัดสินคุณค่าของมนุษย์ตามทัศนะของเพลโตกับพุทธศาสนา. วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย บูรพา, 14(21), 29-48.

ข่าว TNN ช่อง16. (2562, 11 มกราคม 2562). เปิดสถิติไฟใต้ตลอด15ปี เกิดเหตุไม่สงบมากกว่า2หมื่นครั้ง.

งานทะเบียนและสถิตินักศึกษา. (2562). สถิตินักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา. มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.

Retrieved 24 เมษายน 2562 from <http://eservice.yru.ac.th/qa/student>

จำลอง ดิษยวณิช, พ. ด. (2557). จิตบำบัดเชิงพลศาสตร์ที่อิงสติเป็นพื้นฐาน. วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย, 59(3), 179-194.

จิระสุข สุขสวัสดิ์. (2554). ความรุนแรงระดับกลุ่มอันเนื่องมาจากเหตุการณ์ความไม่สงบ การเผชิญปัญหา และความสุขของนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่มีภูมิลำเนาในเขตพื้นที่ห้าจังหวัดชายแดนใต้ของประเทศไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. กรุงเทพฯ.

ทินพันธุ์ นาคะตะ. (2553). การก่อการร้ายในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้: สาเหตุสำคัญ. วารสารสงขลานครินทร์ ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 16(6), 911-932.

ธีรบรรณ ธารพงษ์. (2549). ผลของกลุ่มพัฒนาตนและการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแนวพุทธเน้นศีลและปัญญาต่อ

- สัมพันธ์ภาพการปรึกษาเชิงจิตวิทยาและผลเนื่องต่อความพึงพอใจของผู้รับบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. กรุงเทพฯ.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2542). ความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้น (*LISREL*) : สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นุริยะ ยูโซะ. (2562). กิตาบาบิลัลมูตะดินกับภาพสะท้อนความต้องการฟื้นฟูศาสนาอิสลาม ในโลกมลายู ในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 18. วารสารประวัติศาสตร์ธรรมศาสตร์, 6(1), 59-93.
- บรรจง บินกาซัน. (2555). อิสลามสำหรับผู้เริ่มสนใจอิสลาม. ศูนย์หนังสืออิสลาม.
- เบญจพร ปัญญาียง, ส. จ. (2552). ปัญหาสุขภาพจิตนักเรียนในพื้นที่เกิดเหตุการณ์ความไม่สงบจังหวัดชายแดนใต้. วารสารสุขภาพจิตแห่งประเทศไทย, 17(1), 1-11.
- พระปณต คุณวาทโธ (อิสรสกุล). (2553). ผลของกิจกรรมเชิงพุทธที่เน้นธรรมะเรื่องหลักกรรมและชีวิตหลังความตายต่อความเศร้าโศกของผู้เคยสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย]. พระนครศรีอยุธยา.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2555). พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย: พุทธธรรมประดิษฐาน 26 ศตวรรษกาล 2555 (32 ed.). พลธิम्म.
- พลพงศ์ สุขสว่าง. (2556). โมเดลสมการโครงสร้าง (*Structural equation modeling*). วัฒนาพานิช.
- เพริศพรรณ แคนศิลป์. (2550). ผลของการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มโยนิโสมนสิการที่มีต่อปัญหาในภาวะความสัมพันธ์เชื่อมโยงแลภาวะความเปลี่ยนแปลง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. กรุงเทพมหานคร.
- มาโนช หล่อตระกูล, ป. ส. (2555). จิตเวชศาสตร์ รามาธิบดี (4 ed.). ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล.
- มุสลินท์ ไต่ะกานี. (2554). ปัญหาทางอารมณ์และพฤติกรรมสัมพันธ์ภาพทางสังคมของวัยรุ่นที่ประสบกับสถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้. วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย, 56(4), 363-375.
- รศพร เพียรรุ่งเรือง. (2556). ปัญหาสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคลและภาวะซึมเศร้าของผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุจังหวัดพิษณุโลก จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. กรุงเทพฯ.
- รัชну วรรณนา. (2557). ความชุกของอารมณ์เศร้าโศกที่ผิดปกติจากการสูญเสียและปัจจัยที่เกี่ยวข้องที่พบในผู้ป่วยนอกจิตเวชโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย]. กรุงเทพฯ.
- โรจนศักดิ์ ทองคำเจริญ. (2562). การดูแลหลังการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักในเวชปฏิบัติครอบครัวและปฐมภูมิ. วารสารระบบบริการปฐมภูมิและเวชศาสตร์ครอบครัว, 1(1), 17-30.
- ศรีสุดา วานาลีสิน, ว. ค., วินีกาญจน์ คงสุวรรณ,. (2558). ประสบการณ์การสร้างเสริมสุขภาพจิตตามหลักศาสนาอิสลามของนักศึกษาามมหาวิทยาลัยไทยมุสลิมที่อยู่ภายใต้สถานการณ์ความไม่สงบ. วารสารการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต, 29(1), 44-56.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2560). ข่าวสุขภาพ: เด็กได้เสียงป่วย “จิตเวช” สูง!

<https://www.thaihealth.or.th>

- สุภมาส อังศุโชติ, ส. ว., รัชนิกุล ภิญโญภาณุวัฒน์,. (2552). สถิติวิเคราะห์สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์และ
 พฤติกรรมศาสตร์: เทคนิคการใช้โปรแกรม LISREL (2 ed.). เจริญดีมีนคองการพิมพ์.
- สุภาพร ประดับสมุทร. (2552). การเกิดปัญหาในกระบวนการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแนวพุทธ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย].
 กรุงเทพฯ.
- หาดใหญ่โพสต์. (2562, 11 มกราคม 2562). ข่าวสังคมและการเมือง: เผยผลวิจัย “เด็กกำพร้า 9,806 คน” จากเหตุ
 ความรุนแรงชายแดนใต้. <https://www.hatyaifocus.com>
- อรวรธรณ ศิลปะกิจ. (2558). การสร้างแบบประเมินสติ. วารสารสุขภาพจิตแห่งประเทศไทย, 23(2), 72-90.
- อิทธิพล สูงแข็ง, ณ. อ. (2557). การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันความงอกงามทางจิตใจภายใต้เหตุการณ์ความไม่
 สงบของบุคลากรสาธารณสุขในสามจังหวัดชายแดนใต้. วารสารวิชาการสาธารณสุข, 23(3), 967-974.
- อุมร์ สุลัยมาน อัล-อัชกีร์. (2550). โลกอาศิเราะฮฺ : วันกิยามะฮฺเล็ก (อदनาน นาแซ, ผู้แปล) ศูนย์หนังสืออิสลาม.
- เอกธิดา ดวงอุไร, ณ. น. (2560). ประสบการณ์ทางจิตใจของทหารผ่านศึกนอกประจำการที่มีความงอกงามภายหลัง
 เผชิญเหตุการณ์สะเทือนขวัญ. วารสารพยาบาลทหารบก, 18(พิเศษ).

ภาคผนวก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาคผนวก ก

เอกสารรับรองคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัย

AF/20-04-v.01.0

Certificate of Approval

The Research Ethics Committee for Humanities, Social Sciences and Education
Prince of Songkla University, Pattani Campus

REC Number : psu.pn.2-016/64

ชื่อโครงการ : การพัฒนาโมเดลสมการโครงสร้างของความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจของนักศึกษา
ที่เศร้าโศกจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้
ของประเทศไทย

Project titled : A DEVELOPMENT OF STRUCTURAL EQUATION MODEL OF POSTTARAUMATIC
GROWTH OF BEREAVED STUDENTS FROM CIVIL UNRESTS IN SOUTHERNMOST
PROVINCES OF THAILAND

ชื่อหัวหน้าโครงการวิจัย : นายวัฒนะ พรหมเพชร

Principle Investigator : Mr.Wattana Prohmpetch

หน่วยงานที่สังกัด : คณะศึกษาศาสตร์

Affiliation of PI : Faculty of Education

co-investigators : 1.ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐสุดา เต้พันธ์ 2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กุลยา พิสิษฐ์สังฆการ

Review Method : Expedited

Documents acceptances :

1. Submission Form
2. Self-Assessment Form
3. Information sheet for research participant
4. Research Project
5. Research tool

have been reviewed by the Human Research Ethics Committee in full
compliance with the Declaration of Helsinki and the Belmont Report. Please submit the report
at least once annually or submit the final report if finished.

Asst. Prof. Najmee Madmarn

Chairman of Human Research Ethics Committee

Date of approval : 29 March 2021

Date of expiration : 28 March 2022

Prince of Songkla University, Pattani Campus.

181 Charoenpradit Road, Rusamilae, Muang, pattani 94000

Tel. +66-(0)6469 5 2922

ภาคผนวก ข

การคัดเลือก การขออนุญาตและรายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

ในการพัฒนาเครื่องมือวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษา ได้พิจารณาคัดเลือกเครื่องมือวัดตัวแปรที่ศึกษา พร้อมทั้งติดต่อขออนุญาตใช้เครื่องมือ แปลข้อคำถามและติดต่อเชิญผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา ดังรายการต่อไปนี้

1. การคัดเลือก ผลการพิจารณาคัดเลือกเครื่องมือวัดในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยเครื่องมือวัด 5 ชุด แบ่งเป็นองค์ประกอบและจำนวนข้อดังนี้

มาตรวัด	จำนวนข้อ	องค์ประกอบ
1.แบบวัดความเศร้าโศกจากการสูญเสีย(Inventory of complicated grief: ICG)	19	1.1 ความเศร้าโศกจากการสูญเสีย (Complicated grief) 19 ข้อ
2.แบบวัดความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ (Post Traumatic Growth Inventory: PTGI)	21	2.1 การค้นพบความเข้มแข็งในตนเอง (Personal strength) 4 ข้อ 2.2 การค้นพบโอกาสใหม่ๆ (New possibilities) 5 ข้อ 2.3 การมีสัมพันธภาพกับผู้อื่น (Relating to others) 7 ข้อ 2.4 การชื่นชมยินดีในชีวิต (Appreciation of life) 3 ข้อ 2.5 การเปลี่ยนแปลงทางจิตวิญญาณ (Spiritual change) 2 ข้อ
3.แบบวัดสติ (Philadelphia mindfulness scale: PHLMS)	20	3.1 การตระหนักรู้(Awareness) 10 ข้อ 3.2 การยอมรับ (Acceptance) 10 ข้อ
4.แบบวัดปัญญา (Three-dimensional wisdom scale: 3D-WS)	39	4.1 มิติการรู้คิด (Cognitive dimension) 14 ข้อ 4.2 มิติการสะท้อนมุมมอง (Reflective dimension) 12 ข้อ 4.3 มิติความรู้สึก (Affective dimension) 13 ข้อ
5.แบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคม (Multidimensional scale of perceived social support: MSPSS)	12	5.1 ครอบครัว (Family) 4 ข้อ 5.2 เพื่อน (Friend) 4 ข้อ 5.3 บุคคลสำคัญอื่นๆ (Significant other) 4 ข้อ

2. การขออนุญาต ผู้วิจัยติดต่อขออนุญาตใช้เครื่องมือวิจัยตามที่คัดเลือกไว้ สรุปผลดังนี้

มาตรวัด	บุคคล/ที่ติดต่อ	ผล
1.The Inventory of complicated grief (ICG) พัฒนาโดย Prigerson et al. (1995)	Holly G. Prigerson, Ph.D. Director, Cornell Center for Research on End-of-Life Care, Department of Medicine, Weill Cornell Medicine. New York, NY. E-mail: hgp2001@med.cornell.edu	อนุมัติ
2. Post Traumatic Growth Inventory (PTGI) (Calhoun and Tedeschi, 1996)	Richard G. Tedeschi, Ph.D. Distinguished Chair Boulder Crest Institute for Posttraumatic Growth, Bluemont, VA. E-mail:rich.tedeschi@bouldercrest.org	อนุมัติ
3. The philadelphia mindfulness scale (PHLMS) พัฒนาโดย Cardaciotto et al. (2008)	-LeeAnn Cardaciotto, La Salle University, E-mail: cardaciotto@lasalle.edu. -ชัชวาล ศิลปะกิจ, โรงพยาบาลรามารชิบตี E-mail: chatchawan.sil@mahidol.ac.th	อนุมัติ
4. The three-dimensional wisdom scale (3D-WS) พัฒนาโดย Ardel (2003)	Monika Ardel, University of Florida, Department of Sociology, e-mail address: ardel@soc.ufl.edu.	อนุมัติ
5. The multidimensional scale of perceived social support (MSPSS) (Zimet & Farley, 1988)	credit the following paper: Zimet GD, Dahlem NW, Zimet SG, Farley GK. The Multidimensional Scale of Perceived Social Support. Journal of Personality Assessment 1988;52:30-41.	อนุญาตให้ใช้โดย https://gzimet.wixsite.com/mspss

3. การแปลเครื่องมือวิจัย สรุปผลดังนี้

ผู้วิจัยได้แปลและเรียบเรียงมาตรวัดแต่ละฉบับให้มีความสอดคล้องกับมาตรวัดต้นฉบับ ดังนี้

แบบวัดความเศร้าโศกจากการสูญเสีย(Inventory of complicated grief: ICG) ของ Prigerson et al. (1995) แบบวัดความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ (Post Traumatic Growth Inventory: PTGI) ของ Taku et al. (2008) แบบวัดสติ (Philadelphia mindfulness scale: PHLMS) ของ Cardaciotto et al. (2008) แบบวัดปัญญา (Three-dimensional wisdom scale: 3D-WS) ของ Ardel (2003) และแบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคม (Multidimensional scale of perceived social support: MSPSS) ของ Zimet & Farley (1988) และเนื่องจากแบบวัดปัญญา (Three-dimensional wisdom scale: 3D-WS) ของ Ardel (2003) มีความซับซ้อนในมิติของข้อคำถาม ผู้วิจัยจึงส่งผู้ทรงคุณวุฒิด้านภาษา 2 ท่าน (ศูนย์ภาษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย) ได้แปลจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย และแปลกลับจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ นอกจากนี้ยังได้รับ

การสนับสนุน 3D-WS ฉบับภาษาไทยจาก Ardelt (2003) และได้ร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษาทั้ง 2 ท่าน
พิจารณารายชื่อของ 3D-WS

4. รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวัด โดยได้เรียนเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ
เพื่อพิจารณาเครื่องมือวิจัย ดังนี้

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ	สถาบัน
1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กุลยา พิสิษฐ์สังฆการ	คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ณิชสุตา เต็มพันธ์	คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3. รองศาสตราจารย์ อาฟีฟิ ลาเต๊ะ	คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
4. อาจารย์ ดร. สมบุญ จารุเกษมทวี	คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
5. อาจารย์ ดร. วรวิญญู กองชัยมงคล	คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ค

หนังสือของความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูล

ที่ อว 64.7/2081

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กทม. 10330

20 ธันวาคม 2564

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อใช้ในการวิจัย

เรียน รองอธิการบดีฝ่ายพัฒนานักศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

ด้วย นายวัฒนะ พรหมเพชร เลขประจำตัวนิตินิติ 607 79048 38 นิตินิติหลักสูตรศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยา แขนงวิชาจิตวิทยาการปรึกษา ทำวิทยานิพนธ์หัวข้อ “การพัฒนาโมเดลสมการโครงสร้างของความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจของนักศึกษาที่เศร้าโศกจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ของประเทศไทย” โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐสุดา เต้พันธ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤษยา พิสิทธิ์สังขการ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ซึ่งงานวิจัยดังกล่าวได้ผ่านการพิจารณาจริยธรรมการวิจัย จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี โครงการวิจัยเลขที่ psu.pn.2-016/64 เป็นที่เรียบร้อยแล้ว

นิตินิติมีความประสงค์ขอเก็บข้อมูล ณ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี จังหวัดปัตตานี จากกลุ่มตัวอย่าง นักศึกษาที่สูญเสียพ่อแม่ พี่น้องญาติสนิท เพื่อนสนิท แฟน หรือคนรัก กรณีใดกรณีหนึ่งเป็นอย่างน้อย จากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้เป็นหลัก โดยใช้แบบสอบถามออนไลน์เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล และขอเข้าเก็บข้อมูลภายในช่วงระหว่างเดือนธันวาคม 2564 ถึง เดือนกุมภาพันธ์ 2565 โดยนายวัฒนะ พรหมเพชร ผู้วิจัย หมายเลขโทรศัพท์ 084-6593-146 จะขอติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลกลุ่มนักศึกษาดังกล่าวของทางมหาวิทยาลัย เพื่ออำนวยความสะดวกในการเข้าถึงกลุ่มนักศึกษากลุ่มเป้าหมายเพื่อทำแบบสอบถามออนไลน์ต่อไป

ทั้งนี้ นายวัฒนะ พรหมเพชร ได้รับการฉีดวัคซีนป้องกันโควิด 19 (AstraZeneca) มาแล้ว 2 เข็ม เมื่อวันที่ 11 มิถุนายน และ 3 กันยายน 2564

ในการนี้คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ให้หนังสือดังกล่าวข้างต้น เข้าเก็บข้อมูลในหน่วยงานของท่านด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐสุดา เต้พันธ์)

คณบดีคณะจิตวิทยา

คณะจิตวิทยา/ฝ่ายวิชาการ

โทร. 0 2218 1316

ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ saowaluck.w@chula.ac.th

ที่ อว 64.7/2082

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กทม. 10330

20 ธันวาคม 2564

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อใช้ในงานวิจัย

เรียน รองอธิการบดีฝ่ายพัฒนานักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

ด้วย นายวัฒน์ พรหมเพชร เลขประจำตัวนิสิต 607 79048 38 นิสิตหลักสูตรศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยา แขนงวิชาจิตวิทยาการปรึกษา ทำวิทยานิพนธ์หัวข้อ “การพัฒนาโมเดลสมการโครงสร้างของความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจของนักศึกษาที่เศร้าโศกจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ของประเทศไทย” โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐสุดา เต็มพันธ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤษยา พิธิษฐสังฆการ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ซึ่งงานวิจัยดังกล่าวได้ผ่านการพิจารณาจริยธรรมการวิจัย จาก คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี โครงการวิจัยเลขที่ psu.pn.2-016/64 เป็นที่เรียบร้อยแล้ว

นิสิตมีความประสงค์ขอเก็บข้อมูล ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา จังหวัดยะลา จากกลุ่มตัวอย่าง นักศึกษาที่สูญเสียพ่อแม่ พี่น้องญาติสนิท เพื่อนสนิท แฟน หรือคนรัก กรณีใดกรณีหนึ่งเป็นอย่างน้อย จาก สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้เป็นหลัก โดยใช้แบบสอบถามออนไลน์เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล และขอเข้าเก็บข้อมูลภายในช่วงระหว่างเดือนธันวาคม 2564 ถึง เดือนกุมภาพันธ์ 2565 โดยนายวัฒน์ พรหมเพชร ผู้วิจัย หมายเลขโทรศัพท์ 084-6593-146 จะขอติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลกลุ่มนักศึกษาดังกล่าวของทางมหาวิทยาลัย เพื่ออำนวยความสะดวกในการเข้าถึงกลุ่มนักศึกษากลุ่มเป้าหมายเพื่อทำแบบสอบถามออนไลน์ต่อไป

ทั้งนี้ นายวัฒน์ พรหมเพชร ได้รับการฉีดวัคซีนป้องกันโควิด 19 (AstraZeneca) มาแล้ว 2 เข็ม เมื่อวันที่ 11 มิถุนายน และ 3 กันยายน 2564

ในการนี้คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ให้นิสิตดังกล่าวข้างต้น เข้าเก็บข้อมูลในหน่วยงานของท่านด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐสุดา เต้พันธ์)

คณบดีคณะจิตวิทยา

คณะจิตวิทยา/ฝ่ายวิชาการ

โทร. 0 2218 1316

ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ saowaluck.w@chula.ac.th

ที่ อว 64.7/0029

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กทม. 10330

13 มกราคม 2565

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อใช้ในงานวิจัย

เรียน อธิการบดี มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์

ด้วย นายวัฒนะ พรหมเพชร เลขประจำตัวหนังสือ 607 79048 38 นิสิตหลักสูตรศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยา แขนงวิชาจิตวิทยาการศึกษา ทำวิทยานิพนธ์หัวข้อ “การพัฒนาโมเดลสมการโครงสร้างของความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจของนักศึกษาที่เศร้าโศกจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ของประเทศไทย” โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐสุดา เต้พันธ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กุลยา พิสิษฐ์สังฆการ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ซึ่งงานวิจัยดังกล่าวได้ผ่านการพิจารณาจริยธรรมการวิจัย จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี โครงการวิจัยเลขที่ psu.pn.2-016/64 เป็นที่เรียบร้อยแล้ว

หนังสือมีความประสงค์ขอเก็บข้อมูล ณ มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ จังหวัดนราธิวาส จากกลุ่มตัวอย่าง นักศึกษาที่สูญเสียพ่อแม่ พี่น้อง ญาติสนิท เพื่อนสนิท แฟน หรือคนรัก กรณีใดกรณีหนึ่งเป็นอย่างน้อย จากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้เป็นหลัก โดยใช้แบบสอบถามออนไลน์เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล และขอเข้าเก็บข้อมูลภายในช่วงระหว่างเดือนธันวาคม 2564 ถึง เดือนกุมภาพันธ์ 2565 โดยนายวัฒนะ พรหมเพชร ผู้วิจัย หมายเลขโทรศัพท์ 084-6593-146 จะขอติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลกลุ่มนักศึกษาดังกล่าวของทางมหาวิทยาลัย เพื่ออำนวยความสะดวกในการเข้าถึงกลุ่มนักศึกษากลุ่มเป้าหมายเพื่อทำแบบสอบถามออนไลน์ต่อไป

ทั้งนี้ นายวัฒนะ พรหมเพชร ได้รับการฉีดวัคซีนป้องกันโควิด 19 (AstraZeneca) มาแล้ว 2 เข็ม เมื่อวันที่ 11 มิถุนายน และ 3 กันยายน 2564

ในการนี้คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ให้หนังสือดังกล่าวข้างต้น เข้าเก็บข้อมูลในหน่วยงานของท่านด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐสุดา เต้พันธ์)

คณบดีคณะจิตวิทยา

คณะจิตวิทยา/ฝ่ายวิชาการ

โทร. 0 2218 1316

ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ saowaluck.w@chula.ac.th

ภาคผนวก ง

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย

การตรวจสอบคุณลักษณะทางจิตมิติของเครื่องมือวัดสำหรับการวิจัยเรื่อง การพัฒนาโมเดล
สมการโครงสร้างของความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจของนักศึกษาที่เศร้าโศกจากการ
สูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ของประเทศไทยนี้
ผู้วิจัยได้ดำเนินการส่งผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา 5 ท่าน หลังจากได้ปรับแก้ตามข้อเสนอแนะผู้ทรงคุณวุฒิ
แล้ว ได้ดำเนินการเก็บข้อมูลเบื้องต้นในกลุ่มทดลองใช้ที่ใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 105 คน
และวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือวิจัย ดังนี้

1. ผลการพิจารณาความสอดคล้องรายข้อจากผู้ทรงคุณวุฒิและการปรับแก้ไข

1.1 ค่า IOC และผลการปรับแก้ไข กรณีคำถามคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ข้อความ	ผลการพิจารณาความสอดคล้อง โดยผู้ทรงคุณวุฒิ			ค่า IOC	ผลสรุป
	สอดคล้อง	ไม่แน่ใจ	ไม่สอดคล้อง		
<p>1. บุคคลที่ข้าพเจ้ารักหรือใกล้ชิด ได้ เสียชีวิตจากสถานการณ์ความไม่สงบ ในจังหวัดชายแดนใต้</p> <p>☐ ใช่ ☐ ไม่ใช่</p> <p>-กรณีตอบ “ใช่” ให้เลือกดังต่อไปนี้ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)</p> <p>☐ พ่อ ☐ แม่ ☐ พี่ ☐ น้อง</p> <p>☐ญาติสนิท ☐เพื่อน ☐แฟน/คนรัก</p> <p>-กรณีตอบ “ไม่ใช่” ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ในการวิจัยครั้งนี้</p>	5	-	-	1.0	<p>-ปรับแก้โดยตัดตัวเลือก กรณีที่ไม่ใช่ และเพิ่มข้อความ หลังจากตอบไม่ใช่ ผล การปรับแก้ ดังนี้</p> <p>“1. บุคคลที่ข้าพเจ้ารักหรือใกล้ชิด ได้ เสียชีวิตจากสถานการณ์ความไม่สงบใน จังหวัดชายแดนใต้</p> <p>☐ ใช่ ☐ ไม่ใช่</p> <p>-กรณีตอบ “ใช่” ให้เลือกตอบดังนี้ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)</p> <p>☐ พ่อ ☐ แม่ ☐ พี่ ☐ น้อง</p> <p>☐ญาติสนิท ☐เพื่อน ☐แฟน/คนรัก</p> <p>-กรณีตอบ “ไม่ใช่” ท่านไม่ได้อยู่ใน เงื่อนไขของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้ง นี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณที่ท่านให้ความสนใจ ที่จะตอบแบบสอบถามครั้งนี้ และหาก ท่านสนใจรับบริการปรึกษาเชิงจิตวิทยา และจิตบำบัด สามารถติดต่อขอข้อมูล เพิ่มได้ที่ หน่วยบริการปรึกษาเชิง</p>

ข้อคำถาม	ผลการพิจารณาความสอดคล้อง โดยผู้ทรงคุณวุฒิ			ค่า IOC	ผลสรุป
	สอดคล้อง	ไม่แน่ใจ	ไม่สอดคล้อง		
					จิตวิทยาและจิตบำบัด หลักสูตรจิตวิทยา คลินิก คณะศึกษาศาสตร์ มอ.ปัตตานี โทรศัพท์ 0980166815”
2. ข้าพเจ้า “ไม่ได้” เป็นโรคทางจิต เวช เช่น โรคซึมเศร้า เป็นต้นและไม่ อยู่ในระยะการบำบัดรักษา ☐ ใช่ ☐ ไม่ใช่	5	-	-	1.0	ปรับเพิ่ม: 2. ปัจจุบันข้าพเจ้า “ไม่ได้” เป็นโรคทาง จิตเวช เช่น โรคซึมเศร้า เป็นต้นและไม่ อยู่ในระยะการบำบัดรักษา ☐ ใช่ ☐ ไม่ใช่
3. ข้าพเจ้าสามารถอ่านและเข้าใจ ภาษาไทยได้ดี ☐ ใช่ ☐ ไม่ใช่	4	-	1	0.6	คงเดิม
4.ข้าพเจ้าสนใจในการตอบ แบบสอบถามครั้งนี้ ☐ ใช่ ☐ ไม่ใช่	4	-	1	0.6	คงเดิม

ปรับเพิ่มเติม

กรณีตอบ “ใช่” ทั้ง 4 ข้อ ท่านมีคุณลักษณะตามเงื่อนไขการเป็นกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ ท่านสามารถตอบคำถามจากแบบสอบถามครั้งนี้ต่อไปได้ หรือท่านมีสิทธิที่จะไม่ตอบคำถามหรือยุติการตอบคำถามได้ตลอดเวลา โดยไม่มีผลกระทบใดๆต่อท่าน และหากท่านสนใจรับบริการปรึกษาเชิงจิตวิทยาและจิตบำบัด สามารถติดต่อขอข้อมูลเพิ่มเติมที่ หน่วยบริการปรึกษาเชิงจิตวิทยาและจิตบำบัด หลักสูตรจิตวิทยาคลินิก คณะศึกษาศาสตร์ มอ.ปัตตานี โทรศัพท์ 0980166815”

กรณีตอบ “ไม่ใช่” ข้อใดข้อหนึ่ง ท่านไม่ได้อยู่ในเงื่อนไขของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณที่ท่านให้ความสนใจที่จะตอบแบบสอบถามครั้งนี้ และหากท่านสนใจรับบริการปรึกษาเชิงจิตวิทยาและจิตบำบัด สามารถติดต่อขอข้อมูลเพิ่มเติมที่ หน่วยบริการปรึกษาเชิงจิตวิทยาและจิตบำบัด หลักสูตรจิตวิทยาคลินิก คณะศึกษาศาสตร์ มอ.ปัตตานี โทรศัพท์ 0980166815”

1.2 ค่า IOC และผลการปรับแก้ไข กรณีคำถามข้อมูลทั่วไป

ข้อคำถาม	ผลการพิจารณาความสอดคล้อง โดยผู้ทรงคุณวุฒิ			ค่า IOC	ผลสรุป
	สอดคล้อง	ไม่แน่ใจ	ไม่สอดคล้อง		
1.เพศ ☐ หญิง ☐ ชาย ☐ LGBTQ ☐ อื่นๆ	4	1	-	0.8	ปรับเพิ่ม: 1.เพศ ☐ หญิง ☐ ชาย ☐ LGBTQ ☐ อื่นๆ... ☐ ไม่ต้องการระบุ
2.ชั้นปี ☐ ชั้นปี 1 ☐ ชั้นปี 2 ☐ ชั้นปี 3 ☐ ชั้นปี 4 ☐ ชั้นปีอื่นๆ	5	-	-	1.0	คงเดิม
3.กำลังศึกษาอยู่คณะ (โปรดระบุ)...	5	-	-	1.0	คงเดิม
4.เกรดเฉลี่ยสะสม (โปรดระบุ)...	5	-	-	1.0	คงเดิม
5.อายุ ..... ปี	5	-	-	1.0	คงเดิม
6.ข้าพเจ้านับถือศาสนา ☐ พุทธ ☐ อิสลาม ☐ คริสต์ ☐ อื่นๆ	5	-	-	1.0	คงเดิม
7.ข้าพเจ้ามีภูมิลำเนาอยู่อำเภอ..... จังหวัด.....	5	-	-	1.0	คงเดิม
8.จำนวนครั้งที่ข้าพเจ้าได้เผชิญกับ เหตุการณ์คนที่ข้าพเจ้ารักเสียชีวิต .... ครั้ง	4	1	-	0.8	-จำนวนครั้งในการเผชิญ การสูญเสียมีผลต่อ Grief และการพัฒนาสู่ PTG จึง เป็นข้อมูลประกอบการ อธิบายโมเดล ปรับใหม่: -จำนวนครั้งที่ข้าพเจ้าได้ เผชิญกับเหตุการณ์คนที่ ข้าพเจ้ารักเสียชีวิต ☐ 1 ครั้ง ☐ มากกว่า 1 ครั้ง ☐ ไม่ต้องการระบุ
9.เหตุการณ์เสียชีวิตจากสถานการณ์ ความไม่สงบ ☐ ถูกยิง ☐ ระเบิด ☐ อื่นๆ....	4	1	-	0.8	-ตัดออก และเพิ่ม: ปัจจุบัน มีเหตุการณ์ที่ส่งผลกระทบ จิตใจ

ข้อความ	ผลการพิจารณาความสอดคล้อง โดยผู้ทรงคุณวุฒิ			ค่า IOC	ผลสรุป
	สอดคล้อง	ไม่แน่ใจ	ไม่สอดคล้อง		
10.บุคคลที่ข้าพเจ้ารักเสียชีวิต ขณะนั้นข้าพเจ้า ☐ อยู่ในเหตุการณ์ ☐ ไม่ได้อยู่ในเหตุการณ์	5	-	-	1.0	คงเดิม
11.ระยะเวลาที่คนที่ข้าพเจ้ารัก เสียชีวิตมาแล้ว เป็นเวลา .....ปี ..... เดือน	5	-	-	1.0	คงเดิม เพิ่มเติม: (กรณีสูญเสีย มากกว่า 1 คนให้ท่านนึก ถึงการสูญเสียที่กระทบถึง ท่านมากที่สุด)

1.3 ค่า IOC และการปรับแก้ข้อกระทงของแต่ละมาตรวัด

มาตรวัด / ข้อ	ข้อความ	ทิศทาง	ผลการพิจารณาสอดคล้องกับมิติที่วัด		IOC	ผลสรุป
			ข้อสอดคล้อง	ไม่แน่ใจ		
ICG 1.	ฉันคิดถึงบุคคลที่เสียชีวิตนี้มากจนรบกวนกิจวัตรที่ฉันเคยทำ	-	4	1	0.8	ปรับเป็น: ฉันคิดถึงบุคคลที่เสียชีวิตนี้มากจนรบกวนกิจวัตรที่ฉันทำ
2.	ภาพความทรงจำเกี่ยวกับบุคคลที่เสียชีวิตไปทำให้ฉันรู้สึกทุกข์ใจเสียใจ	-	3	2	0.6	ปรับเป็น: ภาพความทรงจำต่างๆของบุคคลที่เสียชีวิตทำร้ายจิตใจฉัน
3.	ฉันไม่สามารถทำใจยอมรับการเสียชีวิตของบุคคลผู้นั้น	-	4	1	0.8	ปรับเป็น: ฉันไม่สามารถทำใจยอมรับการเสียชีวิตของบุคคลผู้นั้นได้
4.	ฉันรู้สึกอยากให้บุคคลที่เสียชีวิตไปแล้วกลับมาคืนมา	-	2	-	-0.2	แก้ไขใหม่: ฉันรู้สึกว่าตัวฉันเองเฝ้าคิดถึงถึงเหยหาถึงบุคคลที่เสียชีวิต...
5.	ฉันยังรู้สึกยึดติดกับสถานที่และสิ่งของที่เกี่ยวข้องกับบุคคลที่เสียชีวิตแล้ว	-	4	1	0.8	ปรับเป็น: ฉันรู้สึกยึดติดกับสถานที่และสิ่งของที่เกี่ยวข้องกับบุคคลที่เสียชีวิตแล้ว
6.	ฉันรู้สึกโกรธในเหตุการณ์ที่ทำให้บุคคลนั้นเกิดการเสียชีวิต	-	2	2	0.2	แก้ไขใหม่: ฉันอดนึกโกรธไม่ได้ เมื่อนึกถึงเหตุการณ์ที่บุคคลนั้นเสียชีวิต...
7.	ฉันไม่อยากเชื่อว่าบุคคลนั้นเสียชีวิตไปแล้ว	-	2	3	0.4	แก้ไขใหม่: ฉันรู้สึกไม่อยากเชื่อในสิ่งที่เกิดขึ้น..
8.	ฉันรู้สึกมีแรงและตกตะลึงกับการเสียชีวิตที่เกิดขึ้น	-	3	2	0.6	ปรับเป็น: ฉันรู้สึกงงและตกตะลึงกับการเสียชีวิตที่เกิดขึ้น
9.	ตั้งแต่บุคคลนั้นเสียชีวิต ฉันรู้สึกว่าเป็นเรื่องยากลำบากสำหรับฉันที่จะเชื่อใจคนอื่น ๆ	-	5	-	1.0	ปรับเป็น: ตั้งแต่บุคคลนั้นเสียชีวิต ฉันรู้สึกว่าเป็นเรื่องยากที่ฉันจะเชื่อใจคนอื่น ๆ

10.	ตั้งแต่บุคคลนั้นเสียชีวิตไป ฉันสูญเสียความรู้สึกร่วมรู้สึกร่วมกับคนอื่น ๆ หรือรู้สึกหงุดหงิดกับคนอื่น ๆ ที่ฉันเคยห่วงใย	-	4	1	-	0.8	ปรับเปลี่ยน: ตั้งแต่บุคคลนั้นเสียชีวิตไป ฉันสูญเสียความรู้สึกที่ฉันเคยห่วงใยกับคนอื่น ๆ ที่ฉันเคยห่วงใย
11.	ฉันรู้สึกเจ็บปวดในบางส่วนของร่างกายหรือมีอาการบางอย่างเช่นเดียวกับบุคคลที่เสียชีวิตไปแล้ว	-	5	-	-	1.0	คงเดิม
12.	ฉันหลีกเลี่ยงการดำเนินชีวิตเดิมๆเพื่อไม่ให้มาถึงบุคคลที่เสียชีวิตไปแล้ว	-	4	1	0.6	แก้ไขใหม่: ฉันหาทางหลีกเลี่ยงสิ่งที่มีสาเหตุใจให้มาถึงบุคคลที่เสียชีวิตไปแล้ว	
13.	ฉันรู้สึกว่ามีชีวิตว่างเปล่า เมื่อขาดบุคคลที่เสียชีวิตนั้น	-	5	-	-	1.0	ปรับเปลี่ยน: ฉันรู้สึกว่ามีชีวิตว่างเปล่า เมื่อสูญเสียบุคคลผู้นั้นไป
14.	ฉันได้ยินเสียงของบุคคลที่เสียชีวิตไปแล้วฉันพูดกับฉัน	-	5	-	-	1.0	ปรับเปลี่ยน: ฉันได้ยินเสียงของบุคคลที่เสียชีวิตไปแล้ว พูดกับฉัน
15.	ฉันเห็นบุคคลที่เสียชีวิตไปแล้วมายืนอยู่ตรงหน้าฉัน	-	5	-	-	1.0	คงเดิม
16.	ฉันรู้สึกว่ามีชีวิตธรรมดาที่ฉันยังมีชีวิตอยู่ในขณะที่บุคคลนั้นต้องเสียชีวิตไป	-	5	-	-	1.0	ปรับเปลี่ยน: ฉันรู้สึกว่ามีชีวิตธรรมดาที่ฉันยังมีชีวิตอยู่ในขณะที่บุคคลนั้นเสียชีวิตไป
17.	ฉันรู้สึกขมขื่นกับการเสียชีวิตของบุคคลนั้น	-	5	-	-	1.0	คงเดิม
18.	ฉันรู้สึกอิจฉาคนอื่น ๆ ที่ไม่ได้พบกับการสูญเสียบุคคลใกล้ชิด	-	5	-	-	1.0	คงเดิม
19.	ฉันรู้สึกว่างเปล่า ว่างเปล่า โดดเดี่ยวมาก และรู้สึกอึดใจเมื่อคิดถึงเวลาหลังจากที่บุคคลนั้นเสียชีวิตไป	-	3	2	-	0.6	ปรับเปลี่ยน: ฉันรู้สึกว่างเปล่า ว่างเปล่า โดดเดี่ยวเมื่อคิดถึงเวลาหลังจากที่บุคคลนั้นเสียชีวิตไป
PTGI 1.	ฉันเปลี่ยนแปลงที่สำคัญเกี่ยวกับสิ่งที่สำคัญในชีวิต	+	5	-	-	1.0	ปรับเปลี่ยน: ฉันเปลี่ยนแปลงที่สำคัญเกี่ยวกับสิ่งที่สำคัญกับสิ่งต่างๆในชีวิต

2.	ฉันรู้สึกซาบซึ้งในคุณค่าของชีวิตตัวเองมากขึ้น	+	5	-	-	1.0
3.	ฉันได้พัฒนาความสนใจขึ้นมาใหม่แล้ว	+	4	1	-	0.8
4.	ฉันมีความรู้สึกเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น	+	3	1	1	0.4
5.	ฉันมีความเข้าใจในเรื่องทางจิตใจดีขึ้น	+	4	1	-	0.8
6.	ฉันเห็นได้ชัดชัดเจนขึ้นว่า ฉันสามารถไว้วางใจคนได้ในยามที่ลำบาก	+	5	-	-	1.0
7.	ฉันกำหนดเส้นทางใหม่สำหรับชีวิตของฉัน	+	4	1	-	0.8
8.	ฉันมีความรู้สึกใกล้ชิดกับผู้อื่นมากขึ้น	+	5	-	-	1.0
9.	ฉันยินดีที่จะแสดงออกอารมณ์ของ ฉันมากขึ้น	+	5	-	-	1.0
10.	ฉันรู้ว่า ฉันสามารถจัดการปัญหาที่ยุ่งยากได้	+	3	2	-	0.6
11.	ฉันสามารถทำในสิ่งที่ดีกว่ากับชีวิตของฉัน	+	4	1	-	0.8
12.	ไม่ว่า สิ่งต่างๆ จะออกมาเป็นอย่างไร ฉันสามารถยอมรับมันได้	+	4	1	-	0.8
13.	ฉันสามารถชื่นชมในแต่ละวันได้มากขึ้น	+	5	-	-	1.0
14.	ให้โอกาสใหม่ที่ไม่เคยมีมาก่อน	+	4	1	-	0.8
15.	ฉันเห็นอกเห็นใจต่อผู้อื่นมากขึ้น	+	5	-	-	1.0
16.	ฉันพยายามมากขึ้นในความสัมพันธ์ของฉัน	+	5	-	-	1.0

ในความสัมพันธ์ที่มี

17.	ฉันมีแนวโน้มที่จะพยายามเปลี่ยนแปลงสิ่งต่างๆที่ จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลง	+	5	-	-	1.0	ปรับเป็น:ฉันมีแนวโน้มที่จะไม่เปลี่ยนแปลงอะไรเลย และพยายามเปลี่ยนแปลงสิ่งต่างๆที่จำเป็นมากขึ้น
18.	ฉันมีศรัทธาทางศาสนาที่เข้มแข็งขึ้น	+	3	2	-	0.6	ปรับเป็น: ฉันมีความศรัทธาในศาสนามากขึ้น
19.	ฉันค้นพบว่า ฉันแข็งแกร่งกว่าที่ฉันคิด	+	5	-	-	1.0	คงเดิม
20.	ฉันเรียนรู้มากมายเกี่ยวกับผู้คนที่ยอดเยี่ยม	+	1	3	1	0.0	แก้ไขใหม่: ฉันได้เรียนรู้อย่างมากว่า คนอื่นเท่าใด กับฉันมาก
21.	ฉันยอมรับความต้องการผู้อื่นได้ดี	+	4	-	1	0.6	ปรับเป็น: ฉันยอมรับความช่วยเหลือจากผู้อื่นได้ มากขึ้น
PHLMS ใช้ชุด PHLMS ฉบับภาษาไทย ของ จีฑวาล ศิลปกิจ และคณะ (2554)							
3D-WS 1.	ความไม่รู้ เป็นความสุข	-	3	1	1	0.4	แก้ไขใหม่: การไม่รู้จะไร้เลยคือความสุขความ สบายใจยิ่ง
2.	มันเป็นภารกิจที่ไม่ว่ามากเกินไปในสิ่งที่ไม่ สามารถเปลี่ยนแปลงได้	-	4	-	1	0.6	ปรับเป็น: หากเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ไม่ได้ ขอ ไม่รับรู้สถานการณ์นั้นเสียดีกว่า
3.	ในโลกที่ซับซ้อนของเรา ทางเดียวที่เราสามารถรู้ ว่า เกิดอะไรขึ้นคือการฟังเสียงเชื้อเชิญผู้นำหรือ ผู้เชี่ยวชาญที่สามารถฟังพาได้	-	4	-	1	0.6	ปรับเป็น: โลกที่ซับซ้อนที่เราอยู่นี้ ฉันเลือกที่ จะรับข้อมูลข่าวสารจากผู้นำที่ฉันเชื่อถือเพียงผู้ เดียว
4.	มีทางที่ถูกต้องทางเดียวเท่านั้นที่จะทำอะไรก็ได้	-	3	1	1	0.4	แก้ไขใหม่: ในการทำงานมีเพียงวิธีการที่ ถูกต้องเพียงวิธีเดียวเท่านั้น
5.	คนคนหนึ่ง สามารถตอบได้แค่ ว่า เขารู้หรือไม่รู้ คำตอบของคำถามใดๆเท่านั้น	-	3	-	2	0.2	แก้ไขใหม่: ในการตอบคำถามหนึ่งๆ หากเราไม่ สามารถหาคำตอบที่ครบถ้วนได้ก็หมายความว่า

เรหาคำตอบไม่ได้เลย							
6.	คุณสามารจจำแนกคนเกือบทุกคนได้ว่า ถ้าไม่เป็น คนชื้อสัตย์ก็เป็นคนทุจริต	-	4	-	1	0.6	ปรับเป็น: คนในโลกมีเพียงสองประเภทเท่านั้น คือ คนชื้อสัตย์หรือคนคดโกง
7.	ผู้คนเป็นคนดีหรือไม่ก็ร้าย	-	3	-	2	0.2	แก้ไขเป็น: คนมีเพียงสองประเภทเท่านั้น คือ คน ที่มีแต่ความดีหรือคนที่มีแต่ความเลว
8.	การดำเนินชีวิตโดยทั่วไป ก็เหมือนๆกันทุกวัน	-	4	-	1	0.6	ปรับเป็น: สิ่งต่างๆในชีวิตจะคงอยู่ไม่ เปลี่ยนแปลงไป
ข้อ c9-14 -->1=จริงมากที่สุดสำหรับตัวฉัน ถึง 5=ไม่จริงเลยสำหรับตัวฉัน							
9.	ฉันไม่ค่อยสนใจกับปัญหาที่ฉันไม่คิดว่ามี ทางออก	-	3	1	1	0.4	แก้ไขเป็น: หากเจอปัญหาที่หาทางออกไม่ได้ ฉัน ก็จะมองข้ามปัญหานั้นไปเลย
10.	ฉันพยายามที่จะเตรียมใจและหลีกเลี่ยง สถานการณ์ที่น่าจะมีโอกาสให้ฉันจะต้องคิดลึก เกี่ยวกับบางสิ่งบางอย่าง	-	4	-	1	0.6	ปรับเป็น: ฉันพยายามคาดการณ์และหลีกเลี่ยง สถานการณ์ที่น่าจะทำให้ฉันจะต้องคิดมากใน บางเรื่อง
11.	ฉันชอบที่จะปล่อยให้สิ่งต่าง ๆ เกิดขึ้นแทนที่จะ พยายามทำความเข้าใจว่าทำไมมันถึงเป็นไปอย่าง นั้น	-	4	-	1	0.6	ปรับเป็น: ฉันปล่อยให้สิ่งต่างๆ เกิดขึ้น โดยไม่ พยายามทำความเข้าใจว่าทำไมจึงเกิดเช่นนั้น
12.	ฉันรู้สึกดีพอที่จะเพียงได้รู้คำตอบง่ายมากกว่า ที่เข้าใจเหตุผลคำตอบของปัญหา	-	3	1	1	0.4	แก้ไขเป็น: ฉันพอใจที่จะแค่รู้คำตอบของปัญหา โดยไม่จำเป็นต้องเข้าใจเหตุผลว่าทำไมจึงตอบ อย่างนั้น
13.	ฉันสังเกตเห็นกับการตัดสินใจครั้งสำคัญๆ หลังจาก ได้ครุ่นคิดมาแล้ว	-	3	1	1	0.4	แก้ไขเป็น: ขอให้พิจารณาอย่างรอบคอบแล้ว ฉัน ยังสังเกตเห็นต้องตัดสินใจในเรื่องสำคัญ

14.	บ่อยครั้งที่ฉันไม่เข้าใจพฤติกรรมของคนอื่นๆ	-	4	-	1	0.6	ปรับเป็น: ฉันไม่ค่อยสนใจที่จะทำความเข้าใจพฤติกรรมของผู้คน
ข้อ r1-2 -->1=เห็นด้วยอย่างยิ่ง ถึง 5=ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง							
15.	ความผิดพลาดต่างๆที่เกิดขึ้นกับฉัน มักไม่ได้มีสาเหตุมาจากฉัน	-	3	1	1	0.4	ปรับเป็น: ฉันไม่ใช่ต้นเหตุของความผิดพลาดต่างๆที่เกิดขึ้น
16.	ฉันจะรู้สึกดีขึ้นมา หากสภาพปัจจุบันของฉัน เปลี่ยนไป	-	3	1	1	0.4	ปรับเป็น: ความสุขความทุกข์ของฉันขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมรอบตัว
ข้อ r3-12 -->1=จริงมากที่สุดสำหรับตัวฉัน ถึง 5=ไม่จริงเลยสำหรับตัวฉัน							
17.	ฉันพยายามมองหลายมุมมองของคนที่ไม่เห็นด้วย ก่อนที่ฉันจะตัดสินใจ	+	3	2	-	0.6	ปรับเป็น: ฉันพยายามเปิดรับความคิดเห็นที่แตกต่างไปของทุกคนก่อนที่จะตัดสินใจอะไร
18.	เมื่อฉันอารมณ์เสียกับบางคน ฉันมักพยายามเอาใจเขามาใส่ใจเราสักพักหนึ่ง	+	5	-	-	1.0	ปรับเป็น: เมื่อฉันไม่พอใจใคร โดยปกติฉันจะพยายาม "เอาใจเขามาใส่ใจเรา"
19.	ฉันมักจะพยายามมองปัญหาอย่างรอบด้าน	+	4	1	-	0.8	ปรับเป็น: ฉันพยายามทำความเข้าใจปัญหาจากทุกด้านเสมอ
20.	ก่อนที่จะวิจารณ์ใครบางคน ฉันพยายามจินตนาการว่า ฉันน่าจะรู้สึกอย่างไร ถ้าฉันตกอยู่ในสถานการณ์เดียวกับเขา	+	5	-	-	1.0	ปรับเป็น: ก่อนที่จะวิจารณ์ใครบางคนนั้น ฉันพยายามจินตนาการว่า ฉันน่าจะรู้สึกอย่างไร ถ้าฉันตกอยู่ในสถานการณ์เดียวกับเขา
21.	บางครั้งฉันพบว่า มันยากที่จะเห็นสิ่งต่าง ๆ จากมุมมองของบุคคลอื่น	-	4	1	-	0.8	ปรับเป็น: สำหรับฉันการเอาใจเขามาใส่ใจเราหรือมองสิ่งต่างๆ ในมุมมองของผู้อื่นเป็นเรื่องยาก
22.	เมื่อฉันสืบสวนกับปัญหาๆหนึ่ง สิ่งหนึ่งที่ฉันคิดถึงคือ ฉันจะทำการสำรวจสถานการณ์และพิจารณา	+	2	2	1	0.2	แก้เป็น: เมื่อฉันสืบสวนกับปัญหาที่ปัญหาหนึ่งสิ่งแรกๆ ที่ฉันจะทำคือศึกษาสถานการณ์นั้นและ

ข้อมูลที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับข้อเท็จจริงทุกอย่าง	พิจารณาข้อมูลที่เกี่ยวข้องทั้งหมด
23. บางครั้งฉันก็ตื่นเต้นมาก จนฉันไม่สามารถนึกถึงหลายช่องทาง ที่จะจัดการกับปัญหาของเงิน	1 3 1 0.4 แก้ไขเป็น: บางครั้งฉันปล่อยให้อารมณ์เข้ามาครอบงำ จนคิดหาทางออกในการแก้ปัญหาไม่ได้
24. เมื่อฉันมองย้อนกลับไปในเรื่องที่เกิดขึ้นกับฉัน ฉันอดไม่ได้ที่จะรู้สึกไม่พอใจ	1 4 1 0.6 ปรับเป็น: เมื่อฉันมองย้อนกลับไปในเรื่องที่เกิดขึ้นกับฉัน ฉันอดไม่ได้ที่จะรู้สึกโกรธ
25. เมื่อฉันมองย้อนกลับไปในเรื่องที่เกิดขึ้นกับฉัน รู้สึกว่าไม่ได้รับการปฏิบัติที่ถูกต้อง	1 4 1 0.6 ปรับเป็น: เมื่อฉันย้อนกลับไปในเรื่องที่เกิดขึ้นกับตนเอง ฉันรู้สึกว่าเป็นธรรม/ถูกเอาเปรียบ
26. ฉันอาจโกรธหรือเศร้าอย่างมาก ถ้าหากมีสิ่งผิดปกติเกิดขึ้น	1 2 1 0.6 แก้ไขเป็น: ฉันจะรู้สึกเดือดดาลหรือเศร้าหมองมาก หากมีสิ่งต่างๆไม่เป็นที่พึงหวัง
ข้อ a1-5 --> 1=เห็นด้วยอย่างยิ่ง 5=ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	
27. ฉันรู้สึกหงุดหงิดกับคนที่ไม่มีความสุข คนที่แค้น รู้สึกเสียใจกับตัวเอง	1 3 1 3 แก้ไขเป็น: ฉันมักจะรำคาญ คนที่ระหวมทุกข์และมัวแต่คิดสงสารตนเอง
28. สัตว์เป็นสิ่งที่คนให้ความสำคัญและให้คุณค่าทางจิตใจมากเกินไป	1 3 -0.4 แก้ไขใหม่เป็น: คนเราใส่ใจและอ่อนไหวกับสัตว์มากเกินไป
29. มีบางคนที่ฉันรู้ว่า ฉันไม่มีวันที่จะชอบ	1 3 1 0.4 แก้ไขเป็น: มีคนบางคนที่ฉันรู้ว่าฉันไม่มีทางชอบได้เลย
30. ฉันสามารถอยู่อย่างสบายใจ กับผู้คนได้ทุกประเภท	1 5 - 1.0 ปรับเป็น: ฉันสามารถเข้ากับคนได้ทุกกลุ่ม
31. มันไม่ใช่ปัญหาของฉันจริงๆ ถ้าคนอื่นเขามีปัญหา และต้องการความช่วยเหลือ	1 4 1 0.6 ปรับเป็น: มันไม่ใช่เรื่องของฉันที่ต้องคอยช่วยเหลือคนที่กำลังเดือดร้อน
ข้อ a6-13 --> 1=จริงมากที่สุดสำหรับตัวฉัน ถึง 5=ไม่จริงเลยสำหรับตัวฉัน	

-32.	บางครั้งฉันไม่รู้สึกเสียใจกับคนอื่นๆ ที่พวกเขากำลังมีปัญหากันอยู่	-	4	-	1	0.6	ปรับเป็น: บางทีฉันก็รู้สึกสงสาร คนที่กำลังตกทุกข์ได้ยาก
33.	บางครั้งฉันรู้สึกเห็นอกเห็นใจทุกคนจริงๆ	+	4	-	1	0.6	ปรับเป็น: บางครั้งฉันรู้สึกเห็นใจคนอื่นอย่างมาก
34.	ฉันมักจะไม่ได้ใส่ใจคนอื่นบ่อย เมื่อเธอหรือเขาต้องการ	-	4	-	1	0.6	ปรับเป็น: บ่อยครั้งที่ฉันไม่ได้ให้ความช่วยเหลือคนอื่น เวลาที่เขาต้องการ
35.	ฉันไม่ชอบเข้าไปร่วมรับฟังปัญหาของผู้อื่น	-	4	-	1	0.6	ปรับเป็น: ฉันไม่ชอบเข้าไปรับฟังปัญหาของคนอื่น
36.	มีผู้คนที่ไม่ชอบอย่างมาก ฉันแอบรู้สึกยินดีอยู่ในใจเมื่อพวกเขาถูกจับและได้รับการลงโทษในสิ่งที่พวกเขาได้ทำ	-	4	-	1	0.6	ปรับเป็น: ฉันไม่ชอบคนบางคนมากเกินไปจนกระทั่งฉันแอบรู้สึกพอใจเมื่อคนเหล่านั้นถูกจับได้และได้รับการลงโทษในสิ่งที่พวกเขาทำ
-37.	บางครั้งเมื่อมีผู้คนกำลังพูดกับฉัน ฉันพบว่าตัวเองต้องการที่จะให้พวกเขาออกไป	-	4	-	1	0.6	ปรับเป็น: บางครั้งฉันนึกอยากให้คนที่กำลังคุยกับฉัน จบการพูดคุยเสียที
-38.	ฉันหงุดหงิดง่ายกับคนที่ได้เลี้ยงฉัน	-	4	-	1	0.6	ปรับเป็น: ฉันหงุดหงิดได้ง่าย กับคนที่ได้เลี้ยงฉัน
39.	ถ้าฉันเห็นคนที่ต้องการความช่วยเหลือ ฉันพยายามช่วยเหลือพวกเขา ไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง	+	4	-	1	0.6	ปรับเป็น: เมื่อได้ก็ตามที่ฉันเห็นคนที่ต้องการความช่วยเหลือ ฉันจะพยายามช่วยเหลือเขาไม่ว่าทางใดก็ทางหนึ่ง
MSPSS 1.	ครอบครัวของฉัน พยายามช่วยฉันจริงๆ	+	5	-	-	1.0	คงเดิม
2.	ฉันได้รับความช่วยเหลือและสนับสนุนทางจิตใจอย่างที่ผมต้องการจากครอบครัวของฉัน	+	5	-	-	1.0	ปรับเป็น: ฉันได้รับความช่วยเหลือและสนับสนุนทางจิตใจที่ฉันต้องการจากครอบครัวของฉัน
3.	ฉันสามารถพูดคุยเกี่ยวกับปัญหาของฉันกับครอบครัวของฉันได้	+	5	-	-	1.0	คงเดิม
4.	ครอบครัวของฉันยินดีช่วยฉันในใจต่างๆ	+	5	-	-	1.0	ปรับเป็น: ครอบครัวของฉันยินดีช่วยฉันในการ

								ตัดสินใจ	
5.	เพื่อนของฉัน พยายามช่วยเหลือฉันจริงๆ	+	5	-	-	1.0	คงเดิม		
6.	เมื่อสิ่งที่ผิดพลาดเกิดขึ้น ฉันสามารถพึ่งเพื่อนของฉันได้	+	5	-	-	1.0	คงเดิม		
7.	ฉันมีเพื่อนที่สามารถพูดคุยแลกเปลี่ยนทุกข์และสุขของฉันได้	+	4	1	-	0.8	ปรับเปลี่ยนเรื่องสุขและเศร้าของฉัน		
8.	ฉันสามารถพูดคุยเกี่ยวกับปัญหาของฉันทัวเพื่อนของฉันได้	+	5	-	-	1.0	คงเดิม		
9.	มีคนพิเศษ*อยู่รอบตัวฉันเมื่อฉันลำบาก	+	4	1	-	0.8	ปรับเปลี่ยน: มีคนพิเศษ*รอบตัวฉันเมื่อฉันลำบาก		
10.	มีคนพิเศษ*ที่ฉันสามารถแบ่งปันความทุกข์และความสุขของฉันได้	+	4	1	-	0.8	ปรับเปลี่ยน: มีคนพิเศษ*ที่ฉันสามารถแบ่งปันทั้งสุขและเศร้าของฉัน		
11.	ฉันมีคนพิเศษ* ที่ฉันรู้สึกอบอุ่นใจได้	+	5	-	-	1.0	ปรับเปลี่ยน: ฉันมีคนพิเศษ* ที่ฉันรู้สึกอบอุ่นใจได้		
12.	มีคนพิเศษ*ในชีวิตของฉันที่ใส่ใจกับความรู้สึกของฉัน	+	5	-	-	1.0	คงเดิม		

*คนพิเศษ เป็นคนใดคนหนึ่งหรือหลายคน ได้แก่ บุคคลที่เป็นแบบอย่าง พ่อแม่ พี่น้อง ญาติ ครูอาจารย์ คนรัก หรือบุคคลที่มีบุญคุณ คนที่ประทับใจ เป็นต้น

1.4 ค่าความเที่ยง พิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ในกลุ่ม try out จำนวน 105 คน ผลดังนี้

มาตรวัด	Cronbach's alpha		
	n _{tt} =105	n _{no} =46	n _{lost} =59
1.แบบวัดความเศร้าโศกจากการสูญเสีย (ทั้งหมด 19 ข้อ)	-	-	0.947
2.แบบวัดความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ (ทั้งหมด 21 ข้อ)	0.965	0.937	0.973
-ด้านการค้นพบความเข้มแข็งในตนเอง 4 ข้อ	0.856	0.767	0.889
-ด้านการค้นพบโอกาสใหม่ๆ 5 ข้อ	0.909	0.859	0.924
-ด้านสัมพันธภาพกับคนอื่น 7 ข้อ	0.904	0.825	0.923
-ด้านการชื่นชมยินดีในชีวิต 3 ข้อ	0.76	0.655	0.772
-ด้านการเปลี่ยนแปลงทางจิตวิญญาณ 2 ข้อ	0.574	0.215	0.728
3.แบบวัดสติ ชุด PHLMS (ทั้งหมด 20 ข้อ)	0.929	0.912	0.930
-ด้านการตระหนักรู้ 10 ข้อ	0.901	0.878	0.907
-ด้านการยอมรับ 10 ข้อ	0.919	0.879	0.931
4.แบบวัดปัญญา ชุด 3D-WS (ทั้งหมด 39 ข้อ)*	0.885	0.854	0.904
-มิติการรู้จักคิด 14 ข้อ	0.854	0.826	0.871
-มิติการสะท้อนมุมมอง 12 ข้อ	0.758	0.761	0.747
-มิติความรู้สึกรู้จัก 13 ข้อ	0.696	0.682	0.707
5.แบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคม ชุด MSPSS (ทั้งหมด)	0.936	0.905	0.956
- จากครอบครัว 4 ข้อ	0.936	0.931	0.941
- จากเพื่อน 4 ข้อ	0.948	0.918	0.970
- จากข้อและบุคคลสำคัญอื่นๆ 4 ข้อ	0.971	0.962	0.978

หมายเหตุ:

n_{tt}=105 คือกลุ่ม try out รวมนักศึกษาจังหวัดชายแดนใต้กลุ่มปกติทั่วไปและกลุ่มสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก

n_{no}=46 คือกลุ่ม try out นักศึกษาจังหวัดชายแดนใต้ปกติทั่วไป

n_{lost}=59 คือกลุ่ม try out นักศึกษาจังหวัดชายแดนใต้ที่สูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก

*try out รอบ2 (n=106) ชุด 3D-WS ทั้งหมด .897, มิตรู้จักคิด .827, มิติสะท้อนมุมมอง .823, และมิติความรู้สึกรู้จัก .768

1.5 ค่าความเที่ยง พิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างข้อกระทงแต่ละข้อกับคะแนนรวมโดยไม่รวมข้อกระทงนั้นของแต่ละมาตรวัด ดังนี้ (n=105)

ข้อ	ข้อความ	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
CGI-19			
1	ฉันคิดถึงบุคคลที่เสียชีวิตนี้มากจนรบกวนกิจวัตรที่ฉันทำ	0.68	0.95
2	ภาพความทรงจำต่างๆของบุคคลที่เสียชีวิตทำร้ายจิตใจฉัน	0.63	0.95
3	ฉันไม่สามารถทำใจยอมรับการเสียชีวิตของบุคคลผู้นั้นได้	0.71	0.94
4	ฉันรู้สึกตัวฉันเองเฝ้าคิดถึงโยหมาถึงบุคคลที่เสียชีวิต...	0.74	0.94
5	ฉันรู้สึกยึดติดกับสถานที่และสิ่งของที่เกี่ยวข้องกับบุคคลที่เสียชีวิตแล้ว	0.70	0.95
6	ฉันอดนึกโกรธไม่ได้ เมื่อนึกถึงเหตุการณ์ที่บุคคลนั้นเสียชีวิต..	0.73	0.94
7	ฉันรู้สึกไม่เอียงเชื่อในสิ่งที่เกิดขึ้น..	0.70	0.94
8	ฉันรู้สึกงงและตกตะลึงกับการเสียชีวิตที่เกิดขึ้น	0.52	0.95
9	ตั้งแต่บุคคลนั้นเสียชีวิต ฉันรู้สึกว่า เป็นเรื่องยากที่ฉันจะเชื่อใจคนอื่น ๆ	0.65	0.95
10	ตั้งแต่บุคคลนั้นเสียชีวิตไป ฉันสูญเสียความหวังโยที่มีให้กับคนอื่น ๆ หรือรู้สึกห่างเหินกับคนอื่น ๆ ที่ฉันเคยหวังโย	0.68	0.95
11	ฉันรู้สึกเจ็บปวดในบางส่วนของร่างกายหรือมีอาการบางอย่าง เช่นเดียวกับบุคคลที่เสียชีวิตไปแล้ว	0.70	0.95
12	ฉันหาทางหลีกเลี่ยงสิ่งที่มาสะกิดใจให้นึกถึงบุคคลที่เสียชีวิตไปแล้ว	0.65	0.95
13	ฉันรู้สึกว่าชีวิตว่างเปล่า เมื่อสูญเสียบุคคลผู้นั้นไป	0.78	0.94
14	ฉันได้ยินเสียงของบุคคลที่เสียชีวิตไปแล้ว พูดกับฉัน	0.70	0.95
15	ฉันเห็นบุคคลที่เสียชีวิตไปแล้วมายืนอยู่ตรงหน้าฉัน	0.67	0.95
16	ฉันรู้สึกว่าไม่เคยธรรมดาเลยที่ฉันยังมีชีวิตอยู่ ในขณะที่บุคคลนั้นเสียชีวิตไป	0.75	0.94
17	ฉันรู้สึกขมขื่นกับการเสียชีวิตของบุคคลนั้น	0.67	0.95
18	ฉันรู้สึกอิจฉาคนอื่น ๆ ที่ไม่ได้พบกับการสูญเสียบุคคลใกล้ชิด	0.64	0.95
19	ฉันรู้สึกเหงา อ้างว้าง โดดเดี่ยวเกือบตลอดเวลาหลังจากที่บุคคลนั้นเสียชีวิตไป	0.80	0.94
PTGI-21			
1	ฉันเปลี่ยนลำดับการให้ความสำคัญกับสิ่งต่างๆในชีวิต	0.58	0.97
2	ฉันรู้สึกซาบซึ้งในคุณค่าของชีวิตตัวเองมากขึ้น	0.78	0.96
3	ฉันได้พัฒนาความสนใจใหม่ๆ	0.77	0.96
4	ฉันรู้สึกว่า พึ่งพาตนเองได้มากขึ้น	0.73	0.96
5	ฉันมีความเข้าใจในเรื่องของคุณค่าทางจิตวิญญาณดีขึ้น	0.76	0.96

ข้อ	ข้อความ	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
6	ฉันเห็นได้ชัดเจนขึ้นว่า ฉันสามารถไว้วางใจผู้คนได้ในยามที่ลำบาก	0.71	0.96
7	ฉันกำหนดวิถีชีวิตใหม่เพื่อชีวิตของฉัน	0.79	0.96
8	ฉันมีความรู้สึกใกล้ชิดกับผู้อื่นมากขึ้น	0.72	0.96
9	ฉันพร้อมที่จะแสดงออกถึงอารมณ์มากขึ้น	0.70	0.96
10	ฉันมั่นใจขึ้นว่า ฉันสามารถจัดการเรื่องที่ยุ่งยากได้	0.80	0.96
11	ฉันสามารถทำสิ่งต่างๆในชีวิตได้ดีขึ้น	0.84	0.96
12	ฉันสามารถยอมรับสิ่งต่างๆได้ดีขึ้น ไม่ว่าจะสิ่งนั้นๆจะออกมาเป็นอย่างไร	0.72	0.96
13	ฉันเห็นคุณค่าในแต่ละวันมากขึ้น	0.83	0.96
14	ฉันมองเห็นโอกาสใหม่ๆที่ไม่เคยเห็นมาก่อน	0.84	0.96
15	ฉันเห็นอกเห็นใจผู้อื่นมากขึ้น	0.73	0.96
16	ฉันตั้งใจและใช้ความพยายามมากขึ้นในความสัมพันธ์ที่มี	0.73	0.96
17	ฉันมีแนวโน้มที่จะไม่ปล่อยปละละเลยและพยายามเปลี่ยนแปลงสิ่งต่างๆที่จำเป็นมากขึ้น	0.78	0.96
18	ฉันมีความศรัทธาในศาสนามากขึ้น	0.56	0.97
19	ฉันค้นพบว่า ฉันแข็งแกร่งกว่าที่ฉันคิด	0.75	0.96
20	ฉันได้เรียนรู้อย่างมากว่า คนอื่นๆคิดกับฉันมาก	0.73	0.96
21	ฉันยอมรับความช่วยเหลือจากผู้อื่นได้มากขึ้น	0.78	0.96
PHLMS-20			
1	มีหลายสิ่งที่คุณพยายามไม่คิดถึงมัน	0.52	0.93
2	หากว่ามีบางสิ่งที่คุณไม่อยากจะคิดถึงมัน คุณจะพยายามหลายอย่างที่จะขจัดมันออกไปจากใจของคุณ	0.55	0.93
3	ฉันบอกกับตัวเองว่า ฉันไม่ควรจะมีความคิดบางอย่าง	0.59	0.93
4	มีบางแง่มุมเกี่ยวกับตัวฉันเองที่ฉันไม่ต้องการคิดถึงมัน	0.60	0.93
5	เมื่อฉันมีความจำที่เลวร้าย ฉันพยายามเบี่ยงเบนตนเองไปเพื่อจะได้ไม่คิดถึงมัน	0.52	0.93
6	ฉันพยายามทำตัวให้ยุ่งๆ เพื่อไม่ให้ความคิดหรือความรู้สึกเข้ามาในใจ	0.56	0.93
7	ฉันปรารถนาว่า ฉันจะสามารถควบคุมอารมณ์ของฉันได้ง่ายขึ้น	0.60	0.93
8	ฉันพยายามที่จะนำปัญหาต่างๆออกจากใจ	0.64	0.93
9	ฉันบอกกับตัวเองว่า ฉันไม่ควรรู้สึกโศกเศร้าเสียใจ	0.60	0.93
10	ฉันพยายามเบี่ยงเบนตนเองไป เวลาที่ฉันมีความรู้สึกไม่สบายอารมณ์	0.61	0.93
11	เวลาที่ฉันพูดคุยกับคนอื่น ฉันตระหนักถึงการแสดงออกทางสีหน้าและ	0.61	0.93

ข้อ	ข้อความ	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
	ท่าทางของเขา		
12	เมื่อไหร่ก็ตามที่อารมณ์ของฉันเปลี่ยนแปลง ฉันระลึกได้ทันที	0.68	0.92
13	ฉันตระหนักถึงความคิดที่ฉันกำลังมีอยู่ขณะที่อารมณ์ของฉันเปลี่ยนแปลง	0.73	0.92
14	เมื่อมีคนถามว่าฉันรู้สึกอย่างไร ฉันสามารถระบุอารมณ์ของฉันโดยง่าย	0.50	0.93
15	ฉันสังเกตการณ์เปลี่ยนแปลงในร่างกาย เช่น หัวใจเต้นเร็ว หรือ กล้ามเนื้อเกร็ง	0.54	0.93
16	ฉันตระหนักถึงว่ามีความคิดอะไรผ่านเข้ามาในใจบ้าง	0.72	0.92
17	เวลาที่ฉันพูดคุยกับคนอื่น ฉันตระหนักถึงการแสดงออกทางสีหน้าและท่าทางของเขา	0.73	0.92
18	เมื่อฉันตกใจ ฉันสังเกตว่ามีอะไรเกิดขึ้นภายในร่างกายของฉัน	0.63	0.93
19	เมื่อฉันเดินอยู่ข้างนอก ฉันตระหนักถึงกลิ่นหรือลมที่สัมผัสใบหน้าของฉันได้	0.64	0.93
20	เวลาฉันอาบน้ำ ฉันตระหนักถึงว่าน้ำไหลผ่านผิวหนังของฉันอย่างไร	0.59	0.93
3D-WS-39			
3D-WS ตอนที่ 1			
1	การไม่รู้อะไรเลยคือความสุขความสบายใจยิ่ง	0.52	0.89
2	หากเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ไม่ได้ ขอไม่รับรู้สถานการณ์นั้นเสียดีกว่า	0.53	0.89
3	ในโลกที่ซับซ้อนที่เราอยู่นี้ ฉันเลือกที่จะรับข้อมูลข่าวสารจากผู้นำที่ฉันเชื่อถือเพียงผู้เดียว	0.46	0.89
4	ในการทำสิ่งต่างๆมีเพียงวิธีการที่ถูกต้องเพียงวิธีเดียวเท่านั้น	0.40	0.90
5	ในการตอบคำถามต่างๆ หากเราไม่สามารถหาคำตอบที่ครบถ้วนได้ก็หมายความว่าเราหาคำตอบไม่ได้เลย	0.43	0.89
6	คนในโลกมีเพียงสองประเภทเท่านั้นคือ คนซื่อสัตย์หรือคนคดโกง	0.38	0.90
7	คนมีเพียงสองประเภทเท่านั้นคือคนที่มีแต่ความดีหรือคนที่มีแต่ความเลว	0.40	0.90
8	สิ่งต่างๆในชีวิตจะคงอยู่ไม่เปลี่ยนแปลงไป	0.42	0.89
9	ฉันไม่ใช่ต้นเหตุความผิดพลาดต่างๆที่เกิดขึ้น	0.41	0.90
10	ฉันเชื่อว่าสภาพแวดล้อมรอบตัวเท่านั้นที่กำหนดสุขทุกข์ของฉัน	0.56	0.89
11	ฉันมักจะรำคาญ คนที่ระทมทุกข์และมัวแต่คิดสงสัยตนเอง	0.44	0.89

ข้อ	ข้อความ	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
12	คนเราใส่ใจและอ่อนไหวกับสัตว์มากเกินไป	0.42	0.90
13	ไม่ว่ายังไงก็ตามมีคนบางคนที่ฉันไม่มีทางชอบได้	0.41	0.90
14	ฉันสามารถเข้ากับคนได้หลากหลาย	0.29	0.90
15	มันไม่ใช่เรื่องของฉันที่ต้องคอยช่วยเหลือคนที่กำลังเดือดร้อน	0.34	0.90
3D-WS ตอนที่ 2			
1	หากเจอปัญหาที่หาทางออกไม่ได้ ฉันก็จะมองข้ามปัญหานั้นไปเลย	0.22	0.90
2	ฉันพยายามหลีกเลี่ยงสถานการณ์ที่ทำให้ฉันต้องคิดมาก	0.40	0.90
3	ฉันปล่อยให้สิ่งต่างๆ เกิดขึ้น โดยไม่พยายามทำความเข้าใจว่าทำไมจึงเกิดเช่นนั้น	0.49	0.89
4	ฉันพอใจที่จะแค่รู้คำตอบของปัญหา โดยไม่จำเป็นต้องเข้าใจเหตุผลว่าทำไมจึงตอบอย่างนั้น	0.38	0.90
5	แม้จะตัดสินใจอย่างรอบคอบในเรื่องที่สำคัญแล้ว ฉันก็ยังลังเลใจ	0.34	0.90
6	ฉันไม่ค่อยสนใจที่จะทำความเข้าใจพฤติกรรมของผู้คน	0.38	0.90
7	ฉันพยายามเปิดรับความคิดเห็นที่แตกต่างไปของทุกคน ก่อนที่จะตัดสินใจอะไร	0.28	0.90
8	เมื่อฉันไม่พอใจใคร โดยปกติฉันจะพยายาม “เอาใจเขามาใส่ใจเรา”	0.25	0.90
9	ฉันพยายามทำความเข้าใจปัญหาจากทุกด้านเสมอ	0.36	0.90
10	ก่อนที่จะวิจารณ์ใครบางคน ฉันพยายามจินตนาการว่า ฉันน่าจะรู้สึกอย่างไร ถ้าฉันตกอยู่ในสถานการณ์เดียวกับเขา	0.38	0.90
11	สำหรับฉันการเอาใจเขามาใส่ใจเราหรือมองสิ่งต่างๆ ในมุมมองของผู้อื่นเป็นเรื่องยาก	0.32	0.90
12	เมื่อฉันสับสนกับปัญหาใดปัญหาหนึ่ง สิ่งแรกๆ ที่ฉันจะทำคือศึกษาสถานการณ์นั้นและพิจารณาข้อมูลที่เกี่ยวข้องทั้งหมด	0.36	0.90
13	บางครั้งฉันปล่อยให้อารมณ์เข้ามาครอบงำ จนคิดหาทางออกในการแก้ปัญหาไม่ได้	0.41	0.90
14	เมื่อฉันมองย้อนกลับไปในเรื่องที่เกิดขึ้นกับฉัน ฉันอดที่จะรู้สึกโกรธไม่ได้	0.56	0.89
15	เมื่อฉันย้อนกลับไปมองสิ่งที่เกิดขึ้นกับตนเอง ฉันรู้สึกว่าไม่เป็นธรรม/ถูกเอาเปรียบ	0.51	0.89
16	ฉันจะรู้สึกโกรธเดือดดาลหรือเศร้าหมองมากหากมีสิ่งต่างๆ ไม่เป็นดังหวัง	0.43	0.89

ข้อ	ข้อความ	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
17	บางทีฉันก็ <i>ไม่</i> รู้สึกสงสาร คนที่กำลังตกทุกข์ได้ยาก	0.39	0.90
18	บางครั้งฉันรู้สึกเห็นใจคนอื่นอย่างมาก	0.41	0.90
19	บ่อยครั้งที่ฉัน <i>ไม่</i> ได้ให้ความช่วยเหลือคนอื่น เวลาที่เขาต้องการ	0.46	0.89
20	ฉันไม่ชอบเข้าไปรบกวนปัญหาของคนอื่น	0.33	0.90
21	ฉันไม่ชอบคนบางคนมากเสียจนกระทั่งฉัน <i>แอบ</i> รู้สึกพอใจ เมื่อคนเหล่านั้นถูกจับได้และได้รับการลงโทษในสิ่งที่พวกเขาทำ	0.42	0.90
22	บางครั้งฉันนึกอยากให้คนที่กำลังคุยกับฉัน จบการพูดคุยเสียที	0.49	0.89
23	ฉันหงุดหงิดได้ง่าย กับคนที่ได้เถียงฉัน	0.49	0.89
24	เมื่อใดก็ตามที่ฉันเห็นคนที่ต้องการความช่วยเหลือ ฉันจะพยายามช่วยเขา <i>ไม่</i> ทางใดก็ทางหนึ่ง	0.34	0.90
MSPSS-12			
1	ครอบครัวของฉัน พยายามช่วยฉันจริงๆ	0.76	0.93
2	ฉันได้รับความช่วยเหลือและสนับสนุนทางจิตใจที่ฉันต้องการจากครอบครัวของฉัน	0.78	0.93
3	ฉันสามารถพูดคุยเกี่ยวกับปัญหาของฉันกับครอบครัวของฉัน	0.70	0.93
4	ครอบครัวของฉันยินดีช่วยฉันในการตัดสินใจ	0.76	0.93
5	เพื่อนของฉัน พยายามช่วยเหลือฉันจริงๆ	0.73	0.93
6	ฉันสามารถไว้วางใจเพื่อนของฉันได้ เมื่อมีสิ่งผิดพลาดเกิดขึ้น	0.65	0.93
7	ฉันมีเพื่อนๆ ที่สามารถแบ่งปันเรื่องสุขและเศร้าของฉัน	0.76	0.93
8	ฉันสามารถพูดคุยเกี่ยวกับปัญหาของฉันกับเพื่อนของฉันได้	0.70	0.93
9	มีคนพิเศษ*รอบตัวฉันเมื่อฉันลำบาก	0.76	0.93
10	มีคนพิเศษ*ที่ฉันสามารถแบ่งปันทั้งสุขและเศร้าของฉัน	0.71	0.93
11	ฉันมีคนพิเศษ* ที่ให้ฉันรู้สึกอบอุ่นใจได้	0.69	0.93
12	มีคนพิเศษในชีวิตของฉันที่ใส่ใจกับความ <i>รู้สึก</i> ของฉัน	0.65	0.93

1.6 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ พิจารณาจากความแตกต่างระหว่างกลุ่มต่ำและกลุ่มสูงโดยใช้ t-test ของแต่ละมาตรวัดในการวิจัย ดังนี้ (n=105)

ข้อ	ข้อความ	t	Sig(2-tailed)
CGI-19			
1	ฉันคิดถึงบุคคลที่เสียชีวิตนี้มากจนรบกวนกิจวัตรที่ฉันทำ	5.992***	.000
2	ภาพความทรงจำต่างๆของบุคคลที่เสียชีวิตทำร้ายจิตใจฉัน	5.064***	.000
3	ฉันไม่สามารถทำใจยอมรับการเสียชีวิตของบุคคลผู้นั้นได้	7.894***	.000
4	ฉันรู้สึกตัวฉันเองเฝ้าคิดถึงโยหยาถึงบุคคลที่เสียชีวิต...	7.629***	.000
5	ฉันรู้สึกยึดติดกับสถานที่และสิ่งของที่เกี่ยวข้องกับบุคคลที่เสียชีวิตแล้ว	7.664***	.000
6	ฉันอดนึกโกรธไม่ได้ เมื่อนึกถึงเหตุการณ์ที่บุคคลนั้นเสียชีวิต..	5.380***	.000
7	ฉันรู้สึกไม่อยากเชื่อในสิ่งที่เกิดขึ้น..	6.215***	.000
8	ฉันรู้สึกงงและตกตะลึงกับการเสียชีวิตที่เกิดขึ้น	5.273***	.000
9	ตั้งแต่บุคคลนั้นเสียชีวิต ฉันรู้สึกว่าเป็นเรื่องยากที่ฉันจะเชื่อใจคนอื่นๆ	3.913**	.002
10	ตั้งแต่บุคคลนั้นเสียชีวิตไป ฉันสูญเสียความหวังใจที่มีให้กับคนอื่นๆ หรือรู้สึกห่างเหินกับคนอื่นๆที่ฉันเคยหวังใจ	5.332***	.000
11	ฉันรู้สึกเจ็บปวดในบางส่วนของร่างกายหรือมีอาการบางอย่าง เช่นเดียวกับบุคคลที่เสียชีวิตไปแล้ว	3.513**	.004
12	ฉันหาทางหลีกเลี่ยงสิ่งที่มาสะกิดใจให้นึกถึงบุคคลที่เสียชีวิตไปแล้ว	8.252***	.000
13	ฉันรู้สึกว่าชีวิตว่างเปล่า เมื่อสูญเสียบุคคลผู้นั้นไป	6.565***	.000
14	ฉันได้ยินเสียงของบุคคลที่เสียชีวิตไปแล้ว พูดกับฉัน	3.889**	.002
15	ฉันเห็นบุคคลที่เสียชีวิตไปแล้วมายืนอยู่ตรงหน้าฉัน	3.160**	.008
16	ฉันรู้สึกว่าไม่ยุติธรรมเลยที่ฉันยังมีชีวิตอยู่ ในขณะที่บุคคลนั้นเสียชีวิตไป	4.837***	.000
17	ฉันรู้สึกขมขื่นกับการเสียชีวิตของบุคคลนั้น	4.583***	.000
18	ฉันรู้สึกอิจฉาคนอื่นๆที่ไม่ได้พบกับการสูญเสียบุคคลใกล้ชิด	3.846***	.001
19	ฉันรู้สึกเหงา อ้างว้าง โดดเดี่ยวเกือบตลอดเวลาหลังจากที่บุคคลนั้นเสียชีวิตไป	5.909***	.000
** $p \leq .01$, *** $p \leq .001$			
PTGI-21			
1	ฉันเปลี่ยนลำดับการให้ความสำคัญกับสิ่งต่างๆในชีวิต	6.645***	.000

ข้อ	ข้อความ	t	Sig(2-tailed)
2	ฉันรู้สึกซาบซึ้งในคุณค่าของชีวิตตัวเองมากขึ้น	11.261***	.000
3	ฉันได้พัฒนาความสนใจใหม่ๆ	12.474***	.000
4	ฉันรู้สึกว่ามีสิ่งพบเจอได้มากขึ้น	9.934***	.000
5	ฉันมีความเข้าใจในเรื่องของคุณค่าทางจิตวิญญาณดีขึ้น	9.932***	.000
6	ฉันเห็นได้ชัดเจนขึ้นว่า ฉันสามารถไว้วางใจผู้อื่นได้ในยามที่ลำบาก	7.563***	.000
7	ฉันกำหนดวิถีชีวิตใหม่เพื่อชีวิตของฉัน	9.566***	.000
8	ฉันมีความรู้สึกใกล้ชิดกับผู้อื่นมากขึ้น	9.524***	.000
9	ฉันพร้อมที่จะแสดงออกถึงอารมณ์มากขึ้น	7.281***	.000
10	ฉันมั่นใจขึ้นว่า ฉันสามารถจัดการเรื่องที่ยุ่งยากได้	9.892***	.000
11	ฉันสามารถทำสิ่งต่างๆในชีวิตได้ดีขึ้น	11.142***	.000
12	ฉันสามารถยอมรับสิ่งต่างๆได้ดีขึ้น ไม่ว่าสิ่งนั้นจะออกมาเป็นอย่างไร	7.035***	.000
13	ฉันเห็นคุณค่าในแต่ละวันมากขึ้น	9.791***	.000
14	ฉันมองเห็นโอกาสใหม่ๆที่ไม่เคยเห็นมาก่อน	11.750***	.000
15	ฉันเห็นอกเห็นใจผู้อื่นมากขึ้น	6.943***	.000
16	ฉันตั้งใจและใช้ความพยายามมากขึ้นในความสัมพันธ์ที่มี	7.461***	.000
17	ฉันมีแนวโน้มที่จะไม่ปล่อยปละละเลยและพยายามเปลี่ยนแปลงสิ่งต่างๆที่จำเป็นมากขึ้น	11.378***	.000
18	ฉันมีความศรัทธาในศาสนามากขึ้น	5.691***	.000
19	ฉันค้นพบว่า ฉันแข็งแกร่งกว่าที่ฉันคิด	8.241***	.000
20	ฉันได้เรียนรู้อย่างมากว่า คนอื่นๆคิดกับฉันมาก	8.951***	.000
21	ฉันยอมรับความช่วยเหลือจากผู้อื่นได้มากขึ้น	9.691***	.000

*** $p \leq .001$

PHLMS-20

1	มีหลายสิ่งที่คุณพยายามไม่คิดถึงมัน	5.977***	.000
2	หากว่ามีบางสิ่งที่คุณไม่อยากจะคิดถึงมัน คุณจะพยายามหลายอย่างที่จะจัดมันออกไปจากใจของคุณ	6.733***	.000
3	ฉันบอกกับตัวเองว่า ฉันไม่ควรจะมีความคิดบางอย่าง	8.535***	.000
4	มีบางแง่มุมเกี่ยวกับตัวฉันเองที่ฉันไม่ต้องการคิดถึงมัน	8.447***	.000
5	เมื่อฉันมีความจำที่เลวร้าย ฉันพยายามเบี่ยงเบนตนเองไปเพื่อจะได้ไม่คิดถึงมัน	6.999***	.000

ข้อ	ข้อความ	t	Sig(2-tailed)
6	ฉันพยายามทำตัวให้ยุ่งๆ เพื่อไม่ให้ความคิดหรือความรู้สึกเข้ามาในใจ	7.649***	.000
7	ฉันปรารถนาว่า ฉันจะสามารถควบคุมอารมณ์ของฉันได้ง่ายขึ้น	7.744***	.000
8	ฉันพยายามที่จะนำปัญหาต่างๆออกจากใจ	7.622***	.000
9	ฉันบอกกับตัวเองว่า ฉันไม่ควรรู้สึกโศกเศร้าเสียใจ	8.318***	.000
10	ฉันพยายามเบี่ยงเบนตนเองไป เวลาที่ฉันมีความรู้สึกไม่สบายอารมณ์	7.667***	.000
11	เวลาที่ฉันพูดคุยกับคนอื่น ฉันตระหนักถึงการแสดงออกทางสีหน้าและท่าทางของเขา	8.775***	.000
12	เมื่อไหร่ก็ตามที่อารมณ์ของฉันเปลี่ยนแปลง ฉันระลึกได้ทันที	8.025***	.000
13	ฉันตระหนักถึงความคิดที่ฉันกำลังมีอยู่ขณะที่อารมณ์ของฉันเปลี่ยนแปลง	10.519***	.000
14	เมื่อมีคนถามว่าฉันรู้สึกอย่างไร ฉันสามารถระบุอารมณ์ของฉันโดยง่าย	4.493***	.000
15	ฉันสังเกตการณ์เปลี่ยนแปลงในร่างกาย เช่น หัวใจเต้นเร็ว หรือกล้ามเนื้อเกร็ง	5.974***	.000
16	ฉันตระหนักได้ว่ามีความคิดอะไรผ่านเข้ามาในใจบ้าง	10.114***	.000
17	เวลาที่ฉันพูดคุยกับคนอื่น ฉันตระหนักถึงการแสดงออกทางสีหน้าและท่าทางของเขา	9.954***	.000
18	เมื่อฉันตกใจ ฉันสังเกตว่ามีอะไรเกิดขึ้นภายในร่างกายของฉัน	7.829***	.000
19	เมื่อฉันเดินอยู่ข้างนอก ฉันตระหนักถึงกลิ่นหรือลมที่สัมผัสใบหน้าของฉันได้	8.384***	.000
20	เวลาฉันอาบน้ำ ฉันตระหนักว่าน้ำไหลผ่านผิวหนังของฉันอย่างไร	8.170***	.000

*** $p \leq .001$

3D-WS-39

1	การไม่รู้อะไรเลยคือความสุขความสบายใจยิ่ง	7.286***	.000
2	หากเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ไม่ได้ ขอไม่รับรู้สถานการณ์นั้นเสียดีกว่า	6.148***	.000
3	ในโลกที่ซับซ้อนที่เราอยู่นี้ ฉันเลือกที่จะรับข้อมูลข่าวสารจากผู้นำที่ฉันเชื่อถือเพียงผู้เดียว	4.538**	.000
4	ในการทำสิ่งต่างๆมีเพียงวิธีการที่ถูกต้องเพียงวิธีเดียวเท่านั้น	3.986***	.000
5	ในการตอบคำถามต่างๆ หากเราไม่สามารถหาคำตอบที่ครบถ้วนได้ก็หมายความว่าเราหาคำตอบไม่ได้เลย	4.692***	.000
6	คนในโลกมีเพียงสองประเภทเท่านั้นคือ คนซื่อสัตย์หรือคนคดโกง	4.017**	.000
7	คนมีเพียงสองประเภทเท่านั้น คือ คนที่มีแต่ความดีหรือคนที่มีแต่ความเลว	3.778**	.000
8	สิ่งต่างๆในชีวิตจะคงอยู่ไม่เปลี่ยนแปลงไป	4.660***	.000
9	ฉันไม่ใช่ต้นเหตุความผิดพลาดต่างๆที่เกิดขึ้น	4.253***	.000
10	ฉันเชื่อว่าสภาพแวดล้อมรอบตัวเท่านั้นที่กำหนดสุขภาพทุกข์ของฉัน	6.124***	.000

ข้อ	ข้อความ	t	Sig(2-tailed)
11	ฉันมักจะรำคาญ คนที่ระทมทุกข์และมีวุ่นแต่คิดสงสารตนเอง	4.754***	.000
12	คนเราใส่ใจและอ่อนไหวกับสัตว์มากเกินไป	4.650***	.000
13	ไม่ว่าอย่างไรก็ตามมีคนบางคนที่ฉันไม่มีทางชอบได้	4.448***	.000
14	ฉันสามารถเข้ากับคนได้หลากหลาย	2.442*	.018
15	มันไม่ใช่เรื่องของฉันที่ต้องคอยช่วยเหลือคนที่กำลังเดือดร้อน	2.581*	.013
1	หากเจอปัญหาที่หาทางออกไม่ได้ ฉันก็จะมองข้ามปัญหานั้นไปเลย	2.317*	.025
2	ฉันพยายามหลีกเลี่ยงสถานการณ์ที่ทำให้ฉันต้องคิดมาก	6.609***	.000
3	ฉันปล่อยให้สิ่งต่างๆ เกิดขึ้น โดยไม่พยายามทำความเข้าใจว่าทำไมจึงเกิดเช่นนั้น	5.154***	.000
4	ฉันพอใจที่จะแคร์คำตอบของปัญหา โดยไม่จำเป็นต้องเข้าใจเหตุผลว่าทำไมจึงตอบ อย่างนั้น	2.898***	.005
5	แม้จะตัดสินใจอย่างรอบคอบในเรื่องที่สำคัญแล้ว ฉันก็ยังลังเลใจ	6.079***	.000
6	ฉันไม่ค่อยสนใจที่จะทำความเข้าใจพฤติกรรมของผู้คน	3.835***	.000
7	ฉันพยายามเปิดรับความคิดเห็นที่แตกต่างไปของทุกคนก่อนที่จะตัดสินใจอะไร	2.952**	.005
8	เมื่อฉันไม่พอใจใคร โดยปกติฉันจะพยายาม “เอาใจเขามาใส่ใจเรา”	2.111*	.040
9	ฉันพยายามทำความเข้าใจปัญหาจากทุกด้านเสมอ	3.544*	.001
10	ก่อนที่จะวิจารณ์ใครบางคนนั้น ฉันพยายามจินตนาการว่า ฉันน่าจะรู้สึกอย่างไร ถ้าฉันตกอยู่ในสถานการณ์เดียวกับเขา	4.124***	.000
11	สำหรับฉันการเอาใจเขามาใส่ใจเราหรือมองสิ่งต่างๆ ในมุมมองของผู้อื่นเป็นเรื่องยาก	2.187*	.033
12	เมื่อฉันสับสนกับปัญหาใดปัญหาหนึ่ง สิ่งแรกๆ ที่ฉันจะทำคือศึกษาสถานการณ์นั้น และพิจารณาข้อมูลที่เกี่ยวข้องทั้งหมด	3.415**	.001
13	บางครั้งฉันปล่อยให้อารมณ์เข้ามาครอบงำ จนคิดหาทางออกในการแก้ปัญหาไม่ได้	5.111***	.000
14	เมื่อฉันมองย้อนกลับไปในเรื่องที่เกิดขึ้นกับฉัน ฉันอดที่จะรู้สึกโกรธไม่ได้	8.778***	.000
15	เมื่อฉันย้อนกลับไปมองสิ่งที่เกิดขึ้นกับตนเอง ฉันรู้สึกว่าไม่เป็นธรรม/ถูกเอาเปรียบ	8.141***	.000
16	ฉันจะรู้สึกโกรธเดือดดาลหรือเศร้าหมองมาก หากมีสิ่งต่างๆ ไม่เป็นดังหวัง	5.642***	.000
17	บางทีฉันก็ไม่รู้สึกสงสาร คนที่กำลังตกทุกข์ได้ยาก	3.627**	.001
18	บางครั้งฉันรู้สึกเห็นใจคนอื่นอย่างมาก	4.848***	.000
19	บ่อยครั้งที่ฉันไม่ได้ให้ความช่วยเหลือคนอื่น เวลาที่เขาต้องการ	4.812***	.000
20	ฉันไม่ชอบเข้าไปรับฟังปัญหาของคนอื่น	2.141*	.037
21	ฉันไม่ชอบคนบางคนมากเสียจนกระทั่งฉันแอบรู้สึกพอใจเมื่อคนเหล่านั้นถูกจับได้ และได้รับการลงโทษในสิ่งที่พวกเขาทำ	6.199***	.000

ข้อ	ข้อความ	t	Sig(2-tailed)
22	บางครั้งฉันนึกอยากไห้คนที่กำลังคุยกับฉัน จบการพูดคุยเสียที	4.815***	.000
23	ฉันหงุดหงิดได้ง่าย กับคนที่โต้เถียงฉัน	6.775***	.000
24	เมื่อใดก็ตามที่ฉันเห็นคนที่ต้องการความช่วยเหลือ ฉันจะพยายามช่วยเขาไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง	3.915***	.000

* $p \leq .05$, ** $p \leq .01$, *** $p \leq .001$

MSPSS-12

1	ครอบครัวของฉัน พยายามช่วยฉันจริงๆ	10.212***	.000
2	ฉันได้รับความช่วยเหลือและสนับสนุนทางจิตใจที่ฉันต้องการจากครอบครัวของฉัน	10.477***	.000
3	ฉันสามารถพูดคุยเกี่ยวกับปัญหาของฉันกับครอบครัวของฉัน	10.497***	.000
4	ครอบครัวของฉันยินดีช่วยฉันในการตัดสินใจ	12.872***	.000
5	เพื่อนของฉัน พยายามช่วยเหลือฉันจริงๆ	9.550***	.000
6	ฉันสามารถไว้วางใจเพื่อนของฉันได้ เมื่อมีสิ่งผิดพลาดเกิดขึ้น	8.333***	.000
7	ฉันมีเพื่อนๆที่สามารถแบ่งปันเรื่องสุขและเศร้าของฉัน	9.709***	.000
8	ฉันสามารถพูดคุยเกี่ยวกับปัญหาของฉันกับเพื่อนของฉันได้	9.349***	.000
9	มีคนพิเศษ*รอบตัวฉันเมื่อฉันลำบาก	11.760***	.000
10	มีคนพิเศษ*ที่ฉันสามารถแบ่งปันทั้งสุขและเศร้าของฉัน	10.722***	.000
11	ฉันมีคนพิเศษ* ที่ให้ฉันรู้สึกอบอุ่นใจได้	11.443***	.000
12	มีคนพิเศษในชีวิตของฉันที่ใส่ใจกับความรู้สึกของฉัน	9.364***	.000

*** $p \leq .001$

ภาคผนวก จ การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น

การศึกษาเบื้องต้น (Preliminary) นี้ เป็นการนำข้อมูลจากการทดลองใช้เครื่องมือที่ผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่านแล้วและนำข้อมูลนี้มาวิเคราะห์หาคุณภาพของเครื่องมือวิจัย ซึ่งผลการวิเคราะห์ดังกล่าวพบว่าคุณภาพเครื่องมือวิจัยครั้งนี้มีคุณภาพสูงและสามารถนำมาใช้ในการเก็บข้อมูลในกลุ่มตัวอย่างได้ และจากการศึกษาการพัฒนาโมเดลสมการโครงสร้างของความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจของนักศึกษาที่เศร้าโศกจากสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ครั้งนี้ ยังไม่พบการศึกษาความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจของนักศึกษาที่เศร้าโศกจากสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้มาก่อน ดังนั้นจึงได้นำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น เพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรที่ศึกษาและดูแนวโน้มที่จะสามารถสร้างสมการโครงสร้างของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่คัดสรรจากการทบทวนวรรณกรรมที่มีต่อความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจประกอบด้วยปัจจัยภูมิหลังคือ เพศ ชั้นปี คณะ เกรดเฉลี่ย อายุ และศาสนา ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการสูญเสียคือจำนวนครั้งที่สูญเสีย ระยะเวลาที่ผ่านการสูญเสีย สาเหตุการสูญเสีย ความเกี่ยวพันกับบุคคลอันเป็นที่รักที่เสียชีวิต และปัจจัยภายในที่เป็นอุปสรรคคือภาวะความเศร้าโศกจากการสูญเสีย ส่วนปัจจัยภายในที่ส่งเสริมและพัฒนาคือสติ ปัญญา และการรับรู้การสนับสนุนทางสังคม

ผลการศึกษาเบื้องต้น พบว่า กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาเบื้องต้นมีจำนวน 217 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 182 คน (ร้อยละ 83.9) กำลังศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 1 จำนวน 8 คน (ร้อยละ 87) คณะศึกษาศาสตร์ จำนวน 108 คน (ร้อยละ 49.8) เกรดเฉลี่ย 3.00-3.49 จำนวน 95 คน (ร้อยละ 43.8) อายุต่ำกว่า 20 ปี จำนวน 88 คน (ร้อยละ 40.6) นับถือศาสนาอิสลาม จำนวน 151 คน (ร้อยละ 69.6) ภูมิลำเนาอยู่จังหวัดปัตตานี จำนวน 61 คน (ร้อยละ 28.1) ไม่เคยเผชิญการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก จำนวน 82 คน (ร้อยละ 37.8) ระยะเวลาการสูญเสียส่วนใหญ่ผ่านมานานมากกว่า 6 ปี จำนวน 39 คน (ร้อยละ 18.0) สาเหตุมาจากโรคเรื้อรัง จำนวน 34 คน (ร้อยละ 15.7) มีความสัมพันธ์เป็นญาติสนิทจำนวน 41 (ร้อยละ 19.0) และไม่พบภาวะความเศร้าโศกจากการสูญเสีย จำนวน 104 คน (ร้อยละ 47.9) ดังตาราง

กลุ่มตัวอย่างมีภาวะความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อจำแนกตามความแตกต่างของเพศ ($F = 3.09, p < .05$) จำนวนครั้งที่สูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก ($F = 7.21, p < .001$) ระยะเวลาที่ผ่านการสูญเสียครั้งสำคัญ ($F = 3.55, p < .01$) และระดับภาวะความเศร้าโศกจากการสูญเสีย ($F = 5.01, p < .01$) ดังตารางด้านล่าง

กลุ่มตัวอย่างที่มีคุณลักษณะแตกต่างกันตามตัวแปรชั้นปี คณะ เกรตเฉลี่ย อายุ ศาสนา
ภูมิลำเนา สาเหตุการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก และบุคคลอันเป็นที่รักที่เสียชีวิต พบว่า ไม่มีความ
แตกต่างของภาวะความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ และการแจกแจงข้อมูลปกติด้วย Q-Q
plot พบว่าข้อมูลมีแนวโน้มการแจกแจงปกติ ดังภาพด้านล่าง

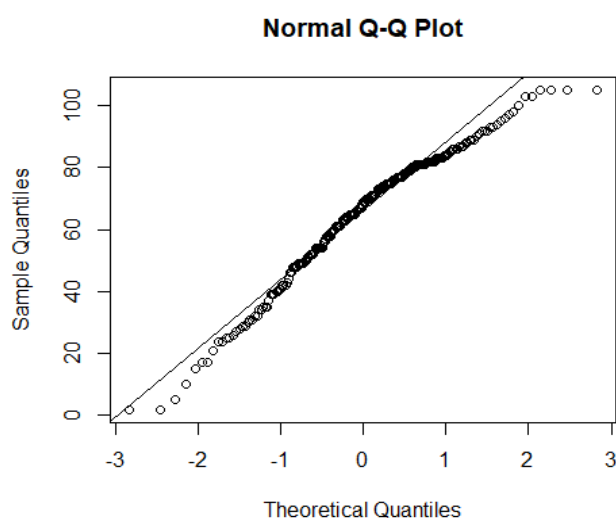
ตาราง ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างการศึกษาเบื้องต้น (N=217)

ปัจจัยที่ศึกษา	n (%)	M (SD)	F
เพศ: ชาย	18 (8.3)	74.72(19.88)	3.09*
หญิง	182 (83.9)	63.27(21.92)	
LGBTQ	14 (6.5)	73.14(15.56)	
ไม่ต้องการระบุ	3 (1.4)	46.00(12.49)	
ชั้นปี: ชั้นปีที่ 1	87 (40.1)	64.19(22.16)	2.05
ชั้นปีที่ 2	25 (11.5)	63.00(21.83)	
ชั้นปีที่ 3	42 (19.4)	59.14(24.11)	
ชั้นปีที่ 4	63 (29.0)	69.51(18.42)	
คณะ: ศึกษาศาสตร์	108 (49.8)	68.66(20.50)	2.39
มนุษยศาสตร์ฯ	73 (33.6)	59.37(20.77)	
วิทยาศาสตร์	17 (7.8)	66.47(22.37)	
พยาบาลศาสตร์	5 (2.3)	65.00(25.62)	
รัฐศาสตร์	14 (6.5)	58.42(21.67)	
เกรตเฉลี่ย: ต่ำกว่า 3.00	51 (23.5)	67.14(21.46)	0.81
3.00-3.49	95 (43.8)	62.62(22.13)	
3.50 ขึ้นไป	71 (32.7)	65.49(21.24)	
อายุ: ต่ำกว่า 20 ปี	88 (40.6)	63.22(21.98)	0.45
20-21 ปี	83 (38.2)	64.84(22.53)	
22 ปี ขึ้นไป	46 (21.2)	66.91(19.62)	
ศาสนา: พุทธ	59 (27.2)	65.29(17.64)	0.05
อิสลาม	151 (69.6)	64.42(23.11)	
คริสต์และอื่นๆ	7 (3.2)	63.43(22.99)	
ภูมิลำเนา: ปัตตานี	61 (28.1)	58.15(22.46)	1.98
ยะลา	13 (6.0)	62.31(26.91)	

นราธิวาส	32 (14.7)	71.84(17.24)	
สงขลา	45 (20.7)	64.28(21.31)	
สตูล	20 (9.2)	71.75(22.43)	
ภาคใต้ไม่รวม 5 จังหวัดชายแดนใต้	41 (18.9)	65.88(21.19)	
ภาคอื่นๆ	5 (2.3)	67.60(8.88)	
จำนวนครั้งที่สูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก: ไม่มี	82 (37.8)	71.67(16.17)	7.21***
1 ครั้ง	41 (18.9)	66.68(23.02)	
มากกว่า 1 ครั้ง	64 (29.5)	56.11(22.12)	
มี แต่ไม่ต้องการระบุ	30 (13.8)	60.70(25.50)	
ระยะเวลาที่ผ่านการสูญเสียครั้งสำคัญ: ไม่สูญเสีย	82 (37.8)	70.04(18.51)	3.55**
ผ่านมา 1 ปี	26 (12.0)	57.96(20.06)	
ผ่านมา 2-3 ปี	38 (17.5)	56.37(24.40)	
ผ่านมา 3-6 ปี	32 (14.7)	66.69(23.92)	
ผ่านมามากกว่า 6 ปี	39 (18.0)	64.62(21.67)	
สาเหตุการสูญเสียของบุคคลอันเป็นที่รัก: ไม่มีและไม่ระบุ	150 (69.1)	65.31(20.93)	0.80
สถานการณ์ความไม่สงบ	14 (6.5)	54.43(23.05)	
เสียชีวิตกะทันหันจากอุบัติเหตุ ฆาตกรรม	3 (1.4)	67.67(11.93)	
โรคเรื้อรังเช่น มะเร็ง หัวใจ หลอดเลือดในสมองฯ	34 (15.7)	66.97(24.69)	
เหตุอื่นๆ	6 (2.8)	61.00(24.68)	
สาเหตุการเสียชีวิตมากกว่า 1	10 (4.6)	61.90(20.69)	
บุคคลอันเป็นที่รักที่เสียชีวิต: ไม่มี/ไม่ระบุ	149 (68.7)	65.30(21.00)	0.57
พ่อ	6 (2.8)	66.83(20.22)	
แม่	3 (1.4)	80.67(21.22)	
พี่น้อง	4 (1.9)	69.75(14.97)	
ญาติสนิท	41 (19.0)	61.05(25.73)	
เพื่อนสนิท/คนรัก	3 (1.4)	61.50(16.64)	
มากกว่า 1	10 (4.6)	61.90(20.69)	
ความเศร้าโศกจากการสูญเสีย: ไม่สูญเสีย ไม่เศร้าโศก	82 (37.8)	70.07(18.45)	5.01**
สูญเสีย-ไม่พบเศร้าโศก	104 (47.9)	60.14(22.91)	
สูญเสีย-พบเศร้าโศก	31 (14.3)	65.23(22.51)	

* $p < .01$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

ภาพแสดง กราฟ Q-Q plot ของคะแนนความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ

การศึกษาเบื้องต้นของความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ พบว่า มีค่าคะแนนเฉลี่ยของความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจอยู่ในระดับมากเท่ากับ 64.62 ($SD = 21.67$) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับรายด้านแต่ละด้านสูงมากนั่นคือ การค้นพบความเข้มแข็งในตนเอง ($r = .92, p < .01$) การค้นพบและโอกาสใหม่ๆ ($r = .96, p < .01$) การมีสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่น ($r = .94, p < .01$) การชื่นชมยินดีในชีวิต ($r = .91, p < .01$) และการเปลี่ยนแปลงทางจิตวิญญาณ ($r = .82, p < .01$) และมีความสัมพันธ์ทางบวกค่อนข้างต่ำกับภาวะสติ ($r = .30, p < .01$) ภาวะทางปัญญา ($r = .23, p < .01$) และการรับรู้การสนับสนุนทางสังคม ($r = .32, p < .01$) ในขณะที่ปัจจัยภายในส่งเสริมและพัฒนา พบว่า ภาวะสติมีความสัมพันธ์ทางบวกกับภาวะทางปัญญาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .17, p < .05$) และภาวะทางปัญญาที่มีความสัมพันธ์กับการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .20, p < .01$) และไม่พบภาวะร่วมเส้นตรงพหุ (Multicollinearity) ดังตารางด้านล่าง

ตาราง เมทริกซ์สหสัมพันธ์ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรที่ศึกษา

ปัจจัย	Mean	SD	1	1.1	1.2	1.3	1.4	1.5	2	3	4
1.ความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ	64.62	21.67	1.00								
1.1 การค้นพบความเข้มแข็งในตนเอง	12.61	4.42	.92**	1.00							
1.2 การค้นพบโอกาสใหม่ๆ	15.17	5.67	.96**	.88**	1.00						
1.3 การมีสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่น	21.56	7.64	.94**	.78**	.85**	1.00					

1.4 การชื่นชมยินดีในชีวิต	9.10	3.34	.91**	.80**	.88**	.79**	1.00		
1.5 การเปลี่ยนแปลงทางจิตวิญญาณ	6.17	2.46	.82**	.74**	.73**	.70**	.73**	1.00	
2.ภาวะสติ	54.41	14.40	.30**	.24**	.26**	.31**	.31**	.24**	1.00
3.ภาวะทางปัญญา	3.16	.511	.23**	.24**	.22**	.21**	.23**	.11	.17*
4.การรับรู้การสนับสนุนทางสังคม	59.15	17.83	.32**	.27**	.27**	.34**	.27**	.32**	.12

* $p < .01$, ** $p < .01$, VIF1 = 1.24, VIF2 = 1.11, VIF3 = 2.52, VIF4 = 1.14

การวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณร่วมกับตัวแปรหุ่นของการศึกษาเบื้องต้นครั้งนี้ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีตัวแปรจำนวนครั้งสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก ระยะเวลาที่ผ่านการสูญเสียครั้งสำคัญ ภาวะสติ ภาวะทางปัญญา และการรับรู้การสนับสนุนทางสังคม ร่วมกันอธิบายความแปรปรวนภาวะความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจได้ร้อยละ 30 มีนัยสำคัญทางสถิติ ($F = 8.64, p < .001$)

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยบ่งบอกถึงอิทธิพลตัวแปรจำนวนครั้งสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก ที่มีต่อตัวแปรภาวะความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ พบว่า อิทธิพลของจำนวนครั้งสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักจำนวน 1 ครั้ง มากกว่า 1 ครั้ง และมีการสูญเสียแต่ไม่ระบุจำนวนเท่ากับ -21.67, -29.95 และ -25.12 ตามลำดับ หมายความว่า หากมีการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก 1 ครั้ง จะมีคะแนนความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจลดลง 21.67 หากมีการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักมากกว่า 1 ครั้งจะมีคะแนนความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจลดลง 29.95 และหากมีการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักซึ่งไม่ต้องการระบุจำนวนครั้ง จะมีคะแนนความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจลดลง 25.12

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยบ่งบอกถึงอิทธิพลระยะเวลาที่กลุ่มตัวอย่างผ่านการสูญเสียครั้งสำคัญช่วงไม่เกิน 1 ปีและไม่เกิน 3 ปี พบว่า มีอิทธิพลทำนายภาวะความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจเท่ากับ 15.23 และ 12.49 ตามลำดับอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มไม่สูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก ในขณะที่ระยะเวลาการสูญเสียครั้งสำคัญช่วงไม่เกิน 6 ปีและช่วงเกิน 6 ปีขึ้นไป มีอิทธิพลทำนายภาวะความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจเท่ากับ 18.41 และ 23.88 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติตามลำดับเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มไม่สูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก นั่นคือเมื่อกลุ่มตัวอย่างผ่านการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักครั้งสำคัญช่วง 3-6 ปีและช่วงเกิน 6 ปีขึ้นไป มีแนวโน้มเพิ่มคะแนนภาวะความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจเท่ากับ 18.41 และ 23.88 ตามลำดับ

กลุ่มตัวอย่างที่มีภาวะสติ ปัญญา และการรับรู้การสนับสนุนทางสังคม มีอิทธิพลต่อภาวะความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจได้เท่ากับ .28, 5.56, และ .33 ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าอิทธิพลของตัวแปรปัญญาเท่ากับ 5.56 ทิศทางบวกขนาดสูงมากกว่าห้า

เท่าของตัวแปรการรับรู้การสนับสนุนทางสังคมและภาวะมีสติซึ่งเท่ากับ .33 และ .28 ทิศทางบวก ขนาดค่อนข้างต่ำ

ดังนั้นจากการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นชี้ให้เห็นว่า ตัวแปรที่สนใจศึกษาคือ ภาวะสติ ปัญญา และการรับรู้การสนับสนุนทางสังคม มีอิทธิพลต่อภาวะความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และยังพบปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการสูญเสียเพิ่มเติมอีก 2 ตัวแปร ที่มีอิทธิพลต่อภาวะความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจคือ ตัวแปรจำนวนครั้งที่สูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก และระยะเวลาที่ผ่านการสูญเสียครั้งสำคัญ ดังนั้นนอกจากตัวแปรที่คัดสรรมาศึกษามีอิทธิพลต่อภาวะความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจและสนับสนุนการสร้างสมการโครงสร้างของความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจแล้ว จึงควรพิจารณาตรวจสอบอิทธิพลของตัวแปรจำนวนครั้งที่สูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักและระยะเวลาที่สูญเสียครั้งสำคัญร่วมด้วย

ตาราง การวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุของภาวะความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ

ตัวแปรพยากรณ์	ความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ				
	Coef.	SE	Beta	t	p-value
Constant	48.20	11.31		4.26	.000***
จำนวนครั้งที่สูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก: ไม่มี	82/0 ^a				
1 ครั้ง	-21.67	8.36	-.39	-2.59	.010*
มากกว่า 1 ครั้ง	-29.95	8.13	-.63	-3.69	.000***
มี แต่ไม่ต้องการระบุ	-25.12	8.16	-.40	-3.08	.002**
ระยะเวลาที่ผ่านการสูญเสียครั้งสำคัญ: ไม่สูญเสีย	82/0 ^a				
ผ่านมา 1 ปี	15.23	8.22	.23	1.85	.065
ผ่านมา 2-3 ปี	12.49	8.43	.22	1.48	.140
ผ่านมา 3-6 ปี	18.41	8.32	.30	2.21	.028*
ผ่านมามากกว่า 6 ปี	23.88	8.49	.42	2.81	.005**
ภาวะมีสติ	-.28	.09	-.19	-3.09	.002**
ภาวะทางปัญญา	5.56	2.65	.13	2.10	.037*
การรับรู้การสนับสนุนทางสังคม	.33	.07	.27	4.52	.000***

$r = .54$, $R \text{ Square} = .30$, $F = 8.64$, $df = 10,206$, $p = .000$

* $p < .01$, ** $p < .01$, *** $p < .001$, ^a0 = reference category

ภาคผนวก ฉ

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจตามแนวคิด Tedeschi & Calhoun (1996)

การตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ (PTG) ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory factor analysis) โดยโมเดลตัวบ่งชี้ PTG ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบคือ องค์ประกอบด้านการค้นพบความเข้มแข็งในตนเอง (Personal strength: PS) องค์ประกอบด้านการค้นพบโอกาสใหม่ๆ (New possibilities: องค์ประกอบด้านสัมพันธ์ภาพกับคนอื่น (Relating to others: RO) องค์ประกอบด้านการชื่นชมยินดีในชีวิต (Appreciation of life: AL) และองค์ประกอบด้านการเปลี่ยนแปลงทางจิตวิญญาณ (Spiritual change) และมีตัวบ่งชี้ 21 ตัวคือข้อที่ 1 ถึงข้อที่ 21

จากตารางและภาพด้านล่างนี้แสดงผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน พบว่า โมเดลตัวบ่งชี้ PTG มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาจากค่าไค-สแควร์ (Chi-square) มีค่าเท่ากับ 151.71 (df=125) ซึ่งมีความแตกต่างจากศูนย์อย่างไม่มีนัยสำคัญ ($p = .052$) และค่าดัชนีวัดความกลมกลืน (GFI) เท่ากับ .96 ค่าดัชนีความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) เท่ากับ .93 และค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสองของการประมาณค่า (RMSEA) เท่ากับ .024 แสดงให้เห็นว่าโมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

เมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบในโมเดลตัวบ่งชี้ PTG จากผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับแรก พบว่า ตัวบ่งชี้ทั้ง 21 ตัวแปรสังเกตได้ มีน้ำหนักองค์ประกอบในรูปคะแนนมาตรฐานอยู่ระหว่าง .67 ถึง 1.47 ทุกค่ามีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละองค์ประกอบ พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบด้านการค้นพบความเข้มแข็งในตนเอง (PS) มีคะแนนมาตรฐานอยู่ระหว่าง .75 ถึง .82 ตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุดคือ ข้อที่ 19 มีค่าเท่ากับ .82 รองลงมาคือ ข้อที่ 12 มีค่าเท่ากับ .78 และ ข้อที่ 10 มีค่าเท่ากับ .76 และข้อที่ 4 ต่ำที่สุดคือ .75 ตัวบ่งชี้ดังกล่าวมีสัดส่วนความแปรปรวนที่อธิบายได้ด้วยองค์ประกอบด้านการค้นพบความเข้มแข็งในตนเอง (PS) ร้อยละ 68, 61, 58 และ 56 ตามลำดับ

ค่าน้ำหนักองค์ประกอบด้านการค้นพบโอกาสใหม่ๆ (NP) มีคะแนนมาตรฐานอยู่ระหว่าง .96 ถึง 1.07 ตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุดคือข้อที่ 14 มีค่าเท่ากับ .82 รองลงมาคือ ข้อที่ 7 มีค่าเท่ากับ .79 ข้อที่ 11 และข้อที่ 3 เท่ากันคือมีค่าเท่ากับ .78 ส่วนข้อที่ 17 มีค่าน้อยที่สุดคือเท่ากับ .77 ตัวบ่งชี้ดังกล่าวมีสัดส่วนความแปรปรวนที่อธิบายได้ด้วยองค์ประกอบด้านการค้นพบโอกาสใหม่ๆ (NP) ร้อยละ 68, 63, 61, 60 และ 59 ตามลำดับ

ค่าน้ำหนักองค์ประกอบด้านสัมพันธภาพกับคนอื่น (RO) มีคะแนนมาตรฐานอยู่ระหว่าง .78 ถึง 1.07 ตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุดคือข้อที่ 15 มีค่าเท่ากับ .81 รองลงมาคือข้อที่ 16 มีค่าเท่ากับ .80 ส่วนข้อที่ 6 ข้อที่ 20 ข้อที่ 21 และข้อที่ 8 มีค่าเท่ากับ .78, 77, 76 และ 70 ตามลำดับและข้อที่ 9 มีค่าน้อยที่สุดเท่ากับ .57 ตัวบ่งชี้ดังกล่าวมีสัดส่วนความแปรปรวนที่อธิบายได้ด้วยองค์ประกอบด้านสัมพันธภาพกับคนอื่น(RO)ร้อยละ 66, 64, 61, 59, 58, 49 และ 32 ตามลำดับ

ค่าน้ำหนักองค์ประกอบด้านการชื่นชมยินดีในชีวิต (AL) มีคะแนนมาตรฐานอยู่ระหว่าง .44 ถึง .84 ตัวบ่งชี้ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมากที่สุดคือข้อที่ 13 มีค่าเท่ากับ .81 รองลงมาคือข้อที่ 2 มีค่าเท่ากับ .68 และข้อที่ 1 มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบน้อยที่สุดเท่ากับ .44 เท่ากัน ตัวบ่งชี้ดังกล่าวมีสัดส่วนความแปรปรวนที่อธิบายได้ด้วยองค์ประกอบด้านการชื่นชมยินดีในชีวิต (AL) ร้อยละ 66, 46 และ 19 ตามลำดับ

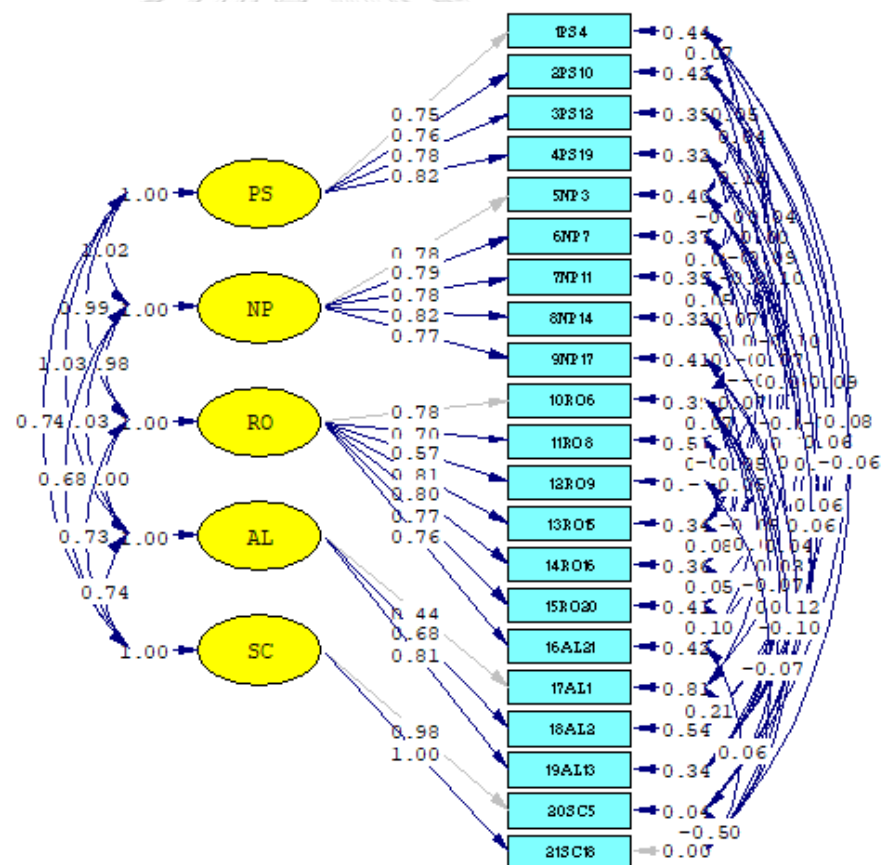
ค่าน้ำหนักองค์ประกอบด้านการเปลี่ยนแปลงทางจิตวิญญาณ (SC) มีคะแนนมาตรฐานอยู่ระหว่าง 1.33 ถึง 1.47 ตัวบ่งชี้ข้อที่ 18 เป็นพารามิเตอร์บังคับ (Constrained parameter) ส่วนข้อที่ 5 มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ .98 ส่วนตัวบ่งชี้ดังกล่าวมีสัดส่วนความแปรปรวนที่อธิบายได้ด้วยองค์ประกอบด้านการเปลี่ยนแปลงทางจิตวิญญาณ (SC) ร้อยละ 96 ดังตารางและภาพด้านล่าง

ตาราง การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลของความมั่งงายภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ

ตัวแปร	น้ำหนักองค์ประกอบ		t	R ²	ส.ป.ส. คะแนนองค์ประกอบ
	β	b (SE)			
ด้านการค้นพบความเข้มแข็งในตนเอง (Personal strength: PS) 4 ข้อ					
ข้อ 4	.75	1.00 (-)	-	.56	-.03
ข้อ 10	.76	.97 (.06)	16.60**	.58	.02
ข้อ 12	.78	1.01 (.06)	15.69**	.61	.04
ข้อ 19	.82	1.06 (.06)	16.68**	.68	.03
ด้านการค้นพบโอกาสใหม่ๆ (New possibilities: NP) 5 ข้อ					
ข้อ 3	.78	1.04 (-)	-	.60	.07
ข้อ 7	.79	1.07 (.06)	16.74**	.63	.04
ข้อ 11	.78	.98 (.06)	16.38**	.61	.02
ข้อ 14	.82	1.05 (.06)	17.62**	.68	.04
ข้อ 17	.77	.96 (.06)	16.07**	.59	.03
ด้านสัมพันธภาพกับคนอื่น (Relating to others: RO) 7 ข้อ					
ข้อ 6	.78	1.02 (-)	-	.61	.14
ข้อ 8	.70	.94 (.06)	15.27**	.49	.02
ข้อ 9	.57	.78 (.07)	11.12**	.32	.03

ข้อ 15	.81	1.06 (.07)	15.23**	.66	.12
ข้อ 16	.80	1.07 (.07)	15.52**	.64	.08
ข้อ 20	.77	.99 (.06)	15.71**	.59	.03
ข้อ 21	.76	.95 (.06)	14.84**	.58	.07
ด้านการชื่นชมยินดีในชีวิต (Appreciation of life: AL) 3 ข้อ					
ข้อ 1	.44	.67 (-)	-	.19	-.02
ข้อ 2	.68	1.02 (.11)	9.60**	.46	-.03
ข้อ 13	.81	1.10 (.12)	8.82**	.66	-.02
ด้านการเปลี่ยนแปลงทางจิตวิญญาณ (Spiritual change: SC) 2 ข้อ					
ข้อ 5	.98	1.33 (-)	-	.96	.77
ข้อ 18	1.00	1.47 (.11)	13.14**	1.00	.78

Chi-Square = 151.71, df= 125, p= .052, GFI= .96, AGFI= .93, RMR= .045, RMSEA= .024

Chi-Square=151.71, df=125, P-value=0.05222, RMSEA=0.024

ภาพแสดงผลการวิเคราะห์ห้องค้ประกอบเชิงยืนยันันของโมเดลตัวบ่งชี้ PTG 5 องค้ประกอบ

ภาคผนวก ข

การวิเคราะห์การไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลการวัด

การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างความสัมพันธ์ของความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจที่ได้พัฒนาขึ้นครั้งนี้ พบว่า มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ แต่อย่างไรก็ตามผลจากการศึกษาตัวแปรลักษณะทั่วไปในกลุ่มตัวอย่างที่วิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างที่พัฒนาขึ้นและสอดคล้องกับผลการการศึกษาเบื้องต้น แสดงให้เห็นถึงตัวแปรระยะเวลาที่ผ่านการสูญเสียครั้งสำคัญที่มีอิทธิพลต่อความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ ผลดังกล่าวได้เสนอแนะให้มีการตรวจสอบการไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลสมการโครงสร้างครั้งนี้ โดยใช้ตัวแปรระยะเวลาที่ผ่านการสูญเสียครั้งสำคัญ ซึ่งเป็นตัวแปรที่มีผลต่อความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจอย่างมีนัยสำคัญ สอดคล้องกับจากการทบทวนวรรณกรรมยืนยันว่ามีความเกี่ยวข้องกับความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ (Michael and Cooper, 2013; Wolchik et al., 2009)

ดังนั้นผู้วิจัย จึงทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลสมการโครงสร้างความสัมพันธ์ของความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจที่ได้พัฒนาขึ้นครั้งนี้ โดยจำแนกตามความแตกต่างของตัวแปรระยะเวลาที่ผ่านการสูญเสียครั้งสำคัญ จากผลวิจัยครั้งนี้พบว่า ระยะเวลาที่ผ่านการสูญเสียครั้งสำคัญมีความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ .01 ($F = 3.83, p = .005$) และเมื่อวิเคราะห์ภายหลัง (Post hoc test) พบว่ากลุ่มแรกและกลุ่มสุดท้ายแตกต่างกัน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้จัดกลุ่มใหม่โดยรวมกลุ่มที่ไม่มีความแตกต่างกัน แต่มีความแตกต่างระหว่างกลุ่มจึงได้ กลุ่มแรกเป็น กลุ่มตัวอย่างที่เผชิญการสูญเสียมาไม่เกิน 6 ปี มีจำนวน 130 คน ($Mean = 58.01, SD = 20.56$) และกลุ่มที่ 2 ช่วงระยะเวลาเผชิญการสูญเสียมา 6 ปีหรือมากกว่า มีจำนวน 151 คน ($Mean = 66.42, SD = 16.99$) โดยทั้งสองกลุ่มมีความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($t = -3.70, p = .00$) เช่นเดียวกับ Wolchik et al. (2009) ที่ได้ศึกษาติดตามความสัมพันธ์ของความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจระยะยาว 6 ปี พบว่า มีความสัมพันธ์กันทุกองค์ประกอบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 เพราะฉะนั้นผู้วิจัยจึงนำโมเดลสมการโครงสร้างความสัมพันธ์ของความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจที่ได้พัฒนาขึ้นครั้งนี้มาวิเคราะห์การไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลการวัด เพื่อพิจารณาว่า มีความแตกต่างในโมเดลที่พัฒนาขึ้นตามระยะเวลาที่ได้เผชิญการสูญเสียหรือไม่ อย่างไร ดังนี้

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของกลุ่มตัวอย่าง กรณีกลุ่มนักศึกษาที่ผ่านการเผชิญการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักในช่วงระยะเวลาไม่เกิน 6 ปี ($n = 130$)

จากตารางล่างซ้าย ผลการวิเคราะห์ค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ จำนวน 13 ตัวแปร ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ทั้งหมด 78 คู่ พบว่า มีความสัมพันธ์แตกต่างจากศูนย์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 2 คู่ มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จำนวน 54 คู่ และมีค่าความสัมพันธ์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติจำนวน 22 คู่ โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้เป็นความสัมพันธ์ทางบวกจำนวน 77 คู่ ความสัมพันธ์ทางลบจำนวน 1 คู่ มีขนาดของความสัมพันธ์ตั้งแต่ $-.001$ ถึง $.900$ โดยความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ในกลุ่มนี้มีขนาดความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ ($r < .20$) จำนวน 24 คู่ ค่อนข้างต่ำ ($.20 < r < .40$) จำนวน 21 คู่ ปานกลาง ($.40 < r < .60$) จำนวน 17 คู่ ค่อนข้างสูง ($.60 < r < .80$) จำนวน 8 คู่ สูง ($.80 < r < .90$) จำนวน 5 คู่ และสูงมากมี 1 คู่ ($r = .90$) คือ การค้นพบโอกาสใหม่ๆ (NP) และการค้นพบความเข้มแข็งในตนเอง (PS) ส่วนความสัมพันธ์ต่ำสุด ($r = .001$) คือการยอมรับ (ACC) กับมิติการสะท้อนมุมมอง (REF)

เมื่อพิจารณาค่าสถิติ Bartlett's Test of Sphericity มีค่าสถิติเท่ากับ 1255.49, ($p < .001$) แสดงให้เห็นว่า เมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ทั้งหมดของกลุ่มตัวอย่างแตกต่างกันจากเมทริกซ์เอกลักษณ์ (Identity matrix) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 หรือตัวแปรสังเกตได้มีความสัมพันธ์กันสามารถนำไปวิเคราะห์โมเดลลิสเรลได้ สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy (MSA) ที่มีค่าระหว่าง 0-1 โดยค่าเท่ากับ 1 เมื่อตัวแปรแต่ละตัวสามารถทำนายได้ตัวแปรอื่นโดยปราศจากความคลาดเคลื่อน โดย Hair et al. (2014) เสนอว่าค่าดัชนี MSA หากมีค่า $.80$ ขึ้นไปจะเหมาะสมอย่างมาก ในการวิเคราะห์ครั้งนี้พบว่า MSA มีค่าเท่ากับ 0.859 ดังนั้น ผลการตรวจสอบความสัมพันธ์ พบว่าตัวแปรสังเกตได้มีความสัมพันธ์กันสามารถนำไปวิเคราะห์โมเดลลิสเรลต่อไปได้

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของกลุ่มตัวอย่าง กรณีกลุ่มนักศึกษาที่ผ่านการเผชิญการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักในช่วงระยะ 6 ปีขึ้นไป ($n = 151$)

จากตารางด้านบนขวา ผลการวิเคราะห์ค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ จำนวน 13 ตัวแปร ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ทั้งหมด 78 คู่ พบว่า มีความสัมพันธ์แตกต่างจากศูนย์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 8 คู่ มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จำนวน 47 คู่ และมีค่าความสัมพันธ์อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติจำนวน 23 คู่ โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้เป็นความสัมพันธ์ทางบวกจำนวน 76 คู่ มีความสัมพันธ์ทางลบจำนวน 2 คู่ มีขนาดของความสัมพันธ์ตั้งแต่ $-.064$ ถึง $.856$ โดยความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ในกลุ่มนี้มีขนาดความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ ($r < .20$) จำนวน 29 คู่ ค่อนข้างต่ำ ($.20 < r < .40$) จำนวน 33 คู่ ปานกลาง ($.40 < r < .60$) จำนวน 1 คู่ ค่อนข้างสูง ($.60 < r < .80$) จำนวน 12 คู่ สูง

(.80 < r < .90) จำนวน 3 คู่ ความสัมพันธ์สูงสุด ($r = .856$) คือ NP และ PS ส่วนความสัมพันธ์ต่ำสุด ($r = .004$) คือการยอมรับ (ACC) กับมิติสะท้อนมุมมอง (REF)

เมื่อพิจารณาค่าสถิติ Bartlett's Test of Sphericity มีค่าสถิติเท่ากับ 1140.12, ($p < .001$) แสดงให้เห็นว่า เมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ทั้งหมดของกลุ่มตัวอย่างแตกต่างกันจากเมทริกซ์เอกลักษณ์ (Identity matrix) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 หรือตัวแปรสังเกตได้มีความสัมพันธ์กันสามารถนำไปวิเคราะห์โมเดลลิสเรลได้ สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy (MSA) ที่มีค่าระหว่าง 0-1 โดยค่าเท่ากับ 1 เมื่อตัวแปรแต่ละตัวสามารถทำนายได้ตัวแปรอื่นโดยปราศจากความคลาดเคลื่อน โดย Hair et al. (2014) เสนอว่าค่าดัชนี MSA หากมีค่า .80 ขึ้นไปจะเหมาะสมอย่างมาก ในการวิเคราะห์ครั้งนี้พบว่า MSA มีค่าเท่ากับ 0.824 ดังนั้น ผลการตรวจสอบความสัมพันธ์ พบว่าตัวแปรสังเกตได้มีความสัมพันธ์กันสามารถนำไปวิเคราะห์โมเดลลิสเรลต่อไปได้

ตาราง ค่าสถิติพื้นฐานและเมทริกซ์ความสัมพันธ์ของตัวแปรสังเกตได้ แยกตามช่วงเวลาสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รัก

ตัวแปรสังเกตได้	3D-WS			PTGI					PHLMS		MSPSS		
	COG	REF	AFF	PS	NP	RO	AL	SC	AWA	ACC	FAM	FRI	SIG
ช่วงระยะเวลาที่ผ่านการสูญเสีย 6 ปีขึ้นไป (n=151) $SE_{sk}=.197, SE_{ku}=.392$ Bartlett's Test of Sphericity Approx. Chi-Square = 1140.12, $df = 78, p = 0.000$, Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy = 0.824													
KU	.13	.09	.02	2.34	2.49	2.74	.97	2.73	-.43	-.473	.80	.79	.70
SK	-.44	.37	.34	-.21	-.22	-.25	-.93	-1.47	-.15	-.015	-1.13	-.92	-1.02
Min	1.07	2.08	2.38	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	10.00	10.00	6.00	4.00	4.00
Max	4.64	4.25	4.62	20.00	25.00	35.00	15.00	10.00	50.00	50.00	28.00	28.00	28.00
Mean	3.29	3.21	3.32	14.42	17.45	24.15	9.92	7.62	32.02	30.30	22.54	21.34	22.36
SD	.69	.47	.41	3.79	4.90	6.42	3.18	2.09	8.74	7.61	5.45	5.20	5.35
CV	0.21	0.15	0.12	0.26	0.28	0.27	0.32	0.27	0.27	0.25	0.24	0.24	0.24
COG	1.00	.39**	.51**	.08	.10	.07	.16	.02	.14	.11	.17*	.11	.18*
REF	.47**	1.00	.61**	.17*	.08	.09	.18*	.14	.10	.00	.19*	.22**	.27**
AFF	.54**	.57**	1.00	.24**	.23**	.17*	.24**	.24**	.15	.07	.26**	.23**	.35**
PS	.04	.13	.08	1.00	.86**	.85**	.72**	.75**	.24**	.12	.23**	.22**	.25**
NP	.10	.14	.10	.90**	1.00	.84**	.74**	.72**	.25**	.11	.29**	.32**	.29**
RO	.01	.10	.10	.84**	.86**	1.00	.70**	.78**	.24**	.13	.25**	.27**	.22**

AL	.12	.12	.16	.79**	.81**	.72**	1.00	.64**	.24**	.15	.27**	.21**	.22**
SC	.02	.15	.14	.81**	.79**	.75**	.69**	1.00	.22**	.12	.27**	.26**	.24**
AWA	.19*	.15	.18*	.52**	.49**	.49**	.43**	.49**	1.00	.62**	.20*	.20*	.28**
ACC	.01	-.00	.08	.47**	.46**	.47**	.41**	.42**	.73**	1.00	-.06	-.01	.02
FAM	.11	.25**	.23**	.35**	.37**	.34**	.32**	.31**	.26**	.21**	1.00	.62**	.62**
FRI	.0	.29**	.26**	.39**	.38**	.39**	.35**	.31**	.27**	.26**	.78**	1.00	.67**
SIG	.14	.27**	.29**	.45**	.43**	.42**	.40**	.36**	.30**	.30**	.76**	.82**	1.00
Mean	3.21	3.15	3.22	12.57	15.36	21.55	8.29	6.51	31.12	29.56	21.63	21.62	22.02
SD	.67	.40	.44	4.69	5.82	7.59	3.64	2.65	8.748	7.85	5.42	5.01	5.60
CV	0.21	0.13	0.14	0.37	0.38	0.35	0.44	0.41	0.28	0.27	0.25	0.23	0.25
Max	5.00	4.33	4.23	20.00	25.00	35.00	15.00	10.00	50.00	49	28.00	28.00	28.00
Min	1.21	2.25	1.85	1.00	1.00	3.00	0.00	0.00	11.00	10.00	5.00	8.00	8.00
SK	-.29	.67	-.32	.62	-.56	-.57	.25	.25	-.08	.01	-.46	-.44	-.60
KU	.40	.65	.70	.47	.494	.215	.829	.186	-.47	-.14	-.73	-.60	-.70

Bartlett's Test of Sphericity Approx. Chi-Square = 1255.49, $df = 78$, $p = 0.000$,

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy = 0.859

ช่วงระยะเวลาที่ผ่านการสูญเสียไม่เกิน 6 ปี (130)

* $p < .05$, ** $p < .01$, $SE_{sk} = .212$, $SE_{ku} = .422$ โดยที่ $Z_{sk} = SK/SE_{sk}$ และ $Z_{ku} = KU/SE_{ku}$

การทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลสมการโครงสร้างความสัมพันธ์ของความงอกงาม ภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ ระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่เผชิญการสูญเสียไม่เกิน 6 ปี และกลุ่ม ตัวอย่างที่เผชิญการสูญเสียมา 6 ปีขึ้นไป โดยมีสมมติฐานการทดสอบ 9 ข้อดังนี้

สมมติฐานที่ 1 เป็นการทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับความไม่แปรเปลี่ยนของรูปร่างโมเดล (H_{form})

สมมติฐานที่ 2 เป็นการทดสอบสมมติฐานที่ 1 บวกกับความไม่แปรเปลี่ยนของค่าพารามิเตอร์ ของสัมประสิทธิ์ถดถอยของตัวแปรสังเกตได้บนตัวแปรแฝงภายนอก ($H_{\Lambda\alpha}$)

สมมติฐานที่ 3 เป็นการทดสอบสมมติฐานที่ 2 บวกกับความไม่แปรเปลี่ยนของค่าพารามิเตอร์ ของสัมประสิทธิ์ถดถอยของตัวแปรสังเกตได้บนตัวแปรแฝงภายใน ($H_{\Lambda\alpha\Lambda\gamma}$)

สมมติฐานที่ 4 เป็นการทดสอบสมมติฐานที่ 3 บวกกับ ความไม่แปรเปลี่ยนของ ค่าพารามิเตอร์ของเมทริกซ์อิทธิพลความสัมพันธ์ของโมเดลสมการโครงสร้างจากตัวแปรแฝงภายนอก สู่ตัวแปรแฝงภายใน ($H_{\Lambda\alpha\Lambda\gamma\Gamma}$)

สมมติฐานที่ 5 เป็นการทดสอบสมมติฐานที่ 4 บวกกับ ความไม่แปรเปลี่ยนของ ค่าพารามิเตอร์ของเมทริกซ์อิทธิพลความสัมพันธ์ของโมเดลสมการโครงสร้างจากตัวแปรแฝงภายในสู่ ตัวแปรแฝงภายในด้วยกัน ($H_{\Lambda\alpha\Lambda\gamma\Gamma\beta}$)

สมมติฐานที่ 6 เป็นการทดสอบสมมติฐานที่ 5 บวกกับ ความไม่แปรเปลี่ยนของค่าพารามิเตอร์ของเมทริกซ์ความแปรปรวน-ความแปรปรวนร่วมของความคลาดเคลื่อนระหว่างตัวแปรแฝงภายนอก ($H_{\Lambda \times \Lambda \gamma \Gamma \Phi}$)

สมมติฐานที่ 7 เป็นการทดสอบสมมติฐานที่ 6 บวกกับ ความไม่แปรเปลี่ยนของค่าพารามิเตอร์ของเมทริกซ์ความแปรปรวน-ความแปรปรวนร่วมของความคลาดเคลื่อนระหว่างตัวแปรแฝงภายใน ($H_{\Lambda \times \Lambda \gamma \Gamma \Phi \Psi}$)

สมมติฐานที่ 8 เป็นการทดสอบสมมติฐานที่ 7 บวกกับ ความไม่แปรเปลี่ยนของค่าพารามิเตอร์ของเมทริกซ์ความแปรปรวน-ความแปรปรวนร่วมของความคลาดเคลื่อนในการวัดตัวแปรสังเกตได้ภายนอก ($H_{\Lambda \times \Lambda \gamma \Gamma \Phi \Psi \Theta \delta}$)

สมมติฐานที่ 9 เป็นการทดสอบสมมติฐานที่ 8 บวกกับ ความไม่แปรเปลี่ยนของค่าพารามิเตอร์ของเมทริกซ์ความแปรปรวน-ความแปรปรวนร่วมของความคลาดเคลื่อนในการวัดตัวแปรสังเกตได้ภายใน ($H_{\Lambda \times \Lambda \gamma \Gamma \Phi \Psi \Theta \delta \epsilon}$)

การวิเคราะห์เพื่อทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลประกอบ 2 ส่วนคือ ส่วนแรก เป็นการวิเคราะห์เพื่อทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของรูปแบบของโมเดลและส่วนที่สองเป็นการวิเคราะห์เพื่อทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของพารามิเตอร์ โดยส่วนที่สองจะเริ่มทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของเมทริกซ์ที่มีความเข้มงวดน้อยที่สุดไปจนถึงทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของเมทริกซ์พารามิเตอร์ที่มีความเข้มงวดมากที่สุด โดยมีเงื่อนไขที่ใช้ทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของพารามิเตอร์จำนวน 8 เมทริกซ์ตามลำดับคือ 1) เมทริกซ์น้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรสังเกตได้บนตัวแปรแฝงภายนอก (Λ_{γ}) 2) เมทริกซ์น้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรสังเกตได้บนตัวแปรแฝงภายใน (Λ_{γ}) 3) เมทริกซ์อิทธิพลความสัมพันธ์จากตัวแปรแฝงภายนอกไปยังตัวแปรแฝงภายใน (Γ) 4) เมทริกซ์อิทธิพลความสัมพันธ์จากตัวแปรแฝงภายในไปยังตัวแปรแฝงภายใน (β) 5) เมทริกซ์ความแปรปรวน-ความแปรปรวนร่วมระหว่างความคลาดเคลื่อนในการวัดตัวแปรแฝงภายนอก (Φ) 6) เมทริกซ์ความแปรปรวน-ความแปรปรวนร่วมระหว่างความคลาดเคลื่อนในการวัดตัวแปรแฝงภายใน (Ψ) 7) เมทริกซ์ความแปรปรวน-ความแปรปรวนร่วมระหว่างความคลาดเคลื่อนในการวัดของตัวแปรสังเกตได้บนตัวแปรแฝงภายนอก (Φ_{δ}) และ 8) เมทริกซ์ความแปรปรวน-ความแปรปรวนร่วมระหว่างความคลาดเคลื่อนในการวัดของตัวแปรสังเกตได้บนตัวแปรแฝงภายใน (Φ_{ϵ}) ผลการทดสอบสมมติฐาน ดังตารางด้านล่าง

เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างความสัมพันธ์ของความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจระหว่างกลุ่มนักศึกษาที่สูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ช่วงระยะเวลาไม่เกิน 6 ปี กับ ช่วงระยะเวลา 6 ปีขึ้นไป พบว่า

ผลการทดสอบสมมติฐานแรก (H_{form}) ของการทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของรูปแบบโมเดล พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณา $\chi^2 = 100.91$, $df = 118$, $p = .870$, $GFI = .95$, $NFI = .97$, $RFI = .96$, $RMR = .043$ และ $\chi^2/df = .855$ จะเห็นได้ว่า ค่า p มากกว่า .01 มีค่า GFI , NFI และ RFI มีค่าเข้าใกล้ 1 ส่วนค่า RMR มีค่าเข้าใกล้ศูนย์ และค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์มีค่าน้อยกว่า 2 ทุกค่าให้ผลสอดคล้องกัน จึงไม่ปฏิเสธสมมติฐาน ผลการทดสอบนี้แสดงให้เห็นว่า โมเดลสมการโครงสร้างของความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์และโมเดลสมการโครงสร้างที่พัฒนาขึ้นนี้กลุ่มที่มีช่วงระยะเวลาสูญเสียจากบุคคลอันเป็นที่รักแตกต่างกัน มีความไม่แปรเปลี่ยนของรูปแบบโมเดล

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 2 ($H_{\Delta\chi}$) เป็นการทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของค่าพารามิเตอร์เมทริกซ์น้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรสังเกตได้จากตัวแปรแฝงภายนอก โดยการกำหนดให้เพิ่มทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของเมทริกซ์พารามิเตอร์ดังกล่าว ผลการทดสอบพบว่า ไม่ปฏิเสธสมมติฐาน โดยพิจารณาจาก $\chi^2 = 110.65$, $df = 123$, $p = .780$, $GFI = .94$, $NFI = .97$, $RFI = .96$, $RMR = .055$ และ $\chi^2/df = .899$ จะเห็นได้ว่า ค่า p มีสูงมากที่จะไม่ปฏิเสธสมมติฐาน ค่า GFI , NFI และ RFI มีค่าเข้าใกล้ 1 ส่วนค่า RMR มีค่าเข้าใกล้ศูนย์ และค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์มีค่าน้อยกว่า 2 จึงไม่ปฏิเสธสมมติฐาน ผลการทดสอบนี้แสดงให้เห็นว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เมื่อพิจารณาผลการทดสอบความแตกต่างของโมเดล พบว่าความแตกต่างของค่าไค-สแควร์ระหว่างสมมติฐานที่ 2 และ 1 มีค่าเท่ากับ 9.74, $df = 5$ จะเห็นว่าค่าความแตกต่างของไค-สแควร์น้อยกว่าไค-สแควร์ตารางที่มีค่าเท่ากับ 15.09 และ 11.07 แสดงว่าไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05 ผลการทดสอบนี้จึงสรุปผลได้ว่า การกำหนดเงื่อนไขให้ค่าพารามิเตอร์ของเมทริกซ์น้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรสังเกตได้จากตัวแปรแฝงภายนอกในโมเดลสมการโครงสร้างความสัมพันธ์ของความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจระหว่างกลุ่มนักศึกษาที่สูญเสียช่วงระยะเวลาไม่เกิน 6 ปี กับ ช่วงระยะเวลา 6 ปีขึ้นไป ไม่มีความแปรเปลี่ยน

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 3 ($H_{\Delta\chi\Delta\chi}$) เป็นการทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของค่าพารามิเตอร์เมทริกซ์น้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรสังเกตได้จากตัวแปรแฝงภายในเพิ่มจากสมมติฐานที่ 2 และกำหนดให้เมทริกซ์พารามิเตอร์อื่นๆมีค่าเท่ากันทั้งสองกลุ่ม ผลการทดสอบพบว่า ไม่ปฏิเสธสมมติฐาน โดยพิจารณาจาก $\chi^2 = 114.54$, $df = 128$, $p = .797$, $GFI = .94$, $NFI = .96$, $RFI = .96$, $RMR = .065$ และ $\chi^2/df = .890$ จะเห็นได้ว่า ค่า p มีสูงมากที่จะไม่ปฏิเสธสมมติฐาน ค่า GFI , NFI และ RFI มีค่าเข้าใกล้ 1 ส่วนค่า RMR มีค่าเข้าใกล้ศูนย์ และค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์มีค่าน้อยกว่า 2 จึงไม่ปฏิเสธสมมติฐาน ผลการทดสอบนี้แสดงให้เห็นว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เมื่อพิจารณาผลการทดสอบความแตกต่างของโมเดล พบว่าความแตกต่างของค่าไค-สแควร์ระหว่างสมมติฐานที่ 3 และ 2 มีค่าเท่ากับ 3.89, $df = 5$ จะเห็นว่าค่าความแตกต่างของไค-สแควร์

น้อยกว่าไค-สแควร์ตารางที่มีค่าเท่ากับ 15.09 และ 11.07 แสดงว่าไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05 ผลการทดสอบนี้จึงสรุปผลได้ว่า การกำหนดเงื่อนไขให้ค่าพารามิเตอร์ของเมทริกซ์น้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรสังเกตได้จากตัวแปรแฝงภายในของโมเดลสมการโครงสร้างความสัมพันธ์ของความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจระหว่างกลุ่มนักศึกษาที่สูญเสียช่วงระยะเวลาไม่เกิน 6 ปี กับ ช่วงระยะเวลา 6 ปีขึ้นไป ไม่มีความแปรเปลี่ยน

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 4 ($H_{\Delta \times \Delta \Gamma}$) เป็นการทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของค่าพารามิเตอร์ตามสมมติฐานที่ 3 และเพิ่มการทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของค่าพารามิเตอร์ของเมทริกซ์อิทธิพลความสัมพันธ์ในโมเดลสมการโครงสร้างระหว่างตัวแปรแฝงภายนอกไปตัวแปรแฝงภายใน โดยการกำหนดให้เมทริกซ์พารามิเตอร์อื่น ๆ มีค่าเท่ากันทั้งสองกลุ่ม ผลการทดสอบพบว่า ไม่ปฏิเสธสมมติฐาน โดยพิจารณาจาก $\chi^2 = 116.87$, $df = 130$, $p = .789$, $GFI = .94$, $NFI = .96$, $RFI = .96$, $RMR = .078$ และ $\chi^2/df = .899$ จะเห็นได้ว่า ค่า p มีสูงมากที่จะไม่ปฏิเสธสมมติฐาน ค่า GFI , NFI และ RFI มีค่าเข้าใกล้ 1 ส่วนค่า RMR มีค่าเข้าใกล้ศูนย์ และค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์มีค่าน้อยกว่า 2 จึงไม่ปฏิเสธสมมติฐาน ผลการทดสอบนี้แสดงให้เห็นว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เมื่อพิจารณาผลการทดสอบความแตกต่างของโมเดล พบว่าความแตกต่างของค่าไค-สแควร์ระหว่างสมมติฐานที่ 4 และ 3 มีค่าเท่ากับ 2.33, $df = 2$ จะเห็นได้ว่า ค่าความแตกต่างของไค-สแควร์น้อยกว่าไค-สแควร์ตารางที่มีค่าเท่ากับ 9.21 และ 5.99 แสดงว่าไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05 ผลการทดสอบนี้จึงสรุปผลได้ว่า การกำหนดเงื่อนไขให้ค่าพารามิเตอร์ของเมทริกซ์อิทธิพลความสัมพันธ์จากตัวแปรแฝงภายนอกไปตัวแปรแฝงภายในของโมเดลสมการโครงสร้างความสัมพันธ์ของความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจระหว่างกลุ่มนักศึกษาที่สูญเสียช่วงระยะเวลาไม่เกิน 6 ปี กับ ช่วงระยะเวลา 6 ปีขึ้นไป ไม่มีความแปรเปลี่ยน

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 5 ($H_{\Delta \times \Delta \Gamma \beta}$) เป็นการทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของค่าพารามิเตอร์ตามสมมติฐานที่ 4 และเพิ่มการทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของค่าพารามิเตอร์ของเมทริกซ์อิทธิพลความสัมพันธ์ของโมเดลสมการโครงสร้างจากตัวแปรแฝงภายในสู่ตัวแปรแฝงภายในด้วยกัน โดยการกำหนดให้เมทริกซ์พารามิเตอร์อื่น ๆ มีค่าเท่ากันทั้งสองกลุ่ม ผลการทดสอบพบว่า ไม่ปฏิเสธสมมติฐาน โดยพิจารณาจาก $\chi^2 = 117.38$, $df = 131$, $p = .797$, $GFI = .94$, $NFI = .96$, $RFI = .96$, $RMR = .077$ และ $\chi^2/df = .896$ จะเห็นได้ว่า ค่า p มากกว่า .01 ค่า GFI , NFI และ RFI มีค่าเข้าใกล้ 1 ส่วนค่า RMR มีค่าเข้าใกล้ศูนย์ และค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์มีค่าน้อยกว่า 2 จึงไม่ปฏิเสธสมมติฐาน ผลการทดสอบนี้แสดงให้เห็นว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เมื่อพิจารณาผลการทดสอบความแตกต่างของโมเดล พบว่าความแตกต่างของค่าไค-สแควร์ระหว่างสมมติฐานที่ 5 และ 4 มีค่าเท่ากับ .51, $df = 1$ จะเห็นว่าค่าความแตกต่างของไค-สแควร์น้อยกว่าไค-สแควร์ตารางที่มีค่าเท่ากับ 6.63 และ 3.84 แสดงว่าไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05 ผล

การทดสอบนี้จึงสรุปผลได้ว่า การกำหนดเงื่อนไขให้ค่าพารามิเตอร์ของเมทริกซ์อิทธิพลความสัมพันธ์ของโมเดลสมการโครงสร้างจากตัวแปรแฝงภายในสู่ตัวแปรแฝงภายในด้วยกันจากโมเดลสมการโครงสร้างความสัมพันธ์ต่อความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจระหว่างกลุ่มนักศึกษาที่สูญเสียช่วงระยะเวลาไม่เกิน 6 ปี กับ ช่วงระยะเวลา 6 ปีขึ้นไป ไม่มีความแปรเปลี่ยน

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 6 ($H_{\Delta \times \Delta \gamma \beta \phi}$) เป็นการทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของค่าพารามิเตอร์เมทริกซ์ความแปรปรวน-ความแปรปรวนร่วมของความคลาดเคลื่อนระหว่างตัวแปรแฝงภายนอก โดยการกำหนดให้เมทริกซ์พารามิเตอร์อื่น ๆ มีค่าเท่ากันทั้งสองกลุ่ม ผลการทดสอบพบว่า ไม่ปฏิเสธสมมติฐาน โดยพิจารณาจาก $\chi^2 = 117.45$, $df = 132$, $p = .813$, $GFI = .94$, $NFI = .96$, $RFI = .96$, $RMR = .078$ และ $\chi^2/df = .890$ จะเห็นได้ว่า ค่า p มากกว่า .01 ค่า GFI, NFI และ RFI มีค่าเข้าใกล้ 1 ส่วนค่า RMR มีค่าเข้าใกล้ศูนย์ และค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์มีค่าน้อยกว่า 2 จึงไม่ปฏิเสธสมมติฐาน ผลการทดสอบนี้แสดงให้เห็นว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เมื่อพิจารณาผลการทดสอบความแตกต่างของโมเดล พบว่าความแตกต่างของค่าไค-สแควร์ระหว่างสมมติฐานที่ 6 และ 5 มีค่าเท่ากับ .07, $df = 1$ จะเห็นว่าความแตกต่างของไค-สแควร์น้อยกว่าไค-สแควร์ตารางที่มีค่าเท่ากับ 6.63 และ 3.84 แสดงว่าไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05 ผลการทดสอบนี้จึงสรุปผลได้ว่า การกำหนดเงื่อนไขให้ค่าพารามิเตอร์ของเมทริกซ์เมทริกซ์ความแปรปรวน-ความแปรปรวนร่วมของความคลาดเคลื่อนระหว่างตัวแปรแฝงภายนอกของโมเดลสมการโครงสร้างความสัมพันธ์ของความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจระหว่างกลุ่มนักศึกษาที่สูญเสียช่วงระยะเวลาไม่เกิน 6 ปี กับ ช่วงระยะเวลา 6 ปีขึ้นไป ไม่มีความแปรเปลี่ยน

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 7 ($H_{\Delta \times \Delta \gamma \beta \phi \psi}$) เป็นการทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของค่าพารามิเตอร์เมทริกซ์ความแปรปรวน-ความแปรปรวนร่วมของความคลาดเคลื่อนระหว่างตัวแปรแฝงภายใน โดยการกำหนดให้เมทริกซ์พารามิเตอร์อื่น ๆ มีค่าเท่ากันทั้งสองกลุ่ม ผลการทดสอบพบว่า ไม่ปฏิเสธสมมติฐาน โดยพิจารณาจาก $\chi^2 = 117.45$, $df = 132$, $p = .813$, $GFI = .94$, $NFI = .96$, $RFI = .96$, $RMR = .078$ และ $\chi^2/df = .890$ จะเห็นได้ว่า ค่า p มากกว่า .01 ค่า GFI, NFI และ RFI มีค่าเข้าใกล้ 1 ส่วนค่า RMR มีค่าเข้าใกล้ศูนย์ และค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์มีค่าน้อยกว่า 2 จึงไม่ปฏิเสธสมมติฐาน ผลการทดสอบนี้แสดงให้เห็นว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เมื่อพิจารณาผลการทดสอบความแตกต่างของโมเดล พบว่าความแตกต่างของค่าไค-สแควร์ระหว่างสมมติฐานที่ 7 และ 6 มีค่าเท่ากับ 0, $df = 0$ ผลการทดสอบนี้จึงสรุปผลได้ว่า การกำหนดเงื่อนไขให้ค่าพารามิเตอร์ของเมทริกซ์เมทริกซ์ความแปรปรวน-ความแปรปรวนร่วมของความคลาดเคลื่อนระหว่างตัวแปรแฝงภายในของโมเดลสมการโครงสร้างความสัมพันธ์ของความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจระหว่างกลุ่มนักศึกษาที่สูญเสียช่วงระยะเวลาไม่เกิน 6 ปี กับ ช่วงระยะเวลา 6 ปีขึ้นไป ไม่มีความแปรเปลี่ยน

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 8 ($H_{\Lambda \times \Lambda \Gamma \beta \Phi \Psi}$) เป็นการทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของค่าพารามิเตอร์เมทริกซ์ความแปรปรวน-ความแปรปรวนร่วมของความคลาดเคลื่อนในการวัดตัวแปรสังเกตได้ภายนอก โดยการกำหนดให้เมทริกซ์พารามิเตอร์อื่น ๆ มีค่าเท่ากันทั้งสองกลุ่ม ผลการทดสอบพบว่า ปฏิเสธสมมติฐาน โดยได้ค่า $\chi^2 = 134.57$, $df = 134$, $p = .470$, $GFI = .93$, $NFI = .96$, $RFI = .95$, $RMR = .073$ และ $\chi^2/df = 1.00$ จะเห็นได้ว่า ค่า p มากกว่า .01 ค่า GFI , NFI และ RFI มีค่าเข้าใกล้ 1 ส่วนค่า RMR มีค่าเข้าใกล้ศูนย์ และค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์มีค่าน้อยกว่า 2 แสดงให้เห็นว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับโมเดลเชิงประจักษ์ แต่เมื่อพิจารณาผลการทดสอบความแตกต่างของโมเดลระหว่างกลุ่ม พบว่าความแตกต่างของค่าไค-สแควร์ระหว่างสมมติฐานที่ 8 และ 7 มีค่าเท่ากับ 17.12, $df = 2$ จะเห็นได้ว่าค่าความแตกต่างของไค-สแควร์มากกว่าไค-สแควร์ตารางที่มีค่าเท่ากับ 9.21 แสดงว่ามีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลการทดสอบนี้จึงสรุปผลได้ว่า การกำหนดเงื่อนไขให้ค่าพารามิเตอร์ของเมทริกซ์ความแปรปรวน-ความแปรปรวนร่วมของความคลาดเคลื่อนในการวัดตัวแปรสังเกตได้ภายนอกของโมเดลสมการโครงสร้างความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจระหว่างกลุ่มนักศึกษาที่สูญเสียช่วงระยะเวลาไม่เกิน 6 ปีกับช่วงระยะเวลา 6 ปีขึ้นไป มีความแปรเปลี่ยน และหยุดการทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลสมการโครงสร้างครั้งนี้ ดังตารางด้านล่าง

ตาราง ผลการทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลสมการโครงสร้างของความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่เผชิญการสูญเสียมาไม่เกิน 6 ปี และกลุ่มตัวอย่างที่เผชิญการสูญเสียมา 6 ปีขึ้นไป ตามสมมติฐาน 8 ข้อ

สมมติฐาน	χ^2	df	χ^2/df	p	GFI	NFI	RFI	RMR
1. H_{form}	100.91	118	.855	.870	.95	.97	.96	.043
2. H_{Λ}	110.65	123	.899	.780	.94	.97	.96	.055
3. $H_{\Lambda \times \Lambda \gamma}$	114.54	128	.890	.797	.94	.96	.96	.065
4. $H_{\Lambda \times \Lambda \gamma \Gamma}$	116.87	130	.899	.789	.94	.96	.96	.078
5. $H_{\Lambda \times \Lambda \gamma \Gamma \beta}$	117.38	131	.896	.797	.94	.96	.96	.077
6. $H_{\Lambda \times \Lambda \gamma \Gamma \beta \Phi}$	117.45	132	.890	.813	.94	.96	.96	.078
7. $H_{\Lambda \times \Lambda \gamma \Gamma \beta \Phi \Psi}$	117.45	132	.890	.813	.94	.96	.96	.078
8. $H_{\Lambda \times \Lambda \gamma \Gamma \beta \Phi \Psi \Phi \delta}$	134.57	134	1.00	.470	.93	.96	.95	.073

ทดสอบความแตกต่างของโมเดล	ผลต่าง χ^2	ผลต่าง df	$\chi^2_{ตาราง}$ $p=.05, p=.01$	สรุปผล

$\Lambda\chi^2_{2-1}$	9.74	Λdf_{2-1}	5	11.07, 15.09	ไม่แตกต่าง
$\Lambda\chi^2_{3-2}$	3.89	Λdf_{3-2}	5	11.07, 15.09	ไม่แตกต่าง
$\Lambda\chi^2_{4-3}$	2.33	Λdf_{4-3}	2	5.99, 9.21	ไม่แตกต่าง
$\Lambda\chi^2_{5-4}$	.51	Λdf_{5-4}	1	3.84, 6.63	ไม่แตกต่าง
$\Lambda\chi^2_{6-5}$	.07	Λdf_{6-5}	1	3.84, 6.63	ไม่แตกต่าง
$\Lambda\chi^2_{7-6}$	0	Λdf_{7-6}	0	0	ไม่แตกต่าง
$\Lambda\chi^2_{8-7}$	17.12**	Λdf_{8-7}	2	5.99, 9.21	แตกต่าง

* $p < .05$, ** $p < .01$

ดังนั้นผลการทดสอบสมมติฐานความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลสมการโครงสร้างความสัมพันธ์ต่อความอองกามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจของนักศึกษาที่สูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักระหว่างกลุ่มช่วงระยะเวลาไม่เกิน 6 ปีและกลุ่ม 6 ปีขึ้นไป ตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ สรุปได้ว่า มีความไม่แปรเปลี่ยนของรูปแบบโมเดล ค่าพารามิเตอร์เมทริกซ์ของน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรสังเกตได้ภายนอกและภายใน อิทธิพลความสัมพันธ์จากตัวแปรแฝงภายนอกไปตัวแปรแฝงภายใน และระหว่างตัวแปรแฝงภายในด้วยกัน ความแปรปรวน-ความแปรปรวนร่วมของความคลาดเคลื่อนระหว่างตัวแปรแฝงภายใน และตัวแปรแฝงภายนอก แต่มีความแปรเปลี่ยนค่าพารามิเตอร์เมทริกซ์ของความแปรปรวน-ความแปรปรวนร่วมของความคลาดเคลื่อนในการวัดตัวแปรสังเกตได้ภายนอก

ภาคผนวก ข

การวิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปรศาสนาและช่วงเวลาที่ผ่านการสูญเสียกับความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจ

การวิเคราะห์อิทธิพลของกลุ่มตัวอย่างที่นับถือศาสนาพุทธและอิสลาม เมื่อช่วงเวลาที่ผ่านการสูญเสียต่ำกว่า 3 ปี, 3 ปี ถึง 5 ปี 11 เดือน, 6 ปี ถึง 8 ปี 11 เดือน, 9 ปี ถึง 11 ปี 11 เดือน, และ 12 ปี ถึง 18 ปี โดยใช้วิธีของ Two-way ANOVA โดยผลการทดสอบความแปรปรวนระหว่างกลุ่มไม่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้น ผลการวิเคราะห์พบว่า ผลการทดสอบอิทธิพลร่วม (ศาสนา*ช่วงระยะเวลา) ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (Sig = .776) ผลการทดสอบอิทธิพลของศาสนา ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (Sig = .957) และ ผลการทดสอบอิทธิพลของช่วงเวลา ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (Sig = .232) นั่นคือ ไม่พบอิทธิพลร่วม อิทธิพลศาสนา อิทธิพลช่วงเวลาที่ติดต่อ PTG ดังตาราง

Source	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.	Partial Eta Squared
ศาสนา	1.06	1	1.06	.003	.957	.000
ช่วงเวลาที่ผ่านการสูญเสีย	2012.95	4	503.24	1.405	.232	.020
ศาสนา*ช่วงเวลาที่ผ่านการสูญเสีย	638.10	4	159.53	.445	.776	.007
รวม	102799.40	270				

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	วัฒน์ะ พรหมเพชร
วัน เดือน ปี เกิด	26 มิถุนายน 2519
สถานที่เกิด	พัทลุง
ที่อยู่ปัจจุบัน	441/1 ม.9 ต.ฝาละมี อ.ปากพะยูน จ.พัทลุง 93120
ผลงานตีพิมพ์	วัฒน์ะ พรหมเพชร, ณัฐสุดา เต๋พันธ์, และ กุลยา พิสิษสังฆการ. (2565). ปัจจัยทำนายความงอกงามภายหลังเหตุการณ์สะเทือนใจของนักศึกษา จังหวัดชายแดนใต้ของประเทศไทย. วารสารสุขภาพจิตแห่งประเทศไทย. 30(4): 331-344

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY